సస్వర వేదమంత్రాలు

[ఉపనిషత్తుల, ఘనపాఠ మంత్రాల, సామవేద మంత్రాల,
అథర్వణ వేదమంత్రాల, శ్రీరుద్రప్రశ్న, చమకప్రశ్న,
అరుణప్రశ్న, శివమంత్రాల, సూక్తాల సహితం]

సస్వర వేదమంత్రాలు

(ఉపనిషత్తుల, ఘనపాఠ మంత్రాల, సామవేద మంత్రాల,
అథర్వణ వేదమంత్రాల, శ్రీరుద్రప్రశ్న, చమకప్రశ్న,
అరుణప్రశ్న, శివమంత్రాల, సూక్తాల సహితం)

విషయ సూచిక

॥ ప్రార్థన ॥

ఓం గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవిం కవీనా-ముపమశ్రవస్తమమ్ । జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆ నః శృణ్వన్నూతిభిస్సీద సాదనమ్ ॥

ఓం హంస హంసాయ విద్మహే పరమహంసాయ ధీమహి । తన్నో హంసః ప్రచోదయాత్ ॥

ఓం నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యవర్ణాయ హిరణ్యరూపాయ హిరణ్యపతయేఽ౽ంబికాపతయ ఉమాపతయే పశుపతయే నమో నమః ॥

ఋతగ్ం సత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగలమ్ । ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమో నమః ॥ ఈశాన-స్సర్వ-విద్యానా-మీశ్వర- స్సర్వ-భూతానాం బ్రహ్మాఽ౽ధిపతి -ర్బ్రహ్మణోఽ౽ధిపతి-ర్బ్రహ్మా శివో మే అస్తు సదాశివోమ్ ॥

ఓం భూ-ర్భువ-స్సువః ॥ ఓం నమః శంభవే చ మయోభవే చ నమః శంకరాయ చ మయస్కరాయ చ నమః శివాయ చ శివతరాయ చ ॥

ఓం నిధనపతయే నమః । నిధనపతాంతికాయ నమః । ఊర్ధ్వాయ నమః । ఊర్ధ్వలింగాయ నమః । హిరణ్యాయ నమః । హిరణ్యలింగాయ నమః । సువర్ణాయ నమః । సువర్ణలింగాయ నమః । దివ్యాయ నమ । దివ్యలింగాయ నమః । భవాయ నమః । భవలింగాయ నమః । శర్వాయ నమః । శర్వలింగాయ నమః । శివాయ నమః । శివలింగాయ నమ । జ్వలాయ నమః । జ్వలలింగాయ నమః । ఆత్మాయ నమః । ఆత్మలింగాయ నమః । పరమాయ నమః । పరమలింగాయ నమః । ఏతత్సోమస్య సూర్యస్య సర్వలింగగ్గ్ స్థాపయతి పాణిమంత్రం పవిత్రమ్ ॥

సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయ వై నమో నమః । భవే భవే నాతిభవే భవస్వమామ్ । భవోద్భవాయ నమః ॥ వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమ – శ్శ్రేష్ఠాయ నమో రుద్రాయ నమః కాలాయ నమః కలవికరణాయ నమో బలవికరణాయ నమో బలాయ నమో బలప్రమథనాయ నమ–స్సర్వ–భూతదమనాయ నమో మనోన్మనాయ నమః ॥

అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః । సర్వేభ్య– స్సర్వశర్వేభ్యో నమస్తే అస్తు రుద్రరూపేభ్యః ॥

సర్వో వై రుద్ర–స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు । పురుషో వై రుద్ర–స్సన్మహో నమో నమః । విశ్వం భూతం భువనం చిత్రం బహుధా జాతం జాయమానం చ యత్ । సర్వో హ్యేష రుద్ర–స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు ॥

కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయ తవ్యసే । వో చేమ శంతమగ్ం హృదే । సర్వో-హ్యేష రుద్ర-స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు ॥

త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్ । ఉర్వారుకమివ బంధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మాఽమృతాత్ ॥

యే తే సహస్రమయుతం పాశా మృత్యో మర్త్యాయ హంతవే । తాన్ యజ్ఞస్య మాయయా సర్వా-నవయజామహే ॥ మృత్యవే స్వాహా మృత్యవే స్వాహా । ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్మే పాహి ॥

ఓం తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి । తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్ ॥

ఓం నమస్తే అస్తు భగవన్విశ్వేశ్వరాయ మహాదేవాయ త్ర్యంబకాయ త్రిపురాంతకాయ త్రికాగ్నికాలాయ కాలాగ్నిరుద్రాయ నీలకంఠాయ మృత్యుంజయాయ సర్వేశ్వరాయ సదాశివాయ శ్రీమన్మహాదేవాయ నమః ॥

ఓం శం చ మే మయశ్చ మే ప్రియం చ మేఽనుకామశ్చ మే కామశ్చ మే సౌమనసశ్చ మే భద్రం చ మే శ్రేయశ్చ మే వస్యశ్చ మే యశశ్చ మే భగశ్చ మే ద్రవిణం చ మే యంతా చ మే ధర్తా చ మే క్షేమశ్చ మే ధృతిశ్చ మే విశ్వం చ మే మహశ్చ మే సంవిచ్చ మే జ్ఞాత్రం చ మే సూశ్చ మే ప్రసూశ్చ మే సీరం చ మే లయశ్చ మ ఋతం చ మేఽమృతం చ మేఽయక్ష్మం చ మేఽనామయచ్చ

మే జీవాతుశ్చ మే దీర్ఘాయుత్వం చ మేఽనమిత్రం చ మేఽభయం చ మే సుగం చ మే శయనం చ మే సూషా చ మే సుదినం చ మే ॥ సదాశివోమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం అసతో మా సద్గమయ । తమసో మా జ్యోతిర్గమయ । మృత్యోర్మాఽమృతం గమయ ॥

యో వేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాంతే చ ప్రతిష్ఠితః । తస్య ప్రకృతిలీనస్య యః పరస్స మహేశ్వరః ॥ సదాశివోమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ హరిః ఓం తత్సత్ ॥ శ్రీరామకృష్ణార్పణమస్తు ॥

॥ శాంతి మంత్రాః ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 1 ॥

ఓం శం నో మిత్రః శం వరుణః । శం నో భవత్వర్యమా । శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణురురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి । ఋతం వదిష్యామి । సత్యం వదిష్యామి । తన్మామవతు । తద్వక్తారమవతు । అవతు మామ్ । అవతు వక్తారమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 2 ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తినస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 3 ॥

ఓం నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః । నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 4 ॥

ఓం యశ్ఛందసామృషభో విశ్వరూపః । ఛందోభ్యోఽధ్య-మృతాథ్సంబభూవ । స మేంద్రో మేధయా స్పృణోతు । అమృతస్య దేవధారణో భూయాసమ్ । శరీరం మే విచర్షణమ్ । జిహ్వా మే మధు-మత్తమా । కర్ణాభ్యాం భూరివిశ్రువమ్ । బ్రహ్మణః కోశోఽసి మేధయా పిహితః । శ్రుతం మే గోపాయ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 5 ॥

ఓం తచ్ఛం యోరావృణీమహే । గాతుం యజ్ఞాయ । గాతుం యజ్ఞపతయే । దైవీ స్వస్తిరస్తు నః । స్వస్తిర్మానుషేభ్యః । ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజమ్ । శం నో అస్తు ద్విపదే । శం చతుష్పదే ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 6 ॥

ఓం నమో వాచే యా చోదితా యా చానుదితా తస్యై వాచే నమో నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమ ఋషిభ్యో మంత్రకృద్భ్యో మంత్రపతిభ్యో మామామృషయో మంత్రకృతో మంత్రపతయః పరాదుర్మాఽహమృషీన్మంత్రకృతో మంత్రపతీన్పరాదాం వైశ్వదేవీం

వాచముద్యాసగ్ం శివామదస్తాం జుష్టాం దేవేభ్యః శర్మ మే ద్యౌః శర్మ పృథివీ శర్మ విశ్వమిదం జగత్ । శర్మ చంద్రశ్చ సూర్యశ్చ శర్మ బ్రహ్మప్రజాపతీ । భూతం వదిష్యే భువనం వదిష్యే తేజో వదిష్యే యశో వదిష్యే తపో వదిష్యే బ్రహ్మ వదిష్యే సత్యం వదిష్యే తస్మా అహమిదముపస్తరణ - ముపస్తృణ ఉపస్తరణం మే ప్రజాయై పశూనాం భూయాదుపస్తరణమహం ప్రజాయై పశూనాం భూయాసం ప్రాణాపానౌ మృత్యోర్మాపాతం ప్రాణాపానౌ మా మా హాసిష్టం మధు మనిష్యే మధు జనిష్యే మధు వక్ష్యామి మధు వదిష్యామి మధుమతీం దేవేభ్యో వాచముద్యాసగ్ం శుశ్రూషేణ్యాం మనుష్యేభ్యస్తం మా దేవా అవంతు శోభాయై పితరోఽనుమదంతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 7 ॥

ఓం మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతి సింధవః । మాధ్వీర్న స్సంత్వోషధీః । మధు నక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః । మధు ద్యౌరస్తు నః పితా । మధుమాన్నో వనస్పతి-ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవంతు నః ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 8 ॥

ఓం వాఙ్మే మనసి ప్రతిష్ఠితా మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠిత-మావిరావీర్మ ఏధి వేదస్య మ ఆణీస్థః శ్రుతం మే మా ప్రహాసీరనేనాధీతేనాహోరాత్రాన్ సందధామ్యృతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి తన్మామవతు తద్వక్తారమవత్వవతు మామవతు వక్తారమవతు వక్తారమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 9 ॥

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే । పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 10 ॥

ఓం ఇడా దేవహూర్మనుర్యజ్ఞనీర్బృహస్పతిరుక్థామదాని శగ్ం-సిషద్విశ్వే దేవాః సూక్తవాచః పృథివిమాతర్మా మా హిగ్ంసీర్మధు మనిష్యే మధు జనిష్యే మధు వక్ష్యామి మధు వదిష్యామి మధుమతీం దేవేభ్యో వాచముద్యాసగ్ం-శుశ్రూషేణ్యాం మనుష్యేభ్యస్తం మా దేవా అవంతు శోభాయై పితరోఽనుమదంతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 11 ॥

॥ ఈశావాస్యోపనిషత్ ॥

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే । పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం ఈశా వాస్యమిదగ్ం సర్వం యత్కించ జగత్యాం జగత్ ।
తేన త్యక్తేన భుంజీథా మా గృధః కస్యస్విద్ధనమ్ ॥ 1 ॥

కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి జిజీవిషేచ్ఛతగ్ం సమాః ।
ఏవం త్వయి నాన్యథేతోఽస్తి న కర్మ లిప్యతే నరే ॥ 2 ॥

అసుర్యా నామ తే లోకా అంధేన తమసాఽఽవృతాః ।
తాగ్ంస్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛంతి యే కే చాత్మహనో జనాః ॥ 3 ॥

అనేజదేకం మనసో జవీయో నైనద్దేవా ఆప్నువన్పూర్వమర్షత్ ।
తద్ధావతోఽన్యానత్యేతి తిష్ఠత్తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి ॥ 4 ॥

తదేజతి తన్నైజతి తద్దూరే తద్వంతికే ।
తదంతరస్య సర్వస్య తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః ॥ 5 ॥

యస్తు సర్వాణి భూతాన్యాత్మన్యేవానుపశ్యతి ।
సర్వభూతేషు చాత్మానం తతో న విజుగుప్సతే ॥ 6 ॥

యస్మిన్సర్వాణి భూతాన్యాత్మైవాభూద్విజానతః ।
తత్ర కో మోహః కః శోక ఏకత్వమనుపశ్యతః ॥ 7 ॥

స పర్యగాచ్ఛుక్రమకాయమవ్రణమస్నావిరగ్ం శుద్ధమపాపవిద్ధమ్ ।
కవిర్మనీషీ పరిభూః స్వయంభూ-ర్యాథాతథ్యతోఽర్థాన్
వ్యదధాచ్ఛాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః ॥ 8 ॥

అంధం తమః ప్రవిశంతి యేఽవిద్యాముపాసతే ।
తతో భూయ ఇవ తే తమో య ఉ విద్యాయాగ్ం రతాః ॥ 9 ॥

అన్యదేవాహుర్విద్యయాఽన్యదాహురవిద్యయా ।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యే నస్తద్విచచక్షిరే ॥ 10 ॥

విద్యాం చావిద్యాం చ యస్తద్వేదోభయగ్ం సహ ।
అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయాఽమృతమశ్నుతే ॥ 11 ॥

అంధం తమః ప్రవిశంతి యేఽసమ్భూతిముపాసతే ।
తతో భూయ ఇవ తే తమో య ఉ సంభూత్యాగ్ం రతాః ॥ 12 ॥

అన్యదేవాహుః సమ్భవాదన్యదాహురసమ్భవాత్ ।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యే నస్తద్విచచక్షిరే ॥ 13 ॥

సమ్భూతిం చ వినాశం చ యస్తద్వేదోభయగ్ం సహ ।
వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా సమ్భూత్యాఽమృతమశ్నుతే ॥ 14 ॥
హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్ ।
తత్త్వం పూషన్నపావృణు సత్యధర్మాయ దృష్టయే ॥ 15 ॥
పూషన్నేకర్షే యమ సూర్య ప్రాజాపత్య వ్యూహ రశ్మీన్
సమూహ తేజో యత్తే రూపం కల్యాణతమం తత్తే పశ్యామి ।
యోఽసావసౌ పురుషః సోఽహమస్మి ॥ 16 ॥
వాయురనిలమమృతమథేదం భస్మాన్తగ్ం శరీరమ్ ।
ఓం 3 క్రతో స్మర కృతగ్ం స్మర క్రతో స్మర కృతగ్ం స్మర ॥ 17 ॥
అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్ ।
యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాం తే నమఉక్తిం విధేమ॥ 18 ॥

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే । పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ నారాయణోపనిషత్ ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం అథ పురుషో హ వై నారాయణోఽకామయత ప్రజాః సృజేయేతి । నారాయణాత్ప్రాణో జాయతే । మనః సర్వేంద్రియాణి చ । ఖం వాయుర్జ్యోతిరాపః పృథివీ విశ్వస్య ధారిణీ । నారాయణాద్ - బ్రహ్మా జాయతే । నారాయణాద్-రుద్రో జాయతే । నారాయణాదింద్రో జాయతే । నారాయణాత్ప్రజాపతయః ప్రజాయంతే । నారాయణాద్ ద్వాదశాదిత్యా రుద్రా వసవస్సర్వాణి చ ఛందాగ్ంసి । నారాయణాదేవ సముత్పద్యంతే । నారాయణే ప్రవర్తంతే। నారాయణే ప్రలీయంతే ॥

ఓమ్ । అథ నిత్యో నారాయణః । బ్రహ్మా నారాయణః । శివశ్చ నారాయణః । శక్రశ్చ నారాయణః । ద్యావాపృథివ్యౌ చ నారాయణః । కాలశ్చ నారాయణః । దిశశ్చ నారాయణః । ఊర్ధ్వశ్చ నారాయణః ।

అధశ్చ నారాయణః । అంతర్బహిశ్చ నారాయణః । నారాయణ ఏవేదగ్ం సర్వమ్ । యద్భూతం యచ్చ భవ్యమ్ । నిష్కలో నిరంజనో నిర్వికల్పో నిరాఖ్యాతః శుద్ధో దేవ ఏకో నారాయణః । న ద్వితీయోఽస్తి కశ్చిత్ । య ఏవం వేద । స విష్ణురేవ భవతి స విష్ణురేవ భవతి ॥

ఓమిత్యగ్రే వ్యాహరేత్ । నమ ఇతి పశ్చాత్ । నారాయణాయేత్యుపరిష్టాత్ । ఓమిత్యేకాక్షరమ్ । నమ ఇతి ద్వే అక్షరే । నారాయణాయేతి పంచాక్షరాణి । ఏతద్వై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదమ్। యో హ వై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదమధ్యేతి । అనపబ్రువస్సర్వ-మాయురేతి । విందతే ప్రాజాపత్యగ్ం రాయస్పోషం గౌపత్యమ్ । తతోఽమృతత్వమశ్నుతే తతోఽమృతత్వమశ్నుత ఇతి । య ఏవం వేద ॥

ప్రత్యగానందం బ్రహ్మ పురుషం ప్రణవస్వరూపమ్ । అకార ఉకార మకార ఇతి । తానేకధా సమభరత్తదేతదోమితి । యముక్త్వా ముచ్యతే యోగీ జన్మసంసారబంధనాత్ । ఓం నమో నారాయణాయేతి మంత్రోపాసకః । వైకుంఠభువనలోకం గమిష్యతి । తదిదం పరం పుండరీకం విజ్ఞానఘనమ్ । తస్మాత్తదిదావన్మాత్రమ్ । బ్రహ్మణ్యో దేవకీపుత్రో బ్రహ్మణ్యో మధుసూదనోమ్ । సర్వభూతస్థమేకం నారాయణమ్ ।

కారణరూపమకార పరబ్రహ్మోమ్ । ఏతదథర్వ శిరోయోఽధీతే ప్రాతరధీయానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి । సాయమధీయానో దివసకృతం పాపం నాశయతి । మాధ్యందినమాదిత్యాభిముఖోఽధీయానః పంచపాతకోపపాతకాత్ప్రముచ్యతే । సర్వ వేద పారాయణ పుణ్యం లభతే । నారాయణసాయుజ్యమవాప్నోతి నారాయణ సాయుజ్యమవాప్నోతి । య ఏవం వేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ ఐతరేయోపనిషత్తు ॥

ఋగ్వేదః ఐతరేయద్వితీయారణ్యకమ్

ప్రథమోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖండః

ఓం వాఙ్మే మనసి ప్రతిష్ఠితా మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠిత–మావిరావీర్మ ఏధి వేదస్య మ ఆణీస్థః శ్రుతం మే మా ప్రహాసీరనేనాధీతేనాహోరాత్రాన్ సందధామ్యృతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి తన్మామవతు తద్వక్తారమవత్వవతు మామవతు వక్తారమవతు వక్తారమ్॥

॥ ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం॥ ఆత్మా వా ఇదమేక ఏవాగ్ర ఆసీన్నాన్యత్కించన మిషత్। స ఈక్షత లోకాన్ను సృజా ఇతి ॥ 1 ॥ స ఇమాంల్లోకానసృజతామ్భో మరీచీర్మరమాపోఽదోఽమ్భః పరేణ దివం ద్యౌః ప్రతిష్ఠాఽన్తరిక్షం మరీచయః। పృథివీ మరో యా అధస్తాత్తా ఆపః ॥ 2 ॥ స ఈక్షతేమే ను లోకా లోకపాలాన్ను సృజా ఇతి । సోఽద్భ్య ఏవ పురుషం సముద్ధృత్యామూర్ఛయత్ ॥ 3 ॥ తమభ్యతపత్తస్యాభితప్తస్య ముఖం నిరభిద్యత యథాఽణ్డమ్ ముఖాద్వాగ్వాచోఽ

గ్నిర్నాసికే నిరభిద్యేతాం నాసికాభ్యాం ప్రాణః ప్రాణాద్వాయురక్షిణీ నిరభిద్యేతామక్షీభ్యాం చక్షుశ్చక్షుష ఆదిత్యః కర్ణౌ నిరభిద్యేతాం కర్ణాభ్యాం శ్రోత్రం శ్రోత్రాద్దిశస్త్వఙ్-నిరభిద్యత త్వచో లోమాని లోమభ్య ఓషధివనస్పతయో హృదయం నిరభిద్యత హృదయాన్మనో మనసశ్చన్ద్రమా నాభిర్నిరభిద్యత నాభ్యా అపానోఽపానాన్మృత్యుః శిశ్నం నిరభిద్యత శిశ్నాద్రేతోరేతస ఆపః ॥ 4 ॥

ద్వితీయః ఖండః

తా ఏతా దేవతాః సృష్టా అస్మిన్మహత్యర్ణవే ప్రాపతన్తమశనాయా-పిపాసాభ్యామన్వవార్జత్తా ఏనమబ్రువన్నాయతనం నః ప్రజానీహి యస్మిన్ ప్రతిష్ఠితా అన్నమదామేతి ॥ 1 ॥ తాభ్యో గామానయత్తా అబ్రువన్న వై నోఽయమలమితి । తాభ్యోఽశ్వమానయత్తా అబ్రువన్న వై నోఽయ మలమితి ॥ 2 ॥ తాభ్యః పురుషమానయత్తా అబ్రువన్ సుకృతం బతేతి పురుషో వావ సుకృతం । తా అబ్రవీద్యథాయతనం ప్రవిశతేతి ॥ 3 ॥ అగ్నిర్వాగ్భూత్వా ముఖం ప్రావిశద్వాయుః ప్రాణో భూత్వా నాసికే ప్రావిశదాదిత్యశ్చక్షుర్భూత్వాఽక్షిణీ ప్రావిశద్దిశః శ్రోత్రం భూత్వా కర్ణౌప్రావిశన్నోషధివనస్పతయో లోమాని భూత్వా త్వచం ప్రావిశంశ్చన్ద్రమా మనో భూత్వా హృదయం ప్రావిశన్మృత్యురపానో భూత్వా నాభింప్రావిశదాపో రేతో భూత్వా శిశ్నం ప్రావిశన్ ॥ 4 ॥

తమశనాయాపిపాసే అబ్రూతామావాభ్యామభిప్రజానీహీతి । తే అబ్రవీదేతాస్వేవ వాం దేవతాస్వాభజామ్యేతాసు భాగిన్యౌ కరోమీతి । తస్మాద్యస్యై కస్యై చ దేవతాయై హవిర్గృహ్యతే భాగిన్యావేవాస్యామశనాయా పిపాసే భవతః ॥ 5 ॥

తృతీయః ఖండః

స ఈక్షతేమే ను లోకాశ్చ లోకపాలాశ్చాన్నమేభ్యః సృజా ఇతి ॥ 1 ॥ సోఽపోఽభ్య-తపత్తాభ్యోఽభితప్తాభ్యో మూర్తి-రజాయత । యా వై సా మూర్తిరజాయతాన్నం వై తత్ ॥ 2 ॥ తదేనత్సృష్టం పరాఙ్త్యజిఘాంసత్తద్వాచాఽజిఘృక్షత్తన్నాశక్నోద్వాచా గ్రహీతుం స యద్ధైనద్వాచాఽగ్రహైష్యదభివ్యాహృత్య హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ 3 ॥ తత్ప్రాణేనాజిఘృక్షత్తన్నాశక్నోత్ప్రాణేన గ్రహీతుం స యద్ధైనత్ప్రాణేనాగ్రహైష్యదభిప్రాణ్య హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ 4 ॥ తచ్చక్షుషాఽజిఘృక్షత్తన్నాశక్నోచ్చక్షుషా గ్రహీతుం స యద్ధైనచ్చక్షుషాఽగ్రహైష్యద్దృష్ట్వా హైవాన్న మత్రప్స్యత్ ॥ 5 ॥ తచ్ఛ్రోత్రేణాజిఘృక్షత్తన్నాశక్నోచ్ఛ్రోత్రేణ గ్రహీతుం స యద్ధైనచ్ఛ్రోత్రేణాగ్రహైష్యచ్ఛ్రుత్వా హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ 6 ॥ తత్త్వచాఽజిఘృక్షత్తన్నాశక్నోత్త్వచా గ్రహీతుం స యద్ధైనత్త్వచాఽగ్రహైష్యత్ స్పృష్ట్వా హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ 7 ॥ తన్మనసాఽజిఘృఽక్షత్తన్నాశక్నోన్మనసా గ్రహీతుం స యద్ధైనన్మనసాఽగ్రహైష్యద్ధ్యాత్వా హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ 8 ॥

తచ్ఛిశ్నేనాజిఘృక్షత్తన్నాశక్నోచ్ఛిశ్నేన గ్రహీతుం స యద్ధైనచ్ఛిశ్నేనా గ్రహైష్యద్విసృజ్య హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ 9 ॥ తదపానేనాజిఘృక్షత్తదావ యత్సైషోఽన్నస్య గ్రహో యద్వాయురన్నాయుర్వా ఏష యద్వాయుః ॥ 10 ॥ స ఈక్షత కథం న్విదం మదృతే స్యాదితి స ఈక్షత కతరేణ ప్రపద్యా ఇతి । స ఈక్షత యది వాచాఽభివ్యాహృతం యది ప్రాణేనాభిప్రాణితం యది చక్షుషా దృష్టం యది శ్రోత్రేణ శ్రుతం యది త్వచా స్పృష్టం యది మనసా ధ్యాతం యద్యపానేనాభ్యపానితం యది శిశ్నేన విసృష్టమథ కోఽహమితి ॥ 11 ॥ స ఏతమేవ సీమానం విదార్యైతయా ద్వారా ప్రాపద్యత । సైషా విదృతిర్నామ ద్వాస్తదేతన్నాన్దనన్తస్య త్రయ ఆవసథాస్త్రయః స్వప్నా అయమావసథోఽయమావసథోఽయమావసథ ఇతి ॥ 12 ॥ స జాతో భూతాన్యభివ్యైఖ్యత్ కిమిహాన్యం వావదిషదితి । స ఏతమేవ పురుషం బ్రహ్మ తతమమపశ్యదిదమదర్శమితీ 3 ॥ 13 ॥ తస్మాదిదంద్రో నామేదన్ద్రో హ వై నామ తమిదన్ద్రం సన్తమిన్ద్ర ఇత్యాచక్షతే పరోక్షేణ పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః ॥ 14 ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖండః

ఓం పురుషే హ వా అయమాదితో గర్భో భవతి యదేతద్రేతస్తదేతత్స ర్వేభ్యోఽఙ్గేభ్యస్తేజః సంభూతమాత్మన్యేవాఽత్మానం బిభర్తి తద్యదా స్త్రియాం

సించత్యథైనజ్జనయతి తదస్య ప్రథమం జన్మ ॥ 1 ॥ తత్ స్త్రియా ఆత్మభూయం గచ్ఛతి యథా స్వమఙ్గం తథా తస్మాదేనాం న హినస్తిసాఽస్యైతమాత్మానమత్ర గతం భావయతి ॥ 2 ॥ సా భావయిత్రీ భావయితవ్యా భవతి తం స్త్రీ గర్భం బిభర్తి సోఽగ్ర ఏవ కుమారం జన్మనోఽగ్రేఽధిభావయతి స యత్కుమారం జన్మనోఽగ్రేఽధిభావయత్యాత్మానమేవ తద్భావయత్యేషాం లోకానాం సన్తత్యా ఏవం సన్తతా హీమే లోకాస్తదస్య ద్వితీయం జన్మ ॥ 3 ॥ సోఽస్యాయమాత్మా పుణ్యేభ్యః కర్మభ్యః ప్రతిధీయతేఽథాస్యాయమితర ఆత్మా కృతకృత్యో వయోగతః ప్రైతి స ఇతః ప్రయన్నేవ పునర్జాయతే తదస్య తృతీయం జన్మ ॥ 4 ॥ తదుక్తమృషిణా–గర్భే ను సన్నన్వేషామవేదమహం దేవానాం జనిమాని విశ్వా । శతం మా పుర ఆయసీరరక్షన్నధః శ్యేనో జవసా నిరదీయమితి గర్భ ఏవైతచ్ఛయానో వామదేవ ఏవముువాచ ॥ 5 ॥ స ఏవం విద్వానస్మాచ్ఛరీరభేదాదూర్ధ్వ ఉత్క్రమ్యా – ముష్మిన్ స్వర్గే లోకే సర్వాన్ కామానాప్త్వాఽమృతః సమభవత్సమభవత్ ॥6॥

తృతీయోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖండః

ఓం కోఽయమాత్మేతి వయముపాస్మహే కతరః స ఆత్మా యేన వా పశ్యతి యేన వా శృణోతి యేన వా గన్ధానాజిఘ్రతి యేన వా వాచం వ్యాకరోతి యేన వా స్వాదుచాస్వాదు చ విజానాతి ॥ 1 ॥ యదేతద్ధృదయం మనశ్చైతత్

సంజ్ఞానమాజ్ఞానం విజ్ఞానం ప్రజ్ఞానం మేధా దృష్టిర్ఘృతిర్మతిర్మనీషా జూతిః స్మృతిః సంకల్పః క్రతురసుః కామో వశ ఇతి సర్వాణ్యేవైతాని ప్రజ్ఞానస్య నామధేయాని భవన్తి ॥ 2 ॥ ఏష బ్రహ్మైష ఇంద్ర ఏష ప్రజాపతిరేతే సర్వే దేవా ఇమాని చ పంచ మహాభూతాని పృథివీ వాయురాకాశ ఆపో జ్యోతీంషీత్యేతానీమాని చ క్షుద్రమిశ్రాణీవ బీజానీతరాణి చేతరాణి చాణ్డజాని చ జారుజాని చ స్వేదజాని చోద్భిజ్జాని చాశ్వా గావః పురుషా హస్తినో యత్కించేదం ప్రాణి జంగమం చ పతత్రి చ యచ్చ స్థావరం సర్వం తత్ప్రజ్ఞానేత్రం ప్రజ్ఞానే ప్రతిష్ఠితం ప్రజ్ఞానేత్రో లోకః ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ ॥ 3 ॥ స ఏతేన ప్రజ్ఞేనాఽఽత్మనాఽస్మాల్లోకా-దుత్క్రమ్యాముష్మిన్ స్వర్గే లోకే సర్వాన్ కామానాప్త్వాఽమృతః సమభవత్ సమభవదిత్యోమ్ ॥ 4 ॥

ఓం వాంఙ్మే మనసి ప్రతిష్ఠితా మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠిత-మావిరావీర్మ ఏధి వేదస్య మ ఆణీస్థః శ్రుతం మే మా ప్రహాసీరనేనాధీతేనాహోరాత్రాన్ సందధామ్యృతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి తన్మామవతు తద్వక్తారమవత్వవతు మామవతు వక్తారమవతు వక్తారమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ తైత్తిరీయోపనిషత్ ॥

ప్రథమా శీక్షావల్లీ

ఓం శం నో మిత్ర- శ్శం వరుణః । శం నో భవత్వర్యమా । శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణు-రురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి । ఋతం వదిష్యామి । సత్యం వదిష్యామి । తన్మామవతు। తద్వక్తారమవతు । అవతు మామ్ । అవతు వక్తారమ్ । ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 1 ॥

శిక్షాశాస్త్రార్థసంగ్రహః

శీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః । వర్ణ-స్స్వరః । మాత్రా బలమ్ । సామ సంతానః । ఇత్యుక్త- శ్శీక్షాధ్యాయః ॥ 2 ॥

సంహితోపాసనమ్

సహ నౌ యశః । సహ నౌ బ్రహ్మవర్చసమ్ । అథాతస్సగ్ంహితాయా ఉపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః । పంచస్వధికరణేషు । అధిలోకమధిజ్యౌతిష -మధివిద్య-మధిప్రజ-మధ్యాత్మమ్ । తా మహాసగ్ంహితా ఇత్యాచక్షతే ।

అథాధిలోకమ్ । పృథివీ పూర్వరూపమ్ । ద్యౌ రుత్తరరూపమ్ । ఆకాశ-స్సంధిః ॥ 3 ॥

వాయు-స్సంధానమ్ । ఇత్యధిలోకమ్ । అథాధిజ్యౌతిషమ్ । అగ్నిః పూర్వరూపమ్ । ఆదిత్య ఉత్తరరూపమ్ । ఆపస్సంధిః । వైద్యుతస్సంధానమ్ । ఇత్యధిజ్యౌతిషమ్ । అథాధివిద్యమ్ । ఆచార్యః పూర్వరూపమ్ ॥ 4 ॥

అన్తేవాస్యుత్తరరూపమ్ । విద్యా సంధిః । ప్రవచనగ్ం సంధానమ్ । ఇత్యధివిద్యమ్ । అథాధిప్రజమ్ । మాతా పూర్వరూపమ్ । పితోత్తర రూపమ్ । ప్రజాసంధిః । ప్రజననగ్ం సంధానమ్ । ఇత్యధిప్రజమ్ ॥ 5 ॥

అథాధ్యాత్మమ్ । అధరాహనుః పూర్వరూపమ్ । ఉత్తరాహనురుత్తరరూపమ్ । వాక్సంధిః । జిహ్వాసంధానమ్ । ఇత్యధ్యాత్మమ్ । ఇతీమామహాసగ్ంహితాః । య ఏవమేతా మహాసగ్ంహితా వ్యాఖ్యాతా వేద । సంధీయతే ప్రజయా పశుభిః । బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సువర్గ్యేణ లోకేన ॥ 6 ॥

మేధాది-సిద్ధ్యర్థా ఆవహంతీహోమ-మంత్రాః

యశ్ఛన్దసా-మృషభో విశ్వరూపః । ఛన్దోభ్యోఽధ్యమృతాథ్సంబభూవ । స మేన్ద్రో మేధయా స్పృణోతు । అమృతస్య దేవ ధారణో భూయాసమ్ । శరీరం మే విచర్షణమ్ । జిహ్వా మే మధుమత్తమా । కర్ణాభ్యాం

భూరివిశ్రువమ్ । బ్రహ్మణః కోశోసి మేధయా పిహితః । శ్రుతం మే గోపాయ । ఆవహంతీ వితన్వానా ॥ 7 ॥

కుర్వాణా చీర–మాత్మనః । వాసాగ్ంసి మమ గావశ్చ । అన్నపానే చ సర్వదా । తతో మే శ్రియ–మావహ । లోమశాం పశుభిస్సహ స్వాహా । ఆమా యంతు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా । విమాఽఽయంతు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా । ప్రమాఽఽయంతు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా । దమాయంతు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా । శమాయంతు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా ॥ 8 ॥

యశో జనేఽసాని స్వాహా । శ్రేయాన్ వస్యసోఽసాని స్వాహా । తం త్వా భగ ప్రవిశాని స్వాహా । స మా భగ ప్రవిశ స్వాహా । తస్మిన్ సహస్రశాఖే । నిభగాఽహం త్వయి మృజే స్వాహా । యథాఽఽపః ప్రవతాఽఽయంతి । యథా మాసా అహర్జరమ్ । ఏవం మాం బ్రహ్మచారిణః । ధాతరాయంతు సర్వత–స్స్వాహా । ప్రతివేశోఽఽసి ప్రమాభాహి ప్రమాపద్యస్వ ॥ 9 ॥

వ్యాహృత్యుపాసనమ్

భూ–ర్భువ–స్సువ–రితి వా ఏతా–స్తిస్రో వ్యాహృతయః । తాసా ముహస్మైతాం చతుర్థీమ్ । మాహాచమస్యః ప్రవేదయతే । మహ ఇతి । తద్బ్రహ్మ । స ఆత్మా । అంగాన్యన్యా దేవతాః । భూరితివా అయం లోకః । భువ ఇత్యన్తరిక్షమ్ । సువ–రిత్యసౌ లోకః ॥ 10 ॥

మహ ఇత్యాదిత్యః । ఆదిత్యేన వావ సర్వే-లోకా మహీయంతే । భూరితి వా అగ్నిః । భువ ఇతి వాయుః । సువ-రిత్యాదిత్యః । మహ ఇతి చన్ద్రమాః । చంద్రమసా వావ సర్వాణి జ్యోతీగ్ంషి మహీయంతే । భూ-రితివా ఋచః । భువ ఇతి సామాని । సువ-రితి యజూగ్ంషి ॥ 11 ॥

మహ ఇతి బ్రహ్మ । బ్రహ్మణా వావ సర్వేవేదా మహీయంతే । భూరితి వై ప్రాణః । భువ ఇత్యపానః । సువ-రితి వ్యానః । మహ ఇత్యన్నమ్। అన్నేనవావ సర్వే ప్రాణా మహీయంతే । తా వా ఏతాశ్చతస్రశ్చతుర్ధా । చతస్రశ్చతస్రో వ్యాహృతయః । తా యో వేద । స వేద బ్రహ్మ । సర్వేఽ స్మై దేవా బలిమావహంతి ॥ 12 ॥

మనోమయత్వాది-గుణక-బ్రహ్మోపాసనయా స్వారాజ్య-సిద్ధిః

స య ఏషోఽ న్త-ర్హృదయ ఆకాశః । తస్మిన్నయం పురుషో మనోమయః । అమృతో హిరణ్మయః । అంతరేణ తాలుకే । య ఏషస్తన ఇవావలంబతే । సేంద్రయోనిః । యత్రాసౌ కేశాన్తో వివర్తతే । వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే । భూరిత్యగ్నౌ ప్రతితిష్ఠతి । భువ ఇతి వాయౌ ॥ 13 ॥

సువరిత్యాదిత్యే । మహ ఇతి బ్రహ్మణి । ఆప్నోతి స్వారాజ్యమ్ । ఆప్నోతి మనసస్పతిమ్ । వాక్పతిశ్చక్షుష్పతిః । శ్రోత్రపతిర్విజ్ఞానపతిః । ఏతత్తతో

భవతి । ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ । సత్యాత్మ ప్రాణారామం మన ఆనందమ్ । శాన్తిసమృద్ధ–మమృతమ్ । ఇతి ప్రాచీనయోగ్యోపాస్స్వ ॥14 ॥

పృథివ్యాద్యుపాధిక–పంచ–బ్రహ్మోపాసనమ్

పృథివ్యంతరిక్షం ద్యౌ–ర్దిశోఽవాంతరదిశాః । అగ్నిర్వాయురాదిత్య శ్చన్ద్రమా నక్షత్రాణి । ఆప ఓషధయో వనస్పతయ ఆకాశ ఆత్మా । ఇత్యధిభూతమ్ । అథాధ్యాత్మమ్ । ప్రాణో వ్యానోఽపాన ఉదానస్సమానః । చక్షు శ్శ్రోత్రం మనో వాక్ త్వక్ । చర్మమాగ్ంసగ్గ్ స్నావాఽస్థి మజ్జా । ఏత–దధివిధాయ ఋషి–రవోచత్ । పాంక్తం వా ఇదగ్ం సర్వమ్ । పాంక్తేనైవ పాంక్తగ్గ్ స్పృణోతీతి ॥ 15 ॥

ప్రణవోపాసనమ్

ఓ–మితి బ్రహ్మ । ఓమితీదగ్ం సర్వమ్ । ఓమిత్యేత–దనుకృతి హస్మ వా అప్యోశ్రావయేత్యాశ్రావయన్తి । ఓ–మితి సామాని గాయంతి । ఓగ్ం శో–మితి శస్త్రాణి శగ్ంసన్తి । ఓమిత్యధ్వర్యుః ప్రతిగరం ప్రతిగృణాతి । ఓ–మితి బ్రహ్మా ప్రసౌతి । ఓమిత్యగ్నిహోత్ర–మనుజానాతి । ఓమితి బ్రాహ్మణః ప్రవక్ష్యన్నాహ బ్రహ్మోపాప్నవానీతి । బ్రహ్మైవోపాప్నోతి ॥ 16 ॥

స్వాధ్యాయ-ప్రశంసా

ఋతం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ। సత్యం చ స్వాధ్యాయప్రవచనేచ। తపశ్చ సాధ్యాయప్రవచనే చ। దమశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ। శమశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ। అగ్నయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ। అగ్నిహోత్రం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ। అతిథయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ। మానుషం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ। ప్రజా చ స్వాధ్యాయప్రవచనేచ। ప్రజనశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ। ప్రజాతిశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనేచ। సత్యమితి సత్యవచా రాథీ తరః। తప ఇతి తపోనిత్యః పౌరుశిష్ఠిః। స్వాధ్యాయ ప్రవచనే ఏవేతి నాకో మౌద్గల్యః। తద్ధి తప-స్తద్ధి తపః॥ 17॥

బ్రహ్మజ్ఞాన-ప్రకాశక-మంత్రః

అహం వృక్షస్య రేరివా। కీర్తిః పృష్ఠం గిరే-రివ। ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీవ స్వమృత-మస్మి। ద్రవిణగ్ం సవర్చసమ్। సుమేధా అమృతోక్షితః। ఇతి త్రిశంకోర్వేదానువచనమ్॥ 18॥

శిష్యానుశాసనమ్

వేదమనూచ్యాచార్యోఽ న్తేవాసిన-మనుశాస్తి। సత్యం వద। ధర్మం చర। స్వాధ్యాయాన్మా ప్రమదః। ఆచార్యాయ ప్రియం ధనమాహృత్య ప్రజాతంతుం మా వ్యవచ్ఛేత్సీః। సత్యాన్న ప్రమదితవ్యమ్। ధర్మాన్న ప్రమదితవ్యమ్। కుశలాన్న

ప్రమదితవ్యమ్ । భూత్యై న ప్రమదితవ్యమ్ । స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ ॥ 19 ॥

దేవపితృకార్యాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ । మాతృదేవో భవ । పితృదేవో భవ । ఆచార్యదేవో భవ । అతిథిదేవో భవ । యాన్యనవద్యాని కర్మాణి । తాని సేవితవ్యాని । నో ఇతరాణి । యాన్యస్మాకగ్ం సుచరితాని । తాని త్వయోపాస్యాని ॥ 20 ॥

నో ఇతరాణి । యే కే చాస్మచ్ఛ్రేయాగ్ంసో బ్రాహ్మణాః । తేషాం త్వయాఽఽ సనే న ప్రశ్వసితవ్యమ్ । శ్రద్ధయా దేయమ్ । అశ్రద్ధయాఽదేయమ్ । శ్రియా దేయమ్ । హ్రియా దేయమ్ । భియా దేయమ్ । సంవిదా దేయమ్ । అథ యది తే కర్మవిచికిత్సా వా వృత్తవిచికిత్సా వా స్యాత్ ॥ 21 ॥

యే తత్ర బ్రాహ్మణా-స్సమ్మర్శినః । యుక్తా ఆయుక్తాః । అలూక్షా ధర్మ-కామాస్స్యుః । యథా తే తత్ర వర్తేరన్ । తథా తత్ర వర్తేథాః । అథాభ్యాఖ్యాతేషు । యే తత్ర బ్రాహ్మణా-స్సమ్మర్శినః । యుక్తా ఆయుక్తా । అలూక్షా ధర్మ-కామాస్స్యుః । యథా తే తేషు వర్తేరన్ । తథాతేషు వర్తేథాః । ఏష ఆదేశః । ఏష ఉపదేశః । ఏషా వేదోపనిషత్ । ఏతదనుశాసనమ్ । ఏవముపాసితవ్యమ్ । ఏవముచైతదుపాస్యమ్ ॥ 22 ॥

ఉత్తరశాంతిపాఠః

శం నో మిత్ర-శ్శం వరుణః । శం నో భవత్వర్యమా । శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణు-రురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వ-మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మావాదిషమ్ । ఋతమవాదిషమ్ । సత్యమవాదిషమ్ । తన్మామావీత్ । తద్వక్తారమావీత్ । ఆవీన్మామ్ । అవీద్వక్తారమ్ ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ద్వితీయా బ్రహ్మానందవల్లీ

ఓం సహ నా-వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినా-వధీత-మస్తు మా విద్విషావహై ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఉపనిషత్సారసంగ్రహః

ఓం బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్ । తాదేషాఽభ్యుక్తా । సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ । యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్ । సోఽశ్నుతే సర్వాన్ కామాన్సహ । బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి । తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశస్సంభూతః । ఆకాశాద్వాయుః । వాయో-రగ్నిః । అగ్నేరాపః । అద్భ్యః పృథివీ । పృథివ్యా ఓషధయః । ఓషధీభ్యోఽన్నమ్ । అన్నాత్పురుషః । స వా

ఏష పురుషోఽన్నరసమయః । తస్యేద-మేవ శిరః । అయం దక్షిణః పక్షః । అయముత్తరః పక్షః । అయమాత్మా । ఇదం పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 1 ॥

పంచకోశవివరణమ్

అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయంతే । యాః కాశ్చ పృథివీగ్ంశ్రితాః । అథో అన్నేనైవ జీవంతి । అథైన-దపియన్త్యంతతః । అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్సర్వౌషధముచ్యతే । సర్వం వై తేఽన్నమాప్నువంతి । యేఽన్నం బ్రహ్మోపాసతే । అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్ సర్వౌషధముచ్యతే । అన్నాద్భూతాని జాయంతే । జాతాన్యన్నేన వర్ధంతే । అద్యతేఽత్తి చ భూతాని । తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి । తస్మాద్వా ఏతస్మా-దన్నరసమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా ప్రాణమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య ప్రాణ ఏవశిరః । వ్యానో దక్షిణః పక్షః । అపాన ఉత్తరః పక్షః । ఆకాశ ఆత్మా । పృథివీ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 2 ॥

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణంతి । మనుష్యాః పశవశ్చ యే । ప్రాణో హి భూతానా-మాయుః । తస్మాత్సర్వాయుషముచ్యతే । సర్వ-మేవ త ఆయు -ర్యంతి । యే ప్రాణం బ్రహ్మోపాసతే । ప్రాణో హి భూతానా-మాయుః ।

తస్మాత్సర్వాయుషముచ్యత ఇతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మాద్వా ఏతస్మాత్ ప్రాణమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా మనోమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్యపురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య యజురేవ శిరః । ఋగ్దక్షిణః పక్షః । సామోత్తరః పక్షః । ఆదేశ ఆత్మా । అథర్వాంగిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 3 ॥

యతో వాచో నివర్తంతే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కదాచనేతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మాద్వా ఏతస్మాన్మనోమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా విజ్ఞానమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య శ్రద్ధైవ శిరః । ఋతం దక్షిణః పక్షః । సత్యముత్తరః పక్షః । యోగ ఆత్మా । మహః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 4 ॥

విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే । కర్మాణి తనుతేఽపి చ । విజ్ఞానం దేవాస్సర్వే । బ్రహ్మ జ్యేష్ఠముపాసతే । విజ్ఞానం బ్రహ్మ చేద్వేద । తస్మాచ్చేన్న ప్రమాద్యతి । శరీరే పాప్మనో హిత్వా । సర్వాన్ కామాన్ సమశ్నుత ఇతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మాఽఽనందమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్యప్రియ-మేవ శిరః । మోదో

దక్షిణః పక్షః । ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః । ఆనంద ఆత్మా । బ్రహ్మ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 5 ॥

అసన్నేవ స భవతి । అసద్-బ్రహ్మేతి వేద చేత్ । అస్తి బ్రహ్మేతి చేద్వేద । సంత-మేనం తతో విదు-రితి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । అథాతోఽను ప్రశ్నాః । ఉతావిద్వా-నముం లోకం ప్రేత్య। కశ్చన గచ్ఛతీ 3 । ఆహో విద్వా-నముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చిత్సమశ్నుతా 3 ఉ । సోఽకామయత । బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి । స తపోఽతప్యత । సతప-స్తప్త్వా । ఇదగ్ం-సర్వ-మసృజత । యదిదం కించ । తత్సృష్ట్వా । తదేవానుప్రావిశత్ । తదనుప్రవిశ్య । సచ్చ త్యచ్చాభవత్ । నిరుక్తం చానిరుక్తం చ । నిలయనం చానిలయనం చ । విజ్ఞానం చావిజ్ఞానం చ । సత్యం చానృతం చ సత్య-మభవత్ । యదిదం కించ । త త్సత్యమిత్యాచక్షతే । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 6 ॥

అభయప్రతిష్ఠా

అసద్వా ఇద-మగ్ర ఆసీత్ । తతో వై సదజాయత । తదాత్మానగ్గ్ స్వయ-మకురుత । తస్మా-త్తత్సుకృతముచ్యత ఇతి । యద్వై తత్సుకృతమ్ । రసో వై సః । రసగ్గ్ హ్యేవాయం లబ్ధ్వాఽఽనందీ భవతి । కో హ్యేవాన్యాత్ కః ప్రాణ్యాత్ । యదేష ఆకాశ ఆనందో న స్యాత్ । ఏష హ్యేవానందయాతి । యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యేఽనాత్మ్యేఽనిరుక్తేఽనిలయనేఽభయం ప్రతిష్ఠాం

విందతే । అథ సోఽభయం గతో భవతి । యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నుదర-మంతరం కురుతే । అథ తస్య భయం భవతి । తత్త్వేవ భయం విదుషోఽమన్వానస్య । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 7 ॥

బ్రహ్మానందమీమాంసా

భీషాఽస్మా-ద్వాతః పవతే । భీషోదేతి సూర్యః । భీషాఽస్మాదగ్నిశ్చేంద్రశ్చ । మృత్యుర్ధావతి పంచమ ఇతి । సైషాఽఽనందస్య మీమాగ్ంసా భవతి । యువా స్యాత్సాధుయువాఽధ్యాయకః । ఆశిష్ఠో దృఢిష్ఠో బలిష్ఠః । తస్యేయం పృథివీ సర్వా విత్తస్య పూర్ణాస్యాత్ । స ఏకో మానుష ఆనందః । తే యే శతం మానుషా ఆనందాః । స ఏకో మనుష్యగంధర్వాణామానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం మనుష్యగంధర్వాణామానందాః । స ఏకో దేవగంధర్వాణా-మానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం దేవగంధర్వాణా-మానందాః । స ఏకః పితృణాం చిరలోక-లోకానామానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహ తస్య । తే యే శతం పితృణాం చిరలోక లోకానా-మానందాః । స ఏక ఆజానజానాం దేవానా-మానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతమాజానజానాం దేవానా-మానందాః । స ఏకః కర్మదేవానాం దేవానామానందః । యే కర్మణా దేవానపియంతి । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం కర్మదేవానాం

దేవానామానందాః । స ఏకో దేవానా మానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం దేవానా-మానందాః । స ఏక ఇంద్రస్యానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతమింద్రస్యానందాః । స ఏకో బృహస్పతే-రానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం బృహస్పతే-రానందాః । స ఏకః ప్రజాపతే-రానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహ తస్య । తే యే శతం ప్రజాపతే-రానందాః । స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । స యశ్చాయం పురుషే । యశ్చాసావాదిత్యే । స ఏకః । స య ఏవంవిత్ । అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య । ఏతమన్నమయ-మాత్మాన-ముప సంక్రామతి । ఏతం ప్రాణమయ మాత్మానముపసంక్రామతి । ఏతం మనోమయ-మాత్మాన-ముపసంక్రామతి । ఏతం విజ్ఞానమయ-మాత్మాన-ముపసంక్రామతి । ఏతమానంద-మయ-మాత్మానముపసంక్రామతి । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 8 ॥

యతో వాచో నివర్తంతే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కుతశ్చనేతి । ఏతగ్ం హ వా వ న తపతి । కిమహగ్ం సాధు నాకరవమ్ । కిమహం పాప-మకరవ-మితి । స య ఏవం విద్వా-నేతే ఆత్మానగ్గ్ స్పృణుతే । ఉభే హ్యేవైష ఏతే ఆత్మానగ్గ్ స్పృణుతే । య ఏవం వేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥ 9 ॥

ఓం సహ నా-వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వినా-వధీత-మస్తు మా విద్విషావహై ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

తృతీయా భృగువల్లీ

ఓం సహ నా-వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వినా-వధీత-మస్తు మా విద్విషావహై । ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతి ॥

బ్రహ్మ జిజ్ఞాసా

భృగు-ర్వై వారుణిః । వరుణం పితర-ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తస్మా ఏతత్ ప్రోవాచ । అన్నం ప్రాణం చక్షుశ్శ్రోత్రం మనో వాచమితి । తగ్ం హోవాచ । యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే । యేన జాతాని జీవంతి । యత్ప్రయంత్యభిసంవిశన్తి । తద్విజిజ్ఞాసస్వ । తద్బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తప-స్తప్త్వా ॥ 1 ॥

పంచకోశాంతఃస్థిత - బ్రహ్మనిరూపణమ్

అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । అన్నాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । అన్నేన జాతాని జీవంతి । అన్నం ప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి । తద్విజ్ఞాయ । పున-రేవ వరుణం పితర-ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి ।

తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి। స తపోఽ తప్యత । స తప-స్తప్త్వా ॥ 2 ॥

ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ప్రాణా-ద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । ప్రాణేన జాతాని జీవంతి । ప్రాణం ప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి । తద్విజ్ఞాయ । పున-రేవ వరుణం పితర-ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽ తప్యత । స తప-స్తప్త్వా ॥ 3 ॥

మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । మనసో హ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । మనసా జాతాని జీవంతి । మనః ప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి । తద్విజ్ఞాయ । పున-రేవ వరుణం పితర-ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽ తప్యత । స తప-స్తప్త్వా ॥ 4 ॥

విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । విజ్ఞానా-ద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । విజ్ఞానేన జాతాని జీవంతి । విజ్ఞానం ప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి । తద్విజ్ఞాయ । పున-రేవ వరుణం పితర-ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽ తప్యత । స తప-స్తప్త్వా ॥ 5 ॥

ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ఆనందాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । ఆనందేన జాతాని జీవంతి । ఆనందం ప్రయంత్యభిసం విశంతీతి । సైషా భార్గవీ వారుణీ విద్యా । పరమే వ్యోమన్ ప్రతిష్ఠితా । య ఏవం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నాదో భవతి । మహాన్ భవతి ప్రజయా పశుభి-ర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా ॥ 6 ॥

అన్నబ్రహ్మోపాసనమ్

అన్నం న నింద్యాత్ । తద్వ్రతమ్ । ప్రాణో వా అన్నమ్ । శరీరమన్నాదమ్ । ప్రాణే శరీరం ప్రతిష్ఠితమ్ । శరీరే ప్రాణః ప్రతిష్ఠితః । తదేత-దన్న-మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత-దన్న-మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవా-నన్నాదో భవతి । మహాన్ భవతి ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా ॥ 7 ॥

అన్నం న పరిచక్షీత । తద్వ్రతమ్ । ఆపో వా అన్నమ్ । జ్యోతిరన్నాదమ్ । అప్సు జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితమ్ । జ్యోతిష్యాపః ప్రతిష్ఠితాః । తదేత-దన్న-మన్నే ప్రతిష్ఠితం । స య ఏత-దన్న-మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవా-నన్నాదో భవతి । మహాన్ భవతి ప్రజయా పశుభి-ర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా ॥ 8 ॥

అన్నం బహు కుర్వీత । తద్వ్రతమ్ । పృథివీ వా అన్నమ్ । ఆకాశోఽ

న్నాదః । పృథివ్యామాకాశః ప్రతిష్ఠితః । ఆకాశే పృథివీ ప్రతిష్ఠితా । తదేత-దన్న-మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత-దన్న-మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవా-నన్నాదో భవతి । మహాన్ భవతి ప్రజయా పశుభి-ర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా ॥ 9 ॥

సదాచార ప్రదర్శనమ్ । బ్రహ్మానందానుభవః

న కంచన వసతౌ ప్రత్యాచక్షీత । తద్వ్రతమ్ । తస్మాద్యయా కయా చ విధయా బహ్వన్నం ప్రాప్నుయాత్ । అరాధ్యస్మా అన్నమిత్యాచక్షతే । ఏతద్వై ముఖతోఽన్నగ్ం రాద్ధమ్ । ముఖతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే । ఏతద్వై మధ్యతోఽన్నగ్ం రాద్ధమ్ । మధ్యతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే । ఏతద్వా అన్తతోఽన్నగ్ం రాద్ధమ్ । అన్తతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే । య ఏవం వేద । క్షేమ ఇతి వాచి । యోగక్షేమ ఇతి ప్రాణాపానయోః । కర్మేతి హస్తయోః । గతి-రితి పాదయోః । విముక్తి-రితి పాయౌ । ఇతి మానుషీ-స్సమాజ్ఞాః । అథ దైవీః । తృప్తి-రితి వృష్టౌ । బల-మితి విద్యుతి । యశ ఇతి పశుషు । జ్యోతిరితి నక్షత్రేషు । ప్రజాతి-రమృత-మానన్ద ఇత్యుపస్థే । సర్వ-మిత్యాకాశే । తత్ ప్రతిష్ఠేత్యుపాసీత । ప్రతిష్ఠావాన్ భవతి । తన్మహ ఇత్యుపాసీత । మహాన్ భవతి । తన్మన ఇత్యుపాసీత । మానవాన్ భవతి । తన్నమ ఇత్యుపాసీత । నమ్యన్తేఽస్మైకామాః । తద్బ్రహ్మేత్యుపాసీత । బ్రహ్మవాన్ భవతి । తద్బ్రహ్మణః పరిమర

ఇత్యుపాసీత । పర్యేణం మ్రియంతే ద్విషన్త-స్సపత్నాః । పరి యేఽ ప్రియా భ్రాతృవ్యాః । స యశ్చాయం పురుషే । యశ్చాసా-వాదిత్యే । స ఏకః । స య ఏవంవిత్ । అస్మాల్లోకాత్ ప్రేత్య । ఏత-మన్నమయ-మాత్మాన -ముపసంక్రమ్య । ఏతం ప్రాణమయ-మాత్మాన-ముపసంక్రమ్య । ఏతం మనోమయ-మాత్మాన-ముపసంక్రమ్య । ఏతం విజ్ఞానమయ-మాత్మాన -ముపసంక్రమ్య । ఏతమానందమయ-మాత్మాన-ముపసంక్రమ్య । ఇమాన్ లోకాన్ కామాన్నీ కామ-రూప్యనుసంచరన్ । ఏతత్సామ గాయన్నాస్తే । హా 3 వు హా 3 వు హా 3 వు । అహమన్న-మహమన్న-మహమన్నమ్ । అహమన్నాదో 2 ఽహమన్నాదో 2 ఽహమన్నాదః । అహగ్గ్ శ్లోకకృ-దహగ్గ్ శ్లోకకృ-దహగ్గ్ శ్లోకకృత్ । అహమస్మి ప్రథమజా ఋతా 3 స్య । పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్య నా 3 భాఇ । యోమా దదాతి స ఇదేవ మా 3 వాః । అహ-మన్నమన్న మదన్తమా 3 ద్మి । అహం విశ్వం భువన-మభ్యభవామ్ । సువర్ణ జ్యోతీః । య ఏవం వేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥ 10 ॥

ఓం సహ నా-వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినా-వధీతమస్తు మా విద్విషావహై ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతి. ॥

॥ మహానారాయణోపనిషత్తు ॥

చతుర్థః ప్రశ్నః

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

అమ్భస్యపారే (1)

అమ్భస్య పారే భువనస్య మధ్యే నాకస్య పృష్ఠే మహతో మహీయాన్ । శుక్రేణ జ్యోతీగ్ంషి సమనుప్రవిష్టః ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అన్తః । యస్మిన్నిదగ్ం సం చ విచైతి సర్వం యస్మిన్దేవా అధి విశ్వే నిషేదుః । తదేవ భూతం తదు భవ్యమా ఇదం తదక్షరే పరమే వ్యోమన్ । యేనావృతం ఖం చ దివం మహీంచ యేనాదిత్యస్తపతి తేజసా భ్రాజసాచ । యమన్త-స్సముద్రే కవయో వయన్తి యదక్షరే పరమే ప్రజాః । యతః ప్రసూతా జగతః ప్రసూతీ తోయేన జీవాన్ వ్యచసర్జ భూమ్యామ్ । యదోషధీభిః పురుషాన్ పశూగ్‌శ్చ వివేశ భూతాని చరాచరాణి । అతః పరం నాన్యదణీయసగ్ం హి పరాత్పరం యన్మహతో మహాన్తమ్ । యదేక-మవ్యక్త-మనన్తరూపం విశ్వం పురాణం తమసః పరస్తాత్ ॥

తదేవర్తం తదు సత్యమాహు-స్తదేవ బ్రహ్మ పరమం కవీనామ్ । ఇష్టాపూర్తం బహుధా జాతం జాయమానం విశ్వం బిభర్తి భువనస్య నాభిః । తదేవాగ్నిస్తద్వాయు-స్తత్సూర్యస్తదు చన్ద్రమాః । తదేవ శుక్రమమృతం తద్బ్రహ్మ తదాప-స్స ప్రజాపతిః । సర్వే-నిమేషా జజ్ఞిరే విద్యుతః పురుషాదధి । కలా ముహూర్తాః కాష్ఠాశ్చాహోరాత్రాశ్చ సర్వశః । అర్ధమాసా మాసా ఋతవస్సంవత్సరశ్చ కల్పన్తామ్ । స ఆపః ప్రదుఘే ఉభే ఇమే అన్తరిక్ష-మథో సువః । నైనమూర్ధ్వం న తిర్యంచ న మధ్యే పరిజగ్రభత్ । న తస్యేశే కశ్చన తస్య నామ మహద్యశః ॥

న సందృశే తిష్ఠతి రూప-మస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనమ్ । హృదా మనీషా మనసాభిక్లుప్తో య ఏనం విదురమృతాస్తే భవన్తి । అద్భ్యస్సంభూతో హిరణ్యగర్భ ఇత్యష్టౌ । ఏష హి దేవః ప్రదిశోఽనుసర్వాః పూర్వోహి జాత-స్స ఉ గర్భే అన్తః । సవిజాయమాన-స్సజనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖాస్తిష్ఠతి విశ్వతో ముఖః । విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతోముఖో విశ్వతో హస్త ఉత విశ్వతస్పాత్ । సం బాహుభ్యాం నమతి సంపతత్రైర్ద్యావాపృథివీ జనయన్ దేవ ఏకః । వేన-స్తత్పశ్య-న్విశ్వా భువనాని విద్వాన్ యత్ర విశ్వం భవత్యేకనీళమ్ । యస్మిన్నిదగ్ం సం చ విచైకగ్ం స ఓతః ప్రోతశ్చ విభుః ప్రజాసు । ప్రతద్వోచే అమృతం ను విద్వాన్ గన్ధర్వో నామ నిహితం గుహాసు ॥

త్రీణి పదా నిహితా గుహాసు యస్తద్వేద సవితుః పితాసత్ । స నో బన్ధు-ర్జనితా స విధాతా ధామాని వేద భువనాని విశ్వా । యత్ర దేవా అమృతమానశానా-స్తృతీయే ధామాన్యభ్యైరయన్త । పరిద్యావాపృథివీ యన్తి సద్యః పరి లోకాన్ పరి దిశః పరి సువః । ఋతస్య తన్తుం వితతం విచృత్య తదపశ్యత్తదభవత్ ప్రజాసు । పరీత్య లోకాన్ పరీత్య భూతాని పరీత్య సర్వాః ప్రదిశో దిశశ్చ । ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్యాత్మనాఽఽత్మానమభి-సంబభూవ । సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమింద్రస్య కామ్యమ్ । సనిం మేధామయాసిషమ్ । ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదోఽపఘ్నన్నిర్‌ఋతిం మమ ॥

పశూగ్‌శ్చ మహ్యమావహ జీవనం చ దిశోదిశ । మానో హిగ్ంసీజ్జాతవేదో గామశ్వం పురుషం జగత్ । అబిభ్రదగ్న ఆగహి శ్రియా మా పరిపాతయ ॥

గాయత్రీమంత్రాః

పురుషస్య విద్మ సహస్రాక్షస్య మహాదేవస్య ధీమహి । తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి । తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయ విద్మహే వక్రతుణ్డాయ ధీమహి । తన్నో దంతిః ప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయ విద్మహే చక్రతుణ్డాయ ధీమహి । తన్నో నందిః ప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయ విద్మహే మహాసేనాయ ధీమహి । తన్నష్షణ్ముఖః ప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయ విద్మహే సువర్ణపక్షాయ ధీమహి । తన్నో గరుడః

ప్రచోదయాత్ । వేదాత్మనాయ విద్మహే హిరణ్యగర్భాయ ధీమహి । తన్నో బ్రహ్మ ప్రచోదయాత్ । నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి । తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్ । వజ్రనఖాయ విద్మహే తీక్ష్ణదగ్గ్ంష్ట్రాయ ధీమహి । తన్నో నారసిగ్ంహః ప్రచోదయాత్ ॥

భాస్కరాయ విద్మహే మహద్యుతికరాయ ధీమహి । తన్నో ఆదిత్యః ప్రచోదయాత్ । వైశ్వానరాయ విద్మహే లాలీలాయ ధీమహి । తన్నో అగ్నిః ప్రచోదయాత్ । కాత్యాయనాయ విద్మహే కన్యకుమారి ధీమహి । తన్నో దుర్గిః ప్రచోదయాత్ ॥

దూర్వాసూక్తమ్

సహస్రపరమా దేవీ శతమూలా శతాంకురా । సర్వగ్ం హరతు మే పాపం దూర్వా దుస్స్వప్ననాశనీ । కాణ్డాత్కాణ్డాత్ ప్రరోహన్తీ పరుషః పరుషః పరి । ఏవానో దూర్వే ప్రతను సహస్రేణ శతేన చ । యా శతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి । తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధేమ హవిషా వయమ్ । అశ్వక్రాన్తే రథక్రాన్తే విష్ణుక్రాన్తే వసుంధరా । శిరసా ధారయిష్యామి రక్షస్వ మాం పదేపదే ॥

మృత్తికాసూక్తమ్

భూమి-ర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ । ఉద్ధృతాఽసి వరాహేణ కృష్ణేన శత-బాహునా । మృత్తికే హన మే పాపం యన్మయా దుష్కృతం కృతమ్ ।

మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాఽసి కాశ్యపేనాభిమన్త్రితా । మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥

మృత్తికే ప్రతిష్ఠితే సర్వం తన్మే నిర్ణుద మృత్తికే । తయా హతేన పాపేన గచ్ఛామి పరమాం గతిమ్ ॥

శత్రుజయమంత్రాః

యత ఇంద్ర భయామహే తతో నో అభయం కృధి । మఘవంఛగ్ధి తవ తన్న ఊతయే విద్విషో విమృధో జహి । స్వస్తిదా విశస్పతి-ర్వృత్రహా విమృధోవశీ । వృషేంద్రః పుర ఏతు న-స్స్వస్తిదా అభయంకరః । స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవా-స్స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమి-స్స్వస్తి నో బృహస్పతి - ర్దధాతు । ఆపాన్తమన్యు-స్తృపలప్రభర్మా ధుని-శ్శిమీవా-ఞ్ఛరుమాగ్ం ఋజీషీ । సోమో విశ్వాన్యతసావనాని నార్వాగింద్రం ప్రతిమానానిదేభుః ॥

బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తా-ద్విసీమత-స్సురుచో వేన ఆవః । సబుధ్నియా ఉపమా అస్య విష్ఠా-స్సతశ్చ యోని-మసతశ్చ వివః । స్యోనా పృథివి భవా నృక్షరా నివేశనీ । యచ్ఛా నశ్శర్మ సప్రథాః । గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్ । ఈశ్వరీగ్ం సర్వ-భూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ । శ్రీర్మే భజతు । అలక్ష్మీర్మే నశ్యతు । విష్ణుముఖా వై

దేవాశ్ఛన్దోభిరిమాల్లోకా-ననపజయ్య-మభ్యజయన్ । మహాగ్ం ఇన్ద్రో వజ్రబాహుష్షోడశీ శర్మ యచ్ఛతు ॥

స్వస్తి నో మఘవా కరోతు హన్తు పాప్మానం యోఽ_స్మాన్ద్వేష్టి। సోమానగ్గ్ స్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణస్పతే। కక్షీవన్తం య ఔశిజమ్। శరీరం యజ్ఞశమలం కుసీదం తస్మిన్థ్సీదతు యోఽ_స్మాన్ద్వేష్టి। చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూత స్తరతి దుష్కృతాని । తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతి పాప్మాన-మరాతిం తరేమ । సజోషా ఇన్ద్ర సగణో మరుద్భిస్సోమం పిబ వృత్రహంఛూర విద్వాన్। జహి శత్రూగ్ం రప మృధో నుదస్వాథాభయం కృణుహి విశ్వతోనః। సుమిత్రాన ఆప ఓషధయ-స్సన్తు దుర్మిత్రాస్తస్మై భూయాసు-ర్యోస్మాన్ ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః। ఆపోహిష్ఠా మయోభువస్తాన ఊర్జే దధాతన ॥

మహేరణాయ చక్షసే । యోవ-శ్శివతమో రస-స్తస్య భాజయతేహనః । ఉశతీ-రివ మాతరః । తస్మా అరంగమామవో యస్యక్షయాయ జిన్వథ । ఆపో జనయథా చ నః ॥

అఘమర్షణసూక్తమ్

హిరణ్యశృఙ్గం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థం మే దేహి యాచితః। యన్మయా భుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః। యన్మే మనసా వాచా కర్మణా వా దుష్కృతం కృతమ్ । తన్న ఇన్ద్రో వరుణో బృహస్పతి-స్సవితా చ పునన్తు

పునః పునః । నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో వరుణాయ నమో వారుణ్యై నమోఽద్భ్యః ॥

యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాన్తం తదపగచ్ఛతాత్ । అత్యాశనాదతీపానా-ద్యచ్చ ఉగ్రాత్ ప్రతిగ్రహాత్ । తన్నో వరుణో రాజా పాణినాహ్యవమర్శతు । సోఽహమపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః । నాకస్య పృష్ఠ-మారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మసలోకతామ్ । యశ్చాప్సు వరుణస్స పునాత్వఘమర్షణః । ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతి శుతుద్రి- స్తోమగ్ం సచతా పరుష్ణియా । అసిక్నియా మరుద్వృధే వితస్తయాఽఽర్జీకీయే శృణుహ్యా సుషోమయా । ఋతం చ సత్యం చాభీద్ధా- త్తపసోఽధ్యజాయత । తతో రాత్రిరజాయత తత-స్సముద్రో అర్ణవః ॥

సముద్రాదర్ణవా దధి సంవత్సరో అజాయత । అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వస్య మిషతో వశీ । సూర్యాచంద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వ-మకల్పయత్ । దివం చ పృథివీం చాన్తరిక్ష-మథో సువః । యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్స్వ-మాన్తరిక్షే విరోదసీ । ఇమాగ్ స్తదాపో వరుణః పునాత్వఘమర్షణః । పునన్తు వసవః పునాతు వరుణః పునాత్వఘమర్షణః । ఏష భూతస్య మధ్యే భువనస్య గోప్తా । ఏష పుణ్యకృతాం లోకానేష మృత్యోర్ హిరణ్మయమ్ । ద్యావాపృథివ్యోర్హిరణ్మయగ్ం సగ్గ్ శ్రితగ్ం సువః ॥

సన-స్స్నువ-స్సగ్ంశిశాధి। ఆర్ద్రం జ్వలతి జ్యోతి-రహమస్మి। జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మాహ-మస్మి। యోఽహ-మస్మి బ్రహ్మాహమస్మి। అహమస్మి బ్రహ్మాహ-మస్మి। అహమేవాహం మాం జుహోమి స్వాహా। అకార్యకార్యవకీర్ణీ స్తేనో భ్రూణహా గురుతల్పగః। వరుణోఽపామఘమర్షణ-స్తస్మాత్ పాపాత్ప్రముచ్యతే। రజోభూమి-స్త్వమాగ్ంరోదయస్వ ప్రవదన్తి ధీరాః। ఆక్రాన్థ్సముద్రః ప్రథమే విధర్మంజనయన్ప్రజా భువనస్య రాజా। వృషా పవిత్రే అధిసానో అవ్యే బృహథ్సోమో వావృధే సువాన ఇన్దుః॥

॥ దుర్గాసూక్తమ్ ॥ (2)

జాతవేదసే సునవామ సోమ మరాతీయతో నిదహాతి వేదః। స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా నావేవ సిన్ధుం దురితాఽత్యగ్నిః॥ తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలంతీం వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్। దుర్గాం దేవీగ్ం శరణమహం ప్రపద్యే సుతరసి తరసే నమః। అగ్నే త్వం పారయా నవ్యో అస్మాన్థ్స్వస్తిభిరతి దుర్గాణి విశ్వా। పూశ్చ పృథ్వీ బహులా న ఉర్వీ భవా తోకాయ తనయాయ శంయోః॥ విశ్వాని నో దుర్గహా జాతవేద-స్సింధుం న నావా దురితాఽతిపర్షి। అగ్నే అత్రివన్మనసా గృణానోఽస్మాకం బోధ్యవితా తనూనామ్। పృతనాజితగ్ం సహమానముగ్రమగ్నిగ్ం హువేమ పరమాథ్సధస్థాత్। స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా క్షామద్దేవో అతి దురితాఽత్యగ్నిః। ప్రత్నోషి కమీడ్యో

అధ్వరేషు సనాచ్చ హోతా నవ్యశ్చ సత్సి । స్వాంచ్చాఽగ్నే తనువం పిప్రయస్వాస్మభ్యం చ సౌభగమాయజస్వ। గోభిర్జుష్టమయుజో నిషిక్తం తవేంద్ర విష్ణో-రనుసంచరేమ । నాకస్య పృష్ఠమభి సంవసానో వైష్ణవీం లోక ఇహ మాదయంతామ్ ॥

(ఓం కాత్యాయనాయ విద్మహే కన్యకుమారి ధీమహి । తన్నో దుర్గిః ప్రచోదయాత్ ॥)

వ్యాహృతి - హోమమంత్రాః (3-5)

భూ-రన్న-మగ్నయే పృథివ్యై స్వాహా భువోఽన్నం వాయవేఽన్తరిక్షాయ స్వాహా సువరన్న-మాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూ-ర్భువస్సువ-రన్నం చన్ద్రమసే దిగ్భ్య-స్స్వాహా నమో దేవేభ్య-స్స్వధా పితృభ్యో భూ-ర్భువస్సువరన్నమోమ్ ॥

భూ-రగ్నయే పృథివ్యై స్వాహా భువో వాయవేఽన్తరిక్షాయ స్వాహా సువరాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూ-ర్భువస్సువ-శ్చన్ద్రమసే దిగ్భ్య-స్స్వాహా నమో దేవేభ్య-స్స్వధా పితృభ్యో భూ-ర్భువస్సువ-రగ్న ఓమ్ ॥

భూ-రగ్నయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహా భువో వాయవే చాన్తరిక్షాయ చ మహతే చ స్వాహా సువరాదిత్యాయ చ దివే చ మహతే చ స్వాహా భూ-ర్భువస్సువ-శ్చన్ద్రమసే చ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతే చ స్వాహా నమో దేవేభ్య-స్స్వధా పితృభ్యో భూ-ర్భువస్సువ-ర్మహరోమ్ ॥

జ్ఞానప్రాప్త్యర్థా-హోమమంత్రాః (6-7)

పాహి నో అగ్న ఏనసే స్వాహా । పాహి నో విశ్వవేదసే స్వాహా । యజ్ఞం పాహి విభావసో స్వాహా । సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహా ॥

పాహి నో అగ్న ఏకయా । పాహ్యుత ద్వితీయయా । పాహ్యూర్జం తృతీయయా । పాహి గీర్భిశ్చ తస్సృభి-ర్వసో స్వాహా ॥

వేదావిస్మరణాయ జపమంత్రాః (8-9)

యశ్ఛన్దసా-మృషభో విశ్వరూప-శ్ఛన్దోభ్య-శ్ఛన్దాగ్-స్యావివేశ । సచాగ్ం శిక్యః పురో వాచోపనిష-దింద్రో జ్యేష్ఠ ఇంద్రియాయ ఋషిభ్యో నమో దేవేభ్య-స్స్వధా పితృభ్యో భూ-ర్భువస్సువ-శ్ఛంద ఓమ్ ॥

నమో బ్రహ్మణే ధారణం మే అస్త్వనిరాకరణం ధారయితా భూయాసం కర్ణయో-శ్శ్రుతం మా చ్యోఢ్వం మమాముష్య ఓమ్ ॥

తపః ప్రశంసా (10)

ఋతం తప-స్సత్యం తప-శ్శ్రుతం తప-శ్శాన్తం తపో దమ-స్తప-శ్శమ-స్తపో దానం తపో యజ్ఞం తపో భూ-ర్భువస్సువ-ర్బ్రహ్మైతదుపాస్యైతత్తపః ॥

విహితాచరణప్రశంసా నిషిద్ధాచరణనిందా చ (11)

యథా వృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరా-ద్గన్ధో వాత్యేవం పుణ్యస్య కర్మణో దూరా-ద్గన్ధో

వాతి యథాఽసిధారాం కర్తేఽవహితా-మవక్రామే యద్యువే యువే హవా విహ్వాయిష్యామి కర్తం పతిష్యామీత్యేవ-మమృతా-దాత్మానం జుగుప్సేత్ ॥

దహరవిద్యా (12)

అణో-రణీయాన్మహతో మహీయా-నాత్మా గుహాయాం నిహితోఽస్య జన్తోః । తమక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమీశమ్ । సప్త ప్రాణాః ప్రభవన్తి తస్మా-థ్సప్తార్చిషస్సమిధ-స్సప్త జిహ్వాః । సప్త ఇమే లోకా యేషు చరన్తి ప్రాణా గుహాశయాన్నిహితా-స్సప్త సప్త । అతస్సముద్రా గిరయశ్చ సర్వేఽస్మాథ్స్యన్దన్తే సిన్ధవ-స్సర్వరూపాః । అతశ్చ విశ్వా ఓషధయో రసాచ్చ యేనైష భూత-స్తిష్ఠత్యన్తరాత్మా । బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనా-మృషి-ర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్ । శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ స్వధితి-ర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్ । అజామేకాం లోహితశుక్ల కృష్ణాం బహ్వీం ప్రజాం జనయన్తీగ్ం సరూపామ్ । అజో హ్యేకో జుషమాణోఽనుశేతే జహాత్యేనాం భుక్తభోగామజోఽన్యః ॥

హగ్ంస-శ్శుచిష-ద్వసు-రన్తరిక్షస-ద్ధోతా వేదిషదతిథిర్దురోణసత్ । నృష-ద్వరస-దృతస-ద్వ్యోమస-దబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్ । ఘృతం మిమిక్షిరే ఘృతమస్య యోనిర్-ఘృతే శ్రితో ఘృత-మువస్య ధామ । అనుష్వధమావహ మాదయస్వ స్వాహాకృతం వృషభ వక్షి హవ్యమ్ ।

సముద్రా-దూర్మిర్మధుమాగ్ం ఉదార-దుపాగ్ంశునా సమమృతత్వ-మానట్। ఘృతస్య నామ గుహ్యం యదస్తి జిహ్వా దేవానా-మమృతస్య-నాభిః। వయం నామ ప్రబ్రవామా ఘృతేనాస్మిన్ యజ్ఞే ధారయామా నమోభిః। ఉప బ్రహ్మా శృణవచ్ఛస్యమానం చతుశ్శృంగోఽవమీద్గౌర ఏతత్। చత్వారి శృంగా త్రయో అస్య పాదా ద్వే శీర్‌షే సప్త హస్తాసో అస్య। త్రిధా బద్ధో వృషభో రోరవీతి మహో దేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ॥

త్రిధా హితం పణిభి-ర్గుహ్యమానం గవి దేవాసో ఘృతమన్వవిన్దన్। ఇంద్ర ఏకగ్ం సూర్య ఏకం జజాన వేనా-దేకగ్గ్ స్వధయా నిష్టతక్షుః। యో దేవానాం ప్రథమం పురస్తాద్విశ్వాధియో రుద్రో మహర్షిః। హిరణ్యగర్భం పశ్యత జాయమానగ్ం సనో దేవ-శ్శుభయా స్మృత్యా సంయునక్తు। యస్మాత్పరం నాపరమస్తి కించి-ద్యస్మాన్నాణీయో న జ్యాయోఽస్తి కశ్చిత్। వృక్ష ఇవ స్తబ్ధో దివి తిష్ఠ-త్యేకస్తేనేదం పూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్। న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగేనైకే అమృతత్వ-మానశుః। పరేణ నాకం నిహితం గుహాయాం విభ్రాజదే తద్యతయో విశన్తి। వేదాన్తవిజ్ఞాన-సునిశ్చితార్థా-స్సంన్యాస యోగాద్యత యశ్శుద్ధసత్వాః। తే బ్రహ్మలోకేతు పరాన్తకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యన్తి సర్వే। దహ్రం విపాపం పరమేఽశ్మభూతం యత్పుండరీకం పురమధ్యసగ్గ్స్థమ్। తత్రాపి దహ్రం గగనం విశోక-స్తస్మిన్ యదన్తస్త-దుపాసితవ్యమ్। యో

వేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాన్తే చ ప్రతిష్ఠితః । తస్య ప్రకృతి-లీనస్య యః పరస్స మహేశ్వరః ॥

నారాయణసూక్తమ్ (13)

సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభువమ్ । విశ్వం నారాయణం దేవమక్షరం పరమం పదమ్ । విశ్వతః పరమాన్నిత్యం విశ్వం నారాయణగ్‍ం హరిమ్ । విశ్వమేవేదం పురుష-స్తద్విశ్వ-ముపజీవతి । పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్‍ం శాశ్వతగ్‍ం శివ-మచ్యుతమ్ । నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణమ్ । నారాయణ పరో జ్యోతిరాత్మా నారాయణః పరః । నారాయణ పరం బ్రహ్మ తత్త్వం నారాయణః పరః । నారాయణపరో ధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః పరః । యచ్చ కించిజ్జగథ్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా ॥

అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణ-స్థితః । అనంతమవ్యయం కవిగ్‍ం సముద్రేఽన్తం విశ్వశంభువమ్ । పద్మకోశ-ప్రతీకాశగ్‍ం హృదయం చాప్యధోముఖమ్ । అధో నిష్ట్యా వితస్త్యాంతే నాభ్యాముపరి తిష్ఠతి । జ్వాలమాలాకులం భాతీ విశ్వస్యాయతనం మహత్ । సంతతగ్‍ం శిలాభిస్తు లంబత్యాకోశసన్నిభమ్ । తస్యాంతే సుషిరగ్‍ం సూక్ష్మం తస్మిన్-థ్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ । తస్య మధ్యే మహానగ్ని-ర్విశ్వార్చి-ర్విశ్వతోముఖః । సోఽగ్రభుగ్విభజంతిష్ఠ-న్నాహారమజరః కవిః । తిర్యగూర్ధ్వ-మధశ్శాయీ

రశ్మయస్తస్య సంతతా । సంతాపయతి స్వం దేహమాపాదతలమస్తకః । తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితః । నీలతో- యదమధ్యస్థా-ద్విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా । నీవారశూకవత్తన్వీ పీతా భాస్వత్యణూపమా । తస్యా-శ్శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః । స బ్రహ్మ స శివ-స్స హరి-స్సేంద్ర-స్సోఽక్షరః పరమ-స్స్వరాట్ ॥

ఆదిత్యమండలే పరబ్రహ్మోపాసనమ్ (14)

ఆదిత్యో వా ఏష ఏతన్మణ్డలం తపతి తత్రతా ఋచస్తదృచా మణ్డలగ్ం స ఋచాం లోకోఽథ య ఏష ఏతస్మిన్మణ్డలేఽర్చిర్దీప్యతే తాని సామాని స సామ్నాం లోకోఽథ య ఏష ఏతస్మిన్మణ్డలేఽర్చిషి పురుష-స్తాని యజూగ్ంషి స యజుషా మణ్డలగ్ం స యజుషాం లోక-స్సైషా త్రయ్యేవ విద్యా తపతి య ఏషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః॥

ఆదిత్యపురుషస్య సర్వాత్మకత్వప్రదర్శనమ్ (15)

ఆదిత్యో వై తేజ ఓజో బలం యశ-శ్చక్షు-శ్శ్రోత్రమాత్మా మనో మన్యు-ర్మనుర్మృత్యు-స్సత్యో మిత్రో వాయు రాకాశః ప్రాణో లోకపాలః కః కిం కం తథ్సత్యమన్నమమృతో జీవో విశ్వః కతమ-స్స్వయంభు బ్రహ్మైతదమృత ఏష పురుష ఏష భూతానా-మధిపతి-ర్బ్రహ్మణ-స్సాయుజ్యగ్ం సలోకతా-

మాప్నోత్యేతాసామేవ దేవతానాగ్ం సాయుజ్యగ్ం సార్ష్టితాగ్ం సమానలోకతా–మాప్నోతి య ఏవం వేదే–త్యుపనిషత్ ॥

శివోపాసన–మంత్రాః (16)

నిధనపతయే నమః । నిధనపతాన్తికాయ నమః । ఊర్ధ్వాయ నమః । ఊర్ధ్వలింగాయ నమః । హిరణ్యాయ నమః । హిరణ్యలింగాయ నమః । సువర్ణాయ నమః । సువర్ణలింగాయ నమః । దివ్యాయ నమః । దివ్యలింగాయ నమః । భవాయ నమః । భవలింగాయ నమః । శర్వాయ నమః । శర్వలింగాయ నమః । శివాయ నమః । శివలింగాయ నమః । జ్వలాయ నమః । జ్వలలింగాయ నమః । ఆత్మాయ నమః । ఆత్మలింగాయ నమః । పరమాయ నమః । పరమలింగాయ నమః । ఏతథ్సోమస్య సూర్యస్య సర్వ–లింగగ్గ్ స్థాపయతి పాణిమంత్రం పవిత్రమ్ ॥

పశ్చిమవక్త్ర–ప్రతిపాదకమంత్రః (17)

సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయ వై నమో నమః । భవే భవే నాతిభవే భవస్వ మామ్ । భవోద్భవాయ నమః ॥

ఉత్తరవక్త్ర–ప్రతిపాదకమంత్రః (18)

వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమ–శ్శ్రేష్ఠాయ నమో రుద్రాయ నమః కాలాయ నమః కలవికరణాయ నమో బలవికరణాయ నమో బలాయ నమో

బలప్రమథనాయ నమ–స్సర్వ–భూతదమనాయ నమో మనోన్మనాయ
నమః ॥

దక్షిణవక్త్ర–ప్రతిపాదకమంత్రః (19)

అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః । సర్వేభ్య– స్సర్వశర్వేభ్యో
నమస్తే అస్తు రుద్రరూపేభ్యః ॥

ప్రాగ్వక్త్ర–ప్రతిపాదకమంత్రః (20)

తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి । తన్నో రుద్రః
ప్రచోదయాత్ ॥

ఊర్ధ్వవక్త్ర–ప్రతిపాదకమంత్రః (21)

ఈశానః–సర్వ–విద్యానా–మీశ్వర–స్సర్వ–భూతానాం బ్రహ్మాఽధిపతి–
ర్బ్రహ్మణోఽధిపతి–ర్బ్రహ్మా శివో మే అస్తు సదాశివోమ్ ॥

నమస్కారార్థ–మంత్రాః (22–25)

నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యవర్ణాయ హిరణ్యరూపాయ హిరణ్య–
పతయేఽమ్బికాపతయ ఉమాపతయే పశుపతయే నమో నమః ॥

ఋతగ్ం సత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగలమ్ । ఊర్ధ్వరేతం
విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమో నమః ॥

సర్వో వై రుద్ర-స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు। పురుషో వై రుద్ర-స్సన్మహో నమో నమః। విశ్వం భూతం భువనం చిత్రం బహుధా జాతం జాయమానం చ యత్। సర్వో హ్యేష రుద్ర-స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు॥

కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయ తవ్యసే। వో చేమ శన్తమగ్ం హృదే। సర్వో హ్యేష రుద్ర-స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు॥

అగ్నిహోత్రహవణ్యాః ఉపయుక్తస్య

వృక్షవిశేషస్యాభిధానమ్ (26-27)

యస్య వై కంకత్యగ్నిహోత్రహవణీ భవతి ప్రత్యేవా-స్యాహుతయ-స్తిష్ఠన్త్యథో ప్రతిష్ఠిత్యై॥ కృణుష్వ పాజ ఇతి పంచ॥

భూదేవతాకమంత్రః (28)

అదితి-ర్దేవా గన్ధర్వా మనుష్యాః పితరోఽసురా-స్తేషాగ్ం సర్వభూతానాం మాతా మేదినీ మహతా మహీ సావిత్రీ గాయత్రీ జగత్యుర్వీ పృథ్వీ బహులా విశ్వా భూతా కతమా కాయా సా సత్యేత్యమృతేతి వసిష్ఠః॥

సర్వాదేవతా ఆపః (29)

ఆపో వా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వా భూతాన్యాపః ప్రాణా వా ఆపః పశవ ఆపోఽన్న-మాపోఽమృత-మాప-స్సమ్రాడాపో విరాడాప-స్స్వరాడాప-

శ్ఛన్దాగ్స్యాపో జ్యోతీగ్-ష్యాపో యజూగ్-ష్యాప స్సత్యమాప- స్సర్వా దేవతా ఆపో భూర్భువ-స్సువ-రాప ఓమ్ ॥

సంధ్యావందనమంత్రాః (30-32)

ఆపః పునన్తు పృథివీం పృథివీ పూతా పునాతు మామ్ । పునన్తు బ్రహ్మణస్పతి-ర్బ్రహ్మపూతా పునాతు మామ్ । యదుచ్ఛిష్ట-మభోజ్యం యద్వా దుశ్చరితం మమ । సర్వం పునన్తు మామాపోఽసతాం చ ప్రతిగ్రహగ్ంగ్ స్వాహా ॥

అగ్నిశ్చ మా మన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః । పాపేభ్యో రక్షన్తామ్ । యదహ్నా పాపమకార్షమ్ । మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యాముదరేణ శిశ్నా । అహస్త-దవలుమ్పతు । యత్కించ దురితం మయి । ఇదమహం మామమృతయోనౌ । సత్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్వాహా ॥

సూర్యశ్చ మా మన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః । పాపేభ్యో రక్షన్తామ్ । యద్రాత్రియా పాపమకార్షమ్ । మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యాముదరేణ శిశ్నా । రాత్రి-స్తదవలుమ్పతు । యత్కించ దురితం మయి । ఇదమహం మామమృతయోనౌ । సూర్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్వాహా ॥

ప్రణవస్య ఋష్యాదివివరణమ్ (33)

ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ । అగ్నిర్దేవతా బ్రహ్మ ఇత్యార్షమ్ । గాయత్రం ఛన్దం పరమాత్మం సరూపమ్ । సాయుజ్యం వినియోగమ్ ॥

గాయత్ర్యావాహనమంత్రాః (34-35)

ఆయాతు వరదా దేవీ అక్షరం బ్రహ్మసంమితమ్ । గాయత్రీం ఛన్దసాం మాతేదం బ్రహ్మ జుషస్వ మే । యదహ్నాత్కురుతే పాపం తదహ్నాత్ప్రతిముచ్యతే । యద్రాత్రియాత్కురుతే పాపం తద్రాత్రియాత్ప్రతిముచ్యతే । సర్వ వర్ణే మహాదేవి సన్ధ్యావిద్యే సరస్వతి ॥

ఓజో౭సి సహో౭సి బలమసి భ్రాజో౭సి దేవానాం ధామనామాసి విశ్వమసి విశ్వాయు-స్సర్వమసి సర్వాయు-రభిభూరోం గాయత్రీ-మావాహయామి సావిత్రీ-మావాహయామి సరస్వతీ-మావాహయామి ఛన్దర్షీ-నావాహయామి శ్రియ-మావాహయామి గాయత్రియా గాయత్రీచ్ఛన్దో విశ్వామిత్రఋషిస్సవితా దేవతా౭గ్నిర్ముఖం బ్రహ్మా శిరో విష్ణుర్-హృదయగ్ం రుద్ర-శ్శిఖా పృథివీయోనిః ప్రాణాపాన వ్యానోదానసమానా సప్రాణా శ్వేతవర్ణా సాంఖ్యాయనసగోత్రా గాయత్రీ చతుర్విగ్ంశత్యక్షరా త్రిపదా షట్కుక్షిః పంచ-శీర్షోపనయనే వినియోగ ఓం భూః । ఓం భువః । ఓగ్ం సువః । ఓం మహః । ఓం జనః । ఓం తపః । ఓగ్ం సత్యమ్ । ఓం తథ్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో

దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్॥ ఓమాపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూ-ర్భువ-స్సువ-రోమ్॥

గాయత్రీ-ఉపస్థానమంత్రాః (36)

ఉత్తమే శిఖరే జాతే భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని। బ్రాహ్మణేభ్యోఽభ్యను జ్ఞాతా గచ్ఛదేవి యథాసుఖమ్। స్తుతో మయా వరదా వేదమాతా ప్రచోదయన్తీ పవనే ద్విజాతా । ఆయుః పృథివ్యాం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్చసం మహ్యం దత్వా ప్రజాతుం బ్రహ్మలోకమ్॥

ఆదిత్యదేవతామంత్రః (37)

ఘృణి-స్సూర్య ఆదిత్యో న ప్రభా వాత్యక్షరమ్। మధుక్షరన్తి తద్రసమ్। సత్యం వై తద్రస-మాపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూ-ర్భువ-స్సువ-రోమ్॥

త్రిసుపర్ణమన్త్రాః (38-40)

బ్రహ్మ-మేతు మామ్। మధు-మేతు మామ్। బ్రహ్మ-మేవ మధు-మేతు మామ్। యాస్తే సోమ ప్రజావత్సోఽభిసో అహమ్। దుష్వప్నహన్ దురుష్షహ। యాస్తే సోమ ప్రాణాగ్ స్తాంజుహోమి। త్రిసుపర్ణ-మయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ । బ్రహ్మహత్యాం వా ఏతే ఘ్నన్తి । యే బ్రాహ్మణా-స్త్రిసుపర్ణం పఠన్తి। తే సోమం ప్రాప్నువన్తి। ఆసహస్రాత్ పంక్తిం పునన్తి। ఓమ్॥

బ్రహ్మ మేధయా । మధు మేధయా । బ్రహ్మమేవ మధు మేధయా । అద్యా నో దేవ సవితః ప్రజావథ్సావీ-స్సౌభగమ్ । పరా దుష్వప్నియగ్ం సువ । విశ్వాని దేవ సవిత-ర్దురితాని పరాసువ । యద్భద్రం తన్మ ఆసువ । మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరన్తి సింధవః । మాధ్వీర్న-స్సన్త్వోషధీః । మధు నక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః । మధుద్యౌరస్తు నః పితా । మధుమాన్నో వనస్పతి-ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవన్తు నః । య ఇమం త్రిసుపర్ణ-మయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ । భ్రూణహత్యాం వా ఏతే ఘ్నన్తి । యే బ్రాహ్మణా-స్త్రిసుపర్ణం పఠన్తి । తే సోమం ప్రాప్నువన్తి । ఆసహస్రాత్ పంక్తిం పునన్తి । ఓమ్ ॥

బ్రహ్మ మేధవా । మధు మేధవా । బ్రహ్మ-మేవ మధు మేధవా । బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనా-మృషి-ర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్ । శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ స్వధితి-ర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్న్ । హగ్ంస-శ్శుచిష-ద్వసు-రన్తరిక్షస-ద్ధోతా వేదిష-దతిథిర్దురోణసత్ । నృష-ద్వరస-దృతస-ద్వ్యోమస-దబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్ । ఋచే త్వా రుచే త్వా సమి-త్స్రవన్తి సరితో న ధేనాః । అన్తర్హృదా మనసా పూయమానాః । ఘృతస్య ధారా అభిచాకశీమి । హిరణ్యయో వేతసో మధ్య ఆసామ్ । తస్మిన్థ్సుపర్ణో మధుకృత్ కులాయీ భజ-న్నాస్తే మధు-

దేవతాభ్యః । తస్యాసతే హరయ-స్సప్తతీరే స్వధాం దుహానా అమృతస్య ధారామ్ । య ఇదం త్రిసుపర్ణ-మయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ । వీరహత్యాం వా ఏతే ఘ్నన్తి । యే బ్రాహ్మణా-స్త్రిసుపర్ణం పఠన్తి । తే సోమం ప్రాప్నువన్తి । ఆసహస్రాత్ పంక్తిం పునన్తి । ఓమ్ ॥

మేధాసూక్తమ్ (41-44)

మేధాదేవీ జుషమాణా న ఆగా-ద్విశ్వాచీ భద్రా సుమనస్యమానా । త్వయా జుష్టా నుదమానా దురుక్తాన్ బృహద్వదేమ విదథే సువీరాః । త్వయా జుష్ట ఋషి-ర్భవతి దేవి త్వయా బ్రహ్మాఽఽగతశ్రీ-రుత త్వయా । త్వయా జుష్టశ్చిత్రం విందతే వసు సానో జుషస్వ ద్రవిణో న మేధే ॥

మేధాం మ ఇంద్రో దదాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాం మే అశ్వినావుభా-వాధత్తాం పుష్కరస్రజా । అప్సరాసు చ యా మేధా గంధర్వేషు చ యన్మనః । దైవీం మేధా సరస్వతీ సా మాం మేధా సురభిర్జుషతాగ్ స్వాహా ॥

ఆమాం మేధా సురభి-ర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా జగతీ జగమ్యా । ఊర్జస్వతీ పయసా పిన్వమానా సా మాం మేధా సుప్రతీకా జుషంతామ్ ॥

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్నిస్తేజో దధాతు మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయీంద్ర ఇంద్రియం దధాతు మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు ॥

మృత్యునివారణమంత్రాః (45–53)

అపైతు మృత్యు-రమృతం న ఆగన్వైవస్వతో నో అభయం కృణోతు ।
పర్ణం వనస్పతే-రివాభిన-శ్శీయతాగ్ం రయి-స్సచతా-న్న-శ్శచీపతిః ॥

పరం మృత్యో అనుపరేహి పన్థాం యస్తే స్వ ఇతరో దేవయానాత్ ।
చక్షుష్మతే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మా నః ప్రజాగ్ం రీరిషో మోత వీరాన్ ॥

వాతం ప్రాణం మనసాఽన్వారభామహే ప్రజాపతిం యో భువనస్య గోపాః । స నో మృత్యోస్త్రాయతాం పాత్వగ్ంహసో జ్యోగ్జీవా జరా-మశీమహి ॥

అమృత్ర భూయా-దధ యద్యమస్య బృహస్పతే అభిశస్తేరముంచః ।
ప్రత్యౌహతామశ్వినా మృత్యు-మస్మా-ద్దేవానా-మగ్నే భిషజా శచీభిః ॥

హరిగ్ం హరన్త-మనుయన్తి దేవా విశ్వస్యేశానం వృషభం మతీనామ్ ।
బ్రహ్మ సరూప-మనుమేద-మాగా-దయనం మా వివధీ-ర్విక్రమస్వ ॥

శల్కైరగ్ని-మిన్ధాన ఉభౌ లోకౌ సనేమహమ్ । ఉభయోర్లోకయోర్ ఋధ్వాఽతి మృత్యుం తరామ్యహమ్ ॥

మా ఛిదో మృత్యో మా వధీర్మా మే బలం వివృహో మా ప్రమోషీః ।
ప్రజాం మా మే రీరిష ఆయు-రుగ్ర నృచక్షసం త్వా హవిషా విధేమ ॥

మా నో మహాన్తముత మా నో అర్భకం మా న ఉక్షన్తముత మా న ఉక్షితమ్ । మా నో వధీః పితరం మోత మాతరం ప్రియా మా నస్తనువో రుద్ర రీరిషః ॥

మా నస్తోకే తనయే మా న ఆయుషి మా నో గోషు మా నో అశ్వేషు రీరిషః । వీరాన్మా నో రుద్ర భామితో వధీర్ – హవిష్మన్తో నమసా విధేమ తే ॥

ప్రజాపతిప్రార్థనామంత్రః (54)

ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ । యత్కా–మాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణామ్ ॥

ఇంద్రప్రార్థనామంత్రః (55)

స్వస్తిదా విశస్పతి–ర్వృత్రహా విమృధో వశీ । వృషేన్ద్రః పుర ఏతు నస్స్వస్తిదా అభయంకరః ॥

మృత్యుంజయమంత్రాః (56–58)

త్ర్యంబకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్ । ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మాఽమృతాత్ ॥ యే తే సహస్ర–మయుతం పాశా మృత్యో మర్త్యాయ హన్తవే । తాన్ యజ్ఞస్య మాయయా సర్వా–నవయజామహే ॥ మృత్యవే స్వాహా మృత్యవే స్వాహా ॥

పాపనివారకా మంత్రాః (59)

దేవకృతస్యైనసోఽవయజన-మసి స్వాహా । మనుష్య-కృతస్యైనసోఽవయజన-మసి స్వాహా । పితృకృతస్యైనసోఽవయజన-మసి స్వాహా । ఆత్మకృతస్యైనసోఽవయజన-మసి స్వాహా । అన్యకృతస్యైనసోఽవయజన-మసి స్వాహా । అస్మత్కృతస్యైనసోఽవయజన-మసి స్వాహా । యద్దివా చ నక్తం చైనశ్చకృమ తస్యావయజన-మసి స్వాహా । యత్స్వపన్తశ్చ జాగ్రతశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజన-మసి స్వాహా । యత్సుషుప్తశ్చ జాగ్రతశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజన-మసి స్వాహా । యద్విద్వాగ్ంస-శ్చావిద్వాగ్ంస-శ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజన-మసి స్వాహా । ఏనస ఏనసోఽవయజన-మసి స్వాహా ॥

వసుప్రార్థనామంత్రః (60)

యద్వో దేవాశ్చకృమ జిహ్వయా గురుమనసో వా ప్రయుతీ దేవ హేడనమ్।
అరావా యో నో అభిదుచ్ఛునాయతే తస్మిన్తదేనో వసవో నిధేతన స్వాహా ॥

కామోఽకార్షీత్-మన్యురకార్షీత్ మంత్రః (61-62)

కామోఽకార్షీన్నమో నమః । కామోఽకార్షీత్కామః కరోతి నాహం కరోమి కామః కర్తా నాహం కర్తా కామః కారయితా నాహం కారయితా ఏష తే కామ కామాయ స్వాహా ॥

మన్యు-రకార్షీన్నమో నమః । మన్యు-రకార్షీన్మన్యుః కరోతి నాహం కరోమి మన్యుః కర్తా నాహం కర్తా మన్యుః కారయితా నాహం కారయితా ఏష తే మన్యో మన్యవే స్వాహా ॥

విరజాహోమమంత్రాః (63-66)

తిలాంజుహోమి సరసాగ్ం సపిష్టాన్ గన్ధార మమ చిత్తే రమన్తు స్వాహా । గావో హిరణ్యం ధన-మన్నపానగ్ం సర్వేషాగ్ శ్రియై స్వాహా । శ్రియం చ లక్ష్మీం చ పుష్టిం చ కీర్తిం చానృణ్యతామ్ । బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతామ్ । శ్రద్ధామేధే ప్రజా-స్సన్దదాతు స్వాహా ॥

తిలాః కృష్ణా-స్తిలా-శ్శ్వేతా-స్తిలా-స్సౌమ్యా వశానుగాః । తిలాః పునన్తు మే పాపం యత్కించిద్దురితం మయి స్వాహా । చోరస్యాన్నం నవశ్రాద్ధం బ్రహ్మహా గురుతల్పగః । గోస్తేయగ్ం సురాపానం భ్రూణహత్యా తిలా శాన్తిగ్ం శమయన్తు స్వాహా । శ్రీశ్చ లక్ష్మీశ్చ పుష్టీశ్చ కీర్తిం చానృణ్యతామ్ । బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతామ్ । శ్రద్ధామేధే ప్రజ్ఞాతు జాతవేదస్సన్దదాతు స్వాహా ॥

ప్రాణాపాన-వ్యానోదాన-సమానా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి-రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । వాఙ్మన-శ్చక్షుశ్శ్రోత్ర-జిహ్వాఘ్రాణ-రేతో-బుద్ధ్యాకూతి-స్సంకల్పా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి-రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । త్వక్చర్మ-మాగ్ంస-రుధిర-మేదో-మజ్జా-

స్నాయవో౽స్థీని మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । శిరఃపాణి–పాద–పార్శ్వ–పృష్ఠోరూదర–జంఘ–శిశ్నోపస్థ–పాయవో మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । ఉత్తిష్ఠ పురుష హరితపింగల లోహితాక్షి దేహి దేహి దదాపయితా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా ॥

పృథివ్యాప–స్తేజో–వాయు–రాకాశా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । శబ్ద–స్పర్శ–రూప–రస–గన్ధా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । మనో–వాక్కాయ–కర్మాణి మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । అవ్యక్తభావై–రహంకారై–ర్జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । ఆత్మా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । అన్తరాత్మా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । పరమాత్మా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి–రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా । క్షుధే స్వాహా । క్షుత్పిపాసాయ స్వాహా । వివిట్ట్యై స్వాహా । ఋగ్విధానాయ స్వాహా । కషోత్కాయ స్వాహా । క్షుత్పిపాసామలం జ్యేష్ఠా–మలక్ష్మీ–ర్నాశయామ్యహమ్ । అభూతి–మసమృద్ధిం చ సర్వా–న్నిర్ణుద మే పాప్మానగ్గ్

స్వాహా । అన్నమయ-ప్రాణమయ-మనోమయ-విజ్ఞానమయ- మానందమయ-
మాత్మా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి-రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ స్వాహా ॥

వైశ్వదేవమంత్రాః (67-68)

అగ్నయే స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్య-స్స్వాహా । ధ్రువాయ భూమాయ స్వాహా । ధ్రువక్షితయే స్వాహా । అచ్యుతక్షితయే స్వాహా । అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా । ధర్మాయ స్వాహా । అధర్మాయ స్వాహా । అద్భ్య స్స్వాహా । ఓషధివనస్పతిభ్య స్స్వాహా ॥

రక్షోదేవజనేభ్య-స్స్వాహా । గృహ్యాభ్య-స్స్వాహా । అవసానేభ్య-స్స్వాహా । అవసానపతిభ్య-స్స్వాహా । సర్వ-భూతేభ్య-స్స్వాహా । కామాయ స్వాహా । అన్తరిక్షాయ స్వాహా । యదేజతి జగతి యచ్చ చేష్టతి నామ్నో భాగోఽయం నామ్నే స్వాహా । పృథివ్యై స్వాహా । అన్తరిక్షాయ స్వాహా ॥

దివే స్వాహా । సూర్యాయ స్వాహా । చన్ద్రమసే స్వాహా । నక్షత్రేభ్య-స్స్వాహా । ఇంద్రాయ స్వాహా । బృహస్పతయే స్వాహా । ప్రజాపతయే స్వాహా । బ్రహ్మణే స్వాహా । స్వధా పితృభ్య-స్స్వాహా । నమో రుద్రాయ పశుపతయే స్వాహా ॥

దేవేభ్య-స్స్వాహా । పితృభ్య-స్స్వధాఽస్తు । భూతేభ్యో నమః । మనుష్యేభ్యో హన్తా । ప్రజాపతయే స్వాహా । పరమేష్ఠినే స్వాహా । యథా కూప-శ్శతధార-

స్సహస్రధారో అక్షితః । ఏవా మే అస్తు ధాన్యగ్ం సహస్రధారమక్షితమ్ । ధనధాన్యై స్వాహా । యే భూతాః ప్రచరన్తి దివానక్తం బలి-మిచ్ఛన్తో వితుదస్య ప్రేష్యాః । తేభ్యో బలిం పుష్టికామో హరామి మయి పుష్టిం పుష్టిపతి-ర్దధాతు స్వాహా ॥

ఓం తద్బ్రహ్మ । ఓం తద్వాయుః । ఓం తదాత్మా । ఓం తథ్సత్యమ్ । ఓం తథ్సర్వమ్ । ఓం తత్పురో-ర్నమః । అన్తశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వ మూర్తిషు । త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కార-స్త్వమిన్ద్ర - స్త్వగ్ం రుద్ర-స్త్వం విష్ణు-స్త్వం బ్రహ్మ త్వం ప్రజాపతిః । త్వం తదాప ఆపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూ-ర్భువ-స్సువ-రోమ్ ॥

ప్రాణాహుతిమంత్రాః (69)

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శ్రద్ధాయామపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శ్రద్ధాయాముదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । బ్రహ్మణి మ ఆత్మాఽమృతత్వాయ । అమృతోపస్తరణమసి । శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహాయ । ప్రాణాయ స్వాహా ॥

శ్రద్ధాయామపానే నివిష్టోమృఽతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహాయ । అపానాయ స్వాహా । శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా

విశాప్రదాహోయ । వ్యానాయ స్వాహా । శ్రద్ధాయా–ముదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహోయ । ఉదానాయ స్వాహా । శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహోయ । సమానాయ స్వాహా । బ్రహ్మణి మ ఆత్మాఽమృతత్వాయ । అమృతాపిధానమసి ॥

భుక్తాన్నాభిమంత్రణమంత్రాః (70)

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । ప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ। శ్రద్ధాయామపానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । అపాన–మన్నేనాప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । వ్యాన–మన్నేనాప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయా–ముదానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । ఉదాన–మన్నేనాప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । సమాన–మన్నేనాప్యాయస్వ ॥

భోజనాన్తే ఆత్మానుసంధానమంత్రాః (71)

అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోఽగుష్ఠం చ సమాశ్రితః । ఈశస్సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతి విశ్వభుక్ ॥

అవయవస్వస్థతా–ప్రార్థనామంత్రః (72)

వాఙ్మ ఆసన్ । నసోః ప్రాణః । అక్ష్యో–శ్చక్షుః । కర్ణయోశ్శ్రోత్రమ్ । బాహువో–ర్బలమ్ । ఊరువో–రోజః । అరిష్టా విశ్వాన్యంగాని తనూః । తనువా మే సహ నమస్తే అస్తు మా మా హిగ్ంసీః ॥

ఇంద్రసప్తర్షి-సంవాదమంత్రః (73)

వయ-స్సుపర్ణా ఉపసేదు-రిన్ద్రం ప్రియమేధా ఋషయో నాధమానాః ।
అపధ్వాన్తమూర్ణుహి పూర్ధి చక్షు-ర్ముముగ్ధ్యస్మాన్నిధయేఽవ బద్ధాన్ ॥

హృదయాలంభనమంత్రః (74)

ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి రుద్రో మా విశాన్తకః । తేనాన్నేనాప్యాయస్వ ॥

దేవతాప్రాణనిరూపణమంత్రః (75)

నమో రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్మే పాహి ॥

అగ్నిస్తుతిమంత్రః (76)

త్వమగ్నే ద్యుభి-స్త్వ-మాశుశుక్షణి-స్త్వ-మద్భ్య-స్త్వ-మశ్మనస్పరి । త్వం
వనేభ్య-స్త్వమోషధీభ్య-స్త్వం నృణాం నృపతే జాయసే శుచిః ॥

అభీష్టయాచనామంత్రః (77)

శివేన మే సంతిష్ఠస్వ స్యోనేన మే సంతిష్ఠస్వ సుభూతేన మే సంతిష్ఠస్వ
బ్రహ్మవర్చసేన మే సంతిష్ఠస్వ యజ్ఞస్యర్ధి-మను సంతిష్ఠస్వోప తే యజ్ఞ నమ
ఉప తే నమ ఉప తే నమః ॥

పరతత్త్వ-నిరూపణమ్ (78)

సత్యం పరం పరగ్ం సత్యగ్ం సత్యేన న సువర్గా-ల్లోకాచ్చ్యవన్తే కదాచన
సతాగ్ం హి సత్యం తస్మాత్ సత్యే రమన్తే తప ఇతి తపో నానశనాత్పరం

యద్ధి పరం తప-స్తద్దుర్ధర్షం తద్దురాధర్షం తస్మా-త్తపసి రమన్తే దమ ఇతి నియతం బ్రహ్మచారిణ-స్తస్మా-ద్దమే రమన్తే శమ ఇత్యరణ్యే మునయ-స్తస్మాచ్ఛమే రమన్తేదాన-మితి సర్వాణి భూతాని ప్రశగ్ంసన్తి దానా-న్నాతి దుశ్చరం తస్మా-ద్దానే రమన్తే ధర్మ ఇతి ధర్మేణ సర్వ-మిదం పరిగృహీతం ధర్మాన్నాతిదుష్కరం తస్మా-ద్ధర్మే రమన్తే ప్రజన ఇతి భూయాగ్ంస స్తస్మాద్భూయిష్ఠాః ప్రజాయన్తే తస్మాద్భూయిష్ఠాః ప్రజననే రమన్తేఽగ్నయ ఇత్యాహ తస్మా-దగ్నయ ఆధాతవ్యా అగ్నిహోత్ర- మిత్యాహ తస్మా-దగ్నిహోత్రే రమన్తే యజ్ఞ ఇతి యజ్ఞో హి దేవా-స్తస్మాద్యజ్ఞే రమన్తే మానస-మితి విద్వాగ్ంస-స్తస్మా-ద్విద్వాగ్ంస ఏవ మానసే రమన్తే న్యాస ఇతి బ్రహ్మ బ్రహ్మ హి పరః పరో హి బ్రహ్మ తాని వా ఏతాన్యవరాణి పరాగ్ంసి న్యాస ఏవాత్యరేచయద్య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్ ॥

జ్ఞానసాధన - నిరూపణమ్ (79)

ప్రజాపత్యో హారుణి-స్సుపర్ణేయః ప్రజాపతిం పితర-ముపససార కిం భగవన్తః పరమం వదన్తీతి తస్మై ప్రోవాచ

సత్యేన వాయు-రావాతి సత్యేనాదిత్యో రోచతే దివి సత్యం వాచః ప్రతిష్ఠా సత్యే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాత్ సత్యం పరమం వదన్తి తపసా

దేవా దేవతా-మగ్ర ఆయన్ తపసర్షయస్సువరన్వవిన్దన్ తపసా సపత్నాన్ ప్రణుదామారాతీ-స్తపసి సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాత్తపః పరమం వదన్తి దమేన దాన్తాః కిల్బిష-మవధూన్వన్తి దమేన బ్రహ్మచారిణ- స్సువరగచ్ఛన్ దమో భూతానాం దురాధర్షం దమే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్దమః పరమం వదన్తి శమేన శాన్తా-శ్శివ-మాచరన్తి శమేన నాకం మునయోఽన్వవిందంఛమో భూతానాం దురాధర్షంఛమే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాచ్ఛమః పరమం వదన్తి

దానం యజ్ఞానాం వరూథం దక్షిణా లోకే దాతారగ్ం సర్వభూతాన్యుపజీవన్తి దానేనారాతీ-రపానుదన్త దానేన ద్విషన్తో మిత్రా భవన్తి దానే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా-ద్దానం పరమం వదన్తి

ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠా లోకే ధర్మిష్ఠం ప్రజా ఉపసర్పన్తి ధర్మేణ పాప-మపనుదతి ధర్మే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా-ద్ధర్మం పరమం వదన్తి

ప్రజననం వై ప్రతిష్ఠా లోకే సాధుప్రజాయా-స్తన్తుం తన్వానః పితృణా-మనృణో భవతి తదేవ తస్యా అనృణం తస్మాత్ ప్రజననం పరమం వదన్త్యగ్నయో వై త్రయీ విద్యా

దేవయాన పన్థాః గార్హపత్య ఋక్పృథివీ రథన్తర-మన్వాహార్యపచనం యజు-రన్తరిక్షం వామదేవ్య-మాహవనీయస్సామ సువర్గో లోకో

బృహత్తస్మా-దగ్నీన్ పరమం వదన్త్యగ్నిహోత్రగ్ం సాయం ప్రాతర్గృహాణాం నిష్కృతి-స్స్విష్టగ్ం సుహుతం యజ్ఞక్రతూనాం ప్రాయణగ్ం సువర్గస్య లోకస్య జ్యోతి-స్తస్మా-దగ్నిహోత్రం పరమం వదన్తి

యజ్ఞ ఇతి యజ్ఞేన హి దేవా దివం గతా యజ్ఞేనాసురా- నపానుదన్త యజ్ఞేన ద్విషన్తో మిత్రా భవన్తి యజ్ఞే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్యజ్ఞం పరమం వదన్తి మానసం వై ప్రాజాపత్యం పవిత్రం మానసేన మనసా సాధు పశ్యతి మానసా ఋషయః ప్రజా అసృజన్త మానసే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాన్మానసం పరమం వదన్తి

న్యాస ఇత్యాహుర్మనీషిణో బ్రహ్మాణం బ్రహ్మా విశ్వః కతమ-స్స్వయమ్భు ప్రజాపతి-స్సంవథ్సర ఇతి సంవథ్సరోఽసావాదిత్యో య ఏష ఆదిత్యే పురుష-స్స పరమేష్ఠీ బ్రహ్మాత్మా

యాభిరాదిత్య-స్తపతి రశ్మిభిస్తాభిః పర్జన్యో వర్షతి పర్జన్యేనౌషధి -వనస్పతయః ప్రజాయన్త ఓషధివనస్పతిభి-రన్నం భవత్యన్నేన ప్రాణాః ప్రాణై-ర్బలం బలేన తప-స్తపసా శ్రద్ధా శ్రద్ధయా మేధా మేధయా మనీషా మనీషయా మనో మనసా శాన్తి-శ్శాన్త్యా చిత్తం చిత్తేన స్మృతిగ్గ్ స్మృత్యా స్మారగ్గ్ స్మారేణ విజ్ఞానం విజ్ఞానేనాత్మానం వేదయతి తస్మా-దన్నం దదన్థ్సర్వాణ్యేతాని దదాత్యన్నాత్ ప్రాణా భవన్తి

భూతానాం ప్రాణై-ర్మనో మనసశ్చ విజ్ఞానం విజ్ఞానా-దానన్దో బ్రహ్మయోని-స్స వా ఏష పురుషః పంచధా పంచాత్మా యేన సర్వ-మిదం ప్రోతం పృథివీ చాన్తరిక్షం చ ద్యౌశ్చ దిశశ్చావాన్తరదిశాశ్చ స వై సర్వ- మిదం జగథ్స సభూతగ్ం స భవ్యం జిజ్ఞాసక్లృప్త ఋతజా-రయిష్ఠా

శ్రద్ధా సత్యో మహస్వాన్ తపసో పరిష్ఠాద్ జ్ఞాత్వా తమేవం మనసా హృదా చ భూయో న మృత్యు-ముపయాహి విద్వాన్ తస్మాన్న్యాస-మేషాం తపసా-మతిరిక్తమాహు-ర్వసురణ్వో విభూరసి ప్రాణే త్వమసి సన్ధాతా

బ్రహ్మన్ త్వమసి విశ్వధృత్తేజోదా-స్త్వమస్యగ్ని-రసి వర్చోదా-స్త్వమసి సూర్యస్య ద్యుమ్నోదా-స్త్వమసి చన్ద్రమస ఉపయామగృహీతోఽసి బ్రహ్మణే త్వా

మహస ఓమిత్యాత్మానం యుంజీతైతద్వై మహోపనిషదం దేవానాం గుహ్యం య ఏవం వేద బ్రహ్మణో మహిమాన-మాప్నోతి తస్మాద్బ్రహ్మణో మహిమాన-మిత్యుపనిషత్ ॥

జ్ఞానయజ్ఞః (80)

తస్యైవం విదుషో యజ్ఞస్యాత్మా యజమాన-శ్శ్రద్ధాపత్నీ శరీర- మిధ్మమురో వేది-ర్లోమాని బర్హి-ర్వేద-శ్శిఖా హృదయం యూపః కామ ఆజ్యం మన్యుః పశు-స్తపోఽగ్ని-ర్దమ-శ్శమయితా దక్షిణా-వాగ్ఘోతా ప్రాణ ఉద్గాతా

చక్షురధ్వర్యు-ర్మనో బ్రహ్మ శ్రోత్రమగ్నీ-ద్యావద్ధ్రియతే సా దీక్షా యదశ్నాతి తద్ధవి-ర్యత్పిబతి తదస్య సోమపానం యద్రమతే తదుపసదో యథ్సంచ-రత్యుపవిశత్యుత్తిష్ఠతే చ సప్రవర్గ్యో యన్ముఖం తదాహవనీయో యా వ్యాహృతి-రాహుతి-ర్యదస్య

విజ్ఞానం తజ్జుహోతి యథ్సాయం ప్రాతరత్తి తథ్సమిధం యత్ప్రాతర్మధ్యన్దినగ్ం సాయం చ తాని సవనాని యే అహోరాత్రే తే దర్శపూర్ణమాసౌ యేఽర్ధమాసాశ్చ మాసాశ్చ తే చాతుర్మాస్యాని య ఋతవస్తే పశుబన్ధా యే సంవథ్సరాశ్చ పరివథ్సరాశ్చ తేఽహర్గణాస్సర్వవేదసం వా

ఏతథ్సత్రం యన్మరణం తదవభృథ ఏతద్వై జరామర్యమగ్నిహోత్రగ్ం సత్రం య ఏవం విద్వా-నుదగయనే ప్రమీయతే దేవానామేవ మహిమానం గత్వాఽఽదిత్యస్య సాయుజ్యం

గచ్ఛత్యథ యో దక్షిణే ప్రమీయతే పితృణా-మేవ మహిమానం గత్వా చన్ద్రమసస్సాయుజ్యగ్ం సలోకతా-మాప్నోత్యేతౌ వై సూర్యాచన్ద్రమసో-ర్మహిమానౌ బ్రాహ్మణో విద్వా-నభిజయతి తస్మాద్బ్రహ్మణో మహిమాన మాప్నోతి తస్మాద్బ్రహ్మణో మహిమానమ్ ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ బృహదారణ్యకోపనిషత్ ॥

ప్రథమోఽధ్యాయః

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే । పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే ॥ ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం । ఉషా వా అశ్వస్య మేధ్యస్య శిరః సూర్యశ్చక్షుర్వాతః ప్రాణో వ్యాత్తమగ్నిర్వైశ్వానరః సంవత్సర ఆత్మాఽశ్వస్య మేధ్యస్య ద్యౌః పృష్ఠమన్తరిక్షముదరం పృథివీ పాజస్యం దిశః పార్శ్వే అవాన్తరదిశః పర్శవ ఋతవోఽఙ్గాని మాసాశ్చార్ధమాసాశ్చ పర్వాణ్యహోరాత్రాణి ప్రతిష్ఠా నక్షత్రాణ్యస్థీని నభో మాగ్ంసాన్యూవధ్యగ్ం సికతాః సిన్ధవో గుదా యకృచ్చ క్లోమానశ్చ పర్వతా ఓషధయశ్చ వనస్పతయశ్చ లోమాన్యుద్యన్పూర్వార్ధో నిమ్లోచంజఘనార్ధో యద్విజృమ్భతే తద్విద్యోతతే యద్విధూనుతే తత్స్తనయతి యన్మేహతి తద్వర్షతి వాగేవాస్య వాక్ ॥ 1 ॥

అహర్వా అశ్వం పురస్తాన్మహిమాఽన్వజాయత తస్య పూర్వే సముద్రే యోనీ రాత్రిరేనం పశ్చాన్మహిమాఽన్వజాయత తస్యాపరే సముద్రే యోనిరేతౌ వా అశ్వం మహిమానావభితః సంబభూవతు-ర్హయో భూత్వా దేవానవహద్వాజీ

గన్ధర్వానర్వాऽసురానశ్వో మనుష్యాన్సముద్ర ఏవాస్య బన్ధుః సముద్రో యోనిః ॥ 2 ॥ **ఇతి ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

నైవేహ కించనాగ్ర ఆసీన్మృత్యు–నైవేదమావృతమాసీ–దశనాయ–యాऽశనాయా హి మృత్యుస్తన్మనోऽకురుతాऽऽత్మన్వీ స్యామితి సోऽర్చన్న–చరత్తస్యార్చత ఆపోऽజాయన్తార్చతే వై మే కమభూదితి తదేవార్క–స్యార్కత్వం కగ్ం హ వా అస్మై భవతి య ఏవమేతదర్కస్యార్కత్వం వేద ॥ 1 ॥

ఆపో వా అర్కస్తద్యదపాగ్ం శర ఆసీత్తత్సమహన్యత సా పృథివ్యభవత్తస్యామశ్రామ్యత్తస్య శ్రాన్తస్య తప్తస్య తేజో రసో నిరవర్తతాగ్నిః ॥2॥

స త్రేధాऽऽత్మానం వ్యకురుతాऽऽదిత్యం తృతీయం వాయుం తృతీయగ్ం స ఏష ప్రాణస్త్రేధా విహితస్తస్య ప్రాచీ దిక్శిరోऽసౌ చాసౌ చేర్మావథాస్య ప్రతీచీ దిక్పుచ్ఛమసౌ చాసౌ చ సక్థ్యౌ దక్షిణా చోదీచీ చ పార్శ్వే ద్యౌః పృష్ఠమన్తరిక్షముదరమియమురః స ఏషోऽప్సుప్రతిష్ఠితో యత్ర క్వ చైతి తదేవ ప్రతితిష్ఠత్యేవం విద్వాన్ ॥ 3 ॥

సోऽకామయత ద్వితీయో మ ఆత్మా జాయేతేతి స మనసా వాచం మిథునగ్ం సమభవదశనాయా మృత్యుస్తద్యద్రేత ఆసీత్స సంవత్సరోऽభవన్నహ పురా తతః సంవత్సర ఆస తమేతావన్తం కాలమబిభర్యావాన్సంవత్సరస్తమేతావతః

కాలస్య పరస్తాదసృజత తం జాతమభివ్యాదదాత్స భాణకరోత్సైవ వాగభవత్ ॥ 4 ॥

స ఐక్షత యది వా ఇమమభిమగ్ంస్యే కనీయోఽన్నం కరిష్య ఇతి స తయా వాచా తేనాఽఽత్మనేదగ్ం సర్వమసృజత యదిదం కించర్చో యజూగ్ంషి సామానిచ్ఛన్దాగ్ంసి యజ్ఞాన్ప్రజాః పశూన్స యద్యదేవాసృజత తత్తదత్తుమధ్రియత సర్వం వా అత్తీతి తదదితేరదితిత్వగ్ం సర్వస్యైతస్యాత్తా భవతి సర్వమస్యాన్నం భవతి య ఏవమేతదదితేరదితిత్వం వేద ॥ 5 ॥

సోఽకామయత భూయసా యజ్ఞేన భూయో యజేయేతి సోఽశ్రామ్యత్స తపోఽతప్యత తస్య శ్రాన్తస్య తప్తస్య యశో వీర్యముదక్రామత్ప్రాణా వై యశో వీర్యం తత్ప్రాణేషూత్క్రాన్తేషు శరీరగ్ం శ్వయితుమధ్రియత తస్య శరీర ఏవ మన ఆసీత్ ॥ 6 ॥

సోఽకామయత మేధ్యం మ ఇదగ్ం స్యాదాత్మన్వ్యనేన స్యామితి తతోఽశ్వః సమభవద్యదశ్వత్తన్మేధ్యమభూదితి తదేవాశ్వమేధస్యాశ్వమేధత్వమేష హ వా అశ్వమేధం వేద య ఏనమేవం వేద తమనవరుధ్యైవామన్యత తగ్ం సంవత్సరస్య పరస్తాదాత్మన ఆలభత పశూన్దేవతాభ్యః ప్రత్యౌహత్తస్మాత్సర్వదేవత్యం ప్రోక్షితం ప్రాజాపత్యమాలభన్త ఏష హ వా అశ్వమేధో య ఏష తపతి తస్య సంవత్సర ఆత్మాఽయమగ్నిరర్కస్తస్యేమే లోకా ఆత్మానస్తావేతావర్కాశ్వమేధౌ సో పునరేకైవ

దేవతా భవతి మృత్యురేవాప పునర్మృత్యుం జయతి నైనం మృత్యురాప్నోతి మృత్యురస్యాऽऽత్మా భవత్యేతాసాం దేవతానామేకో భవతి ॥ 7 ॥ **ఇతి ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

ద్వయా హ ప్రాజాపత్యా దేవాశ్చాసురాశ్చ తతః కానీయసా ఏవ దేవా జ్యాయసా అసురాస్త ఏషు లోకేష్వస్పర్ధన్త తే హ దేవా ఊచుర్హన్తాసురాన్యజ్ఞ ఉద్గీథేనాత్యయామేతి ॥ 1 ॥

తే హ వాచమూచుస్త్వం న ఉద్గాయేతి తథేతి తేభ్యో వాగుదగాయద్యో వాచి భోగస్తం దేవేభ్య ఆగాయద్యత్కల్యాణం వదతి తదాత్మనే తే విదురనేన వై న ఉద్గాత్రాऽత్యేష్యన్తీతి తమభిద్రుత్య పాప్మనాऽవిధ్యన్స యః స పాప్మా యదేవేదమప్రతిరూపం వదతి స ఏవ స పాప్మా ॥ 2 ॥

అథ హ ప్రాణమూచుస్త్వం న ఉద్గాయేతి తథేతి తేభ్యః ప్రాణ ఉదగాయద్యః ప్రాణే భోగస్తం దేవేభ్య ఆగాయద్యత్కల్యాణం జిఘ్రతి తదాత్మనే తే విదురనేన వై న ఉద్గాత్రాత్యేష్యన్తీతి తమభిద్రుత్య పాప్మనాऽవిధ్యన్స యః స పాప్మా యదేవేదమప్రతిరూపం జిఘ్రతి స ఏవ స పాప్మా ॥ 3 ॥

అథ హ చక్షురూచుస్త్వం న ఉద్గాయేతి తథేతి తేభ్యశ్చక్షురుదగాయద్యశ్చక్షుషి భోగస్తం దేవేభ్య ఆగాయద్యత్కల్యాణం పశ్యతి తదాత్మనే తే విదురనేన వై న ఉద్గాత్రాऽత్యేష్యన్తీతి తమభిద్రుత్య పాప్మనాऽవిధ్యన్స

యః స పాప్మా యదేవేదమప్రతిరూపం పశ్యతి స ఏవ స పాప్మా ॥ 4 ॥

అథ హ శ్రోత్రమూచుస్త్వం న ఉద్గాయేతి తథేతి తేభ్యః శ్రోత్రముదగాయద్యః శ్రోత్రే భోగస్తం దేవేభ్య ఆగాయద్యత్కల్యాణగ్ం శృణోతి తదాత్మనే తే విదురనేన వై న ఉద్గాత్రాఽత్యేష్యన్తీతి తమభిద్రుత్య పాప్మనాఽవిధ్యన్స యః స పాప్మా యదేవేదమప్రతిరూపగ్ం శృణోతి స ఏవ స పాప్మా ॥ 5 ॥

అథ హ మన ఊచుస్త్వం న ఉద్గాయేతి తథేతి తేభ్యో మన ఉదగాయద్యో మనసి భోగస్తం దేవేభ్య ఆగాయద్యత్కల్యాణగ్ం సంకల్పయతి తదాత్మనే తే విదురనేన వై న ఉద్గాత్రాఽత్యేష్యన్తీతి తమభిద్రుత్య పాప్మనాఽవిధ్యన్స యః స పాప్మా యదేవేదమప్రతిరూపగ్ం సంకల్పయతి స ఏవ స పాప్మైవము ఖల్వేతా దేవతాః పాప్మభిరుపాసృజన్నేవమేనాః పాప్మనాఽవిధ్యన్ ॥ 6 ॥

అథ హేమమాసన్యం ప్రాణమూచుస్త్వం న ఉద్గాయేతి తథేతి తేభ్య ఏష ప్రాణ ఉదగాయత్తే విదురనేన వై న ఉద్గాత్రాఽత్యేష్యన్తీతి తమభిద్రుత్య పాప్మనాఽవివ్యత్సన్స యథాఽశ్మానమృత్వా లోష్టో విధ్వగ్ంసేతైవగ్ం హైవ విధ్వగ్ంసమానా విష్వంచో వినేశుస్తతో దేవా అభవన్పరాఽసురా భవత్యాత్మనా పరాఽస్య ద్విషన్భ్రాతృవ్యో భవతి య ఏవం వేద ॥ 7 ॥

తే హోచుః క్వ ను సోఽభూద్యో న ఇత్థమసక్తేత్యయమాస్యేఽన్తరితి సోఽయాస్య ఆంగిరసోఽఙ్గానాగ్ం హి రసః ॥ 8 ॥

సా వా ఏషా దేవతా దూర్నామ దూరగ్ం హ్యస్యా మృత్యుర్దూరగ్ం హ వా అస్మాన్మృత్యు-ర్భవతి య ఏవం వేద ॥ 9 ॥

సా వా ఏషా దేవతైతాసాం దేవతానాం పాప్మానం మృత్యుమపహత్య యత్రాఽఽసాం దిశామన్తస్తద్గమయాంచకార తదాసాం పాప్మనో విన్యదధాత్తస్మాన్న జనమియాన్నాన్తమియాన్నేత్పాప్మానం మృత్యుమన్వవాయానీతి ॥ 10 ॥

సా వా ఏషా దేవతైతాసాం దేవతానాం పాప్మానం మృత్యుమపహత్యాథైనా మృత్యుమత్యవహత్ ॥ 11 ॥

స వై వాచమేవ ప్రథమామత్యవహత్సా యదా మృత్యుమత్యముచ్యత సోఽగ్నిరభవత్సోఽయమగ్నిః పరేణ మృత్యుమతిక్రాన్తో దీప్యతే ॥ 12 ॥

అథ ప్రాణమత్యవహత్స యదా మృత్యుమత్యముచ్యత స వాయురభవత్సోఽయం వాయుః పరేణ మృత్యుమతిక్రాన్తః పవతే ॥ 13 ॥

అథ చక్షురత్యవహత్తద్యదా మృత్యుమత్యముచ్యత స ఆదిత్యోఽభవత్సోఽసా వాదిత్యః పరేణ మృత్యుమతిక్రాన్తస్తపతి ॥ 14 ॥

అథ శ్రోత్రమత్యవహత్తద్యదా మృత్యుమత్యముచ్యత తా దిశోఽభవగ్ంస్తా ఇమా దిశః పరేణ మృత్యుమతిక్రాన్తాః ॥ 15 ॥

అథ మనోఽత్యవహత్తద్యదా మృత్యుమత్యముచ్యత స చన్ద్రమా అభవత్సోఽసౌ చన్ద్రః పరేణ మృత్యుమతిక్రాన్తో భాత్యేవగ్ం హ వా ఏనమేషా దేవతా మృత్యుమతివహతి య ఏవం వేద ॥ 16 ॥

అథాఽఽత్మనేఽన్నాద్యమాగాయద్యద్ధి కించాన్నమద్యతేఽనేనైవ తదద్యత ఇహ ప్రతితిష్ఠతి ॥ 17 ॥

తే దేవా అబ్రువన్నేతావద్వా ఇదగ్ం సర్వం యదన్నం తదాత్మన ఆగాసీరను నోఽస్మిన్నన్న ఆభజస్వేతి తే వై మాఽభిసంవిశతేతి తథేతి తగ్ం సమన్తం పరిణ్యవిశన్త తస్మాద్యదనేనాన్నమత్తి తేనైతాస్తృప్యన్త్యేవగ్ం హ వా ఏనగ్ం స్వా అభిసంవిశన్తి భర్తా స్వానాగ్ం శ్రేష్ఠః పుర ఏతా భవత్యన్నాదోఽధిపతిర్య ఏవం వేద య ఉ హైవంవిదగ్ం స్వేషు ప్రతి ప్రతిర్బుభూషతి న హైవాలం భార్యేభ్యో భవత్యథ య ఏవైతమనుభవతి యో వైతమను భార్యాన్బుభూర్షతి స హైవాలం భార్యేభ్యో భవతి ॥ 18 ॥

సోఽయాస్య ఆంగిరసోఽంగానాగ్ం హి రసః ప్రాణో వా అంగానాగ్ం రసః ప్రాణో హి వా అంగానాగ్ం రసస్తస్మాద్యస్మాత్కస్మాచ్చాంగాత్ప్రాణ ఉత్క్రామతి తదేవ తచ్ఛుష్యత్యేష హి వా అంగానాగ్ం రసః ॥ 19 ॥

ఏష ఉ ఏవ బృహస్పతిర్వాగ్వై బృహతీ తస్యా ఏష పతిస్తస్మాదు బృహస్పతిః ॥ 20 ॥

ఏష ఉ ఏవ బ్రహ్మణస్పతిర్వాగ్వై బ్రహ్మ తస్యా ఏష పతిస్తస్మాదు బ్రహ్మణస్పతిః ॥ 21 ॥

ఏష ఉ ఏవ సామవాగ్వై సామైష సా చామశ్చేతి తత్సామ్నః సామత్వమ్ యద్వేవ సమః ప్లుషిణా సమో మశకేన సమో నాగేన సమ ఏభిస్త్రిభిర్లోకైః సమోఽనేన సర్వేణ తస్మాద్వేవ సామాశ్నుతే సామ్నః సాయుజ్యగ్ం సలోకతాం య ఏవమేతత్సామ వేద ॥ 22 ॥

ఏష ఉ వా ఉద్గీథః ప్రాణో వా ఉత్ప్రాణేన హీదగ్ం సర్వముత్తబ్ధం వాగేవ గీథోచ్చ గీథా చేతి స ఉద్గీథః ॥ 23 ॥

తద్ధాపి బ్రహ్మదత్తశ్చైకితానేయో రాజానం భక్షయన్నువాచాయం త్యస్య రాజా మూర్ధానం విపాతయతాద్యదితోఽయాస్య ఆంగిరసోఽన్యేనోదగాయదితి వాచా చ హ్యేవ స ప్రాణేన చోదగాయదితి ॥ 24 ॥

తస్య హైతస్య సామ్నో యః స్వం వేద భవతి హాస్య స్వం తస్య వై స్వర ఏవ స్వం తస్మాదార్త్విజ్యం కరిష్యన్వాచి స్వరమిచ్ఛేత తయా వాచా స్వరసంపన్నయాఽఽర్త్విజ్యం కుర్యాత్తస్మాద్యజ్ఞే స్వరవన్తం దిదృక్షన్త ఏవాథో యస్య స్వం భవతి భవతి హాస్య స్వం య ఏవమేతత్సామ్నః స్వం వేద ॥25॥

తస్య హైతస్య సామ్నో యః సువర్ణం వేద భవతి హాస్య సువర్ణం తస్య వై స్వర ఏవ సువర్ణం భవతి హాస్య సువర్ణం య ఏవమేతత్సామ్నః సువర్ణం వేద ॥ 26 ॥

తస్య హైతస్య సామ్నో యః ప్రతిష్ఠాం వేద ప్రతి హ తిష్ఠతి తస్య వై వాగేవ ప్రతిష్ఠా వాచి హి ఖల్వేష ఏతత్ప్రాణః ప్రతిష్ఠితో గీయతేఽన్న ఇత్యు హైక ఆహుః ॥ 27 ॥

అథాతః పవమానానామేవాభ్యారోహః స వై ఖలు ప్రస్తోతా సామ ప్రస్తౌతి స యత్ర ప్రస్తుయాత్తదేతాని జపేదసతో మా సద్గమయ తమసో మా జ్యోతిర్గమయ మృత్యోర్మాఽమృతం గమయేతి స యదాహాసతో మా సద్గమయేతి మృత్యుర్వా అసత్సదమృతం మృత్యోర్మాఽమృతం గమయామృతం మా కుర్విత్యేవైతదాహ తమసో మా జ్యోతిర్గమయేతి మృత్యుర్వై తమో జ్యోతిరమృతం మృత్యోర్మాఽమృతం గమయామృతం మా కుర్విత్యేవైతదాహ మృత్యోర్మాఽమృతం గమయేతి నాత్ర తిరోహితమివాస్త్యథ యానీతరాణి స్తోత్రాణి తేష్వాత్మనేఽన్నాద్యమాగా యేత్తస్మాదు తేషు వరం వృణీత యం కామం కామయేత తగ్ం స ఏష ఏవంవిదుద్గాతాఽఽత్మనే వా యజమానాయ వా యం కామం కామయతే తమాగాయతి తద్ధైతల్లోకజిదేవ న హైవాలోక్యతాయా ఆశాఽస్తి య ఏవమేతత్సామ వేద ॥ 28 ॥ **ఇతి తృతీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

ఆత్మైవేదమగ్ర ఆసీత్పురుషవిధః సోఽనువీక్ష్య నాన్యదాత్మనోఽపశ్యత్సోఽహమస్మీత్యగ్రే వ్యాహరత్తతోఽహంనామాభవత్తస్మాదప్యేతర్హ్యామన్త్రితోఽహమయమిత్యేవాగ్ర ఉక్త్వాఽథాన్యన్నామ ప్రబ్రూతే యదస్య భవతి

స యత్పూర్వోఽస్మాత్సర్వస్మాత్సర్వాన్పాప్మన ఔషత్తస్మాత్పురుష ఓషతి హ వై స తం యోఽస్మాత్పూర్వో బుభూషతి య ఏవం వేద ॥ 1 ॥

సోఽబిభేత్తస్మాదేకాకీ బిభేతి స హాయమీక్షాం చక్రే యన్మదన్యన్నాస్తి కస్మాన్ను బిభేమీతి తత ఏవాస్య భయం వీయాయ కస్మాద్ధ్యభేష్యద్-ద్వితీయాద్వై భయం భవతి ॥ 2 ॥

స వై నైవ రేమే తస్మాదేకాకీ న రమతే స ద్వితీయమైచ్ఛత్స హైతావానాస యథా స్త్రీపుమాగ్ంసౌ సంపరిష్వక్తౌ స ఇమమేవాఽఽత్మానం ద్వేధాఽపాతయత్తతః పతిశ్చ పత్నీ చాభవతాం తస్మాదిదమర్ధబృగలమివ స్వ ఇతి హ స్మాఽఽహ యాజ్ఞవల్క్యస్తస్మాదయమాకాశః స్త్రియా పూర్యత ఏవ తాగ్ం సమభవత్తతో మనుష్యా అజాయన్త ॥ 3 ॥

సో హేయమీక్షాం చక్రే కథం ను మాఽఽత్మన ఏవ జనయిత్వా సంభవతి హన్త తిరోఽసానీతి సా గౌరభవదృషభ ఇతరస్తాగ్ం సమేవాభవత్తతో గావోఽజాయన్త వడవేతరాఽభవదశ్వవృష ఇతరో గర్దభీతరా గర్దభఇతరస్తాగ్ం సమేవాభవత్తత ఏకశఫమజాయతాజేతరాఽభవద్వస్త ఇతరోఽవిరితరా మేష ఇతరస్తాగ్ం సమేవాభవత్తతోఽజావయోఽజాయన్తైవమేవ యదిదం కించ మిథునమా పిపీలికాభ్యస్తత్సర్వమసృజత ॥ 4 ॥

సోఽవేదహం వావ సృష్టిరస్మ్యహగ్ం హీదగ్ం సర్వమసృక్షీతి తతః సృష్టిరభవత్సృష్ట్యాగ్ం హాస్యైతస్యాం భవతి య ఏవం వేద ॥ 5 ॥

అథేత్యభ్యమన్థత్స ముఖాచ్చ యోనేర్హస్తాభ్యాం చాగ్నిమసృజత తస్మాదేతదుభయ-మలోమక-మన్తరతోఽలోమకా హి యోనిరన్తరతస్తద్యదిద-మాహురముం యజాముం యజేత్యేకైకం దేవమేతస్యైవ సా విసృష్టిరేష ఉ హ్యేవ సర్వే దేవా అథ యత్కించేదమార్ద్రం తద్రేతసోఽసృజత తదు సోమ ఏతావద్వా ఇదగ్ం సర్వమన్నం చైవాన్నాదశ్చ సోమ ఏవాన్నమగ్నిరన్నాదః సైషా బ్రహ్మణోఽతిసృష్టిర్యచ్ఛ్రేయసో దేవానసృజతాథ యన్మర్త్యః సన్నమృతానసృజత తస్మాదతిసృష్టి-రతిసృష్ట్యాగ్ం హాస్యైతస్యాం భవతి య ఏవం వేద ॥ 6 ॥

తద్ధేదం తర్హ్య-వ్యాకృతమాసీత్తన్నామ-రూపాభ్యామేవ వ్యాక్రియ-తాసౌనామాఽయమిదగ్ంరూప ఇతి తదిదమప్యేతర్హి నామరూపాభ్యామేవ వ్యాక్రియతేఽసౌనామాఽయమిదగ్ంరూప ఇతి స ఏష ఇహ ప్రవిష్ట ఆ నఖాగ్రేభ్యో యథా క్షురః క్షురధానేఽవహితః స్యాద్విశ్వంభరో వా విశ్వంభరకులాయే తం న పశ్యన్త్యకృత్స్నో హి స ప్రాణన్నేవ ప్రాణో నామ భవతి వదన్వాక్పశ్యగ్ంశ్చక్షుః శృణ్వఞ్ఛ్రోత్రం మన్వానో మనస్తాన్యస్యైతాని కర్మనామాన్యేవ స యోఽతఏకైకముపాస్తే న స వేదాకృత్స్నో హ్యేషోఽత

ఏకైకేన భవత్యాత్మేత్యేవోపాసీతాత్ర హ్యేతే సర్వ ఏకం భవన్తి తదేతత్పద- నీయమస్య సర్వస్య యదయమాత్మాఽనేన హ్యేతత్సర్వం వేద యథా హ వై పదేనానువిన్దేదేవం కీర్తిగ్ం శ్లోకం విన్దతే య ఏవం వేద ॥ 7 ॥

తదేతత్ప్రేయః పుత్రాత్ప్రేయో విత్తాత్ప్రేయోఽన్యస్మాత్సర్వస్మాదన్తరతరం యదయమాత్మా స యోఽన్యమాత్మనః ప్రియం బ్రువాణం బ్రూయాత్ప్రియగ్ం రోత్స్యతీతీశ్వరో హ తథైవ స్యాదాత్మానమేవ ప్రియముపాసీత స య ఆత్మానమేవ ప్రియముపాస్తే న హాస్య ప్రియం ప్రమాయుకం భవతి ॥ 8 ॥

తదాహుర్యద్బ్రహ్మవిద్యయా సర్వం భవిష్యన్తో మనుష్యా మన్యన్తే కిము తద్బ్రహ్మావేద్యస్మాత్తత్సర్వమభవదితి ॥ 9 ॥

బ్రహ్మ వా ఇదమగ్ర ఆసీత్తదాత్మానమేవావేదహం బ్రహ్మాస్మీతి తస్మాత్ తత్సర్వమభవత్తద్యో యో దేవానాం ప్రత్యబుధ్యత స ఏవ తదభవత్తథర్షీణాం తథా మనుష్యాణాంతద్ధైతత్పశ్యన్నృషిర్వామదేవః ప్రతిపేదేఽహంమ- నురభవగ్ం సూర్యశ్చేతి తదిదమప్యేతర్హి య ఏవం వేదాహం బ్రహ్మాస్మీతి స ఇదగ్ం సర్వం భవతి తస్య హ న దేవాశ్చ నాభూత్యా ఈశత ఆత్మా హ్యేషాగ్ం స భవత్యథ యోఽన్యాం దేవతాముపాస్తేఽన్యోఽసావన్యోఽహమస్మీతి న స వేద యథా పశురేవగ్ం స దేవానామ్ యథా హ వై బహవః పశవో మనుష్యం భుంజ్యురేవమేకైకః పురుషో దేవాన్భునక్త్యేకస్మిన్నేవ పశావాదీయమానేఽప్రియం

భవతి కిము బహుషు తస్మాదేషాం తన్న ప్రియం యదేతన్మనుష్యా విద్యుః ॥ 10 ॥

బ్రహ్మ వా ఇదమగ్ర ఆసీదేకమేవ తదేకగ్ం సన్న వ్యభవత్ తచ్ఛ్రేయోరూపమత్యసృజత క్షత్రం యాన్యేతాని దేవత్రా క్షత్రాణీన్ద్రో వరుణః సోమో రుద్రః పర్జన్యో యమో మృత్యురీశాన ఇతి తస్మాత్క్షత్రాత్పరం నాస్తి తస్మాద్బ్రాహ్మణః క్షత్రియమధస్తాదుపాస్తే రాజసూయే క్షత్ర ఏవ తద్యశో దధాతి సైషా క్షత్రస్య యోనిర్యద్బ్రహ్మ తస్మాద్యద్యపి రాజా పరమతాం గచ్ఛతి బ్రహ్మైవాన్తత ఉపనిశ్రయతి స్వాం యోనిం య ఉ ఏనగ్ం హినస్తి స్వాగ్ం స యోనిమృచ్ఛతి స పాపీయాన్భవతి యథా శ్రేయాగ్ంసగ్ం హిగ్ంసిత్వా ॥ 11 ॥

స నైవ వ్యభవత్స విశమసృజత యాన్యేతాని దేవజాతాని గణశ ఆఖ్యాయన్తే వసవో రుద్రా ఆదిత్యా విశ్వే దేవా మరుత ఇతి ॥ 12 ॥

స నైవ వ్యభవత్స శౌద్రం వర్ణమసృజత పూషణమియం వై పూషేయగ్ం హీదగ్ం సర్వం పుష్యతి యదిదం కించ ॥ 13 ॥

స నైవ వ్యభవత్తచ్ఛ్రేయోరూపమత్యసృజత ధర్మం తదేతత్క్షత్రస్య క్షత్రం యద్ధర్మస్తస్మాద్ధర్మాత్పరం నాస్త్యథో అబలీయాన్బలీయాగ్ంసమాశగ్ంసతే ధర్మేణ యథా రాజ్ఞైవం యో వై స ధర్మః సత్యం వై తత్తస్మాత్సత్యం వదన్తమాహుర్ధర్మం వదతీతి ధర్మం వా వదన్తగ్ం సత్యం వదతీత్యేతద్ధ్యేవైతదుభయం భవతి ॥14॥

తదేతద్బ్రహ్మ క్షత్రం విట్శూద్రస్తదగ్నినైవ దేవేషు బ్రహ్మాభవద్బ్రాహ్మణో మనుష్యేషు క్షత్రియేణ క్షత్రియో వైశ్యేన వైశ్యః శూద్రేణ శూద్రస్తస్మాదగ్నావేవ దేవేషు లోకమిచ్ఛన్తే బ్రాహ్మణే మనుష్యేష్వేతాభ్యాగ్ం హి రూపాభ్యాం బ్రహ్మాభవదథయో హ వా అస్మాల్లోకాత్స్వం లోకమదృష్ట్వా ప్రైతి స ఏనమవిదితో న భునక్తి యథా వేదో వాఽననూక్తోఽన్యద్వా కర్మాకృతం యదిహ వా అప్యనేవంవిన్మహత్పుణ్యం కర్మ కరోతి తద్ధాస్యాన్తతః క్షీయత ఏవాఽఽత్మానమేవ లోకముపాసీత స య ఆత్మానమేవ లోకముపాస్తే న హాస్య కర్మ క్షీయతేఽస్మాద్ధ్యేవాఽఽత్మనో యద్యత్కామయతే తత్తత్సృజతే ॥ 15 ॥

అథో అయం వా ఆత్మా సర్వేషాం భూతానాం లోకః సయజ్జుహోతి యద్యజతే తేన దేవానాం లోకోఽథ యదనుబ్రూతే తేన ఋషీణామథ యత్పితృభ్యో నిపృణాతి యత్ప్రజామిచ్ఛతే తేన పితౄణామథ యన్మనుష్యాన్వాసయతే యదేభ్యోఽశనం దదాతి తేన మనుష్యాణామథ యత్పశుభ్యస్తృణోదకం విన్దతి తేన పశూనాం యదస్య గృహేషు శ్వాపదా వయాగ్ంస్యాపిపీలికాభ్య ఉపజీవన్తి తేన తేషాం లోకో యథా హ వై స్వాయ లోకాయారిష్టిమిచ్ఛేదేవగ్ం హైవంవిదే సర్వాణి భూతాన్యరిష్టిమిచ్ఛన్తి తద్వా ఏతద్విదితం మీమాగ్ంసితమ్ ॥ 16 ॥

ఆత్మైవేదమగ్ర ఆసీదేక ఏవ సోఽకామయత జాయా మే స్యాదథ ప్రజాయేయాథ విత్తం మే స్యాదథ కర్మ కుర్వీయేత్యేతావాన్వై కామో

నేచ్ఛగ్ంశ్చనాతో భూయో విన్దేత్తస్మాదప్యేతర్హ్యేకాకీ కామయతే జాయా మే స్యాదథ ప్రజాయేయాథ విత్తం మే స్యాదథ కర్మ కుర్వీయేతి స యావదప్యేతేషామేకైకం న ప్రాప్నోత్యకృత్స్న ఏవ తావన్మన్యతే తస్యో కృత్స్నతా మన ఏవాస్యాఽఽత్మా వాగ్జాయా ప్రాణః ప్రజా చక్షుర్మానుషం విత్తం చక్షుషాహి తద్విన్దతే శ్రోత్రం దైవగ్ం శ్రోత్రేణ హి తచ్ఛృణోత్యాత్మైవాస్య కర్మాఽఽత్మనా హి కర్మ కరోతి స ఏష పాంక్తో యజ్ఞః పాంక్తః పశుః పాంక్తః పురుషః పాంక్తమిదగ్ం సర్వం యదిదం కించ తదిదగ్ం సర్వమాప్నోతి య ఏవం వేద ॥ 17 ॥

ఇతి చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్ ॥

యత్సప్తాన్నాని మేధయా తపసాఽజనయత్పితా । ఏకమస్య సాధారణం ద్వే దేవానభాజయత్ । త్రీణ్యాత్మనేఽకురుత పశుభ్య ఏకం ప్రాయచ్ఛత్ । తస్మిన్సర్వం ప్రతిష్ఠితం యచ్చ ప్రాణితి యచ్చ న । కస్మాత్తాని న క్షీయన్తేఽద్యమానాని సర్వదా । యో వైతామక్షితిం వేద సోఽన్నమత్తి ప్రతీకేన । స దేవానపిగచ్ఛతి స ఊర్జముపజీవతీతి శ్లోకాః ॥ 1 ॥

యత్సప్తాన్నాని మేధయా తపసాఽజనయత్పితేతి మేధయా హి తపసాజనయత్పితైకమస్య సాధారణమితీదమేవాస్య తత్సాధారణమన్నం యదిదమద్యతే స య ఏతదుపాస్తే న స పాప్మనో వ్యావర్తతే మిశ్రగ్ం హ్యేతత్ ద్వే దేవానభాజయదితి హుతం చ ప్రహుతం చ తస్మాద్దేవేభ్యో జుహ్వతి చ ప్ర

చ జుహ్వాత్యథో ఆహుర్దర్శపూర్ణమాసావితి తస్మాన్నేష్టియాజుకః స్యాత్ పశుభ్య ఏకం ప్రాయచ్ఛదితి తత్పయః పయో హ్యేవాగ్రే మనుష్యాశ్చ పశవశ్చోపజీవన్తి తస్మాత్కుమారం జాతం ఘృతం వైవాగ్రే ప్రతిలేహయన్తి స్తనం వాఽనుధాపయన్త్యథ వత్సం జాతమాహురతృణాద ఇతి తస్మిన్సర్వం ప్రతిష్ఠితం యచ్చ ప్రాణితి యచ్చ నేతి పయసి హీదగ్ం సర్వం ప్రతిష్ఠితం యచ్చ ప్రాణితి యచ్చ న తద్యదిదమాహుః సంవత్సరం పయసా జుహ్వదప పునర్మృత్యుం జయతీతి న తథా విద్యాద్యదహరేవ జుహోతి తదహః పునర్మృత్యుమపజయత్యేవం విద్వాన్సర్వగ్ం హి దేవేభ్యోఽన్నాద్యం ప్రయచ్ఛతి కస్మాత్తాని న క్షీయన్తేఽద్య మానాని సర్వ-దేతి పురుషో వా అక్షితిః స హీదమన్నం పునః పునర్జనయతే యో వైతామక్షితిం వేదేతి పురుషో వా అక్షితిః స హీదమన్నం ధియా ధియా జనయతే కర్మభిర్యద్ధైతన్న కుర్యాత్క్షీయేత హ సోఽన్నమత్తి ప్రతీకేనేతి ముఖం ప్రతీకం ముఖేనేత్యేతత్స దేవానపిగచ్ఛతి స ఊర్జముపజీవతీతి ప్రశగ్ంసా ॥ 2 ॥

త్రీణ్యాత్మనేఽకురుతేతి మనో వాచం ప్రాణం తాన్యాత్మనేఽకురు-తాన్యత్రమనా అభూవం నాదర్శమన్యత్రమనా అభూవం నాశ్రౌషమితి మనసా హ్యేవ పశ్యతి మనసా శృణోతి కామః సంకల్పో విచికిత్సా శ్రద్ధాఽశ్రద్ధా ధృతిరధృతిర్హ్రీర్ధీర్భీ-రిత్యేతత్సర్వం మన ఏవ తస్మాదపి పృష్ఠత ఉపస్పృష్టో

మనసా విజానాతి యః కశ్చ శబ్దో వాగేవ సైషా హ్యన్తమాయత్తైషా హి న ప్రాణోఽపానో వ్యాన ఉదానః సమానోఽన ఇత్యేతత్సర్వం ప్రాణ ఏవైతన్మయో వా అయమాత్మా వాఙ్మయో మనోమయః ప్రాణమయః ॥ 3 ॥

త్రయో లోకా ఏత ఏవ వాగేవాయం లోకో మనోఽన్తరిక్షలోకః ప్రాణోఽసౌ లోకః ॥ 4 ॥

త్రయో వేదా ఏత ఏవ వాగేవర్గ్వేదో మనో యజుర్వేదః ప్రాణః సామవేదః ॥ 5 ॥

దేవాః పితరో మనుష్యా ఏత ఏవ వాగేవ దేవా మనః పితరః ప్రాణో మనుష్యాః ॥ 6 ॥

పితా మాతా ప్రజైత ఏవ మన ఏవ పితా వాఙ్మాతా ప్రాణః ప్రజా ॥7॥

విజ్ఞాతం విజిజ్ఞాస్యమవిజ్ఞాతమేత ఏవ యత్కించ విజ్ఞాతం వాచస్తద్రూపం వాగ్ఘి విజ్ఞాతా వాగేనం తద్భూత్వాఽవతి ॥ 8 ॥

యత్కించ విజిజ్ఞాస్యం మనసస్తద్రూపం మనో హి విజిజ్ఞాస్యం మన ఏనం తద్భూత్వాఽవతి ॥ 9 ॥

యత్కించావిజ్ఞాతం ప్రాణస్య తద్రూపం ప్రాణో హ్యవిజ్ఞాతః ప్రాణ ఏనం తద్భూత్వాఽవతి ॥ 10 ॥

తస్యై వాచః పృథివీ శరీరం జ్యోతీరూపమయమగ్నిస్తద్యావత్యేవవాక్తావతీ పృథివీ తావానయమగ్నిః ॥ 11 ॥

అథైతస్య మనసో ద్యౌః శరీరం జ్యోతీరూపమసావాదిత్యస్తద్యావదేవ మనస్తావతీ ద్యౌస్తావానసావాదిత్యస్తౌ మిథునగ్ం సమైతాం తతః ప్రాణోఽజాయత స ఇన్ద్రః స ఏషోఽసపత్నో ద్వితీయో వై సపత్నో నాస్య సపత్నో భవతి య ఏవం వేద ॥ 12 ॥

అథైతస్య ప్రాణస్యాఽఽపః శరీరం జ్యోతీరూపమసౌ చన్ద్రస్తద్యావానేవ ప్రాణస్తావత్య ఆపస్తావానసౌ చన్ద్రస్త ఏతే సర్వ ఏవ సమాః సర్వేఽనన్తాః స యో హైతానన్తవత ఉపాస్తేఽన్తవన్తగ్ం స లోకం జయత్యథ యో హైతాననన్తానుపాస్తేఽనన్తగ్ం స లోకం జయతి ॥ 13 ॥

స ఏష సంవత్సరః ప్రజాపతిః షోడశకలస్తస్య రాత్రయ ఏవ పంచదశకళా ధ్రువైవాస్య షోడశీ కళా స రాత్రిభిరేవాఽఽచ పూర్యతేఽప చ క్షీయతే సోఽమావాస్యాగ్ం రాత్రిమేతయా షోడశ్యా కళయా సర్వమిదం ప్రాణభృదనుప్రవిశ్య తతః ప్రాతర్జాయతే తస్మాదేతాగ్ం రాత్రిం ప్రాణభృతః ప్రాణం న విచ్ఛిన్ద్యాదపి కృకలాసస్యైతస్యా ఏవ దేవతాయా అపచిత్యై ॥ 14 ॥

యో వై స సంవత్సరః ప్రజాపతిః షోడశకళోఽయమేవ స యోఽయమేవం విత్పురుషస్తస్య విత్తమేవ పఞ్చదశకళా ఆత్మైవాస్య షోడశీ

కళా స విత్తే నైవాఽఽచ పూర్యతేఽప చ క్షీయతే తదేతన్నభ్యం యదయమాత్మా ప్రధిర్విత్తం తస్మాద్యద్యపి సర్వజ్యానిం జీయత ఆత్మనా చేజ్జీవతి ప్రధినాఽగాదిత్యేవాఽఽహుః ॥ 15 ॥

అథ త్రయో వావ లోకా మనుష్యలోకః పితృలోకో దేవలోక ఇతి సోఽయం మనుష్యలోకః పుత్రేణైవ జయ్యో నాన్యేన కర్మణా కర్మణా పితృలోకో విద్యయా దేవలోకో దేవలోకో వై లోకానాగ్ం శ్రేష్ఠస్తస్మాద్విద్యాం ప్రశగ్ంసన్తి ॥ 16 ॥

అథాతః సంప్రత్తిర్యదా ప్రైష్యన్మన్యతేఽథ పుత్రమాహ త్వం బ్రహ్మ త్వం యజ్ఞస్త్వం లోక ఇతి స పుత్రః ప్రత్యాహాహం బ్రహ్మాహం యజ్ఞోఽహం లోక ఇతి యద్వై కించానూక్తం తస్య సర్వస్య బ్రహ్మేత్యేకతా యే వై కే చ యజ్ఞాస్తేషాగ్ం సర్వేషాం యజ్ఞ ఇత్యేకతా యే వై కే చ లోకాస్తేషాగ్ం సర్వేషాం లోక ఇత్యేకతైతావద్వా ఇదగ్ం సర్వమేతన్మా సర్వగ్ం సన్నయమితోఽభునజదితి తస్మాత్పుత్రమనుశిష్టం లోక్యమాహుస్తస్మాదేనమనుశాసతి స యదైవంవిదస్మాల్లోకాత్ప్రైత్యథైభిరేవ ప్రాణైః సహ పుత్రమావిశతి స యద్యనేన కించిదక్ష్ణయాఽకృతం భవతి తస్మాదేనగ్ం సర్వస్మాత్పుత్రో ముంచతి తస్మాత్పుత్రో నామ స పుత్రేణైవాస్మిల్లోకే ప్రతితిష్ఠత్యథైనమేతే దైవాః ప్రాణా అమృతా ఆవిశన్తి ॥ 17 ॥

పృథివ్యై చైనమగ్నేశ్చ దైవీ వాగావిశతి సా వై దైవీ వాగ్యయా యద్యదేవ వదతి తత్తద్భవతి ॥ 18 ॥

దివశ్చైనమాదిత్యాచ్చ దైవం మన ఆవిశతి తద్వై దైవం మనో యేనాఽ ఽనన్దీవ భవత్యథో న శోచతి ॥ 19 ॥

అద్భ్యశ్చైనం చన్ద్రమసశ్చ దైవః ప్రాణ ఆవిశతి స వై దైవః ప్రాణో యః సంచరగ్ంశ్చాసంచరగ్ంశ్చ న వ్యథతేఽథో న రిష్యతి స ఏవంవిత్సర్వేషాం భూతానామాత్మా భవతి యథైషా దేవతైవగ్ం స యథైతాం దేవతాగ్ం సర్వాణి భూతాన్యవన్త్యేవగ్ం హైవంవిదగ్ం సర్వాణి భూతాన్యవన్తి యదు కించేమాః ప్రజాః శోచన్త్యమైవాఽఽసాం తద్భవతి పుణ్యమేవాముం గచ్ఛతి న హ వై దేవాన్పాపం గచ్ఛతి ॥ 20 ॥

అథాతో వ్రతమీమాగ్ంసా ప్రజాపతిర్హ కర్మాణి ససృజే తాని సృష్టాన్యన్యోన్యేనాస్పర్ధన్త వదిష్యామ్యేవాహమితి వాగ్దధ్రే ద్రక్ష్యామ్యహమితి చక్షుః శ్రోష్యామ్యహమితి శ్రోత్రమేవమన్యాని కర్మాణి యథాకర్మ తాని మృత్యుః శ్రమో భూత్వోపయేమే తాన్యాప్నోత్తాన్యాప్త్వా మృత్యురవారున్ధ తస్మాచ్ఛ్రామ్యత్యేవ వాక్ర్శామ్యతి చక్షుః శ్రామ్యతి శ్రోత్రమథేమమేవ నాఽఽప్నోద్యోఽయం మధ్యమః ప్రాణస్తాని జ్ఞాతుం దధ్రిరేఽయం వై నః శ్రేష్ఠో యః సంచరగ్ంశ్చాసంచరగ్ంశ్చ న వ్యథతేఽథో న రిష్యతి హన్తాస్యైవ సర్వే రూపమసామేతి త ఏతస్యైవ సర్వే

రూపమభవగ్ంస్తస్మాదేత ఏతేనాఽఽఖ్యాయన్తే ప్రాణా ఇతి తేన హ వావ తత్కులమాచక్షతే యస్మిన్కులే భవతి య ఏవం వేద య ఉ హైవంవిదా స్పర్ధతేఽనుశుష్యత్యనుశుష్య హైవాన్తతో మ్రియత ఇత్యధ్యాత్మమ్ ॥ 21 ॥

అథాధిదైవతం జ్వలిష్యామ్యేవాహమిత్యగ్నిర్దధ్రే తప్స్యామ్యహమిత్యాదిత్యో భాస్యామ్యహమితి చన్ద్రమా ఏవమన్యా దేవతా యథాదైవతగ్ం స యథైషాం ప్రాణానాం మధ్యమః ప్రాణ ఏవమేతాసాం దేవతానాం వాయుర్మ్లోచన్తి హ్యన్యా దేవతా న వాయుః సైషాఽనస్తమితా దేవతా యద్వాయుః ॥ 22 ॥

అథైష శ్లోకో భవతి యతశ్చోదేతి సూర్యోఽస్తం యత్ర చ గచ్ఛతీతి ప్రాణాద్వా ఏష ఉదేతి ప్రాణేఽస్తమేతి తం దేవాశ్చక్రిరే ధర్మగ్ం స ఏవాద్య స ఉశ్వ ఇతి యద్వా ఏతేఽముర్హ్యధ్రియన్త తదేవాప్యద్య కుర్వన్తి తస్మాదేకమేవ వ్రతం చరేత్ప్రాణ్యాచ్చైవాపాన్యాచ్చ నేన్మా పాప్మా మృత్యురాప్నువదితి యద్యుచరేత్సమాపిపయిషేత్తేనో ఏతస్యై దేవతాయై సాయుజ్యగ్ం సలోకతాం జయతి ॥ 23 ॥ **ఇతి పంచమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

త్రయం వా ఇదం నామ రూపం కర్మ తేషాం నామ్నాం వాగిత్యేతదేషాముక్థమతో హి సర్వాణి నామాన్యుత్తిష్ఠన్తి ఏతదేషాగ్ం సామైతద్ధి సర్వైర్నామభిః సమమేతదేషాం బ్రహ్మైతద్ధి సర్వాణి నామాని బిభర్తి ॥ 1 ॥

అథ రూపాణాం చక్షురిత్యేతదేషాముక్థమతో హి సర్వాణి రూపాణ్యుత్తిష్ఠన్త్యేతదేషాగ్ం సామైతద్ధి సర్వై రూపైః సమమేతదేషాం బ్రహ్మైతద్ధి సర్వాణి రూపాణి బిభర్తి ॥ 2 ॥

అథ కర్మణామాత్మేత్యేతదేషాముక్థమతో హి సర్వాణి కర్మాణ్యుత్తిష్ఠన్త్యేతదేషాగ్ం సామైతద్ధి సర్వైః కర్మభిః సమమేతదేషాం బ్రహ్మైతద్ధి సర్వాణి కర్మాణి బిభర్తి తదేతత్త్రయగ్ం సదేకమయమాత్మాఽఽత్మో ఏకః సన్నేతత్ త్రయం తదేతదమృతగ్ం సత్త్యేన చ్ఛన్నం ప్రాణో వా అమృతం నామరూపే సత్త్యం తాభ్యామయం ప్రాణశ్ఛన్నః ॥ 3 ॥ **ఇతి షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

॥ ఇతి బృహదారణ్యకోపనిషది ప్రథమోఽధ్యాయః ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఓం దృప్తబాలాకిర్హానూచానో గార్గ్య ఆస స హోవాచాజాతశత్రుం కాశ్యం బ్రహ్మ తే బ్రవాణీతి స హోవాచాజాతశత్రుః సహస్రమేతస్యాం వాచి దద్మో జనకో జనక ఇతి వై జనా ధావన్తీతి ॥ 1 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాసావాదిత్యే పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా అతిష్ఠాః సర్వేషాం భూతానాం మూర్ధా రాజేతి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తేఽతిష్ఠాః సర్వేషాం భూతానాం మూర్ధా రాజా భవతి ॥ 2 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాసౌ చన్ద్రే పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా బృహన్పాణ్డరవాసాః సోమో రాజేతి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తేఽహరహర్హ సుతః ప్రసుతో భవతి నాస్యాన్నం క్షీయతే ॥ 3 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాసౌ విద్యుతి పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠాస్తేజస్వీతి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే తేజస్వీ హ భవతి తేజస్వినీ హాస్య ప్రజా భవతి ॥ 4 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయమాకాశే పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠాః పూర్ణమప్రవర్తీతి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే పూర్యతే ప్రజయా పశుభిర్నాస్యాస్మాల్లోకాత్ప్రజోద్వర్తతే ॥ 5 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయం వాయౌ పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా ఇన్ద్రో వైకుంఠోఽపరాజితా సేనేతి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే జిష్ణుర్హాపరాజిష్ణుర్భవ-త్యన్యతస్త్యజాయీ ॥ 6 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయమగ్నౌ పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా విషాసహిరితి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే విషాసహిర్హ భవతి విషాసహిర్హాస్య ప్రజా భవతి ॥ 7 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయమప్సు పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠాః ప్రతిరూప ఇతి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే ప్రతిరూపగ్ం హైవైనముపగచ్ఛతి నాప్రతిరూపమథో ప్రతిరూపోఽస్మాజ్జాయతే ॥ 8 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయమాదర్శే పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా రోచిష్ణురితి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే రోచిష్ణుర్హ భవతి రోచిష్ణుర్హాస్య ప్రజా భవత్యథో యైః సంనిగచ్ఛతి సర్వాగ్ంస్తానతి రోచతే ॥ 9 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయం యన్తం పశ్చాచ్ఛబ్దోఽనూదేత్యేతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా అసురితి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే సర్వగ్ం హైవాస్మింల్లోక ఆయురేతి నైనం పురా కాలాత్ప్రాణో జహాతి ॥ 10 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయం దిక్షు పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా ద్వితీయోఽనపగ ఇతి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే ద్వితీయవాన్హ భవతి నాస్మాద్గణశ్ఛిద్యతే ॥ 11 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయం ఛాయామయః పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా మృత్యురితి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్తే సర్వగ్ం హైవాస్మిన్ల్లోక ఆయురేతి నైనం పురా కాలాన్మృత్యురాగచ్ఛతి ॥ 12 ॥

స హోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయమాత్మని పురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాతశత్రుర్మా మైతస్మిన్సంవదిష్ఠా ఆత్మన్వీతి వా అహమేతముపాస ఇతి స య ఏతమేవముపాస్త ఆత్మన్వీ హ భవత్యాత్మన్వినీ హాస్య ప్రజా భవతి స హ తూష్ణీమాస గార్గ్యః ॥ 13 ॥

స హోవాచా జాతశతృరేతావన్నూ 3 ఇత్యేతావద్ధీతి నైతావతా విదితం భవతీతి స హోవాచ గార్గ్య ఉప త్వా యానీతి ॥ 14 ॥

స హోవాచాజాతశత్రుః ప్రతిలోమం చైతద్యద్బ్రాహ్మణః క్షత్రియము- పేయాద్బ్రహ్మ మే వక్ష్యతీతి వ్యేవ త్వా జ్ఞపయిష్యామీతి తం పాణావాదాయోత్తస్థౌ తౌ హ పురుషగ్ం సుప్తమాజగ్మతుస్తమేతై-ర్నామభిరామన్త్రయాంచక్రే

బృహన్పాణ్డరవాసః సోమ రాజన్నితి స నోత్తస్థౌ తం పాణినాఽఽపేషం బోధయాంచకార స హోత్తస్థౌ ॥ 15 ॥

స హోవాచా జాతశత్రుర్య త్రైష ఏతత్సుప్తోఽభూద్య ఏష విజ్ఞానమయః పురుషః క్వైష తదాఽభూత్కుత ఏతదాగాదితి తదు హ న మేనే గార్గ్యః ॥16॥

స హోవాచాజాతశత్రుర్య త్రైష ఏతత్సుప్తోఽభూద్య ఏష విజ్ఞానమయః పురుషస్తదేషాం ప్రాణానాం విజ్ఞానేన విజ్ఞానమాదాయ య ఏషోఽన్తర్హృదయ ఆకాశస్తస్మింఛేతే తాని యదా గృహ్ణాత్యథ హైతత్పురుషః స్వపితి నామ తద్గృహీత ఏవ ప్రాణో భవతి గృహీతా వాగ్గృహీతం చక్షుర్గృహీతగ్ం శ్రోత్రం గృహీతం మనః ॥ 17 ॥

స యత్రైతత్స్వప్న్యయా చరతి తే హాస్య లోకాస్తదుతేవ మహారాజో భవత్యుతేవ మహాబ్రాహ్మణ ఉతేవోచ్చావచం నిగచ్ఛతి స యథా మహారాజో జానపదాన్గృహీత్వా స్వే జనపదే యథాకామం పరివర్తేతైవమేవైష ఏతత్ప్రాణాన్గృహీత్వా స్వే శరీరే యథాకామం పరివర్తతే ॥ 18 ॥

అథ యదా సుషుప్తో భవతి యదా న కస్యచన వేద హితా నామ నాడ్యో ద్వాసప్తతిః సహస్రాణి హృదయాత్పురీతతమభిప్రతిష్ఠన్తే తాభిః ప్రత్యవసృప్య పురీతతి శేతే స యథా కుమారో వా మహారాజో వా మహాబ్రాహ్మణో వాఽతిఘ్నీమానన్దస్య గత్వా శయీతైవమేవైష ఏతచ్ఛేతే ॥ 19 ॥

స యథోర్ణనాభిస్తన్తునోచ్చరేద్యథాఽగ్నేః క్షుద్రా విస్ఫులింగాః వ్యుచ్చరన్త్యేవమేవాస్మాదాత్మనః సర్వే ప్రాణాః సర్వే లోకాః సర్వే దేవాః సర్వాణి భూతాని వ్యుచ్చరన్తి తస్యోపనిషత్సత్యస్య సత్యమితి ప్రాణా వై సత్యం తేషామేష సత్యమ్ ॥ 20 ॥ **ఇతి ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

యో హ వై శిశుగ్ం సాధానగ్ం సప్రత్యాధానగ్ం సస్థూణగ్ం సదామం వేద సప్త హ ద్విషతో భ్రాతృవ్యానవరుణద్ధ్యయం వావ శిశుర్యోఽయం మధ్యమః ప్రాణస్తస్యేదమేవాఽఽధానమిదం ప్రత్యాధానం ప్రాణః స్థూణాఽన్నం దామ ॥ 1 ॥

తమేతాః సప్తాక్షితయ ఉపతిష్ఠన్తే తద్యా ఇమా అక్షన్లోహిన్యో రాజయస్తాభిరేనగ్ం రుద్రోఽన్వాయత్తోఽథ యా అక్షన్నాపస్తాభిః పర్జన్యో యా కనీనకా తయాఽఽదిత్యో యత్కృష్ణం తేనాగ్నిర్యచ్ఛుక్లం తేనేన్ద్రోఽధరయైనం వర్తన్యా పృథివ్యన్వాయత్తా ద్యౌరుత్తరయా నాస్యాన్నం క్షీయతే య ఏవం వేద ॥ 2 ॥

తదేష శ్లోకో భవతి । అర్వాగ్బిలశ్చమస ఊర్ధ్వబుధ్నస్తస్మిన్యశో నిహితం విశ్వరూపమ్ ॥ తస్యాఽఽసత ఋషయః సప్త తీరే వాగష్టమీ బ్రహ్మణా సంవిదానేతి । అర్వాగ్బిలశ్చమస ఊర్ధ్వబుధ్న ఇతీదం తచ్ఛిర ఏష హ్యర్వాగ్బిలశ్చమస ఊర్ధ్వబుధ్నస్తస్మిన్యశో నిహితం విశ్వరూపమితి ప్రాణా వై

యశో విశ్వరూపం ప్రాణానేతదాహ తస్యాఽఽసత ఋషయః సప్త తీర ఇతి ప్రాణా వా ఋషయః ప్రాణానేతదాహ వాగష్టమీ బ్రహ్మణా సంవిదానేతి వాగ్ఘ్యష్టమీ బ్రహ్మణా సంవిత్తే ॥ 3 ॥

ఇమావేవ గౌతమభరద్వాజావయమేవ గౌతమోఽయం భరద్వాజ ఇమావేవ విశ్వామిత్రజమదగ్నీ అయమేవ విశ్వామిత్రోఽయం జమదగ్నిరిమావేవ వసిష్ఠకశ్యపావయమేవ వసిష్ఠోఽయం కశ్యపో వాగేవాత్రిర్వాచా హ్యన్నమద్యతేఽత్తిర్హ వై నామైతద్యదత్రిరితి సర్వస్యాత్తా భవతి సర్వమస్యాన్నం భవతి య ఏవం వేద ॥ 4 ॥ **ఇతి ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

ద్వే వావ బ్రహ్మణో రూపే మూర్తం చైవామూర్తం చ మర్త్యం చామృతం చ స్థితం చ యచ్చ సచ్చ త్యచ్చ ॥ 1 ॥

తదేతన్మూర్తం యదన్యద్వాయో-శ్చాన్తరిక్షాచ్చైతన్మర్త్య-మేతత్స్థిత-మేతత్ సత్తస్యైతస్య మూర్తస్యైతస్య మర్త్యస్యైతస్య స్థితస్యైతస్య సత ఏష రసో య ఏష తపతి సతో హ్యేష రసః ॥ 2 ॥

అథామూర్తం వాయుశ్చాన్తరిక్షం చైతదమృతమేతద్యదేతత్త్యం తస్యైతస్యా మూర్తస్యైతస్యామృతస్యైతస్య యత ఏతస్య త్యస్యైష రసో య ఏష ఏతస్మిన్మణ్డలే పురుషస్త్యస్య హ్యేష రస ఇత్యధిదైవతమ్ ॥ 3 ॥

అథాధ్యాత్మమిదమేవ మూర్తం యదన్యత్ప్రాణాచ్చ యశ్చాయమన్తరాత్మన్నాకాశ ఏతన్మర్త్యమేతత్స్థితమేతత్సత్తస్యైతస్య మూర్తస్యైతస్య మర్త్యస్యైతస్య స్థితస్యైతస్య సత ఏష రసో యచ్చక్షుః సతో హ్యేష రసః ॥ 4 ॥

అథామూర్తం ప్రాణశ్చ యశ్చాయమన్తరాత్మన్నాకాశ ఏతదమృతమేతద్యదేతత్త్యం తస్యైతస్యామూర్తస్యైతస్యామృతస్యైతస్య యత ఏతస్య త్యస్యైష రసో యోఽయం దక్షిణేఽక్షన్పురుషస్త్యస్య హ్యేష రసః ॥ 5 ॥

తస్య హైతస్య పురుషస్య రూపమం యథా మాహారజనం వాసో యథా పాణ్డ్వావికం యథేన్ద్రగోపో యథాఽగ్న్యర్చిర్యథా పుణ్డరీకం యథా సకృద్విద్యుత్తగ్ం సకృద్విద్యుత్తేవ హ వా అస్య శ్రీర్భవతి య ఏవం వేదాథాత ఆదేశో నేతి నేతి న హ్యేతస్మాదితి నేత్యన్యత్పరమస్త్యథ నామధేయగ్ం సత్యస్య సత్యమితి ప్రాణా వై సత్యం తేషామేష సత్యమ్ ॥ 6 ॥ **ఇతి తృతీయం బ్రాహ్మణమ్॥**

మైత్రేయీతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్య ఉద్యాస్యన్వా అరేఽహమస్మాత్ స్థానాదస్మి హన్త తేఽనయా కాత్యాయన్యాఽన్తం కరవాణీతి ॥ 1 ॥

సా హోవాచ మైత్రేయీ యన్ను మ ఇయం భగోః సర్వా పృథివీ విత్తేన పూర్ణాస్యాత్కథం తేనామృతా స్యామితి నేతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యో యథైవోపకరణవతాం జీవితం తథైవ తే జీవితగ్ం స్యాదమృతత్వస్య తు నాఽఽశాఽస్తి విత్తేనేతి ॥ 2 ॥

సా హోవాచ మైత్రేయీ యేనాహం నామృతా స్యాం కిమహం తేన కుర్యాం యదేవ భగవాన్వేద తదేవ మే బ్రూహీతి ॥ 3 ॥

స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రియా బతారే నః సతీ ప్రియం భాషస ఏహ్యాస్స్వ వ్యాఖ్యాస్యామి తే వ్యాచక్షాణస్య తు మే నిదిధ్యాసస్వేతి ॥ 4 ॥

స హోవాచ న వా అరే పత్యుః కామాయ పతిః ప్రియో భవత్యాత్మనస్తు కామాయ పతిః ప్రియో భవతి న వా అరే జాయాయై కామాయ జాయా ప్రియా భవత్యాత్మనస్తు కామాయ జాయా ప్రియా భవతి న వా అరే పుత్రాణాం కామాయ పుత్రాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ పుత్రాః ప్రియా భవన్తి న వా అరే విత్తస్య కామాయ విత్తం ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ విత్తం ప్రియం భవతి న వా అరే బ్రహ్మణః కామాయ బ్రహ్మ ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ బ్రహ్మ ప్రియం భవతి న వా అరే క్షత్రస్య కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవతి న వా అరే లోకానాం కామాయ లోకాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ లోకాః ప్రియా భవన్తి న వా అరే దేవానాం కామాయ దేవాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ దేవాః ప్రియా భవన్తి న వా అరే భూతానాం కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్తి న వా అరే సర్వస్య కామాయ సర్వం ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవత్యాత్మా వా అరే ద్రష్టవ్యః

శ్రోతవ్యో మన్తవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యో మైత్రేయ్యాత్మనో వా అరే దర్శనేన శ్రవణేన మత్యా విజ్ఞానేనేదగ్ం సర్వం విదితమ్ ॥ 5 ॥

బ్రహ్మ తం పరాదాద్యోఽన్యత్రాఽఽత్మనో బ్రహ్మ వేద క్షత్రం తం పరాదాద్యోఽన్యత్రాఽఽత్మనః క్షత్రం వేద లోకాస్తం పరాదుర్యోఽన్యత్రాఽఽత్మనో లోకాన్వేద దేవాస్తం పరాదుర్యోఽన్యత్రాఽఽత్మనో దేవాన్వేద భూతాని తం పరాదుర్యోఽన్యత్రాఽఽత్మనో భూతాని వేద సర్వం తం పరాదాద్యోఽన్యత్రాఽఽత్మనః సర్వం వేదేదం బ్రహ్మేదం క్షత్రమిమే లోకా ఇమే దేవా ఇమాని భూతానీదగ్ం సర్వం యదయమాత్మా ॥ 6 ॥

స యథా దున్దుభేర్హన్యమానస్య న బాహ్యాంఛబ్దాంఛక్నుయాద్గ్రహణాయ దున్దుభేస్తు గ్రహణేన దున్దుభ్యాఘాతస్య వా శబ్దో గృహీతః ॥ 7 ॥

స యథా శంఖస్య ధ్మాయమానస్య న బాహ్యాంఛబ్దాంఛక్నుయాద్ గ్రహణాయ శంఖస్యతు గ్రహణేన శంఖధ్మస్య వా శబ్దో గృహీతః ॥ 8 ॥

స యథా వీణాయై వాద్యమానాయై న బాహ్యాంఛబ్దాంఛక్నుయాద్ గ్రహణాయ వీణాయై తు గ్రహణేన వీణావాదస్య వా శబ్దో గృహీతః ॥ 9 ॥

స యథాఽఽర్ద్రైధాగ్నేరభ్యాహితాత్పృథగ్ధూమా వినిశ్చరన్త్యేవం వా అరేఽస్య మహతో భూతస్య నిఃశ్వసితమేతద్యదృగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదోఽథర్వాంగిరస ఇతిహాసః పురాణం విద్యా ఉపనిషదః శ్లోకాః సూత్రాణ్యనువ్యాఖ్యానాని వ్యాఖ్యానాన్యస్యైవైతాని నిఃశ్వసితాని ॥ 10 ॥

స యథా సర్వాసామపాగ్ం సముద్ర ఏకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం స్పర్శానాం త్వగేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాం గన్ధానాం నాసికై కాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం రసానాం జిహ్వైకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం రూపాణాం చక్షురేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం శబ్దానాగ్ం శ్రోత్రమేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం సంకల్పానాం మన ఏకాయనమేవగ్ం సర్వాసాం విద్యానాగ్ం హృదయమేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాం కర్మణాగ్ం హస్తావేకాయనమేవగ్ం సర్వేషామానన్దానాముపస్థ ఏకాయనమేవగ్ం సర్వేషాం విసర్గాణాం పాయురేకాయనమేవగ్ం సర్వేషామధ్వనాం పాదావేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాం వేదానాం వాగేకాయనమ్ ॥ 11 ॥

స యథా సైన్ధవఖిల్య ఉదకే ప్రాస్త ఉదకమేవానువిలీయేత న హాస్యోద్గ్రహణాయేవస్యాద్యతో యతస్త్వాదదీత లవణమేవైవం వా అర ఇదం మహద్భూతమనన్తమపారం విజ్ఞానఘన ఏవైతేభ్యో భూతేభ్యః సముత్థాయ తాన్యేవాను వినశ్యతి న ప్రేత్య సంజ్ఞాఽస్తీత్యరే బ్రవీమీతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ 12 ॥

సా హోవాచ మైత్రేయ్యత్రైవ మా భగవానమూముహన్న ప్రేత్య సంజ్ఞాఽస్తీతి స హోవాచ న వా అరేఽహం మోహం బ్రవీమ్యలం వా అర ఇదం విజ్ఞానాయ ॥ 13 ॥

యత్ర హి ద్వైతమివ భవతి తదితర ఇతరం జిఘ్రతి తదితర ఇతరం పశ్యతి తదితర ఇతరగ్ం శృణోతి తదితర ఇతరమభివదతి తదితర ఇతరం మనుతే తదితర ఇతరం విజానాతి యత్ర వా అస్య సర్వమాత్మైవాభూత్తత్కేన కం జిఘ్రేత్తత్కేన కం పశ్యేత్తత్కేన కగ్ం శృణుయాత్తత్కేన కమభివదేత్తత్కేన కం మన్వీత తత్కేన కం విజానీయాత్ యేనేదగ్ం సర్వం విజానాతి తం కేన విజానీయాద్విజ్ఞాతారమరే కేన విజానీయాదితి ॥ 14 ॥ **ఇతి చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

ఇయం పృథివీ సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్యై పృథివ్యై సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్యాం పృథివ్యాం తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మగ్ం శరీరస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 1 ॥

ఇమా ఆపః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వాసామపాగ్ం సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమాస్వప్సు తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మగ్ం రైతసస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 2 ॥

అయమగ్నిః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్యాగ్నేః సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్నగ్నౌ తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మం

వాఙ్మయస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 3 ॥

అయం వాయుః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్య వాయోః సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్వాయౌ తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మం ప్రాణస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 4 ॥

అయమాదిత్యః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్యాఽఽదిత్యస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్నాదిత్యే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మం చాక్షుషస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 5 ॥

ఇమా దిశః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వాసాం దిశాగ్ం సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమాసు దిక్షు తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మగ్ం శ్రౌత్రః ప్రాతిశ్రుత్కస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 6 ॥

అయం చన్ద్రః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్య చన్ద్రస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిగ్ంశ్చన్ద్రే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో

యశ్చాయమధ్యాత్మం మానసస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 7 ॥

ఇయం విద్యుత్సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్యై విద్యుతః సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్యాం విద్యుతి తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మం తైజసస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 8 ॥

అయగ్ంస్తనయిత్నుః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్య స్తనయిత్నోః సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్స్తనయిత్నౌ తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మగ్ం శాబ్దః సౌవరస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 9 ॥

అయమాకాశః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్యాఽఽకాశస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్నాకాశే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మగ్ం హృద్యాకాశస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 10 ॥

అయం ధర్మః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్య ధర్మస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్ధర్మే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మం ధార్మస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 11 ॥

ఇదగ్ం సత్యగ్ం సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్య సత్యస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్సత్యే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మగ్ం సాత్యస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 12 ॥

ఇదం మానుషగ్ం సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్య మానుషస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్మానుషే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమధ్యాత్మం మానుషస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 13 ॥

అయమాత్మా సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్యాఽఽత్మనః సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయమస్మిన్నాత్మని తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయమాత్మా తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవ స యోఽయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 14 ॥

స వా అయమాత్మా సర్వేషాం భూతానామధిపతిః సర్వేషాం భూతానాగ్ం రాజా తద్యథా రథనాభౌ చ రథనేమౌ చారాః సర్వే సమర్పితా ఏవమేవాస్మిన్నాత్మని సర్వాణి భూతాని సర్వే దేవాః సర్వే లోకాః సర్వే ప్రాణాః సర్వ ఏత ఆత్మానః సమర్పితాః ॥ 15 ॥

ఇదం వై తన్మధు దధ్యఙ్ఙాథర్వణోఽశ్విభ్యామువాచ । తదేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్ । తద్వాం నరా సనయే దగ్ంస ఉగ్రమావిష్కృణోమి తన్యతుర్న వృష్టిమ్ । దధ్యఙ్ హ యన్మధ్వాథర్వణో వామశ్వస్య శీర్ష్ణా ప్ర యదీమువాచేతి ॥ 16 ॥

ఇదం వై తన్మధు దధ్యఙ్ఙాథర్వణోఽశ్విభ్యామువాచ । తదేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్ । ఆథర్వణాయాశ్వినౌ దధీచేఽశ్వ్యగ్ం శిరః ప్రత్యైరయతమ్ । స వాం మధు ప్రవోచదృతా యన్త్వాష్ట్రం యద్దస్రావపి కక్ష్యం వామితి ॥ 17 ॥

ఇదం వై తన్మధు దధ్యఙ్ఙాథర్వణోఽశ్విభ్యామువాచ । తదేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్ । పురశ్చక్రే ద్విపదః పురశ్చక్రే చతుష్పదః । పురః స పక్షీ భూత్వా పురః పురుష ఆవిశదితి । స వా అయం పురుషః సర్వాసు పూర్షు పురిశయో నైనేన కించనానావృతం నైనేన కించనాసంవృతమ్ ॥ 18 ॥

ఇదం వై తన్మధు దధ్యఙ్ఙాథర్వణోఽశ్విభ్యామువాచ । తదేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్ । రూపగ్ం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ తదస్య రూపం

ప్రతిచక్షణాయ। ఇన్ద్రో మాయాభిః పురురూప ఈయతే యుక్తా హ్యస్య హరయః శతా దశేత్యయం వై హరయోఽయం వై దశ చ సహస్రాణి బహూని చానన్తాని చ తదేతద్బ్రహ్మాపూర్వమనపరమనన్తరమబాహ్యమయమాత్మా బ్రహ్మ సర్వానుభూరిత్యను శాసనమ్ ॥ 19 ॥ **ఇతి పంచమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ వగ్ంశః పౌతిమాష్యో గౌపవనాద్గౌపవనః పౌతిమాష్యాత్పౌతిమాష్యో గౌపవనాద్గౌపవనః కౌశికాత్కౌశికః కౌణ్ఢిన్యాత్కౌణ్డిన్యః శాణ్డిల్యాచ్ఛాణ్డిల్యః కౌశికాచ్చ గౌతమాచ్చ గౌతమః ॥ 1 ॥

ఆగ్నివేశ్యాదాగ్నివేశ్యః శాణ్డిల్యాచ్చానభిమ్లాతాచ్చానభిమ్లాత ఆనభి-మ్లాతాదానభిమ్లాత ఆనభిమ్లాతాదానభిమ్లాతో గౌతమాద్గౌతమః సైతవప్రాచీనయోగ్యాభ్యాగ్ం సైతవప్రాచీనయోగ్యౌ పారాశర్యాత్పారాశర్యో భారద్వాజాద్భారద్వాజో భారద్వాజాచ్చ గౌతమాచ్చ గౌతమో భారద్వాజాద్భారద్వాజః పారాశర్యాత్పారాశర్యో బైజవాపాయనాద్బైజవాపాయనః కౌశికాయనేః కౌశికాయనిః ॥ 2 ॥

ఘృతకౌశికాద్ఘృతకౌశికః పారాశర్యాయణాత్పారాశర్యాయణః పారాశర్యాత్పారాశర్యో జాతూకర్ణ్యాజ్జాతూకర్ణ్య ఆసురాయణాచ్చ యాస్కాచ్చా-ఽఽసురాయణస్త్రైవణే-స్త్రైవణి-రౌపజన్ధనే-రౌపజన్ధని-రాసురే-రాసురి-ర్భారద్వాజా-ద్భారద్వాజ ఆత్రేయాదాత్రేయో మాణ్టేర్మాణ్టిర్గౌతమాద్గౌతమో

గౌతమాద్గౌతమో వాత్స్యాద్వాత్స్యః శాణ్డిల్యాచ్ఛాణ్డిల్యః కైశోర్యాత్కాప్యాత్కైశోర్యః కాప్యః కుమారహారితాత్కుమారహారితో గాలవాద్గాలవో విదర్భీకౌణ్డిన్యా-ద్విదర్భీకౌణ్డిన్యో వత్సనపాతో బాభ్రవాద్వత్సనపాద్బాభ్రవః పథః సౌభరాత్పన్థాః సౌభరోఽయాస్యాదాంగిరసాదయాస్య ఆంగిరస ఆభూతేస్త్వాష్ట్రాదాభూతిస్త్వాష్ట్రో విశ్వరూపాత్త్వా ష్ట్రాద్విశ్వరూపస్త్వాష్ట్రోఽశ్విభ్యామశ్వినౌ దధీచ ఆథర్వణాద్దధ్య-ఙ్ఙాథర్వణోఽథర్వణో దైవాదథర్వా దైవో మృత్యోః ప్రాధ్వగ్ంసనాన్మృత్యుః ప్రాధ్వగ్ంసనః ప్రధ్వగ్ంసనాత్ప్రధ్వగ్ంసన ఏకర్షే-రేకర్షి-ర్విప్రచిత్తే-ర్విప్రచిత్తి-ర్వ్యష్టే-ర్వ్యష్టిః సనారోః సనారుః సనాతనాత్సనాతనః సనగాత్సనగః పరమేష్ఠినః పరమేష్ఠీ బ్రహ్మణో బ్రహ్మ స్వయంభు బ్రహ్మణే నమః ॥ 3 ॥ **ఇతి షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

॥ ఇతి బృహదారణ్యకోపనిషది ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

తృతీయోఽధ్యాయః

ఓం జనకో హ వైదేహో బహుదక్షిణేన యజ్ఞేనేజే తత్ర హ కురుపంచాలానాం బ్రాహ్మణా అభిసమేతా బభూవుస్తస్య హ జనకస్య వైదేహస్య విజిజ్ఞాసా బభూవ కః స్విదేషాం బ్రాహ్మణానామనూచానతమ ఇతి స హ గవాగ్ం సహస్రమవరురోధ దశ దశ పాదా ఏకైకస్యాః శృంగయోరాబద్ధా బభూవుః ॥ 1 ॥

తాన్హోవాచ బ్రాహ్మణా భగవన్తో యో వో బ్రహ్మిష్ఠః స ఏతా గా ఉదజతామితి తే హ బ్రాహ్మణా న దధృషురథ హ యాజ్ఞవల్క్యః స్వమేవ బ్రహ్మచారిణమువాచైతాః సోమ్యోదజ సామశ్రవా 3 ఇతి తా హోదాచకార తే హ బ్రాహ్మణాశ్చుక్రుధుః కథం నో బ్రహ్మిష్ఠో బ్రువీతేత్యథ హ జనకస్య వైదేహస్య హోతాఽశ్వలో బభూవ స హైనం పప్రచ్ఛ త్వం ను ఖలు నో యాజ్ఞవల్క్య బ్రహ్మిష్ఠోఽసీ 3 ఇతి స హోవాచ నమో వయం బ్రహ్మిష్ఠాయ కుర్మో గోకామా ఏవ వయగ్ం స్మ ఇతి తగ్ం హ తత ఏవ ప్రష్టుం దధ్రే హోతాఽశ్వలః ॥ 2 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యదిదగ్ం సర్వం మృత్యునాఽఽప్తగ్ం సర్వం మృత్యునాభిపన్నం కేన యజమానో మృత్యోరాప్తిమతిముచ్యత ఇతి హోత్రర్త్విజాఽగ్నినా వాచా వాగ్వై యజ్ఞస్య హోతా తద్యేయం వాక్సోఽయమగ్నిః స హోతా స ముక్తిః సాఽతిముక్తిః ॥ 3 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యదిదగ్ం సర్వమహోరాత్రాభ్యామాప్తగ్ం సర్వమహోరాత్రాభ్యామభిపన్నం కేన యజమానోఽహోరాత్రయోరాప్తి-మతిముచ్యత ఇత్యధ్వర్యుణర్త్విజా చక్షుషాఽఽదిత్యేన చక్షుర్వై యజ్ఞస్యాధ్వర్యుస్తద్యదిదం చక్షుః సోఽసావాదిత్యః సోఽధ్వర్యుః స ముక్తిః సాఽతిముక్తిః ॥ 4 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యదిదగ్ం సర్వం పూర్వపక్షాపరపక్షా-భ్యామాప్తగ్ం సర్వం పూర్వపక్షాపరపక్షాభ్యామభిపన్నం కేన యజమానః పూర్వపక్షాపరపక్షయోరాప్తిమతిముచ్యత ఇత్యుద్గాత్రర్త్విజా వాయునా ప్రాణేన ప్రాణో వై యజ్ఞస్యోద్గాతా తద్యోఽయం ప్రాణః స వాయుః స ఉద్గాతా స ముక్తిః సాఽతిముక్తిః ॥ 5 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యదిదమన్తరిక్షమనారమ్బణమివ కేనాఽఽక్రమేణ యజమానః స్వర్గం లోకమాక్రమత ఇతి బ్రహ్మణర్త్విజా మనసా చన్ద్రేణ మనో వై యజ్ఞస్య బ్రహ్మా తద్యదిదం మనః సోఽసౌ చన్ద్రః స బ్రహ్మా స ముక్తిః సాఽతిముక్తిరిత్యతిమోక్షా అథ సంపదః ॥ 6 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ కతిభిరయమద్యర్గ్భిర్హోతాఽస్మిన్యజ్ఞే కరిష్యతీతి తిసృభిరితి కతమాస్తాస్తిస్ర ఇతి పురోనువాక్యా చ యాజ్యా చ శస్యైవ తృతీయా కిం తాభిర్జయతీతి యత్కించేదం ప్రాణభృదితి ॥ 7 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ కత్యయమద్యాధ్వర్యురస్మిన్యజ్ఞ ఆహుతీర్హోష్యతీతి తిస్ర ఇతి కతమాస్తాస్తిస్ర ఇతి యా హుతా ఉజ్జ్వలన్తి యా హుతా అతినేదన్తే యా హుతా అధిశేరతే కిం తాభిర్జయతీతి యా హుతా ఉజ్జ్వలన్తి దేవలోకమేవ తాభిర్జయతి దీప్యత ఇవ హి దేవలోకో యా హుతా అతినేదన్తే పితృలోకమేవ తాభిర్జయత్యతీవ హి పితృలోకో యా హుతా అధిశేరతే మనుష్యలోకమేవ తాభిర్జయత్యధ ఇవ హి మనుష్యలోకః ॥ 8 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ కతిభిరయమద్య బ్రహ్మా యజ్ఞం దక్షిణతో దేవతాభిర్గోపాయతీత్యేకయేతి కతమా సైకేతి మన ఏవేత్యనన్తం వై మనోఽనన్తా విశ్వే దేవా అనన్తమేవ స తేన లోకం జయతి ॥ 9 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ కత్యయమద్యోద్గాతాఽస్మిన్యజ్ఞే స్తోత్రియాః స్తోష్యతీతి తిస్ర ఇతి కతమాస్తాస్తిస్ర ఇతి పురోనువాక్యా చ యాజ్యా చ శస్యైవ తృతీయా కతమాస్తా యా అధ్యాత్మమితి ప్రాణ ఏవ పురోనువాక్యాఽపానో యాజ్యా వ్యానః శస్యా కిం తాభిర్జయతీతి పృథివీలోకమేవ పురోనువాక్యయా జయత్యన్తరిక్షలోకం యాజ్యయా ద్యులోకగ్ం శస్యయా తతో హ హోతాఽశ్వల ఉపరరామ ॥ 10 ॥ **ఇతి ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ హైనం జారత్కారవ ఆర్తభాగః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ కతి గ్రహాః కత్యతిగ్రహా ఇత్యష్టౌ గ్రహా అష్టావతిగ్రహా ఇతి యే తేఽష్టౌ గ్రహా అష్టావతిగ్రహాః కతమే త ఇతి ॥ 1 ॥

ప్రాణో వై గ్రహః సోఽపానేనాతిగ్రాహేణ గృహీతోఽపానేన హి గన్ధాంజిఘ్రతి ॥ 2 ॥

వాగ్వై గ్రహః స నామ్నాతిగ్రాహేణ గృహీతో వాచా హి నామాన్యభివదతి ॥ 3 ॥

జిహ్వా వై గ్రహః స రసేనాతిగ్రాహేణ గృహీతో జిహ్వయా హి రసాన్విజానాతి ॥ 4 ॥

చక్షుర్వై గ్రహః స రూపేణాతిగ్రాహేణ గృహీతశ్చక్షుషా హి రూపాణి పశ్యతి ॥ 5 ॥

శ్రోత్రం వై గ్రహః స శబ్దేనాతిగ్రాహేణ గృహీతః శ్రోత్రేణ హి శబ్దాంఛృణోతి ॥ 6 ॥

మనో వై గ్రహః స కామేనాతిగ్రాహేణ గృహీతో మనసా హి కామాన్కామయతే ॥ 7 ॥

హస్తౌ వై గ్రహః స కర్మణాఽతిగ్రాహేణ గృహీతో హస్తాభ్యాగ్ం హి కర్మ కరోతి ॥ 8 ॥

త్వగ్వై గ్రహః స స్పర్శేనాతిగ్రాహేణ గృహీతస్త్వచా హి స్పర్శాన్వేదయత ఇత్యేతేఽష్టౌ గ్రహా అష్టావతిగ్రహాః ॥ 9 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యదిదగ్ం సర్వం మృత్యోరన్నం కాస్విత్సా దేవతా యస్యా మృత్యురన్నమిత్యగ్నిర్వై మృత్యుః సోఽపామన్నమప పునర్మృత్యుం జయతి ॥ 10 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యత్రాయం పురుషో మ్రియత ఉదస్మాత్ప్రాణాః క్రామన్త్యాహో 3 నేతి నేతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యోఽత్రైవ సమవనీయన్తే స ఉచ్ఛ్వయత్యాధ్మాయత్యాధ్మాతో మృతః శేతే ॥ 11 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యత్రాయం పురుషో మ్రియతే కిమేనం న జహాతీతి నామేత్యనన్తం వై నామానన్తా విశ్వే దేవా అనన్తమేవ స తేన లోకం జయతి ॥ 12 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యత్రాస్య పురుషస్య మృతస్యాగ్నిం వాగప్యేతి వాతం ప్రాణశ్చక్షురాదిత్యం మనశ్చన్ద్రం దిశః శ్రోత్రం పృథివీగ్ం శరీరమాకాశమాత్మౌషధీర్లోమాని వనస్పతీన్కేశా అప్సు లోహితం చ రేతశ్చ నిధీయతే క్వాయం తదా పురుషో భవతీత్యాహర సోమ్య హస్తమార్తభాగాఽఽవామేవైతస్య వేదిష్యావో న నావేతత్సజన ఇతి తౌ హోత్క్రమ్య మన్త్రయాంచక్రాతే తౌ హ యదూచతుః కర్మ హైవ తదూచతురథ యత్ప్రశశగ్ంసతుః కర్మ హైవ తత్ప్రశశగ్ంసతుః పుణ్యో వై పుణ్యేన కర్మణా భవతి పాపః పాపేనేతి తతో హ జారత్కారవ ఆర్తభాగ ఉపరరామ ॥ 13 ॥

ఇతి ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥

అథ హైనం భుజ్యుర్లాహ్యాయనిః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ మద్రేషు చరకాః పర్యవ్రజామ తే పతంచలస్య కాప్యస్య గృహానైమ తస్యాఽఽసీద్దుహితా గన్ధర్వగృహీతా తమపృచ్ఛామ కోఽసీతి సోఽబ్రవీత్సుధన్వాఽఙ్గిరస ఇతి తం యదా లోకానామన్తానపృచ్ఛామాథైనమబ్రూమ క్వ పారిక్షితా అభవన్నితి

క్వ పారిక్షితా అభవన్స త్వా పృచ్ఛామి యాజ్ఞవల్క్య క్వ పారిక్షితా అభవన్నితి ॥ 1 ॥

స హోవాచోవాచ వై సోఽగచ్ఛన్వై తే తద్యత్రాశ్వమేధయాజినో గచ్ఛన్తీతి క్వ న్వశ్వమేధయాజినో గచ్ఛన్తీతి ద్వాత్రిగ్ంశతం వై దేవరథాహ్న్యాన్యయం లోకస్తగ్ం సమన్తం పృథివీ ద్విస్తావత్పర్యేతి తాగ్ం సమన్తం పృథివీ ద్విస్తావత్సముద్రః పర్యేతి తద్యావతీ క్షురస్య ధారా యావద్వా మక్షికాయాః పత్రం తావానన్తరేణాఽఽకాశస్తానిన్ద్రః సుపర్ణో భూత్వా వాయవే ప్రాయచ్ఛత్తాన్వాయురాత్మని ధిత్వా తత్రాగమయద్యత్రాశ్వమేధయాజినోఽభవన్నిత్యేవమివ వై స వాయుమేవ ప్రశశగ్ంస తస్మాద్వాయురేవ వ్యష్టిర్వాయుః సమష్టిరప పునర్మృత్యుం జయతి య ఏవం వేద తతో హ భుజ్యుర్లాహ్యాయనిరుపరరామ ॥ 2 ॥ **ఇతి తృతీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ హైనముషస్తశ్చాక్రాయణః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యత్సాక్షాదపరోక్షాద్బ్రహ్మ య ఆత్మా సర్వాన్తరస్తం మే వ్యాచక్ష్వేత్యేష త ఆత్మా సర్వాన్తరః కతమో యాజ్ఞవల్క్య సర్వాన్తరో యః ప్రాణేన ప్రాణితి స త ఆత్మా సర్వాన్తరో యోఽపానేనాపానితి స త ఆత్మా సర్వాన్తరో యో వ్యానేన వ్యానితి స త ఆత్మా సర్వాన్తరో య ఉదానేనోదానితి స త ఆత్మా సర్వాన్తర ఏష త ఆత్మా సర్వాన్తరః ॥ 1 ॥

స హోవాచోషస్తశ్చాక్రాయణో యథా విబ్రూయాదసౌ గౌరసావశ్వ ఇత్యేవమేవైతద్వ్యపదిష్టం భవతి యదేవ సాక్షాదపరోక్షాద్బ్రహ్మ య ఆత్మా సర్వాన్తరస్తం మే వ్యాచక్ష్వేత్యేష త ఆత్మా సర్వాన్తరః కతమో యాజ్ఞవల్క్య సర్వాన్తరో న దృష్టేర్ద్రష్టారం పశ్యేర్న శ్రుతేః శ్రోతారగ్ం శృణుయా న మతేర్మన్తారం మన్వీథా న విజ్ఞాతేర్విజ్ఞాతారం విజానీయా ఏష త ఆత్మా సర్వాన్తరోఽతోఽన్యదార్తం తతో హోషస్తశ్చాక్రాయణ ఉపరరామ ॥ 2 ॥ **ఇతి చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ హైనం కహోలః కౌషీతకేయః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యదేవ సాక్షాదపరోక్షాద్బ్రహ్మ య ఆత్మా సర్వాన్తరస్తం మే వ్యాచక్ష్వేత్యేష త ఆత్మా సర్వాన్తరః కతమో యాజ్ఞవల్క్య సర్వాన్తరో యోఽశనాయాపిపాసే శోకం మోహం జరాం మృత్యుమత్యేత్యేతం వై తమాత్మానం విదిత్వా బ్రాహ్మణాః పుత్రైషణాయాశ్చ విత్తైషణాయాశ్చ లోకైషణాయాశ్చ వ్యుత్థాయాథ భిక్షాచర్యం చరన్తి యా హ్యేవ పుత్రైషణా సా విత్తైషణా యా విత్తైషణా సా లోకైషణోభే హ్యేతే ఏషణే ఏవ భవతస్తస్మాద్బ్రాహ్మణః పాణ్డిత్యం నిర్విద్య బాల్యేన తిష్ఠాసేత్ బాల్యం చ పాణ్డిత్యం చ నిర్విద్యాథ మునిరమౌనం చ మౌనం చ నిర్విద్యాథ బ్రాహ్మణః స బ్రాహ్మణః కేన స్యాద్యేన స్యాత్తేనేదృశ ఏవాతోఽన్యదార్తం తతో హ కహోలః కౌషీతకేయ ఉపరరామ ॥ 1 ॥ **ఇతి పంచమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ హైనం గార్గీ వాచక్నవీ పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యదిదగ్ం

సర్వమప్స్వోతం చ ప్రోతం చ కస్మిన్ను ఖల్వాప ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి వాయౌ గార్గీతి కస్మిన్ను ఖలు వాయురోతశ్చ ప్రోతశ్చేత్యన్తరిక్షలోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖల్వన్తరిక్షలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి గన్ధర్వలోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖలు గన్ధర్వలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేత్యాదిత్యలోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖల్వాదిత్యలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి చన్ద్రలోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖలు చన్ద్రలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి నక్షత్రలోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖలు నక్షత్రలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి దేవలోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖలు దేవలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతీన్ద్ర లోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖల్విన్ద్రలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి ప్రజాపతి లోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖలు ప్రజాపతిలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి బ్రహ్మలోకేషు గార్గీతి కస్మిన్ను ఖలు బ్రహ్మలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి స హోవాచ గార్గి మాతి ప్రాక్షీర్మా తే మూర్ధా వ్యపప్తదనతిప్రశ్న్యాం వై దేవతామతిపృచ్ఛసి గార్గి మాఽతిప్రాక్షీరితి తతో హ గార్గీ వాచక్నవ్యుపరరామ ॥ 1 ॥ **ఇతి షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ హైనముద్దాలక ఆరుణిః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ మద్రేష్వవసామ పతంచలస్య కాప్యస్య గృహేషు యజ్ఞమధీయానాస్తస్యాఽఽసీద్భార్యా గన్ధర్వగృహీతా తమపృచ్ఛామ కోఽసీతి సోఽబ్రవీత్కబన్ధ ఆథర్వణ ఇతి సోఽబ్రవీత్పతంచలం కాప్యం యాజ్ఞికాగ్ంశ్చ వేత్థ ను త్వం కాప్య తత్సూత్రం యేనాయం చ లోకః పరశ్చ లోకః సర్వాణి చ

భూతాని సందృబ్ధాని భవన్తీతి సోఽబ్రవీత్పతఞ్చలః కాప్యో నాహం తద్భగవన్వేదేతి సోఽబ్రవీత్పతంచలం కాప్యం యాజ్ఞికాగ్ంశ్చ వేత్థ ను త్వం కాప్య తమన్తర్యామిణం య ఇమం చ లోకం పరం చ లోకగ్ం సర్వాణి చ భూతాని యోఽన్తరో యమయతీతి సోఽబ్రవీత్పతంచలః కాప్యో నాహం తం భగవన్వేదేతి సోఽబ్రవీత్పతంచలం కాప్యం యాజ్ఞికాగ్ంశ్చ యో వై తత్కాప్య సూత్రం విద్యాత్తం చాన్తర్యామిణమితి స బ్రహ్మవిత్స లోకవిత్స దేవవిత్స వేదవిత్స భూతవిత్స ఆత్మవిత్స సర్వావిదితి తేభ్యోఽబ్రవీత్తదహం వేద తచ్చేత్త్వం యాజ్ఞవల్క్య సూత్రమవిద్వాగ్ంస్తం చాన్తర్యామిణం బ్రహ్మగవీరుదజసే మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి వేద వా అహం గౌతమ తత్సూత్రం తం చాన్తర్యామిణమితి యో వా ఇదం కశ్చిద్బ్రూయాద్వేద వేదేతి యథా వేత్థ తథా బ్రూహీతి ॥ 1 ॥

స హోవాచ వాయుర్వై గౌతమ తత్సూత్రం వాయునా వై గౌతమ సూత్రేణాయం చ లోకః పరశ్చ లోకః సర్వాణి చ భూతాని సందృబ్ధాని భవన్తి తస్మాద్వై గౌతమ పురుషం ప్రేతమాహుర్వ్యస్రగ్ంసిషతాస్యాంగానీతి వాయునా హి గౌతమ సూత్రేణ సందృబ్ధాని భవన్తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యాన్తర్యామిణం బ్రూహీతి ॥ 2 ॥

యః పృథివ్యాం తిష్ఠన్పృథివ్యా అన్తరో యం పృథివీ న వేద యస్య పృథివీ శరీరం యః పృథివీమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 3 ॥

యోఽప్సు తిష్ఠన్నద్భ్యోఽన్తరో యమాపో న విదుర్యస్యాఽఽపః శరీరం యోఽపోఽన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 4 ॥

యోఽగ్నౌ తిష్ఠన్నగ్నేరన్తరో యమగ్నిర్న వేద యస్యాగ్నిః శరీరం యోఽగ్నిమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 5 ॥

యోఽన్తరిక్షే తిష్ఠన్నన్తరిక్షాదన్తరో యమన్తరిక్షం న వేద యస్యాన్తరిక్షగ్ం శరీరం యోఽన్తరిక్షమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 6 ॥

యో వాయౌ తిష్ఠన్వాయోరన్తరో యం వాయుర్న వేద యస్య వాయుః శరీరం యో వాయుమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥7॥

యో దివి తిష్ఠన్దివోఽన్తరో యం ద్యౌర్న వేద యస్య ద్యౌః శరీరం యో దివమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 8 ॥

య ఆదిత్యే తిష్ఠన్నాదిత్యాదన్తరో యమాదిత్యో న వేద యస్యాఽఽదిత్యః శరీరం య ఆదిత్యమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 9 ॥

యో దిక్షు తిష్ఠన్దిగ్భ్యోఽన్తరో యం దిశో న విదుర్యస్య దిశః శరీరం యో దిశోఽన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 10 ॥

యశ్చన్ద్రతారకే తిష్ఠగ్ంశ్చన్ద్రతారకాదన్తరో యం చన్ద్రతారకం న వేద యస్య చన్ద్రతారకగ్ం శరీరం యశ్చన్ద్రతారకమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 11 ॥

య ఆకాశే తిష్ఠన్నాకాశాదన్తరో యమాకాశో న వేద యస్యాఽఽకాశః శరీరం య ఆకాశమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 12 ॥

యస్తమసి తిష్ఠగ్ంస్తమసోఽన్తరో యం తమో న వేద యస్య తమః శరీరం యస్తమోఽన్తరోయమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 13 ॥

యస్తేజసి తిష్ఠగ్ంస్తేజసోఽన్తరో యం తేజో న వేద యస్య తేజః శరీరం యస్తేజోఽన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృత ఇత్యధిదైవతమథాధిభూతమ్ ॥ 14 ॥

యః సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠన్సర్వేభ్యో భూతేభ్యోఽన్తరో యగ్ం సర్వాణి భూతాని న విదుర్యస్య సర్వాణి భూతాని శరీరం యః సర్వాణి భూతాన్యన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృత ఇత్యధిభూతమథాధ్యాత్మమ్ ॥ 15 ॥

యః ప్రాణే తిష్ఠన్ప్రాణాదన్తరో యం ప్రాణో న వేద యస్య ప్రాణః శరీరం యః ప్రాణమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 16 ॥

యో వాచి తిష్ఠన్వాచోఽన్తరో యం వాఙ్న వేద యస్య వాక్శరీరం యో వాచమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 17 ॥

యశ్చక్షుషి తిష్ఠగ్ంశ్చక్షుషోఽన్తరో యం చక్షుర్న వేదయస్య చక్షుః శరీరం యశ్చక్షురన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 18 ॥

యః శ్రోత్రే తిష్ఠంఛ్రోత్రాదన్తరో యగ్ం శ్రోత్రం న వేద యస్య శోత్రగ్ం శరీరం యః శ్రోత్రమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 19 ॥

యో మనసి తిష్ఠన్మనసోన్తరో యం మనో న వేద యస్య మనః శరీరం యో మనోఽన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 20 ॥

యస్త్వచి తిష్ఠగ్ంస్త్వచోఽన్తరో యం త్వఙ్న వేద యస్య త్వక్శరీరం యస్త్వచమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥ 21 ॥

యో విజ్ఞానే తిష్ఠన్విజ్ఞానాదన్తరో యం విజ్ఞానం న వేద యస్య విజ్ఞానగ్ం శరీరం యో విజ్ఞానమన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతః ॥22॥

యో రేతసి తిష్ఠన్రేతసోఽన్తరో యగ్ం రేతో న వేద యస్య రేతః శరీరం యో రేతోఽన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతోఽదృష్టో ద్రష్టాఽశ్రుతః శ్రోతాఽమతో మన్తాఽవిజ్ఞాతో విజ్ఞాతా నాన్యోఽతోఽస్తి ద్రష్టా నాన్యోఽతోఽస్తి శ్రోతా నాన్యోఽతోఽస్తి మన్తా నాన్యోఽతోఽస్తి విజ్ఞాతైష త ఆత్మాఽన్తర్యామ్యమృతోఽతోఽన్యదార్తం తతో హోద్దాలక ఆరుణిరుపరరామ ॥ 23 ॥ **ఇతి సప్తమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ హ వాచక్న వ్యువాచ బ్రాహ్మణా భగవన్తో హన్తాహమిమం ద్వౌ ప్రశ్నౌ ప్రక్ష్యామి తౌ చేన్మే వక్ష్యతి న వై జాతు యుష్మాకమిమం కశ్చిద్బ్రహ్మోద్యం జేతేతి పృచ్ఛ గార్గీతి ॥ 1 ॥

సా హోవాచాహం వై త్వా యాజ్ఞవల్క్య యథా కాశ్యో వా వైదేహో వోగ్రపుత్ర ఉజ్జ్యం ధనురధిజ్యం కృత్వా ద్వౌ బాణవన్తౌ సపత్నాతివ్యాధినౌ హస్తే కృత్వోపోత్తిష్ఠేదేవమేవాహం త్వా ద్వాభ్యాం ప్రశ్నాభ్యాముపోదస్థాం తౌ మే బ్రూహీతి పృచ్ఛ గార్గీతి ॥ 2 ॥

సా హోవాచ యదూర్ధ్వం యాజ్ఞవల్క్య దివో యదవాక్పృథివ్యా యదన్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమే యద్భూతం చ భవచ్చ భవిష్యచ్చేత్యాచక్షతే కస్మిగ్ంస్తదోతం చ ప్రోతం చేతి ॥ 3 ॥

స హోవాచ యదూర్ధ్వం గార్గి దివో యదవాక్పృథివ్యా యదన్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమే యద్భూతం చ భవచ్చ భవిష్యచ్చేత్యాచక్షత ఆకాశే తదోతం చ ప్రోతం చేతి ॥ 4 ॥

సా హోవాచ నమస్తేఽస్తు యాజ్ఞవల్క్య యో మ ఏతం వ్యవోచోఽపరస్మై ధారయస్వేతి పృచ్ఛ గార్గీతి ॥ 5 ॥

సా హోవాచ యదూర్ధ్వం యాజ్ఞవల్క్య దివో యదవాక్పృథివ్యా యదన్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమే యద్భూతం చ భవచ్చ భవిష్యచ్చేత్యాచక్షతే కస్మిగ్ంస్తదోతం చ ప్రోతం చేతి ॥ 6 ॥

స హోవాచ యదూర్ధ్వం గార్గి దివో యదవాక్పృథివ్యా యదన్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమే యద్భూతం చ భవచ్చ భవిష్యచ్చేత్యాచక్షత ఆకాశ ఏవ తదోతం చ ప్రోతం చేతి కస్మిన్ను ఖల్వాకాశ ఓతశ్చ ప్రోతశ్చేతి ॥ 7 ॥

స హోవాచైతద్వై తదక్షరం గార్గి బ్రాహ్మణా అభివదన్త్యస్థూల మనణ్వహ్రస్వ-మదీర్ఘమలోహిత-మస్నేహమచ్ఛాయ-మతమోఽవాయ్వనాకాశ-మసంగమరస -మగన్ధమచక్షుష్క-మశ్రోత్రమవాగమనోఽతేజస్క-మప్రాణమముఖ మమాత్రమనన్తర-మబాహ్యం న తదశ్నాతి కించన న తదశ్నాతి కశ్చన ॥ 8 ॥

ఏతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్గి సూర్యాచన్ద్రమసౌ విధృతౌ తిష్ఠత ఏతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్గి ద్యావాపృథివ్యౌ విధృతే తిష్ఠత ఏతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్గి నిమేషా ముహూర్తా అహోరాత్రాణ్యర్ధమాసా మాసా ఋతవః సంవత్సరా ఇతి విధృతాస్తిష్ఠన్త్యేతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్గి ప్రాచ్యోఽన్యా నద్యః స్యన్దన్తే శ్వేతేభ్యః పర్వతేభ్యః ప్రతీచ్యోఽన్యా యాం యాం చ దిశమన్వేతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్గి దదతో మనుష్యాః ప్రశగ్ంసన్తి యజమానం దేవా దర్వీం పితరోఽన్వాయత్తాః ॥ 9 ॥

యో వా ఏతదక్షరం గార్గ్యవిదిత్వాఽస్మింల్లోకే జుహోతి యజతే తపస్తప్యతే బహూని వర్షసహస్రాణ్యన్తవదేవాస్య తద్భవతి యో వా ఏతదక్షరం గార్గ్యవిదిత్వాఽస్మాల్లోకాత్ప్రైతి స కృపణోఽథ య ఏతదక్షరం గార్గి విదిత్వాఽస్మాల్లోకాత్ప్రైతి స బ్రాహ్మణః ॥ 10 ॥

తద్వా ఏతదక్షరం గార్గ్యదృష్టం ద్రష్టృశ్రుతగ్ం శ్రోత్రమతం మన్త్రవిజ్ఞాతం విజ్ఞాతృ నాన్యదతోఽస్తి ద్రష్టృ నాన్యదతోఽస్తి శ్రోతృ నాన్యదతోఽస్తి మన్తృ

నాన్యదతోఽస్తి విజ్ఞాత్రేతస్మిన్ను ఖల్వక్షరే గార్గ్యాకాశ ఓతశ్చ ప్రోతశ్చేతి ॥11॥

సా హోవాచ బ్రాహ్మణా భగవన్తస్తదేవ బహు మన్యేధ్వం యదస్మాన్నమస్కారేణ ముచ్యేధ్వం న వై జాతు యుష్మాకమిమం కశ్చిద్బ్రహ్మోద్యం జేతేతి తతో హ వాచక్నవ్యుపరరామ ॥ 12 ॥ **ఇతి అష్టమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ హైనం విదగ్ధః శాకల్యః పప్రచ్ఛ కతి దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి స హైతయైవ నివిదా ప్రతిపేదే యావన్తో వైశ్వదేవస్య నివిద్యుచ్యన్తే త్రయశ్చ త్రీ చ శతా త్రయశ్చ త్రీ చ సహస్రేత్యోమితి హోవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి త్రయస్త్రిగ్ంశదిత్యోమితి హోవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి షడిత్యోమితి హోవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి త్రయ ఇత్యోమితి హోవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి ద్వావిత్యోమితి హోవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేత్యధ్యర్ధ ఇత్యోమితి హోవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేత్యేక ఇత్యోమితి హోవాచ కతమే తే త్రయశ్చ త్రీ చ శతా త్రయశ్చ త్రీ చ సహస్రేతి ॥ 1 ॥

స హోవాచ మహిమాన ఏవైషామేతే త్రయస్త్రిగ్ంశత్త్వేవ దేవా ఇతి కతమే తే త్రయస్త్రిగ్ంశదిత్యష్టౌ వసవ ఏకాదశ రుద్రా ద్వాదశాఽఽదిత్యాస్త ఏకత్రిగ్ంశదిన్ద్రశ్చైవ ప్రజాపతిశ్చ త్రయస్త్రిగ్ం శావితి ॥ 2 ॥

కతమే వసవ ఇత్యగ్నిశ్చ పృథివీ చ వాయుశ్చాన్తరిక్షం చాఽఽదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ చన్ద్రమాశ్చ నక్షత్రాణి చైతే వసవ ఏతేషు హీదంవసు సర్వగ్ం హితమితి తస్మాద్వసవ ఇతి ॥ 3 ॥

కతమే రుద్రా ఇతి దశేమే పురుషే ప్రాణా ఆత్మైకాదశస్తే యదాఽస్మాచ్ఛరీరాన్మర్త్యాదుత్క్రామన్త్యథ రోదయన్తి తద్యద్రోదయన్తి తస్మాద్రుద్రా ఇతి ॥ 4 ॥

కతమ ఆదిత్యా ఇతి ద్వాదశ వై మాసాః సంవత్సరస్యైత ఆదిత్యా ఏతే హీదగ్ం సర్వమాదదానా యన్తి తే యదిదగ్ం సర్వమాదదానా యన్తి తస్మాదాదిత్యా ఇతి ॥ 5 ॥

కతమ ఇన్ద్రః కతమః ప్రజాపతిరితి స్తనయిత్నురేవేన్ద్రో యజ్ఞః ప్రజాపతిరితి కతమః స్తనయిత్నురిత్యశనిరితి కతమో యజ్ఞ ఇతి పశవ ఇతి ॥ 6 ॥

కతమే షడిత్యగ్నిశ్చ పృథివీ చ వాయుశ్చాన్తరిక్షం చాఽఽదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చైతే షడేతే హీదగ్ం సర్వగ్ం షడితి ॥ 7 ॥

కతమే తే త్రయో దేవా ఇతీమ ఏవ త్రయో లోకా ఏషు హీమే సర్వే దేవా ఇతి కతమౌ తౌ ద్వౌ దేవావిత్యన్నం చైవ ప్రాణశ్చేతి కతమోఽధ్యర్ధ ఇతి యోఽయం పవత ఇతి ॥ 8 ॥

తదాహుర్యదయమేక ఇవైవ పవతేఽథ కథమధ్యర్ధ ఇతి యదస్మిన్నిదగ్ం సర్వమధ్యార్ధ్నోత్తేనాధ్యర్ధ ఇతి కతమ ఏకో దేవ ఇతి ప్రాణ ఇతి స బ్రహ్మ త్యదిత్యాచక్షతే ॥ 9 ॥

పృథివ్యేవ యస్యాఽఽయతనమగ్నిర్లోకో మనోజ్యోతిర్యో వై తం పురుషం విద్యాత్సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణగ్ం స వై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ం సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణం యమాత్థ య ఏవాయగ్ం శారీరః పురుషః స ఏష వదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతేత్యమృతమితి హోవాచ ॥ 10 ॥

కామ ఏవ యస్యాఽఽయతనగ్ం హృదయం లోకో మనోజ్యోతిర్యో వై తం పురుషం విద్యాత్సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణగ్ం స వై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ం సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణం యమాత్థ య ఏవాయం కామమయః పురుషః స ఏష వదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతేతి స్త్రియ ఇతి హోవాచ ॥ 11 ॥

రూపాణ్యేవ యస్యాఽయతనం చక్షుర్లోకో మనోజ్యోతిర్యో వై తం పురుషం విద్యాత్సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణగ్ం స వై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ం సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణం యమాత్థ య ఏవాసావాదిత్యే పురుషః స ఏష వదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతేతి సత్యమితి హోవాచ ॥ 12 ॥

ఆకాశ ఏవ యస్యాఽఽయతనగ్ం శ్రోత్రం లోకో మనోజ్యోతిర్యో వై తం పురుషం విద్యాత్సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణగ్ం స వై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ం సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణం యమాత్థ య

ఏవాయగ్ం శ్రౌత్రః ప్రాతిశ్రుత్కః పురుషః స ఏష వదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతేతి దిశ ఇతి హోవాచ ॥ 13 ॥

తమ ఏవ యస్యాఽఽయతనగ్ం హృదయం లోకో మనోజ్యోతిర్యో వై తం పురుషం విద్యాత్సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణగ్ం స వై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ం సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణం యమాత్థ య ఏవాయం ఛాయామయః పురుషః స ఏష వదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతేతి మృత్యురితి హోవాచ ॥ 14 ॥

రూపాణ్యేవ యస్యాఽఽయతనం చక్షుర్లోకో మనోజ్యోతిర్యో వై తం పురుషం విద్యాత్సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణగ్ం స వై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ం సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణం యమాత్థ య ఏవాయమాదర్శే పురుషః స ఏష వదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతేత్యసురితి హోవాచ ॥ 15 ॥

ఆప ఏవ యస్యాఽఽయతనగ్ం హృదయం లోకో మనోజ్యోతిర్యో వై తం పురుషం విద్యాత్సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణగ్ం స వై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ం సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణం యమాత్థ య ఏవాయమప్సు పురుషః స ఏష వదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతేతి వరుణ ఇతి హోవాచ ॥ 16 ॥

రేత ఏవ యస్యాఽఽయతనగ్ం హృదయం లోకో మనోజ్యోతిర్యో వై తం పురుషం విద్యాత్సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణగ్ం స వై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ం సర్వస్యాఽఽత్మనః పరాయణం యమాత్థ య ఏవాయం పుత్రమయః పురుషః స ఏష వదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతేతి ప్రజాపతిరితి హోవాచ ॥ 17 ॥

శాకల్యేతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యస్త్వాగ్ంస్విదిమే బ్రాహ్మణా అఙ్గారావక్షయణమక్రతా3 ఇతి ॥ 18 ॥

యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ శాకల్యో యదిదం కురుపంచాలానాం బ్రాహ్మణా నత్యవాదీః కిం బ్రహ్మ విద్వానితి దిశో వేద సదేవాః సప్రతిష్ఠా ఇతి యద్దిశో వేత్థ సదేవాః సప్రతిష్ఠాః ॥ 19 ॥

కిందేవతోఽస్యాం ప్రాచ్యాం దిశ్యసీత్యాదిత్యదేవత ఇతి స ఆదిత్యః కస్మిన్ప్రతిష్ఠిత ఇతి చక్షుషీతి కస్మిన్ను చక్షుః ప్రతిష్ఠితమితి రూపేష్వితి చక్షుషా హి రూపాణి పశ్యతి కస్మిన్ను రూపాణి ప్రతిష్ఠితానీతి హృదయ ఇతి హోవాచ హృదయేన హి రూపాణి జానాతి హృదయే హ్యేవ రూపాణి ప్రతిష్ఠితాని భవన్తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య ॥ 20 ॥

కిందేవతోఽస్యాం దక్షిణాయాం దిశ్యసీతి యమదేవత ఇతి స యమః కస్మిన్ప్రతిష్ఠిత ఇతి యజ్ఞ ఇతి కస్మిన్ను యజ్ఞః ప్రతిష్ఠిత ఇతి దక్షిణాయామితి

కస్మిన్ను దక్షిణా ప్రతిష్ఠితేతి శ్రద్ధాయామితి యదా హ్యేవ శ్రద్ధత్తేఽథ దక్షిణాం దదాతి శ్రద్ధాయాగ్ం హ్యేవ దక్షిణా ప్రతిష్ఠితేతి కస్మిన్ను శ్రద్ధా ప్రతిష్ఠితేతి హృదయ ఇతి హోవాచ హృదయేన హి శ్రద్ధాం జానాతి హృదయే హ్యేవ శ్రద్ధా ప్రతిష్ఠితా భవతీ త్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య ॥ 21 ॥

కిందేవతోఽస్యాం ప్రతీచ్యాం దిశ్యసీతి వరుణదేవత ఇతి స వరుణః కస్మిన్ప్రతిష్ఠిత ఇత్యప్స్వితి కస్మిన్న్వాపః ప్రతిష్ఠితా ఇతి రేతసీతి కస్మిన్ను రేతః ప్రతిష్ఠితమితి హృదయ ఇతి తస్మాదపి ప్రతిరూపం జాతమాహుర్హృదయాదివ సృప్తో హృదయాదివ నిర్మిత ఇతి హృదయే హ్యేవ రేతః ప్రతిష్ఠితం భవతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవవల్క్య ॥ 22 ॥

కిందేవతోఽస్యాముదీచ్యాం దిశ్యసీతి సోమదేవత ఇతి స సోమః కస్మిన్ప్రతిష్ఠిత ఇతి దీక్షాయామితి కస్మిన్ను దీక్షా ప్రతిష్ఠితేతి సత్య ఇతి తస్మాదపి దీక్షితమాహుః సత్యం వదేతి సత్యే హ్యేవ దీక్షా ప్రతిష్ఠితేతి కస్మిన్ను సత్యం ప్రతిష్ఠితమితి హృదయ ఇతి హోవాచ హృదయేన హి సత్యం జానాతి హృదయే హ్యేవ సత్యం ప్రతిష్ఠితం భవతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య ॥ 23 ॥

కిందేవతోఽస్యాం ధ్రువాయాం దిశ్యసీత్యగ్నిదేవత ఇతి సోఽగ్నిః కస్మిన్ప్రతిష్ఠిత ఇతి వాచీతి కస్మిన్ను వాక్ప్రతిష్ఠితేతి హృదయ ఇతి కస్మిన్ను హృదయం ప్రతిష్ఠితమితి ॥ 24 ॥

అహల్లికేతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యో యత్రైతదన్యత్రాస్మన్మన్యాసై యద్ధ్యేత-దన్యత్రాస్మత్స్యాచ్ఛ్వానో వైనదద్యుర్వయాగ్ంసి వైనద్విమథ్నీరన్నితి ॥ 25 ॥

కస్మిన్ను త్వం చాత్మాచ ప్రతిష్ఠితౌ స్థ ఇతి ప్రాణ ఇతి కస్మిన్ను ప్రాణః ప్రతిష్ఠిత ఇత్యపాన ఇతి కస్మిన్న్వపానః ప్రతిష్ఠిత ఇతి వ్యాన ఇతి కస్మిన్ను వ్యానః ప్రతిష్ఠిత ఇత్యుదాన ఇతి కస్మిన్నూదానః ప్రతిష్ఠిత ఇతి సమాన ఇతి స ఏష నేతి నేత్యాత్మాఽగృహ్యో నహి గృహ్యతేఽశీర్యో నహి శీర్యతేఽసంగో నహి సజ్యతేఽసితో న వ్యథతే న రిష్యత్యేతాన్యష్టావాయతనాన్యష్టౌ లోకా అష్టౌ దేవా అష్టౌ పురుషాః స యస్తాన్పురుషాన్నిరుహ్య ప్రత్యుహ్యాత్యక్రామత్తం త్వౌపనిషదం పురుషం పృచ్ఛామి తం చేన్మే న వివక్ష్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి తగ్ంం హ న మేనే శాకల్యస్తస్య హ మూర్ధా విపపాతాపి హాస్య పరిమోషిణోఽస్థీన్యప-జహ్రురన్యన్మన్యమానాః ॥ 26 ॥

అథ హోవాచ బ్రాహ్మణా భగవన్తో యో వః కామయతే స మా పృచ్ఛతు సర్వే వా మా పృచ్ఛత యో వః కామయతే తం వః పృచ్ఛామి సర్వాన్వా వః పృచ్ఛామీతి తే హ బ్రాహ్మణా న దధృషుః ॥ 27 ॥

తాన్హైతైః శ్లోకైః పప్రచ్ఛ । యథా వృక్షో వనస్పతిస్తథైవ పురుషోఽమృషా । తస్య లోమాని పర్ణాని త్వగస్యోత్పాటికా బహిః ॥ 1 ॥

త్వచ ఏవాస్య రుధిరం ప్రస్యన్ది త్వచ ఉత్పటః । తస్మాత్తదాతృణ్ణాత్ప్రైతి రసో వృక్షాదివాఽఽహతాత్ ॥ 2 ॥

మాగ్ంసాన్యస్య శకరాణి కినాటగ్ం స్నావ తత్స్థిరమ్ । అస్థీన్యన్తరతో దారుణి మజ్జా మజ్జోపమా కృతా ॥ 3 ॥

యద్వృక్షో వృక్ణో రోహతి మూలాన్నవతరః పునః । మర్త్యః స్విన్మృత్యునా వృక్ణః కస్మాన్మూలాత్ప్రరోహతి ॥ 4 ॥

రేతస ఇతి మా వోచత జీవతస్తత్ప్రజాయతే । ధానారుహ ఇవ వై వృక్షోఽఞ్జసా ప్రేత్య సంభవః ॥ 5 ॥

యత్సమూలమావృహేయుర్వృక్షం న పునరాభవేత్ । మర్త్యః స్విన్మృత్యునా వృక్ణః కస్మాన్మూలాత్ప్రరోహతి ॥ 6 ॥

జాత ఏవ న జాయతే కో న్వేనం జనయేత్పునః । విజ్ఞానమానన్దం బ్రహ్మ రాతిర్దాతుః పరాయణం తిష్ఠమానస్య తద్విద ఇతి ॥ 7 ॥...... ॥ 28

॥ ఇతి నవమం బ్రాహ్మణమ్ ॥

॥ ఇతి బృహదారణ్యకోపనిషది తృతీయోఽధ్యాయః ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః

ఓం జనకో హ వైదేహ ఆసాంచక్రేఽథ హ యాజ్ఞవల్క్య ఆవవ్రాజ తగ్ం హోవాచ యాజ్ఞవల్క్య కిమర్థమచారీః పశూనిచ్ఛన్నణ్వన్తానిత్యుభయమేవ సమ్రాడితి హోవాచ ॥ 1 ॥

యత్తే కశ్చిదబ్రవీత్తచ్ఛృణవామేత్యబ్రవీన్మే జిత్వా శైలినిర్వాగ్వై బ్రహ్మేతి యథా మాతృమాన్పితృమానాచార్యవాన్బ్రూయాత్తథా తచ్ఛైలినిరబ్రవీద్వాగ్వై బ్రహ్మేత్యవదతో హి కిగ్ం స్యాదిత్యబ్రవీత్తు తే తస్యాఽఽయతనం ప్రతిష్ఠాం న మేఽబ్రవీదిత్యేకపాద్వా ఏతత్సమ్రాడితి స వై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య వాగేవాఽఽయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞేత్యేనదుపాసీత కా ప్రజ్ఞతా యాజ్ఞవల్క్య వాగేవ సమ్రాడితి హోవాచ వాచా వై సామ్రాడ్బన్ధుః ప్రజ్ఞాయత ఋగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదోఽథర్వాఙ్గిరస ఇతిహాసః పురాణం విద్యా ఉపనిషదః శ్లోకాః సూత్రాణ్యనువ్యాఖ్యానాని వ్యాఖ్యానానీష్టగ్ం హుతమాశితం పాయితమయం చ లోకః పరశ్చ లోకః సర్వాణి చ భూతాని వాచైవ సమ్రాట్ప్రజ్ఞాయన్తే వాగ్వై సమ్రాట్పరమం బ్రహ్మ నైనం వాగ్జహాతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తి దేవో భూత్వా దేవానప్యేతి య ఏవం విద్వానేతదుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ం సహస్రం దదామీతి హోవాచ జనకో వైదేహః స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మేఽమన్యత నాననుశిష్య హరేతేతి ॥ 2 ॥

యదేవ తే కశ్చిదబ్రవీత్తచ్ఛృణవామేత్యబ్రవీన్మ ఉదంకః శౌల్బాయనః ప్రాణౌ వై బ్రహ్మేతి యథా మాతృమాన్పితృమానాచార్యవాన్బ్రూయాత్తథాతచ్ఛౌల్బాయనోఽబ్రవీత్ప్రాణో వై బ్రహ్మేత్యప్రాణతో హి కిగ్ం స్యాదిత్యబ్రవీత్తు తే తస్యాఽఽయతనం ప్రతిష్ఠాం న మేఽబ్రవీదిత్యేకపాద్వా ఏతత్సమ్రాడితి స వై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య ప్రాణ ఏవాఽఽయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠా ప్రియమిత్యేనదుపాసీత కా ప్రియతా యాజ్ఞవల్క్య ప్రాణ ఏవ సమ్రాడితి హోవాచ ప్రాణస్య వై సమ్రాట్కామాయాయాజ్యం యాజయత్యప్రతిగృహ్యస్య ప్రతిగృహ్ణాత్యపి తత్ర వధాశంకం భవతి యాం దిశమేతి ప్రాణస్యైవ సమ్రాట్కామాయ ప్రాణో వై సమ్రాట్పరమం బ్రహ్మ నైనం ప్రాణో జహాతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తి దేవో భూత్వా దేవానప్యేతి య ఏవం విద్వానేతదుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ం సహస్రం దదామీతి హోవాచ జనకో వైదేహః స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మేఽమన్యత నాననుశిష్య హరేతేతి ॥ 3 ॥

యదేవ తే కశ్చిదబ్రవీత్తచ్ఛృణవామేత్యబ్రవీన్మే బర్కుర్వార్ష్ణశ్చక్షుర్వై బ్రహ్మేతి యథామాతృమాన్ పితృమానాచార్యవాన్ బ్రూయాత్తథా తద్వార్ష్ణోఽబ్రవీచ్చక్షుర్వై బ్రహ్మేత్య పశ్యతోహి కిగ్ం స్యాదిత్యబ్రవీత్తు తే తస్యాఽఽయతనం ప్రతిష్ఠాం న మేఽబ్రవీదిత్యేకపాద్వా ఏతత్సమ్రాడితి స వై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య చక్షురేవాఽఽయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠా సత్యమిత్యేనదుపాసీత కా సత్యతా

యాజ్ఞవల్క్య చక్షురేవ సమ్రాడితి హోవాచ చక్షుషా వై సమ్రాట్పశ్యన్తమా-
హురద్రాక్షీరితి స ఆహాద్రాక్షమితి తత్సత్యం భవతి చక్షుర్వై సమ్రాట్పరమం
బ్రహ్మ నైనం చక్షుర్జహాతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తి దేవో భూత్వా దేవానప్యేతి
య ఏవం విద్వానేతదుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ం సహస్రం దదామీతి హోవాచ
జనకో వైదేహః స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మేఽమన్యత నాననుశిష్య
హరేతేతి ॥ 4 ॥

యదేవ తే కశ్చిదబ్రవీత్తచ్ఛృణవామేత్యబ్రవీన్మే గర్దభీవిపీతో భారద్వాజః
శ్రోత్రం వై బ్రహ్మేతి యథా మాతృమాన్పితృమానాచార్యవాన్బ్రూయాత్తథా
తద్భారద్వాజోఽబ్రవీచ్ఛ్రోత్రం వై బ్రహ్మేత్యశృణ్వతో హి కిగ్ం స్యాదిత్యబ్రవీత్తు
తే తస్యాఽఽయతనం ప్రతిష్ఠాం న మేఽబ్రవీదిత్యేకపాద్వా ఏతత్సమ్రాడితి స
వై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య శ్రోత్రమేవాఽఽయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠాఽనన్త
ఇత్యేనదుపాసీత కాఽనన్తతా యాజ్ఞవల్క్య దిశ ఏవ సమ్రాడితి హోవాచ
తస్మాద్వై సమ్రాడపి యాం కాం చ దిశం గచ్ఛతి నైవాస్యా అన్తం గచ్ఛత్యనన్తా
హి దిశో దిశో వై సమ్రాట్ శ్రోత్రగ్ం శ్రోత్రం వై సమ్రాట్పరమం బ్రహ్మ
నైనగ్ం శ్రోత్రం జహాతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తి దేవో భూత్వా దేవానప్యేతి
య ఏవం విద్వానేతదుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ం సహస్రం దదామీతి హోవాచ

జనకో వైదేహః స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మేఽమన్యత నాననుశిష్య హరేతేతి ॥ 5 ॥

యదేవ తే కశ్చిదబ్రవీత్తచ్ఛృణవామేత్యబ్రవీన్మే సత్యకామో జాబాలో మనో వై బ్రహ్మేతి యథా మాతృమాన్పితృమానాచార్యవాన్బ్రూయాత్తథా తజ్జాబాలోఽబ్రవీన్మనో వై బ్రహ్మేత్యమనసో హి కిగ్ంం స్యాదిత్యబ్రవీత్తు తే తస్యాఽఽయతనం ప్రతిష్ఠాం న మేఽబ్రవీదిత్యేకపాద్వా ఏతత్సమ్రాడితి స వై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య మన ఏవాఽఽయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠాఽఽనన్ద ఇత్యేనదుపాసీత కాఽఽనన్దతా యాజ్ఞవల్క్య మన ఏవ సమ్రాడితి హోవాచ మనసా వై సమ్రాట్స్త్రియమభిహార్యతే తస్యాం ప్రతిరూపః పుత్రో జాయతే స ఆనన్దో మనో వై సమ్రాట్పరమం బ్రహ్మ నైనం మనో జహాతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తి దేవో భూత్వా దేవానప్యేతి య ఏవం విద్వానేతదుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ంం సహస్రం దదామీతి హోవాచ జనకో వైదేహః స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మేఽమన్యత నాననుశిష్య హరేతేతి ॥ 6 ॥

యదేవ తే కశ్చిదబ్రవీత్తచ్ఛృణవామేత్యబ్రవీన్మే విదగ్ధః శాకల్యో హృదయం వై బ్రహ్మేతి యథా మాతృమాన్పితృమానాచార్యవాన్బ్రూయాత్తథా తచ్ఛాకల్యోఽబ్రవీద్ధృదయం వై బ్రహ్మేత్యహృదయస్య హి కిగ్ంం స్యాదిత్యబ్రవీత్తు తే తస్యాఽఽయతనం ప్రతిష్ఠాం న మేఽబ్రవీదిత్యేకపాద్వా ఏతత్సమ్రాడితి స వై

నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య హృదయమేవాఽఽయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠా స్థితిరిత్యేనదుపాసీత కా స్థితతా యాజ్ఞవల్క్య హృదయమేవ సమ్రాడితి హోవాచ హృదయం వై సమ్రాట్ సర్వేషాం భూతానామాయతనగ్ం హృదయం వై సమ్రాట్ సర్వేషాం భూతానాం ప్రతిష్ఠా హృదయే హ్యేవ సమ్రాట్-సర్వాణి భూతాని ప్రతిష్ఠితాని భవన్తి హృదయం వై సమ్రాట్ పరమం బ్రహ్మ నైనగ్ం హృదయం జహాతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తి దేవో భూత్వా దేవానప్యేతి య ఏవం విద్వానేతదుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ం సహస్రం దదామీతి హోవాచ జనకో వైదేహః స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మేఽమన్యత నాననుశిష్య హరేతేతి ॥ 7 ॥

ఇతి ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్ ॥

జనకో హ వైదేహః కూర్చాదుపావసర్పన్నువాచ నమస్తేఽఽస్తు యాజ్ఞవల్క్యాను మా శాధీతి స హోవాచ యథా వై సమ్రాణ్మహాన్తమధ్వానమేష్యన్రథం వా నావం వా సమాదదీతైవమేవైతాభిరుపనిషద్భిః సమాహితాత్మాఽస్యేవం వృన్దారక ఆఢ్యః సన్నధీతవేద ఉక్తోపనిషత్క ఇతో విముచ్యమానః క్వ గమిష్యసీతి నాహం తద్భగవన్వేద యత్ర గమిష్యామీత్యథ వై తేఽహం తద్వక్ష్యామి యత్ర గమిష్యసీతి బ్రవీతు భగవానితి ॥ 1 ॥

ఇన్ధో హ వై నామైష యోఽయం దక్షిణేఽక్షన్పురుషస్తం వా ఏతమిన్ధగ్ం సన్తమిన్ద్ర ఇత్యాచక్షతే పరోక్షేణైవ పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః ప్రత్యక్షద్విషః ॥ 2 ॥

అథైతద్వామేఽక్షణి పురుషరూపమేషాఽస్య పత్నీ విరాట్తయోరేష సగ్ంస్తావో య ఏషోఽన్తర్హృదయ ఆకాశోఽథైనయోరేతదన్నం య ఏషోఽన్తర్హృదయే లోహితపిణ్డోఽథైనయోరేతత్ప్రావరణం యదేతదన్తర్హృదయే జాలకమివాథైనయోరేషా సృతిః సంచరణీ యైషా హృదయాదూర్ధ్వా నాడ్యుచ్చరతి యథా కేశః సహస్రధా భిన్న ఏవమస్యైతా హితా నామ నాడ్యోఽన్తర్హృదయే ప్రతిష్ఠితా భవన్త్యేతాభిర్వా ఏతదాస్రవదాస్రవతి తస్మాదేష ప్రవివిక్తాహారతర ఇవైవ భవత్యస్మాచ్ఛారీరాదాత్మనః ॥ 3 ॥

తస్య ప్రాచీ దిక్ప్రాంచః ప్రాణా దక్షిణా దిగ్దక్షిణే ప్రాణాః ప్రతీచీ దిక్ప్రత్యంచః ప్రాణా ఉదీచీ దిగుదంచః ప్రాణా ఊర్ధ్వా దిగూర్ధ్వాః ప్రాణా అవాచీ దిగవాంచః ప్రాణాః సర్వా దిశః సర్వే ప్రాణాః స ఏష నేతి నేత్యాత్మాఽగృహ్యో నహి గృహ్యతేఽశీర్యో నహి శీర్యతేఽసంగో నహి సజ్యతేఽసితో న వ్యథతే న రిష్యత్యభయం వై జనక ప్రాప్తోఽసీతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః స హోవాచ జనకో వైదేహోఽభయం త్వా గచ్ఛతాద్యాజ్ఞవల్క్య యో నో భగవన్నభయం వేదయసే నమస్తేఽస్త్విమే విదేహా అయమహమస్మి ॥ 4 ॥ **ఇతి ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

జనకగ్ం హ వైదేహం యాజ్ఞవల్క్యో జగామ స మేనే న వదిష్య ఇత్యథ హ యజ్జనకశ్చ వైదేహో యాజ్ఞవల్క్యశ్చాగ్నిహోత్రే సమూదాతే తస్మై హ యాజ్ఞవల్క్యో వరం దదౌ స హ కామప్రశ్నమేవ వవ్రే తగ్ం హాస్మై దదౌ తగ్ం హ సమ్రాడేవ పూర్వం పప్రచ్ఛ ॥ 1 ॥

యాజ్ఞవల్క్య కింజ్యోతిరయం పురుష ఇత్యాదిత్యజ్యోతిః సమ్రాడితి హోవాచాఽఽదిత్యేనైవాయం జ్యోతిషాఽఽస్తే పల్యయతే కర్మ కురుతే విపల్యేతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య ॥ 2 ॥

అస్తమిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవల్క్య కింజ్యోతిరేవాయం పురుష ఇతి చన్ద్రమా ఏవాస్య జ్యోతిర్భవతీతి చన్ద్రమసైవాయం జ్యోతిషాఽఽస్తే పల్యయతే కర్మ కురుతే విపల్యేతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య ॥ 3 ॥

అస్తమిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవల్క్య చన్ద్రమస్యస్తమితే కింజ్యోతిరేవాయం పురుష ఇత్యగ్నిరేవాస్య జ్యోతిర్భవతీత్యగ్నినైవాయం జ్యోతిషాఽఽస్తే పల్యయతే కర్మ కురుతే విపల్యేతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య ॥ 4 ॥

అస్తమిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవల్క్య చన్ద్రమస్యస్తమితే శాన్తేఽగ్నౌ కింజ్యోతిరేవాయం పురుష ఇతి వాగేవాస్య జ్యోతిర్భవతీతి వాచైవాయం జ్యోతిషాఽఽస్తే పల్యయతే కర్మ కురుతే విపల్యేతీతి తస్మాద్వై సమ్రాడపి యత్ర స్వః పాణిర్న వినిర్జ్ఞాయతేఽథ యత్ర వాగుచ్చరత్యుపైవ తత్రన్యేతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య ॥ 5 ॥

అస్తమిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవల్క్య చన్ద్రమస్యస్తమితే శాన్తేఽగ్నౌ శాన్తాయాం వాచి కింజ్యోతిరేవాయం పురుష ఇత్యాత్మైవాస్య జ్యోతిర్భవతీత్యాత్మనైవాయం జ్యోతిషాఽఽస్తే పల్యయతే కర్మ కురుతే విపల్యేతీతి ॥ 6 ॥

కతమ ఆత్మేతి యోఽయం విజ్ఞానమయః ప్రాణేషు హృద్యన్తర్జ్యోతిః పురుషః స సమానః సన్నుభౌ లోకావనుసంచరతి ధ్యాయతీవ లేలాయతీవ స హి స్వప్నో భూత్వేమం లోకమతిక్రామతి మృత్యో రూపాణి ॥ 7 ॥

స వా అయం పురుషో జాయమానః శరీరమభిసంపద్యమానః పాప్మభిః సగ్ంసృజ్యతే స ఉత్క్రామన్మ్రియమాణః పాప్మనో విజహాతి ॥ 8 ॥

తస్య వా ఏతస్య పురుషస్య ద్వే ఏవ స్థానే భవత ఇదం చ పరలోకస్థానం చ సన్ధ్యం తృతీయగ్ం స్వప్నస్థానం తస్మిన్సన్ధ్యే స్థానే తిష్ఠన్నేతే ఉభే స్థానే పశ్యతీదం చ పరలోకస్థానం చాథ యథాక్రమోఽయం పరలోకస్థానే భవతి తమాక్రమమాక్రమ్యోభయాన్పాప్మన ఆనన్దాగ్ంశ్చ పశ్యతి స యత్ర ప్రస్వపిత్యస్య లోకస్య సర్వావతో మాత్రామపాదాయ స్వయం విహత్య స్వయం నిర్మాయ స్వేన భాసా స్వేన జ్యోతిషా ప్రస్వపిత్యత్రాయం పురుషః స్వయం జ్యోతిర్భవతి ॥ 9 ॥

న తత్ర రథా న రథయోగా న పన్థానో భవన్త్యథ రథాన్రథయోగాన్పథః సృజతే న తత్రాఽఽనన్దా ముదః ప్రముదో భవన్త్యథాఽఽనన్దాన్ముదః

ప్రముదః సృజతే న తత్ర వేశాన్తాః పుష్కరిణ్యః స్రవన్త్యో భవన్త్యథ వేశాన్తాన్పుష్కరిణీః స్రవన్తీః సృజతే స హి కర్తా ॥ 10 ॥

తదేతే శ్లోకా భవన్తి । స్వప్నేన శారీరమభిప్రహత్యాసుప్తః సుప్తానభిచాకశీతి । శుక్రమాదాయ పునరైతి స్థానగ్ం హిరణ్మయః పురుష ఏకహగ్ంసః ॥ 11 ॥

ప్రాణేన రక్షన్నవరం కులాయం బహిష్కులాయాదమృతశ్చరిత్వా । స ఈయతేఽమృతో యత్ర కామగ్ం హిరణ్మయః పురుష ఏకహగ్ంసః ॥ 12 ॥

స్వప్నాన్త ఉచ్చావచమీయమానో రూపాణి దేవః కురుతే బహూని । ఉతేవ స్త్రీభిః సహ మోదమానో జక్షదుతేవాపి భయాని పశ్యన్ ॥ 13 ॥

ఆరామమస్య పశ్యన్తి న తం పశ్యతి కశ్చనేతి । తం నాఽఽయతం బోధయేదిత్యాహుః । దుర్భిషజ్యగ్ం హాస్మై భవతి యమేష న ప్రతిపద్యతేఽథో ఖల్వాహుర్జాగరితదేశ ఏవాస్యైష ఇతి యాని హ్యేవ జాగ్రత్పశ్యతి తాని సుప్త ఇత్యత్రాయం పురుషః స్వయం జ్యోతిర్భవతి సోఽహం భగవతే సహస్రం దదామ్యత ఊర్ధ్వం విమోక్షాయ బ్రూహీతి ॥ 14 ॥

స వా ఏష ఏతస్మిన్సంప్రసాదే రత్వా చరిత్వా దృష్ట్వైవ పుణ్యం చ పాపం చ పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాద్రవతి స్వప్నాయైవ స యత్తత్ర కించిత్పశ్యత్యన న్వాగతస్తేన భవత్యసంగో హ్యయం పురుష

ఇత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య సోఽహం భగవతే సహస్రం దదామ్యత ఊర్ధ్వం విమోక్షాయైవ బ్రూహీతి ॥ 15 ॥

స వా ఏష ఏతస్మిన్స్వప్నే రత్వా చరిత్వా దృష్ట్వైవపుణ్యం చ పాపం చ పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాద్రవతి బుద్ధాన్తాయైవ స యత్తత్ర కించిత్పశ్యత్యన న్వాగతస్తేన భవత్యసంగో హ్యయం పురుష ఇత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య సోఽహం భగవతే సహస్రం దదామ్యత ఊర్ధ్వం విమోక్షాయైవ బ్రూహీతి ॥ 16 ॥

స వా ఏష ఏతస్మిన్బుద్ధాన్తే రత్వా చరిత్వా దృష్ట్వైవ పుణ్యం చ పాపం చ పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాద్రవతి స్వప్నాన్తాయైవ ॥ 17 ॥

తద్యథా మహామత్స్య ఉభే కూలే అనుసంచరతి పూర్వం చాపరం చైవమేవాయం పురుష ఏతావుభావన్తావనుసంచరతి స్వప్నాన్తం చ బుద్ధాన్తం చ ॥ 18 ॥

తద్యథాఽస్మిన్నాకాశే శ్యేనో వా సుపర్ణో వా విపరిపత్య శ్రాన్తః సగ్ంహత్య పక్షౌ సంలయాయైవ ధ్రియత ఏవమేవాయం పురుష ఏతస్మా అన్తాయ ధావతి యత్ర సుప్తో న కంచన కామం కామయతే న కంచన స్వప్నం పశ్యతి ॥19॥

తా వా అస్యైతా హితా నామ నాడ్యో యథా కేశః సహస్రధా భిన్నస్తావతాఽణిమ్నా తిష్ఠన్తి శుక్లస్య నీలస్య పింగలస్య హరితస్య లోహితస్య పూర్ణా అథ యత్రైనం ఘ్నన్తీవ జినన్తీవ హస్తీవ విచ్ఛాయయతి గర్తమివ పతతి

యదేవ జాగ్రద్భయం పశ్యతి తదత్రావిద్యయా మన్యతేఽథ యత్ర దేవ ఇవ రాజేవాహమేవేదగ్ం సర్వోఽస్మీతి మన్యతే సోఽస్య పరమో లోకః ॥ 20 ॥

తద్వా అస్యైతదతిచ్ఛన్దా అపహతపాప్మాభయగ్ం రూపమ్ తద్యథా ప్రియయా స్త్రియా సంపరిష్వక్తో న బాహ్యం కించన వేద నాఽఽన్తరమేవమేవాయం పురుషః ప్రాజ్ఞేనాఽఽత్మనా సంపరిష్వక్తో న బాహ్యం కించన వేద నాఽఽన్తరం తద్వా అస్యైతదాప్తకామ–మాత్మకామ–మకామగ్ం రూపగ్ం శోకాన్తరమ్ ॥ 21 ॥

అత్ర పితాఽపితా భవతి మాతాఽమాతా లోకా అలోకా దేవా అదేవా వేదా అవేదాః అత్ర స్తేనోఽస్తేనో భవతి భ్రూణహాఽభ్రూణహా చాణ్డాలోఽచాణ్డాలః పౌల్కసోఽపౌల్కసః శ్రమణోఽశ్రమణస్తాపసోఽతాపసోఽనన్వాగతం పుణ్యేనానన్వాగతం పాపేన తీర్ణో హి తదా సర్వాంఛోకాన్హృదయస్య భవతి ॥22 ॥

యద్వై తన్న పశ్యతి పశ్యన్వై తన్న పశ్యతి న హి ద్రష్టుర్దృష్టేర్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వాన్న తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్యద్విభక్తం యత్పశ్యేత్ ॥23॥

యద్వై తన్న జిఘ్రతి జిఘ్రన్వై తన్న జిఘ్రతి న హి ఘ్రాతుర్ఘ్రాతేర్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వాన్న తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్యద్విభక్తం యజ్జిఘ్రేత్ ॥ 24 ॥

యద్వై తన్న రసయతే రసయన్వై తన్న రసయతే న హి రసయితూ రసయతేర్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వాన్న తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్యద్విభక్తం యద్రసయేత్ ॥ 25 ॥

యద్వై తన్న వదతి వదన్వై తన్న వదతి న హి వక్తుర్వక్తేర్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వాన్న తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్యద్విభక్తం యద్వదేత్ ॥26॥

యద్వై తన్న శృణోతి శృణ్వన్వై తన్న శృణోతి న హి శ్రోతుః శ్రుతేర్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వాన్న తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్యద్విభక్తం యచ్ఛృణుయాత్ ॥ 27 ॥

యద్వై తన్న మనుతే మన్వానో వై తన్న మనుతే న హి మన్తుర్మతేర్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వాన్న తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్యద్విభక్తం యన్మన్వీత ॥ 28 ॥

యద్వై తన్న స్పృశతి స్పృశన్వై తన్న స్పృశతి న హి స్ప్రష్టుః స్పృష్టేర్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వాన్న తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్యద్విభక్తం యత్స్పృశేత్ ॥29 ॥

యద్వై తన్న విజానాతి విజానన్వై తన్న విజానాతి న హి విజ్ఞాతుర్వి-జ్ఞాతేర్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వాన్న తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్యద్విభక్తం యద్విజానీయాత్ ॥ 30 ॥

యత్ర వా అన్యదివ స్యాత్తత్రాన్యోఽన్యత్పశ్యేదన్యోఽన్యజ్జిఘ్రేదన్యోఽన్యద్రసయేదన్యోఽన్యద్వదేదన్యోఽన్యచ్ఛృణుయాదన్యోఽన్యన్మన్వీతాన్యోఽన్యత్స్పృశేదన్యోఽన్యద్విజానీయాత్ ॥ 31 ॥

సలిల ఏకో ద్రష్టాఽద్వైతో భవత్యేష బ్రహ్మలోకః సమ్రాడితి హైనమనుశశాస యాజ్ఞవల్క్య ఏషాఽస్య పరమా గతిరేషాఽస్య పరమా సమ్పదేషోఽస్య పరమో లోక ఏషోఽస్య పరమ ఆనన్ద ఏతస్యైవాఽఽనన్దస్యాన్యాని భూతాని మాత్రాముపజీవన్తి ॥ 32 ॥

స యో మనుష్యాణాగ్ం రాద్ధః సమృద్ధో భవత్యన్యేషామధిపతిః సర్వైర్మానుష్యకైర్భోగైః సంపన్నతమః స మనుష్యాణాం పరమ ఆనన్దోఽథ యే శతం మనుష్యాణామానన్దాః స ఏకః పితృణాం జితలోకానామానన్దోఽథ యే శతం పితృణాం జితలోకానామానన్దాః స ఏకో గన్ధర్వలోక ఆనన్దోఽథ యే శతం గన్ధర్వలోక ఆనన్దాః స ఏకః కర్మదేవానామానన్దో యే కర్మణా దేవత్వమభిసంపద్యన్తేఽథ యే శతం కర్మదేవానామానన్దాః స ఏక ఆజానదేవానామానన్దో యశ్చ శ్రోత్రియోఽవృజినోఽకామహతోఽథ యే శతమాజానదేవానామానన్దాః స ఏకః ప్రజాపతిలోక ఆనన్దో యశ్చ శ్రోత్రియోఽవృజినోఽకామహతోఽథ యే శతం ప్రజాపతిలోక ఆనన్దాః స ఏకో బ్రహ్మలోక ఆనన్దో యశ్చ శ్రోత్రియోఽవృజినోఽకామహతోఽథైష ఏవ

పరమ ఆనన్ద ఏష బ్రహ్మలోకః సమ్రాడితి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః సోఽహం భగవతే సహస్రం దదామ్యత ఊర్ధ్వం విమోక్షాయైవ బ్రూహీత్యత్ర హ యాజ్ఞవల్క్యో బిభయాంచకార మేధావీ రాజా సర్వేభ్యో మాఽన్తేభ్య ఉదరౌత్సీదితి ॥ 33 ॥

స వా ఏష ఏతస్మిన్స్వప్నాన్తే రత్వా చరిత్వా దృష్ట్వైవ పుణ్యం చ పాపం చ పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాద్రవతి బుద్ధాన్తాయైవ ॥ 34 ॥

తద్యథాఽనః సుసమాహితముత్సర్జద్యాయాదేవమేవాయగ్ం శారీర ఆత్మా ప్రాజ్ఞేనాఽఽత్మనాఽన్వారూఢ ఉత్సర్జన్యాతి యత్రైతదూర్ధ్వోచ్ఛ్వాసీ భవతి ॥ 35 ॥

స యత్రాయమణిమానం న్యేతి జరయా వోపతపతా వాఽణిమానం నిగచ్ఛతి తద్యథాఽఽమ్రం వోదుమ్బరం వా పిప్పలం వా బన్ధనాత్ప్రముచ్యత ఏవమేవాయం పురుష ఏభ్యోఽంగేభ్యః సంప్రముచ్య పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాద్రవతి ప్రాణాయైవ ॥ 36 ॥

తద్యథా రాజానమాయాన్తముగ్రాః ప్రత్యేనసః సూతగ్రామణ్యోఽన్నైః పానైరావసథైః ప్రతికల్పన్తేఽయ - మాయాత్యయ - మాగచ్ఛతీత్యేవగ్ం హైవంవిదగ్ం సర్వాణి భూతాని ప్రతికల్పన్తే ఇదం బ్రహ్మాఽఽయాతీదమాగచ్ఛతీతి ॥ 37 ॥

తద్యథా రాజానం ప్రయియాసన్తముగ్రాః ప్రత్యేనసః సూతగ్రామణ్యోఽభిసమాయన్త్యేవమేవేమమాత్మానమన్తకాలే సర్వే ప్రాణా అభిసమాయన్తి యత్రైతదూర్ధ్వోచ్ఛ్వాసీ భవతి ॥ 38 ॥ **ఇతి తృతీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

స యత్రాయమాత్మాఽబల్యం న్యేత్య సంమోహమివ న్యేత్యథైనమేతే ప్రాణా అభిసమాయన్తి స ఏతాస్తేజోమాత్రాః సమభ్యాదదానో హృదయమేవాన్వవక్రామతి స యత్రైష చాక్షుషః పురుషః పరాంపర్యావర్తతేఽథారూపజ్ఞో భవతి ॥ 1 ॥

ఏకీ భవతి న పశ్యతీత్యాహురేకీ భవతి న జిఘ్రతీత్యాహురేకీ భవతి న రసయత ఇత్యాహురేకీ భవతి న వదతీత్యాహురేకీ భవతి న శృణోతీత్యాహురేకీ భవతి న మనుత ఇత్యాహురేకీ భవతి న స్పృశతీత్యాహురేకీ భవతి న విజానాతీత్యాహుస్తస్య హైతస్య హృదయస్యాగ్రం ప్రద్యోతతే తేన ప్రద్యాతేనైష ఆత్మా నిష్క్రామతి చక్షుష్టో వా మూర్ధ్నో వాఽన్యేభ్యో వా శరీరదేశేభ్యస్తముత్క్రామన్తం ప్రాణోఽనూత్క్రామతి ప్రాణమనూత్క్రామన్తగ్ం సర్వే ప్రాణా అనూత్క్రామన్తి సవిజ్ఞానో భవతి సవిజ్ఞానమేవాన్వవక్రామతి తం విద్యాకర్మణీ సమన్వారభేతే పూర్వప్రజ్ఞా చ ॥ 2 ॥

తద్యథా తృణజలాయుకా తృణస్యాన్తం గత్వాఽన్యమాక్రమమాక్రమ్యాఽఽత్మానముపసగ్ంహరత్యేవమేవాయమాత్మేదగ్ం శరీరం నిహత్యావిద్యాంగమయిత్వాఽన్యమాక్రమమాక్రమ్యాఽఽత్మానముపసగ్ంహరతి ॥3॥

తద్యథా పేశస్కారీ పేశసో మాత్రామపాదాయాన్యన్నవతరం కల్యాణతరగ్ం రూపం తనుత ఏవమేవాయమాత్మేదగ్ం శరీరం నిహత్యావిద్యాం గమయిత్వా ఽన్యన్నవతరం కల్యాణతరగ్ం రూపం కురుతే పిత్ర్యం వా గాన్ధర్వం వా దైవం వా ప్రాజాపత్యం వా బ్రాహ్మం వాఽన్యేషాం వా భూతానామ్ ॥ 4 ॥

స వా అయమాత్మా బ్రహ్మ విజ్ఞానమయో మనోమయః ప్రాణమయశ్చక్షుర్మయః శ్రోత్రమయః పృథివీమయ ఆపోమయో వాయుమయ ఆకాశమయస్తేజోమయోఽతేజోమయః కామమయోఽకామమయః క్రోధమయోఽక్రోధమయో ధర్మమయోఽధర్మమయః సర్వమయ-స్తద్యదేతదిదంమయోఽదోమయ ఇతి యథాకారీ యథాచారీ తథా భవతి సాధుకారీ సాధుర్భవతి పాపకారీ పాపో భవతి పుణ్యః పుణ్యేన కర్మణా భవతి పాపః పాపేన అథో ఖల్వాహుః కామమయ ఏవాయం పురుష ఇతి స యథాకామో భవతి తత్క్రతుర్భవతి యత్క్రతుర్భవతి తత్కర్మ కురుతే యత్కర్మ కురుతే తదభిసంపద్యతే ॥ 5 ॥

తదేష శ్లోకో భవతి । తదేవ సక్తః సహ కర్మణైతి లింగం మనో యత్ర నిషక్తమస్య । ప్రాప్యాన్తం కర్మణస్తస్య యత్కించేహ కరోత్యయమ్ । తస్మాల్లోకాత్పునరైత్యస్మై లోకాయ కర్మణ ఇతి ను కామయమానోఽథాకామయమానో యోఽకామో నిష్కామ ఆప్తకామ ఆత్మకామో న తస్య ప్రాణా ఉత్క్రామన్తి బ్రహ్మైవ సన్బ్రహ్మాప్యేతి ॥ 6 ॥

తదేష శ్లోకో భవతి । యదా సర్వే ప్రముచ్యన్తే కామా యేఽస్య హృది శ్రితాః । అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుత ఇతి ॥

తద్యథాఽహినిర్ల్వయనీ వల్మీకే మృతా ప్రత్యస్తా శయీతైవమేవేదగ్ం శరీరగ్ం శేతేఽథాయమశరీరోఽమృతః ప్రాణో బ్రహ్మైవ తేజ ఏవ సోఽహం భగవతే సహస్రం దదామీతి హోవాచ జనకో వైదేహః ॥ 7 ॥

తదేతే శ్లోకా భవన్తి । అణుః పన్థా వితతః పురాణో మాగ్ం స్పృష్టోఽనువిత్తో మయైవ । తేన ధీరా అపియన్తి బ్రహ్మవిదః స్వర్గం లోకమిత ఊర్ధ్వం విముక్తాః ॥ 8 ॥

తస్మింఛుక్లముత నీలమాహుః పింగలగ్ం హరితం లోహితం చ । ఏష పన్థా బ్రహ్మణా హానువిత్తస్తేనైతి బ్రహ్మవిత్పుణ్యకృత్తైజసశ్చ ॥ 9 ॥

అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి యేఽవిద్యాముపాసతే । తతో భూయ ఇవ తే తమో య ఉ విద్యాయాగ్ం రతాః ॥ 10 ॥

అనన్దా నామ తే లోకా అన్ధేన తమసాఽఽవృతాః । తాగ్ంస్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛన్త్యవిద్వాగ్ంసోఽబుధో జనాః ॥ 11 ॥

ఆత్మానం చేద్విజానీయాదయమస్మీతి పూరుషః । కిమిచ్ఛన్కస్య కామాయ శరీరమనుసంజ్వరేత్ ॥ 12 ॥

యస్యానువిత్తః ప్రతిబుద్ధ ఆత్మాఽస్మిన్సందేహ్యే గహనే ప్రవిష్టః । స విశ్వకృత్స హి సర్వస్య కర్తా తస్య లోకః స ఉ లోక ఏవ ॥ 13 ॥

ఇహైవ సన్తోఽథ విద్మస్తద్వయం న చేదవేదిర్మహతీ వినష్టిః । యే తద్విదురమృతాస్తే భవన్త్యథేతరే దుఃఖమేవాపియన్తి ॥ 14 ॥

యదైతమనుపశ్యత్యాత్మానం దేవమంజసా । ఈశానం భూతభవ్యస్య న తతో విజుగుప్సతే ॥ 15 ॥

యస్మాదర్వాక్సంవత్సరోఽహోభిః పరివర్తతే । తద్దేవా జ్యోతిషాం జ్యోతిరాయుర్హోపాసతేఽమృతమ్ ॥ 16 ॥

యస్మిన్పంచ పంచజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠితః । తమేవ మన్య ఆత్మానం విద్వాన్బ్రహ్మామృతోఽమృతమ్ ॥ 17 ॥

ప్రాణస్య ప్రాణముత చక్షుషశ్చక్షురుత శ్రోత్రస్య శ్రోత్రం మనసో యే మనో విదుః । తే నిచిక్యుర్బ్రహ్మ పురాణమగ్ర్యమ్ ॥ 18 ॥

మనసైవానుద్రష్టవ్యం నేహ నానాఽస్తి కించన । మృత్యోః స మృత్యుమాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి ॥ 19 ॥

ఏకధైవానుద్రష్టవ్యమేతదప్రమయం ధ్రువమ్ । విరజః పర ఆకాశాదజ ఆత్మా మహాన్ధ్రువః ॥ 20 ॥

తమేవ ధీరో విజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాం కుర్వీత బ్రాహ్మణః । నానుధ్యా-యాద్బహూంఛబ్దాన్వాచో విగ్లాపనగ్‍ం హి తదితి ॥ 21 ॥

స వా ఏష మహానజ ఆత్మా యోఽయం విజ్ఞానమయః ప్రాణేషు య ఏషోఽన్తర్హృదయ ఆకాశస్తస్మింఛేతే సర్వస్య వశీ సర్వస్యేశానః సర్వస్యాధిపతిః స న సాధునా కర్మణా భూయాన్నో ఏవాసాధునా కనీయానేష సర్వేశ్వర ఏష భూతాధిపతిరేష భూతపాల ఏష సేతుర్విధరణ ఏషాం లోకానామసంభేదాయ తమేతం వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషన్తి యజ్ఞేన దానేన తపసాఽనాశకేనైతమేవ విదిత్వా మునిర్భవత్యేతమేవ ప్రవ్రాజినో లోకమిచ్ఛన్తః ప్రవ్రజన్త్యేతద్ధస్మ వై తత్పూర్వే విద్వాగ్‍ంసః ప్రజాం న కామయన్తే కిం ప్రజయా కరిష్యామో యేషాం నోఽయమాత్మాఽయం లోక ఇతి తే హ స్మ పుత్రైషణాయాశ్చ విత్తైషణాయాశ్చ లోకైషణాయాశ్చ వ్యుత్థాయాథ భిక్షాచర్యం చరన్తి యా హ్యేవ పుత్రైషణా సా విత్తైషణా యా విత్తైషణా సా లోకైషణోభే హ్యేతే ఏషణే ఏవ భవతస్స ఏష నేతి నేత్యాత్మాఽగృహ్యో న హి గృహ్యతేఽశీర్యో

న హి శీర్యతేఽసంగో న హి సజ్యతేఽసితో న వ్యథతే న రిష్యత్యేతము హైవైతే న తరత ఇత్యతః పాపమకరవమిత్యతః కల్యాణమకరవమిత్యుభే ఉ హైవైష ఏతే తరతి నైనం కృతాకృతే తపతః ॥ 22 ॥

తదేతదృచాభ్యుక్తమ్ । ఏష నిత్యో మహిమా బ్రాహ్మణస్య న వర్ధతే కర్మణా నో కనీయాన్ తస్యైవ స్యాత్పదవిత్తం విదిత్వా న లిప్యతే కర్మణా పాపకేనేతి । తస్మాదేవంవిచ్ఛాన్తో దాన్త ఉపరతస్తితిక్షుః సమాహితో భూత్వాఽఽత్మన్యేవాఽఽత్మానం పశ్యతి సర్వమాత్మానం పశ్యతి నైనం పాప్మా తరతి సర్వం పాప్మానం తరతి నైనం పాప్మా తపతి సర్వం పాప్మానం తపతి విపాపో విరజోఽవిచికిత్సో బ్రాహ్మణో భవత్యేష బ్రహ్మలోకః సమ్రాడితి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః సోఽహం భగవతే విదేహాన్దదామి మాం చాపి సహ దాస్యాయేతి ॥ 23 ॥

స వా ఏష మహానజ ఆత్మాఽన్నాదో వసుదానో విన్దతే వసు య ఏవం వేద ॥ 24 ॥

స వా ఏష మహానజ ఆత్మాఽజరోఽమరోమృతోఽభయో బ్రహ్మాభయం వై బ్రహ్మాభయగ్ం హి వై బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేద ॥ 25 ॥ **ఇతి చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ హ యాజ్ఞవల్క్యస్య ద్వే భార్యే బభూవతుర్మైత్రేయీ చ కాత్యాయనీ చ తయోర్హ మైత్రేయీ బ్రహ్మవాదినీ బభూవ స్త్రీప్రజ్ఞైవ తర్హి కాత్యాయన్యథ హ యాజ్ఞవల్క్యోఽన్యద్వృత్తముపాకరిష్యన్ ॥ 1 ॥

మైత్రేయీతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రవ్రజిష్యన్వా అరేఽహమస్మాత్థ్సానాదస్మి హన్త తేఽనయా కాత్యాయన్యాఽన్తం కరవాణీతి ॥ 2 ॥

సా హోవాచ మైత్రేయీ యన్ను మ ఇయం భగోః సర్వా పృథివీ విత్తేన పూర్ణా స్యాత్స్యాం న్వహం తేనామృతాఽఽహో3 నేతి నేతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యో యథైవోపకరణవతాం జీవితం తథైవ తే జీవితగ్ం స్యాదమృతత్వస్య తు నాఽఽశాఽస్తి విత్తేనేతి ॥ 3 ॥

సా హోవాచ మైత్రేయీ యేనాహం నామృతా స్యాం కిమహం తేన కుర్యాం యదేవ భగవాన్వేద తదేవ మే బ్రూహీతి ॥ 4 ॥

స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రియా వై ఖలు నో భవతీ సతీ ప్రియమవృధద్ధన్త తర్హి భవత్యేతద్వ్యాఖ్యాస్యామి తే వ్యాచక్షాణస్య తు మే నిదిధ్యాసస్వేతి ॥ 5 ॥

స హోవాచ న వా అరే పత్యుః కామాయ పతిః ప్రియో భవత్యాత్మనస్తు కామాయ పతిః ప్రియో భవతి న వా అరే జాయాయై కామాయ జాయా

ప్రియా భవత్యాత్మనస్తు కామాయ జాయా ప్రియా భవతి న వా అరే పుత్రాణాం కామాయ పుత్రాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ పుత్రాః ప్రియా భవన్తి న వా అరే విత్తస్య కామాయ విత్తం ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ విత్తం ప్రియం భవతి న వా అరే పశూనాం కామాయ పశవః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ పశవః ప్రియా భవన్తి న వా అరే బ్రహ్మణః కామాయ బ్రహ్మ ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ బ్రహ్మ ప్రియం భవతి న వా అరే క్షత్రస్య కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవతి న వా అరే లోకానాం కామాయ లోకాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ లోకాః ప్రియా భవన్తి న వా అరే దేవానాం కామాయ దేవాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ దేవాః ప్రియా భవన్తి న వా అరే వేదానాం కామాయ వేదాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ వేదాః ప్రియా భవన్తి న వా అరే భూతానాం కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్తి న వా అరే సర్వస్య కామాయ సర్వం ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవత్యాత్మా వా అరే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యో మన్తవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యో మైత్రేయ్యాత్మని ఖల్వరే దృష్టే శ్రుతే మతే విజ్ఞాత ఇదగ్ం సర్వం విదితమ్ ॥ 6 ॥

బ్రహ్మ తం పరాదాద్యోఽన్యత్రాఽఽత్మనో బ్రహ్మ వేద క్షత్రం తం పరాదాద్యోఽన్యత్రాఽఽత్మనః క్షత్రం వేద లోకాస్తం పరాదుర్యోఽన్య-

త్రాऽऽత్మనో లోకాన్వేద దేవాస్తం పరాదుర్యోऽన్యత్రాऽऽత్మనో దేవాన్వేద వేదాస్తం పరాదుర్యోऽన్యత్రాऽऽత్మనో వేదాన్వేద భూతాని తం పరాదుర్యోऽన్యత్రాऽऽత్మనో భూతాని వేద సర్వం తం పరాదాద్యోऽన్యత్రాऽऽత్మనః సర్వం వేదేదం బ్రహ్మేదం క్షత్రమిమే లోకా ఇమే దేవా ఇమే వేదా ఇమాని భూతానీదగ్ం సర్వం యదయమాత్మా ॥ 7 ॥

స యథా దున్దుభేర్హన్యమానస్య న బాహ్యాంఛబ్దాంఛక్నుయాద్గ్రహణాయ దున్దుభేస్తు గ్రహణేన దున్దుభ్యాఘాతస్య వా శబ్దో గృహీతః ॥ 8 ॥

స యథా శంఖస్య ధ్మాయమానస్య న బాహ్యాంఛబ్దాంఛక్నుయాద్-గ్రహణాయ శంఖస్య తు గ్రహణేన శంఖధ్మస్య వా శబ్దో గృహీతః ॥ 9 ॥

స యథా వీణాయై వాద్యమానాయై న బాహ్యాంఛబ్దాంఛక్నుయాద్-గ్రహణాయ వీణాయై తు గ్రహణేన వీణావాదస్య వా శబ్దో గృహీతః ॥ 10 ॥

స యథాऽऽర్ద్రైధాగ్నేరభ్యాహితస్య పృథగ్ధూమా వినిశ్చరన్త్యేవం వా అరేऽస్య మహతో భూతస్య నిఃశ్వసితమేతద్యదృగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదోऽథర్వాంగిరస ఇతిహాసః పురాణం విద్యా ఉపనిషదః శ్లోకాః సూత్రాణ్యనువ్యాఖ్యానాని వ్యాఖ్యానానీష్టగ్ం హుతమాశితం పాయితమయం చ లోకః పరశ్చ లోకః సర్వాణి చ భూతాన్యస్యైవైతాని సర్వాణి నిఃశ్వసితాని ॥ 11 ॥

స యథా సర్వాసామపాగ్ం సముద్ర ఏకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం స్పర్శానాం త్వగేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాం గన్ధానాం నాసికైకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం రసానాం జిహ్వైకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం రూపాణాం చక్షురేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం శబ్దానాగ్ం శ్రోత్రమేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాగ్ం సంకల్పానాం మన ఏకాయనమేవగ్ం సర్వాసాం విద్యానాగ్ం హృదయమేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాం కర్మణాగ్ం హస్తావేకాయనమేవగ్ం సర్వేషామానన్దానాముపస్థ ఏకాయనమేవగ్ం సర్వేషాం విసర్గాణాం పాయురేకాయనమేవగ్ం సర్వేషామధ్వనాం పాదావేకాయనమేవగ్ం సర్వేషాం వేదానాం వాగేకాయనమ్ ॥ 12 ॥

స యథా సైన్ధవఘనోఽనన్తరోఽబాహ్యః కృత్స్నో రసఘన ఏవైవం వా అరేఽయమాత్మాఽనన్తరోఽబాహ్యః కృత్స్నః ప్రజ్ఞానఘన ఏవైతేభ్యో భూతేభ్యః సముత్థాయ తాన్యేవానువినశ్యతి న ప్రేత్య సంజ్ఞాఽస్తీత్యరే బ్రవీమీతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ 13 ॥

సా హోవాచ మైత్రేయ్యత్రైవ మా భగవాన్మోహాన్తమాపీపిపన్న వా అహమిమం విజానామీతి స హోవాచ న వా అరేఽహం మోహం బ్రవీమ్యవినాశీ వా అరేఽయమాత్మాఽనుచ్ఛిత్తిధర్మా ॥ 14 ॥

యత్ర హి ద్వైతమివ భవతి తదితర ఇతరం పశ్యతి తదితర ఇతరం జిఘ్రతి తదితర ఇతరగ్ం రసయతే తదితర ఇతరమభివదతి తదితర ఇతరగ్ం శృణోతి తదితర ఇతరం మనుతే తదితర ఇతరగ్ం స్పృశతి తదితర ఇతరం విజానాతి యత్ర త్వస్య సర్వమాత్మైవాభూత్తత్కేన కం పశ్యేత్తత్కేన కం జిఘ్రేత్తత్కేన కగ్ం రసయేత్తత్కేన కమభివదేత్తత్కేన కగ్ం శృణుయాత్తత్కేన కం మన్వీత తత్కేన కగ్ం స్పృశేత్తత్కేన కం విజానీయాద్యేనేదగ్ం సర్వం విజానాతి తం కేన విజానీయాత్స ఏష నేతి నేత్యాత్మాఽగృహ్యో న హి గృహ్యతేఽశీర్యో న హి శీర్యతేఽసంగో న హి సజ్యతేఽసితో న వ్యథతే న రిష్యతి విజ్ఞాతారమరే కేన విజానీయాదిత్యుక్తానుశాసనాసి మైత్రేయ్యేతావదరే ఖల్వమృతత్వమితి హోక్త్వా యాజ్ఞవల్క్యో విజహార ॥ 15 ॥ **ఇతి పంచమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ వగ్ంశః పౌతిమాష్యో గౌపవనాద్గౌపవనః పౌతిమాష్యాత్పౌతి-మాష్యో గౌపవనాద్గౌపవనః కౌశికాత్కౌశికః కౌణ్డిన్యాత్కౌణ్డిన్యః శాణ్డిల్యా-చ్ఛాణ్డిల్యః కౌశికాచ్చ గౌతమాచ్చ గౌతమః ॥ 1 ॥

అగ్నివేశ్యాదాగ్నివేశ్యో గార్గ్యాద్గార్గ్యో గార్గ్యాద్గార్గ్యో గౌతమాద్గౌతమః సైతవాత్సైతవః పారాశర్యాయణాత్పారాశర్యాయణో గార్గ్యాయణాద్గార్గ్యాయణ ఉద్దాలకాయనాదుద్దాలకాయనో జాబాలాయనాజ్జాబాలాయనో మాధ్యం-దినాయనాన్మాధ్యందినాయనః సౌకరాయణాత్సౌకరాయణః కాషాయ-

ణాత్కాషాయణః సాయకాయనాత్సాయకాయనః కౌశికాయనేః కౌశికాయనిః ॥ 2 ॥

ఘృతకౌశికాద్ఘృతకౌశికః పారాశర్యాయణాత్పారాశర్యాయణః పారాశర్యాత్పారాశర్యో జాతూకర్ణ్యాజ్జాతూకర్ణ్య ఆసురాయణాచ్చ యాస్కాచ్చాఽఽసురాయణస్త్రైవణేస్త్రైవణిరౌపజన్ధనేరౌపజన్ధనిరాసురేరాసు–రిర్భారద్వాజాద్భారద్వాజ ఆత్రేయాదాత్రేయో మాణ్టేర్మాణ్టిర్గౌతమాద్గౌతమో గౌతమాద్గౌతమో వాత్స్యాద్వాత్స్యః శాణ్డిల్యాచ్ఛాణ్డిల్యః కైశోర్యాత్కాప్యాత్కైశోర్యః కాప్యః కుమారహారితాత్కుమారహారితో గాలవాద్గాలవో విదర్భీ–కౌణ్డిన్యాద్విదర్భీకౌణ్డిన్యో వత్సనపాతో బాభ్రవాద్వత్సనపాద్బాభ్రవః పథః సౌభరాత్పన్థాః సౌభరోఽయాస్యాదాంగిరసాదయాస్య ఆంగిరస ఆభూతేస్త్వాష్ట్రాదాభూతిస్త్వాష్ట్రో విశ్వరూపాత్త్వాష్ట్రాద్విశ్వ రూపస్త్వాష్ట్రోఽశ్విభ్యామశ్వినౌ దధీచ ఆథర్వణాద్దధ్యఙ్ఙాథర్వణోఽథర్వణో దైవాదథర్వా దైవో మృత్యోః ప్రాధ్వగ్ంసనాన్మృత్యుః ప్రాధ్వగ్ం సనః ప్రధ్వగ్ంసనాత్ప్రధ్వగ్ంసన ఏకర్షే – రేకర్షి – ర్విప్రచిత్తే – ర్విప్రచిత్తిర్వ్యష్టేర్వ్యష్టిః సనారోః సనారుః సనాతనాత్సనాతనః సనగాత్సనగః పరమేష్ఠినః పరమేష్ఠీ బ్రహ్మణో బ్రహ్మ స్వయంభు బ్రహ్మణే నమః ॥ 3 ॥ **ఇతి షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

॥ ఇతి బృహదారణ్యకోపనిషది చతుర్థోఽధ్యాయః ॥

పంచమోఽధ్యాయః

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే । పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే । ఓం 3 ఖం బ్రహ్మ ఖం పురాణం వాయురం ఖమితి హ స్మాఽఽహ కౌరవ్యాయణీపుత్రో వేదోఽయం బ్రాహ్మణా విదుర్వేదైనేన యద్వేదితవ్యమ్ ॥ 1 ॥ **ఇతి ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

త్రయాః ప్రాజాపత్యాః ప్రజాపతౌ పితరి బ్రహ్మచర్యమూషుర్దేవా మనుష్యా అసురా ఉషిత్వా బ్రహ్మచర్యం దేవా ఊచుర్బ్రవీతు నో భవానితి తేభ్యో హైతదక్షరమువాచ ద ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్టా3 ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్మేతి హోచుర్దామ్యతేతి న ఆత్థేత్యోమితి హోవాచ వ్యజ్ఞాసిష్టేతి ॥ 1 ॥

అథ హైనం మనుష్యా ఊచుర్బ్రవీతు నో భవానితి తేభ్యో హైతదేవాక్షరమువాచ ద ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్టా3 ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్మేతి హోచుర్దత్తేతి న ఆత్థేత్యోమితి హోవాచ వ్యజ్ఞాసిష్టేతి ॥ 2 ॥

అథ హైనమసురా ఊచుర్బ్రవీతు నో భవానితి తేభ్యో హైతదేవాక్షరమువాచ ద ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్టా3 ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్మేతి హోచుర్దయధ్వమితి న ఆత్థేత్యోమితి హోవాచ వ్యజ్ఞాసిష్టేతి తదేతదేవైషా దైవీ వాగనువదతి స్తనయిత్నుర్ద ద ద ఇతి దామ్యత దత్త దయధ్వమితి తదేతత్త్రయగ్ం శిక్షేద్దమం దానం దయామితి ॥ 3 ॥ **ఇతి ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

ఏష ప్రజాపతిర్యద్ధృదయమేతద్బ్రహ్మైతత్సర్వం తదేతత్ర్యక్షరగ్ం హృదయమితి హృ ఇత్యేకమక్షరమభిహరన్త్యస్మై స్వాశ్చాన్యే చ య ఏవం వేద ద ఇత్యేకమక్షరం దదత్యస్మై స్వాశ్చాన్యే చ య ఏవం వేద యమిత్యేకమక్షరమేతి స్వర్గం లోకం య ఏవం వేద ॥ 1 ॥ **ఇతి తృతీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

తద్వై తదేతదేవ తదాస సత్యమేవ స యో హైతం మహద్యక్షం ప్రథమజం వేద సత్యం బ్రహ్మేతి జయతీమాంల్లోకాంజిత ఇన్న్వసావసద్య ఏవమేతన్మహద్యక్షం ప్రథమజం వేద సత్యం బ్రహ్మేతి సత్యగ్ం హ్యేవ బ్రహ్మ ॥ 1 ॥ **ఇతి చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

ఆప ఏవేదమగ్ర ఆసుస్తా ఆపః సత్యమసృజన్త సత్యం బ్రహ్మ బ్రహ్మ ప్రజాపతిం ప్రజాపతిర్దేవాగ్ంస్తే దేవాః సత్యమేవోపాసతే తదేతత్ర్యక్షరగ్ం సత్యమితి స ఇత్యేకమక్షరం తీత్యేకమక్షరం యమిత్యేకమక్షరం ప్రథమోత్తమే అక్షరే సత్యం మధ్యతోఽనృతం తదేతదనృతముభయతః సత్యేన పరిగృహీతగ్ం సత్యభూయమేవ భవతి నైనం విద్వాగ్ంసమనృతగ్ం హినస్తి ॥ 1 ॥

తద్యత్తత్సత్యమసౌ స ఆదిత్యో య ఏష ఏతస్మిన్మణ్డలే పురుషో యశ్చాయం దక్షిణేఽక్షన్పురుషస్తావేతావన్యోన్యస్మిన్ప్రతిష్ఠితౌ రశ్మిభిరేషోఽస్మిన్ప్రతిష్ఠితః ప్రాణైరయమముష్మిన్స యదోత్క్రమిష్యన్భవతి శుద్ధమేవైతన్మణ్డలం పశ్యతి నైనమేతే రశ్మయః ప్రత్యాయన్తి ॥ 2 ॥

యఏష ఏతస్మిన్మణ్డలే పురుషస్తస్య భూరితి శిర ఏకగ్ం శిర ఏకమేతదక్షరం భువ ఇతి బాహూ ద్వౌ బాహూ ద్వే ఏతే అక్షరే స్వరితి ప్రతిష్ఠా ద్వే ప్రతిష్ఠే ద్వే ఏతే అక్షరే తస్యోపనిషదహరితి హన్తి పాప్మానం జహాతి చ య ఏవం వేద ॥ 3 ॥

యోఽయం దక్షిణేఽక్షన్పురుషస్తస్య భూరితి శిర ఏకగ్ం శిర ఏకమేతదక్షరం భువ ఇతి బాహూ ద్వౌ బాహూ ద్వే ఏతే అక్షరే స్వరితి ప్రతిష్ఠా ద్వే ప్రతిష్ఠే ద్వే ఏతే అక్షరే తస్యోపనిషదహమితి హన్తి పాప్మానం జహాతి చ య ఏవం వేద ॥ 4 ॥ **ఇతి పంచమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

మనోమయోఽయం పురుషో భాః సత్యస్తస్మిన్నన్తర్హృదయే యథా వ్రీహిర్వా యవో వా స ఏష సర్వస్యేశానః సర్వస్యాధిపతిః సర్వమిదం ప్రశాస్తి యదిదం కించ ॥ 1 ॥ **ఇతి షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

విద్యుద్బ్రహ్మేత్యాహుర్విదానాద్విద్యుద్విద్యత్యేనం పాప్మనో య ఏవం వేద విద్యుద్బ్రహ్మేతి విద్యుద్ధ్యేవ బ్రహ్మ ॥ 1 ॥ **ఇతి సప్తమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

వాచం ధేనుముపాసీత తస్యాశ్చత్వారః స్తనాః స్వాహాకారో వషట్కారో హన్తకారః స్వధాకారస్తస్యై ద్వౌ స్తనౌ దేవా ఉపజీవన్తి స్వాహాకారం చ వషట్కారం చ హన్తకారం మనుష్యాః స్వధాకారం పితరస్తస్యాః ప్రాణ ఋషభో మనో వత్సః ॥ 1 ॥ **ఇతి అష్టమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అయమగ్నిర్వైశ్వానరో యోఽయమన్తః పురుషే యేనేదమన్నం పచ్యతే యదిదమద్యతే తస్యైష ఘోషో భవతి యమేతత్కర్ణావపిధాయ శృణోతి స యదోత్క్రమిష్యన్భవతి నైనం ఘోషగ్ం శృణోతి ॥ 1 ॥ **ఇతి నవమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

యదా వై పురుషోఽస్మాల్లోకాత్ప్రైతి స వాయుమాగచ్ఛతి తస్మై స తత్ర విజిహీతే యథా రథచక్రస్య ఖం తేన స ఊర్ధ్వ ఆక్రమతే స ఆదిత్యమాగచ్ఛతి తస్మై స తత్ర విజిహీతే యథా లమ్బరస్య ఖం తేన స ఊర్ధ్వ ఆక్రమతే స చన్ద్రమసమాగచ్ఛతి తస్మై స తత్ర విజిహీతే యథా దున్దుభేః ఖం తేన స ఊర్ధ్వ ఆక్రమతే స లోకమాగచ్ఛత్యశోకమహిమం తస్మిన్వసతి శాశ్వతీః సమాః ॥1॥ **ఇతి దశమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

ఏతద్వై పరమం తపో యద్వ్యాహితస్తప్యతే పరమగ్ం హైవ లోకం జయతి య ఏవం వేదైతద్వై పరమం తపో యం ప్రేతమరణ్యగ్ం హరన్తి పరమగ్ం హైవ లోకం జయతి య ఏవం వేదైతద్వై పరమం తపో యం ప్రేత్యమగ్నావభ్యాదధతి పరమగ్ం హైవ లోకం జయతి య ఏవం వేద ॥ 1 ॥ **ఇతి ఏకాదశం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అన్నం బ్రహ్మేత్యేక ఆహుస్తన్న తథా పూయతి వా అన్నమృతే ప్రాణాత్ప్రాణో బ్రహ్మేత్యేక ఆహుస్తన్న తథా శుష్యతి వై ప్రాణ ఋతేఽన్నాదేతే హ త్వేవ దేవతే

ఏకధాభూయం భూత్వా పరమతాం గచ్ఛతస్తద్ధ స్మాఽఽహ ప్రాతృదః పితరం కిగ్ంస్విదేవైవం విదుషే సాధు కుర్యాం కిమేవాస్మా అసాధు కుర్యామితి స హ స్మాఽఽహ పాణినా మా ప్రాతృద కస్త్వేనయోరేకధాభూయం భూత్వా పరమతాం గచ్ఛతీతి తస్మా ఉ హైతదువాచ వీత్యన్నం వై వ్యన్నే హీమాని సర్వాణి భూతాని విష్టాని రమితి ప్రాణో వై రం ప్రాణే హీమాని సర్వాణి భూతాని రమన్తే సర్వాణి హ వా అస్మిన్భూతాని విశన్తి సర్వాణి భూతాని రమన్తే య ఏవం వేద ॥ 1 ॥ **ఇతి ద్వాదశం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

ఉక్థం ప్రాణో వా ఉక్థం ప్రాణో హీదగ్ం సర్వముత్థాపయత్యుద్ధా-స్మాదుక్థవిద్వీరస్తిష్ఠత్యుక్థస్య సాయుజ్యగ్ం సలోకతాం జయతి య ఏవం వేద ॥ 1 ॥

యజుః ప్రాణో వై యజుః ప్రాణే హీమాని సర్వాణి భూతాని యుజ్యన్తే యుజ్యన్తే హాస్మై సర్వాణి భూతాని శ్రైష్ఠ్యాయ యజుషః సాయుజ్యగ్ం సలోకతాం జయతి య ఏవం వేద ॥ 2 ॥

సామ ప్రాణో వై సామ ప్రాణే హీమాని సర్వాణి భూతాని సమ్యంచి సమ్యంచి హాస్మై సర్వాణి భూతాని శ్రైష్ఠ్యాయ కల్పన్తే సామ్నః సాయుజ్యగ్ం సలోకతాం జయతి య ఏవం వేద ॥ 3 ॥

క్షత్రం ప్రాణో వై క్షత్రం ప్రాణో హి వై క్షత్రం త్రాయతే హైనం ప్రాణః క్షణితోః ప్ర క్షత్రమత్రమాప్నోతి క్షత్రస్య సాయుజ్యగ్ం సలోకతాం జయతి య ఏవం వేద ॥ 4 ॥ **ఇతి త్రయోదశం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

భూమిరన్తరిక్షం ద్యౌరిత్యష్టావక్షరాణ్యష్టాక్షరగ్ం హ వా ఏకం గాయత్ర్యై పదమేతదు హైవాస్యా ఏతత్స యావదేషు త్రిషు లోకేషు తావద్ధ జయతి యోఽస్యా ఏతదేవం పదం వేద ॥ 1 ॥

ఋచో యజూగ్ంషి సామానీత్యష్టావక్షరాణ్యష్టాక్షరగ్ం హ వా ఏకం గాయత్ర్యై పదమేతదు హైవాస్యా ఏతత్స యావతీయం త్రయీ విద్యా తావద్ధ జయతి యోఽస్యా ఏతదేవం పదం వేద ॥ 2 ॥

ప్రాణోఽపానో వ్యాన ఇత్యష్టావక్షరాణ్యష్టాక్షరగ్ం హ వా ఏకం గాయత్ర్యై పదమేతదు హైవాస్యా ఏతత్స యావదిదం ప్రాణి తావద్ధ జయతి యోఽస్యా ఏతదేవం పదం వేదాథాస్యా ఏతదేవ తురీయం దర్శతం పదం పరో రజా య ఏష తపతి యద్వై చతుర్థం తత్తురీయం దర్శతం పదమితి దదృశ ఇవ హ్యేష పరోరజా ఇతి సర్వము హ్యేవైష రజ ఉపర్యుపరి తపత్యేవగ్ం హైవ శ్రియా యశసా తపతి యోఽస్యా ఏతదేవం పదం వేద ॥ 3 ॥

సైషా గాయత్ర్యేతస్మిగ్ంస్తురీయే దర్శతే పదే పరోరజసి ప్రతిష్ఠితా తద్వై తత్సత్యే ప్రతిష్ఠితం చక్షుర్వై సత్యం చక్షుర్హి వై సత్యం తస్మాద్యదిదానీం ద్వౌ

వివదమానావేయాతామహమదర్శమహమశ్రౌషమితి య ఏవం బ్రూయాదహమదర్శమితి తస్మా ఏవ శ్రద్దధ్యామ తద్వై తత్సత్యం బలే ప్రతిష్ఠితం ప్రాణో వై బలం తత్ప్రాణే ప్రతిష్ఠితం తస్మాదాహుర్బలగ్ం సత్యాదోగీయ ఇత్యేవమ్వేషా గయత్ర్యధ్యాత్మం ప్రతిష్ఠితా సా హైషా గాయాగ్ంస్తత్రే ప్రాణా వై గయాస్తత్ప్రాణాగ్ంస్తత్రే తద్యద్గయాగ్ంస్తత్రే తస్మాద్గాయత్రీ నామ స యామేవామూగ్ం సావిత్రీమన్వాహైషైవ సా స యస్మా అన్వాహ తస్య ప్రాణాగ్ంస్త్రాయతే ॥ 4 ॥

తాగ్ం హైతామేకే సావిత్రీమనుష్టుభమన్వాహుర్వాగనుష్టుబేత-ద్వాచమనుబ్రూమ ఇతి న తథా కుర్యాద్గాయత్రీమేవ సావిత్రీ మనుబ్రూయాద్యది హ వా అప్యేవంవిద్బహ్వివ ప్రతిగృహ్ణాతి న హైవ తద్గాయత్ర్యా ఏకంచన పదం ప్రతి ॥ 5 ॥

స య ఇమాగ్ంస్త్రీల్లోకాన్పూర్ణాన్ప్రతిగృహ్ణీయాత్సోఽఽస్యా ఏతత్ప్రథమం పదమాప్నుయాదథ యావతీయం త్రయీ విద్యా యస్తా-వత్ప్రతిగృహ్ణీయాత్సోఽఽస్యా ఏతద్ద్వితీయం పదమాప్నుయాదథ యావదిదం ప్రాణి యస్తావత్ప్రతిగృహ్ణీయాత్సోఽఽస్యా ఏతత్తృతీయం పదమాప్నుయాదథాస్యా ఏతదేవ తురీయం దర్శతం పదం పరోరజా య ఏష తపతి నైవ కేనచనాఽఽప్యం కుత ఉ ఏతావత్ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ॥ 6 ॥

తస్యా ఉపస్థానం గాయత్ర్యస్యేకపదీ ద్విపదీ త్రిపదీ చతుష్పద్యపదసి న హి పద్యసే నమస్తే తురీయాయ దర్శతాయ పదాయ పరోరజసేఽసావదో మా ప్రాపదితి యం ద్విష్యాదసావస్మై కామో మా సమృద్ధీతి వా న హైవాస్మై స కామః సమృధ్యతే యస్మా ఏవముపతిష్ఠతేఽహమదః ప్రాపమితి వా ॥7॥

ఏతద్ధ వై తజ్జనకో వైదేహో బుడిలమాశ్వతరాశ్విమువాచ యన్ను హో తద్గాయత్రీవిదబ్రూథా అథ కథగ్ం హస్తీభూతో వహసీతి ముఖగ్ం హ్యస్యాః సమ్రాణ్న విదాంచకారేతి హోవాచ తస్యా అగ్నిరేవ ముఖం యది హ వా అపి బహ్వివాగ్నావభ్యాదధతి సర్వమేవ తత్సందహత్యేవగ్ం హైవైవంవిద్యద్యపి బహ్వివ పాపం కురుతే సర్వమేవ తత్సంప్సాయ శుద్ధః పూతోఽజరోఽమృతః సంభవతి ॥ 8 ॥ **ఇతి చతుర్దశం బ్రాహ్మణమ్** ॥

హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్ । తత్త్వం పూషన్నపావృణు సత్యధర్మాయ దృష్టయే । పూషన్నేకర్షే యమ సూర్య ప్రాజాపత్య వ్యూహ రశ్మీన్ సమూహ తేజో యత్తే రూపం కల్యాణతమం తత్తే పశ్యామి । యోఽసావసౌ పురుషః సోఽహమస్మి । వాయురనిలమమృతమథేదం భస్మాన్తగ్ం శరీరమ్ । ఓం 3 క్రతో స్మర కృతగ్ం స్మర క్రతో స్మర కృతగ్ం స్మర । అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్ ।

యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాం తే నమఉక్తిం విధేమ ॥ 1 ॥

ఇతి పంచదశం బ్రాహ్మణమ్ ॥

॥ ఇతి బృహదారణ్యకోపనిషది పంచమోఽధ్యాయః ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః

ఓం యో హ వై జ్యేష్ఠం చ శ్రేష్ఠం చ వేద జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ స్వానాం భవతి ప్రాణో వై జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ స్వానాం భవత్యపి చ యేషాం బుభూషతి య ఏవం వేద ॥ 1 ॥

యో హ వై వసిష్ఠాం వేద వసిష్ఠః స్వానాం భవతి వాగ్వై వసిష్ఠా వసిష్ఠః స్వానాం భవత్యపి చ యేషాం బుభూషతి య ఏవం వేద ॥ 2 ॥

యో హ వై ప్రతిష్ఠాం వేద ప్రతితిష్ఠతి సమే ప్రతితిష్ఠతి దుర్గే చక్షుర్వై ప్రతిష్ఠా చక్షుషా హి సమే చ దుర్గే చ ప్రతితిష్ఠతి ప్రతితిష్ఠతి సమే ప్రతితిష్ఠతి దుర్గే య ఏవం వేద ॥ 3 ॥

యో హ వై సంపదం వేద సగ్ం హాస్మై పద్యతే యం కామం కామయతే శ్రోత్రం వై సంపచ్ఛ్రోత్రే హీమే సర్వే వేదా అభిసంపన్నాః సగ్ం హాస్మై పద్యతే యం కామం కామయతే య ఏవం వేద ॥ 4 ॥

యో హ వా ఆయతనం వేదాఽఽయతనగ్ం స్వానాం భవత్యాయతనం జనానాం మనో వా ఆయతనమాయతనగ్ం స్వానాం భవత్యాయతనం జనానాం య ఏవం వేద ॥ 5 ॥

యో హ వై ప్రజాతిం వేద ప్రజాయతే హ ప్రజయా పశుభీ రేతో వై ప్రజాతిః ప్రజాయతే హ ప్రజయా పశుభిర్య ఏవం వేద ॥ 6 ॥

తే హేమే ప్రాణా అహగ్ంశ్రేయసే వివదమానా బ్రహ్మ జగ్ముస్తద్ధోచుః కో నో వసిష్ఠ ఇతి తద్ధోవాచ యస్మిన్వ ఉత్క్రాన్త ఇదగ్ం శరీరం పాపీయో మన్యతే స వో వసిష్ఠ ఇతి ॥ 7 ॥

వాగ్ఘోచ్చక్రామ సా సంవత్సరం ప్రోష్యాఽఽగత్యోవాచ కథమశకత మదృతే జీవితుమితి తే హోచుర్యథాఽకలా అవదన్తో వాచా ప్రాణన్తః ప్రాణేన పశ్యన్తశ్చక్షుషా శృణ్వన్తః శ్రోత్రేణ విద్వాగ్ంసో మనసా ప్రజాయమానా రేతసైవమజీవిష్మేతి ప్రవివేశ హ వాక్ ॥ 8 ॥

చక్షుర్హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్యాఽఽగత్యోవాచ కథమశకత మదృతే జీవితుమితి తే హోచుర్యథాఽన్ధా అపశ్యన్తశ్చక్షుషా ప్రాణన్తః ప్రాణేన వదన్తో వాచా శృణ్వన్తః శ్రోత్రేణ విద్వాగ్ంసో మనసా ప్రజాయమానా రేతసైవమజీవిష్మేతి ప్రవివేశ హ చక్షుః ॥ 9 ॥

శ్రోత్రగ్ం హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్యాఽఽగత్యోవాచ కథమశకత మదృతే జీవితుమితి తే హోచుర్యథా బధిరా అశృణ్వన్తః శ్రోత్రేణ ప్రాణన్తః ప్రాణేన వదన్తో వాచా పశ్యన్తశ్చక్షుషా విద్వాగ్ంసో మనసా ప్రజాయమానా రేతసైవమజీవిష్మేతి ప్రవివేశ హ శ్రోత్రమ్ ॥ 10 ॥

మనో హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్యాఽఽగత్యోవాచ కథమశకత మదృతే జీవితుమితి తే హోచుర్యథా ముగ్ధా అవిద్వాగ్ంసో మనసా ప్రాణన్తః ప్రాణేన వదన్తో వాచా పశ్యన్తశ్చక్షుషా శృణ్వన్తః శ్రోత్రేణ ప్రజాయమానా రేతసైవమజీవిష్మేతి ప్రవివేశ హ మనః ॥ 11 ॥

రేతో హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్యాఽఽగత్యోవాచ కథమశకత మదృతే జీవితుమితి తే హోచుర్యథా క్లీబా అప్రజాయమానా రేతసా ప్రాణన్తః ప్రాణేన వదన్తో వాచా పశ్యన్తశ్చక్షుషా శృణ్వన్తః శ్రోత్రేణ విద్వాగ్ంసో మనసైవమజీవిష్మేతి ప్రవివేశ హ రేతః ॥ 12 ॥

అథ హ ప్రాణ ఉత్క్రమిష్యన్యథా మహాసుహయః సైన్ధవః పడ్వీశశంకూన్సంవృహేదేవగ్ం హైవేమాన్ప్రాణాన్సంవవర్హ తే హోచుర్మా భగవ ఉత్క్రమీర్న వై శక్ష్యామస్త్వదృతే జీవితుమితి తస్యో మే బలిం కురుతేతి తథేతి ॥ 13 ॥

సా హ వాగువాచ యద్వా అహం వసిష్ఠాఽస్మి త్వం తద్వసిష్ఠోఽసీతి యద్వా అహం ప్రతిష్ఠాఽస్మి త్వం తత్ప్రతిష్ఠోఽసీతి చక్షుర్యద్వా అహగ్ం సంపదస్మి త్వం తత్సంపదసీతి శ్రోత్రం యద్వా అహమాయతనమస్మి త్వం తదాయతనమసీతి మనో యద్వా అహం ప్రజాతిరస్మి త్వం తత్ప్రజాతిరసీతి రేతస్తస్యో మే కిమన్నం కిం వాస ఇతి యదిదం కించాఽఽశ్వభ్య ఆ కృమిభ్య

ఆ కీటపతంగేభ్యస్తత్తేఽన్నమాపో వాస ఇతి న హ వా అస్యానన్నం జగ్ధం భవతి నానన్నం ప్రతిగృహీతం య ఏవమేతదనస్యాన్నం వేద తద్విద్వాగ్ంసః శ్రోత్రియా అశిష్యన్త ఆచామన్త్యశిత్వాఽఽచామన్త్యేతమేవ తదనమనగ్నం కుర్వన్తో మన్యన్తే ॥ 14 ॥ **ఇతి ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

శ్వేతకేతుర్హ వా ఆరుణేయః పంచాలానాం పరిషదమాజగామ స ఆజగామ జైవలిం ప్రవాహణం పరిచారయమాణం తముదీక్ష్యాభ్యువాద కుమారా3 ఇతి స భో3 ఇతి ప్రతిశుశ్రావానుశిష్టోఽన్వసి పిత్రేత్యోమితి హోవాచ ॥ 1 ॥

వేత్థ యథేమాః ప్రజాః ప్రయత్యో విప్రతిపద్యన్తా3 ఇతి నేతి హోవాచ వేత్థో యథేమం లోకం పునరాపద్యన్తా3 ఇతి నేతి హైవోవాచ వేత్థో యథాఽసౌ లోక ఏవం బహుభిః పునః పునః ప్రయద్భిర్న సంపూర్యతా3 ఇతి నేతి హైవోవాచ వేత్థో యతిథ్యామాహుత్యాగ్ం హుతాయామాపః పురుషవాచో భూత్వా సముత్థాయ వదన్తీ3 ఇతి నేతి హైవోవాచ వేత్థో దేవయానస్య వా పథః ప్రతిపదం పితృయాణస్య వా యత్కృత్వా దేవయానం వా పన్థానం ప్రతిపద్యన్తే పితృయాణం వాఽపి హి న ఋషేర్వచః శ్రుతం ద్వే సృతీ అశృణవం పితౄణామహం దేవానాముత మర్త్యానాం తాభ్యామిదం విశ్వమేజత్సమేతి యదన్తరా పితరం మాతరం చేతి నాహమత ఏకంచన వేదేతి హోవాచ ॥2 ॥

అథైనం వసత్యోపమన్త్రయాంచక్రేఽనాదృత్య వసతిం కుమారః ప్రదుద్రావ స ఆజగామ పితరం తగ్ం హోవాచేతి వావ కిల నో భవాన్పురాఽనుశిష్టానవోచ ఇతి కథగ్ం సుమేధ ఇతి పంచ మా ప్రశ్నాన్రాజన్యబన్ధురప్రాక్షీత్తతో నైకంచన వేదేతి కతమే త ఇతీమ ఇతి హ ప్రతీకాన్యుదాజహార ॥ 3 ॥

స హోవాచ తథా నస్త్వం తాత జానీథా యథా యదహం కించ వేద సర్వమహం తత్తుభ్యమవోచం ప్రేహి తు తత్ర ప్రతీత్య బ్రహ్మచర్యం వత్స్యావ ఇతి భవానేవ గచ్ఛత్వితి స ఆజగామ గౌతమో యత్ర ప్రవాహణస్య జైవలేరాస తస్మా ఆసనమాహృత్యోదకమాహారయాంచకారాథ హాస్మా అర్ఘ్యం చకార తగ్ం హోవాచ వరం భగవతే గౌతమాయ దద్మ ఇతి ॥ 4 ॥

స హోవాచ ప్రతిజ్ఞాతో మ ఏష వరో యాం తు కుమారస్యాన్తే వాచమభాషథాస్తాం మే బ్రూహీతి ॥ 5 ॥

స హోవాచ దైవేషు వై గౌతమ తద్వరేషు మానుషాణాం బ్రూహీతి ॥6॥

స హోవాచ విజ్ఞాయతే హాస్తి హిరణ్యస్యాపాత్తం గోఅశ్వానాం దాసీనాం ప్రవారాణాం పరిధానస్య మా నో భవాన్బహోరనన్తస్యాపర్యన్తస్యాభ్యవదాన్యో భూదితి స వై గౌతమ తీర్థేనేచ్ఛాసా ఇత్యుపైమ్యహం భవన్తమితి వాచా హ స్మైవ పూర్వ ఉపయన్తి స హోపాయనకీర్త్యోవాస ॥ 7 ॥

స హోవాచ తథా నస్త్వం గౌతమ మాఽపరాధాస్తవ చ పితామహా యథేయం విద్యేతః పూర్వం న కస్మిగ్ంశ్చన బ్రాహ్మణ ఉవాస తాం త్వహం తుభ్యం వక్ష్యామి కో హి త్వైవం బ్రువన్తమర్హతి ప్రత్యాఖ్యాతుమితి ॥ 8 ॥

అసౌ వై లోకోఽగ్నిర్గౌతమ తస్యాఽఽదిత్య ఏవ సమిద్రశ్మయో ధూమో ఽహరర్చిర్దిశోఽంగారా అవాన్తరదిశో విస్ఫులింగాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవాః శ్రద్ధాం జుహ్వతి తస్యా ఆహుత్యై సోమో రాజా సంభవతి ॥ 9 ॥

పర్జన్యో వా అగ్నిర్గౌతమ తస్య సంవత్సర ఏవ సమిదభ్రాణి ధూమో విద్యుదర్చిరశనిరంగారా హ్రాదునయో విస్ఫులింగాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవాః సోమగ్ం రాజానం జుహ్వతి తస్యా ఆహుత్యై వృష్టిః సంభవతి ॥ 10 ॥

అయం వై లోకోఽగ్నిర్గౌతమ తస్య పృథివ్యేవ సమిదగ్నిర్ధూమో రాత్రిరర్చిశ్చన్ద్రమా అంగారా నక్షత్రాణి విస్ఫులింగాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవా వృష్టిం జుహ్వతి తస్యా ఆహుత్యా అన్నగ్ం సంభవతి ॥ 11 ॥

పురుషో వా అగ్నిర్గౌతమ తస్య వ్యాత్తమేవ సమిత్ప్రాణో ధూమో వాగర్చిశ్చక్షురంగారాః శ్రోత్రం విస్ఫులింగాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవా అన్నం జుహ్వతి తస్యా ఆహుత్యై రేతః సంభవతి ॥ 12 ॥

యోషా వా అగ్నిర్గౌతమ తస్యా ఉపస్థ ఏవ సమిల్లోమాని ధూమో యోనిరర్చిర్యదన్తః కరోతి తేఽంగారా అభినన్దా విస్ఫులింగాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ

దేవా రేతో జుహ్వతి తస్యా ఆహుత్యై పురుషః సంభవతి స జీవతి యావజ్జీవత్యథ యదా మ్రియతే ॥ 13 ॥ అథైనమగ్నయే హరన్తి తస్యాగ్నిరేవాగ్నిర్భవతి సమిత్సమిద్ధూమో ధూమోఽర్చిరర్చిరంగారా అంగారా విస్ఫులింగా విస్ఫులింగాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవాః పురుషం జుహ్వతి తస్యా ఆహుత్యై పురుషో భాస్వరవర్ణః సంభవతి ॥ 14 ॥

తే య ఏవమేతద్విదుర్యే చామీ అరణ్యే శ్రద్ధాగ్ం సత్యముపాసతే తేఽర్చిరభిసంభవన్త్యర్చిషోఽహరహ్న ఆపూర్యమాణపక్షమాపూర్యమాణ-పక్షాద్యాన్షణ్మాసానుదఙ్జాదిత్య ఏతి మాసేభ్యో దేవలోకం దేవలోకాదాది-త్యమాదిత్యాద్వైద్యుతం తాన్వైద్యుతాన్ వైద్యుతాన్పురుషో మానస ఏత్య బ్రహ్మలోకాన్గమయతి తే తేషు బ్రహ్మలోకేషు పరాః పరావతో వసన్తి తేషాం న పునరావృత్తిః ॥ 15 ॥

అథ యే యజ్ఞేన దానేన తపసా లోకాంజయన్తి తే ధూమమభిసంభవన్తి ధూమాద్రాత్రిగ్ం రాత్రేరపక్షీయమాణపక్షమపక్షీయమాణపక్షాద్యాన్షణ్మాసాన్దక్షిణాదిత్య ఏతి మాసేభ్యః పితృలోకం పితృలోకాచ్చన్ద్రం తే చన్ద్రం ప్రాప్యాన్నం భవన్తి తాగ్ంస్తత్ర దేవా యథా సోమగ్ం రాజానమాప్యాయస్వాపక్షీయస్వేత్యేవమేనాగ్ంస్తత్ర భక్షయన్తి తేషాం యదా తత్పర్యవైత్యథేమమేవాఽఽకాశమభినిష్పద్యన్త ఆకాశాద్వాయుం వాయోర్వృష్టిం వృష్టేః పృథివీం తే పృథివీం

ప్రాప్యాన్నం భవన్తి తే పునః పురుషాగ్నౌ హూయన్తే తతో యోషాగ్నౌ జాయన్తే తే లోకాన్ప్రత్యుత్థాయినస్త ఏవమేవానుపరివర్తన్తేఽథ య ఏతౌ పన్థానౌ న విదుస్తే కీటాః పతంగా యదిదం దందశూకమ్ ॥ 16 ॥ **ఇతి ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

స యః కామయేత మహత్ప్రాప్నుయామిత్యుదగయన ఆపూర్యమాణపక్షస్య పుణ్యాహే ద్వాదశాహముపసద్వ్రతీ భూత్వౌదుమ్బరే కగ్ంసే చమసే వా సర్వౌషధం ఫలానీతి సంభృత్య పరిసముహ్య పరిలిప్యాగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్యాఽఽవృతాజ్యగ్ం సగ్ంస్కృత్య పుగ్ంసా నక్షత్రేణ మన్థగ్ం సంనీయ జుహోతి । యావన్తో దేవాస్త్వయి జాతవేదస్తిర్యంచో ఘ్నన్తి పురుషస్య కామాన్ । తేభ్యోఽహం భాగధేయం జుహోమి తే మా తృప్తాః సర్వైః కామైస్తర్పయన్తు స్వాహా । యా తిరశ్చీ నిపద్యతేఽహం విధరణీ ఇతి తాం త్వా ఘృతస్య ధారయా యజే సగ్ంరాధనీమహగ్ం స్వాహా ॥ 1 ॥

జ్యేష్ఠాయ స్వాహా శ్రేష్ఠాయ స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి ప్రాణాయ స్వాహా వసిష్ఠాయై స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి వాచే స్వాహా ప్రతిష్ఠాయై స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి చక్షుషే స్వాహా సంపదే స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి శ్రోత్రాయ స్వాహాఽఽయతనాయ స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా

మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి మనసే స్వాహా ప్రజాత్యై స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి రేతసే స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి ॥ 2 ॥

అగ్నయే స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి సోమాయ స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి భూః స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి భువః స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవ-మవనయతి స్వః స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి భూర్భువః స్వః స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి బ్రహ్మణే స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి క్షత్త్రాయ స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి భూతాయ స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి భవిష్యతే స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవ-మవనయతి విశ్వాయ స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి సర్వాయ స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి ప్రజాపతయే స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా మన్థే సగ్ంస్రవమవనయతి ॥ 3 ॥

అథైనమభిమృశతి భ్రమదసి జ్వలదసి పూర్ణమసి ప్రస్తబ్ధమస్యేకసభమసి హింకృతమసి హింక్రియమాణమస్యుద్గీథమస్యుద్గీయమానమసి శ్రావితమసి ప్రత్యాశ్రావితమస్యార్ద్రే సందీప్తమసి విభూరసి ప్రభూరస్యన్నమసి జ్యోతిరసి నిధనమసి సంవర్గోఽసీతి ॥ 4 ॥

అథైనముద్యచ్ఛత్యామగ్ంస్యామగ్ంహి తే మహి స హి రాజేశానోఽధిపతిః స మాగ్ం రాజేశానోఽధిపతిం కరోత్వితి ॥ 5 ॥

అథైనమాచామతి తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ । మధు వాతా ఋతాయతే మధుక్షరన్తి సిన్ధవః । మాధ్వీర్నః సన్త్వోషధీః । భూః స్వాహా । భర్గో దేవస్య ధీమహి । మధు నక్తముతోషసో మధుమత్పార్థివగ్ం రజః । మధు ద్యౌరస్తు నః పితా । భువః స్వాహా । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవన్తు నః । స్వః స్వాహేతి సర్వాం చ సావిత్రీమన్వాహ సర్వాశ్చ మధుమతీరహమేవేదగ్ం సర్వం భూయాసం భూర్భువః స్వః స్వాహేత్యన్తత ఆచమ్య పాణీ ప్రక్షాల్య జఘనేనాగ్నిం ప్రాక్శిరాః సంవిశతి ప్రాతరాదిత్యముపతిష్ఠతే దిశామేకపుణ్డరీకమస్యహం మనుష్యాణామేకపుణ్డరీకం భూయాసమితి యథేతమేత్య జఘనేనాగ్నిమాసీనో వగ్ంశం జపతి ॥ 6 ॥

తగ్ం హైతముద్దాలక ఆరుణిర్వాజసనేయాయ యాజ్ఞవల్క్యాయాన్తేవాసిన ఉక్త్వోవాచాపి య ఏనగ్ం శుష్కే స్థాణౌ నిషించేజ్జాయేరంఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశానీతి ॥ 7 ॥

ఏతము హైవ వాజసనేయో యాజ్ఞవల్క్యో మధుకాయ పైంగ్యాయాన్తేవాసిన ఉక్త్వోవాచాపి య ఏనగ్ం శుష్కే స్థాణౌ నిషించేజ్జాయేరంఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశానీతి ॥ 8 ॥

ఏతము హైవ మధుకః పైంగ్యశ్చూలాయ భాగవిత్తయేఽన్తేవాసిన ఉక్త్వోవాచాపి య ఏనగ్ం శుష్కే స్థాణౌ నిషించేజ్జాయేరంఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశానీతి ॥ 9 ॥

ఏతము హైవ చూలో భాగవిత్తిర్జానకయ ఆయస్థూణాయాన్తేవాసిన ఉక్త్వోవాచాపి య ఏనగ్ం శుష్కే స్థాణౌ నిషించేజ్జాయేరంఛాఖాః ప్రరో–హేయుః పలాశానీతి ॥ 10 ॥

ఏతము హైవ జానకిరాయస్థూణః సత్యకామాయ జాబాలాయాన్తేవాసిన ఉక్త్వోవాచాపి య ఏనగ్ం శుష్కే స్థాణౌ నిషించేజ్జాయేరంఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశానీతి ॥ 11 ॥

ఏతము హైవ సత్యకామో జాబాలోఽన్తేవాసిభ్య ఉక్త్వోవాచాపి య ఏనగ్ం శుష్కే స్థాణౌ నిషించేజ్జాయేరంఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశానీతి తమేతం నాపుత్రాయ వాఽనన్తేవాసినే వా బ్రూయాత్ ॥ 12 ॥

చతురౌదుమ్బరో భవత్యౌదుమ్బరః స్రువ ఔదుమ్బరశ్చమస ఔదుమ్బర ఇధ్మ ఔదుమ్బర్యా ఉపమన్థన్యౌ దశ గ్రామ్యాణి ధాన్యాని భవన్తి వ్రీహియవాస్తిలమాషా అణుప్రియంగవో గోధూమాశ్చ మసూరాశ్చ ఖల్వాశ్చ ఖలకులాశ్చ తాన్పిష్టాన్దధని మధుని ఘృత ఉపసించత్యాజ్యస్య జుహోతి ॥ 13 ॥

॥ ఇతి తృతీయం బ్రాహ్మణమ్ ॥

ఏషాం వై భూతానాం పృథివీ రసః పృథివ్యా ఆపోఽపామోషధయ ఓషధీనాం పుష్పాణి పుష్పాణాం ఫలాని ఫలానాం పురుషః పురుషస్య రేతః ॥ 1 ॥

స హ ప్రజాపతిరీక్షాంచక్రే హన్తాస్మై ప్రతిష్ఠాం కల్పయానీతి స స్త్రియగ్ం ససృజే తాగ్ం సృష్ట్వాఽధ ఉపాస్త తస్మాత్స్త్రియమధ ఉపాసీత స ఏతం ప్రాంచం గ్రావాణమాత్మన ఏవ సముదపారయత్తేనైనామభ్యసృజత్ ॥ 2 ॥

తస్యా వేదిరుపస్థో లోమాని బర్హిశ్చర్మాధిషవణే సమిద్ధో మధ్యతస్తౌ ముష్కౌ స యావాన్హ వై వాజపేయేన యజమానస్య లోకో భవతి తావానస్య లోకో భవతి య ఏవం విద్వానధోపహాసం చరత్యాసాగ్ం స్త్రీణాగ్ం సుకృతం వృంక్తేఽథ య ఇదమవిద్వానధోపహాసం చరత్యాఽస్య స్త్రియః సుకృతం వృంజతే ॥ 3 ॥

ఏతద్ధ స్మ వై తద్విద్వానుద్దాలక ఆరుణిరాహైతద్ధ స్మ వై తద్విద్వాన్నాకో మౌద్గల్య ఆహైతద్ధ స్మ వై తద్విద్వాన్కుమారహారిత ఆహ బహవో మర్యా బ్రాహ్మణాయనా నిరిన్ద్రియా విసుకృతోఽస్మాల్లోకాత్ప్రయన్తి య ఇదమవిద్వాగ్ంసోఽధోపహాసం చరన్తీతి బహు వా ఇదగ్ం సుప్తస్య వా జాగ్రతో వా రేతః స్కన్దతి ॥ 4 ॥

తదభిమృశేదను వా మన్త్రయేత యన్మేఽద్య రేతః పృథివీమ-స్కాన్త్సీద్యదోషధీరప్యసరద్యదపః । ఇదమహం తద్రేత ఆదదే పునర్మామైత్విన్ద్రియం

పునస్తేజః పునర్భగః । పునరగ్నిర్ధిష్ణ్యా యథాస్థానం కల్పన్తామిత్యనామికాంగుష్ఠాభ్యామాదాయాన్తరేణ స్తనౌ వా భ్రువౌ వా నిమృజ్యాత్ ॥ 5 ॥

అథ యద్యుదక ఆత్మానం పశ్యేత్తదభిమన్త్రయేత మయి తేజ ఇన్ద్రియం యశో ద్రవిణగ్ం సుకృతమితి శ్రీర్హ వా ఏషా స్త్రీణాం యన్మలోద్వాసాస్తస్మాన్మలోద్వాససం యశస్వినీమభిక్రమ్యోపమన్త్రయేత ॥ 6 ॥

సా చేదస్మై న దద్యాత్కామమేనామవక్రీణీయాత్సా చేదస్మై నైవ దద్యాత్కామమేనాం యష్ట్యా వా పాణినా వోపహత్యాతిక్రామేదిన్ద్రియేణ తే యశసా యశ ఆదద ఇత్యయశా ఏవ భవతి ॥ 7 ॥

సా చేదస్మై దద్యాదిన్ద్రియేణ తే యశసా యశ ఆదధామీతి యశస్వినావేవ భవతః ॥ 8 ॥

స యామిచ్ఛేత్కామయేత మేతి తస్యామర్థం నిష్ఠాయ ముఖేన ముఖగ్ం సంధాయోపస్థమస్యా అభిమృశ్య జపేదంగాదంగాత్సంభవసి హృదయాదధిజాయసే । స త్వమంగకషాయోఽసిదిగ్ధవిద్ధమివ మాదయేమామమూం మయీతి ॥ 9 ॥

అథ యామిచ్ఛేన్న గర్భం దధీతేతి తస్యామర్థం నిష్ఠాయ ముఖేన ముఖగ్ం సంధాయాభిప్రాణ్యాపాన్యాదిన్ద్రియేణ తే రేతసా రేత ఆదద ఇత్యరేతా ఏవ భవతి ॥ 10 ॥

అథ యామిచ్ఛేద్దధీతేతి తస్యామర్థం నిష్ఠాయ ముఖేన ముఖగ్ం సంధాయాపాన్యాభిప్రాణ్యాదిన్ద్రియేణ తే రేతసా రేత ఆదధామీతి గర్భిణ్యేవ భవతి ॥ 11 ॥

అథ యస్య జాయాయై జారః స్యాత్తం చేద్ద్విష్యాదామపా-త్రేఽగ్నిముపసమాధాయ ప్రతిలోమగ్ం శరబర్హిస్తీర్త్వా తస్మిన్నేతాః శరభృష్టీః ప్రతిలోమాః సర్పిషాఽక్తా జుహుయాన్మమ సమిద్ధేఽహౌషీః ప్రాణాపానౌ త ఆదదేఽసావితి మమ సమిద్ధేఽహౌషీః పుత్రపశూగ్ంస్త ఆదదేఽసావితి మమ సమిద్ధేఽహౌషీరిష్టాసుకృతే త ఆదదేఽసావితి మమ సమిద్ధేఽహౌషీరాశాపరాకాశౌ త ఆదదేఽసావితి స వా ఏష నిరిన్ద్రియో విసుకృతోఽస్మాల్లోకాత్ప్రైతి యమేవంవిద్బ్రాహ్మణః శపతి తస్మాదేవంవిచ్ఛ్రోత్రియస్య దారేణ నోపహాసమిచ్ఛేదుత హ్యేవంవిత్పరో భవతి ॥ 12 ॥

అథ యస్య జాయామార్తవం విన్దేత్త్ర్యహం కగ్ంసేన పిబేదహతవాసా నైనాం వృషలో న వృషల్యుపహన్యాత్త్రిరాత్రాన్త ఆప్లుత్య వ్రీహీనవఘాతయేత్ ॥ 13 ॥

స య ఇచ్ఛేత్పుత్రో మే శుక్లో జాయేత వేదమనుబ్రువీత సర్వమాయురియాదితి క్షీరౌదనం పాచయిత్వా సర్పిష్మన్తమశ్నీయాతామీశ్వరౌ జనయితవై ॥ 14 ॥

అథ య ఇచ్ఛేత్పుత్రో మే కపిలః పింగలో జాయేత ద్వౌ వేదావనుబ్రువీత సర్వమాయురియాదితి దధ్యోదనం పాచయిత్వా సర్పిష్మన్తమశ్నీయాతామీశ్వరౌ జనయితవై ॥ 15 ॥

అథ య ఇచ్ఛేత్పుత్రో మే శ్యామో లోహితాక్షో జాయేత త్రీన్వేదాననుబ్రువీత సర్వమాయురియాదిత్యుదౌదనం పాచయిత్వా సర్పిష్మన్తమశ్నీ-యాతామీశ్వరౌ జనయితవై ॥ 16 ॥

అథ య ఇచ్ఛేద్దుహితా మే పణ్డితా జాయేత సర్వమాయురియాదితి తిలౌదనం పాచయిత్వా సర్పిష్మన్తమశ్నీయాతామీశ్వరౌ జనయితవై ॥ 17 ॥

అథ య ఇచ్ఛేత్పుత్రో మే పణ్డితో విగీతః సమితింగమః శుశ్రూషితాం వాచం భాషితా జాయేత సర్వాన్వేదాననుబ్రువీత సర్వమాయురియాదితి మాగ్ంసౌదనం పాచయిత్వా సర్పిష్మన్తమశ్నీయాతామీశ్వరౌ జనయితవా ఔక్షేణ వాఽఽర్షభేణ వా ॥ 18 ॥

అథాభిప్రాతరేవ స్థాలీపాకావృతాఽఽజ్యం చేష్టిత్వా స్థాలీపాకస్యోపఘాతం జుహోత్యగ్నయే స్వాహాఽనుమతయే స్వాహా దేవాయ సవిత్రే సత్యప్రసవాయ స్వాహేతి హుత్వోద్ధృత్య ప్రాశ్నాతి ప్రాశ్యేతరస్యాః ప్రయచ్ఛతి ప్రక్షాల్య పాణీ ఉదపాత్రం పూరయిత్వా తేనైనాం త్రిరభ్యుక్షత్యుత్తిష్ఠాతో విశ్వావసోఽన్యామిచ్ఛ ప్రపూర్వ్యాగ్ం సం జాయాం పత్యా సహేతి ॥ 19 ॥

అథైనామభిపద్యతేఽమోఽహమస్మి సా త్వగ్ం సా త్వమస్య మోఽహగ్ం సామాహమస్మి ఋక్త్వం ద్యౌరహం పృథివీ త్వం తావేహి సగ్ంరభావహై సహ రేతో దధావహై పుగ్ంసే పుత్రాయ విత్తయ ఇతి ॥ 20 ॥

అథాస్యా ఊరూ విహాపయతి విజిహీథాం ద్యావాపృథివీ ఇతి తస్యామర్థం నిష్ఠాయ ముఖేన ముఖగ్ం సంధాయ త్రిరేనామనులోమామనుమార్ష్టి విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు త్వష్టా రూపాణి పిగ్ంశతు । ఆసించతు ప్రజాపతిర్ధాతా గర్భం దధాతు తే । గర్భం ధేహి సినీవాలి గర్భం ధేహి పృథుష్టుకే । గర్భం తే అశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ ॥ 21 ॥

హిరణ్మయీ అరణీ యాభ్యాం నిర్మన్థతామశ్వినౌ । తం తే గర్భగ్ం హవామహే దశమే మాసి సూతయే । యథాఽగ్నిగర్భా పృథివీ యథా ద్యౌరిన్ద్రేణ గర్భిణీ । వాయుర్దిశాం యథా గర్భ ఏవం గర్భం దధామి తేఽసావితి ॥22॥

సోష్యన్తీమద్భిరభ్యుక్షతి । యథా వాయుః పుష్కరిణీగ్ం సమింగయతి సర్వతః । ఏవా తే గర్భ ఏజతు సహావైతు జరాయుణా । ఇన్ద్రస్యాయం వ్రజః కృతః సార్గలః సపరిశ్రయః । తమిన్ద్ర నిర్జహి గర్భేణ సావరాగ్ం సహేతి ॥23॥

జాతేఽగ్నిముపసమాధాయాంక ఆధాయ కగ్ంసే పృషదాజ్యగ్ం సంనీయ పృషదాజ్యస్యోపఘాతం జుహోత్యస్మిన్సహస్రం పుష్యాసమేధమానః స్వే గృహే । అస్యోపసన్ద్యాం మా చ్ఛైత్సీత్ప్రజయా చ పశుభిశ్చ స్వాహా । మయి ప్రాణాగ్ంస్త్వయి

మనసా జుహోమి స్వాహా । యత్కర్మణాఽత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ । అగ్నిష్టత్స్విష్టకృద్విద్వాన్స్విష్టగ్ం సుహుతం కరోతు నః స్వాహేతి ॥ 24 ॥

అథాస్య దక్షిణం కర్ణమభినిధాయ వాగ్వాగితి త్రిరథ దధి మధు ఘృతగ్ం సంనీయానన్తర్హితేన జాతరూపేణ ప్రాశయతి । భూస్తే దధామి భువస్తే దధామి స్వస్తే దధామి భూర్భువః స్వః సర్వం త్వయి దధామీతి ॥ 25 ॥

అథాస్య నామ కరోతి వేదోఽసీతి తదస్య తద్గుహ్యమేవ నామ భవతి ॥ 26 ॥

అథైనం మాత్రే ప్రదాయ స్తనం ప్రయచ్ఛతి యస్తే స్తనః శశయో యో మయోభూర్యో రత్నధా వసువిద్యః సుదత్రః । యేన విశ్వా పుష్యసి వార్యాణి సరస్వతి తమిహ ధాతవే కరితి ॥ 27 ॥

అథాస్య మాతరమభిమన్త్రయతే । ఇలాఽసి మైత్రావరుణీ వీరే వీరమజీజనత్ । సా త్వం వీరవతీ భవ యాఽస్మాన్వీరవతోఽకరదితి । తం వా ఏతమాహురతిపితా బతాభూరతిపితామహో బతాభూః పరమాం బత కాష్ఠాం ప్రాపచ్ఛ్రియా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన య ఏవంవిదో బ్రాహ్మణస్య పుత్రో జాయత ఇతి ॥ 28 ॥ **ఇతి చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

అథ వగ్ంశః । పౌతిమాషీపుత్రః కాత్యాయనీపుత్రాత్కాత్యాయనీపుత్రో గౌతమీపుత్రాద్గౌతమీపుత్రో భారద్వాజీపుత్రాద్భారద్వాజీపుత్రః పారాశరీ–

పుత్రాత్పారాశరీపుత్ర ఔపస్వస్తీపుత్రాదౌపస్వస్తీపుత్రః పారాశరీపుత్రాత్పా-రాశరీపుత్రః కాత్యాయనీపుత్రాత్కాత్యాయనీపుత్రః కౌశికీపుత్రాత్కౌశికీపుత్ర ఆలమ్బీపుత్రాచ్చ వైయాఘ్రపదీపుత్రాచ్చ వైయాఘ్రపదీపుత్రః కాణ్వీపుత్రాచ్చ కాపీపుత్రాచ్చ కాపీపుత్రః ॥ 1 ॥

ఆత్రేయీపుత్రాదాత్రేయీపుత్రో గౌతమీపుత్రాద్గౌతమీపుత్రో భారద్వా-జీపుత్రాద్భారద్వాజీపుత్రః పారాశరీపుత్రాత్పారాశరీపుత్రో వాత్సీపుత్రాద్వాత్సీపుత్రః పారాశరీపుత్రాత్పారాశరీపుత్రో వార్కారుణీపుత్రాద్వార్కారుణీపుత్రో వార్కారుణీపుత్రాద్వార్కారుణీపుత్ర ఆర్తభాగీపుత్రాదార్తభాగీపుత్రః శౌంగీ-పుత్రాచ్ఛౌంగీపుత్రః సాంకృతీపుత్రాత్సాంకృతీపుత్ర ఆలమ్బాయనీపుత్రా-దాలమ్బాయనీపుత్ర ఆలమ్బీపుత్రాదాలమ్బీపుత్రో జాయన్తీపుత్రాజ్జాయన్తీపుత్రో మాణ్డూకాయనీపుత్రాన్మాణ్డూకాయనీపుత్రో మాణ్డూకీపుత్రాన్మాణ్డూకీపుత్రః శాణ్డిలీపుత్రాచ్ఛాణ్డిలీపుత్రో రాథీతరీపుత్రాద్రాథీతరీపుత్రో భాలుకీపుత్రాద్భాలుకీపుత్రః క్రౌంచికీపుత్రాభ్యాం క్రౌంచికీపుత్రౌ వైదభృతీ-పుత్రాద్వైదభృతీపుత్రః కార్శకేయీపుత్రాత్కార్శకేయీపుత్రః ప్రాచీనయోగీ-పుత్రాత్ప్రాచీనయోగీపుత్రః సాంజీవీపుత్రాత్సాంజీవీపుత్రః ప్రాశ్నీపుత్రా-దాసురివాసినః ప్రాశ్నీపుత్ర ఆసురాయణాదాసురాయణ ఆసురేరాసురిః ॥ 2 ॥

యాజ్ఞవల్క్యాద్యాజ్ఞవల్క్య ఉద్దాలకాదుద్దాలకోఽరుణాదరుణ ఉపవేశే-రుపవేశిః కుశ్రేః కుశ్రిర్వాజశ్రవసో వాజశ్రవా జిహ్వావతో బాధ్యో-గాజ్జిహ్వావాన్బాధ్యోగోఽసితాద్వార్షగణాదసితో వార్షగణో హరితాత్కశ్యపాద్ధరితః కశ్యపః శిల్పాత్కశ్యపాచ్ఛిల్పః కశ్యపః కశ్యపాన్నైధ్రువేః కశ్యపో నైధ్రువిర్వాచో వాగామ్భిణ్యా అమ్భిణ్యాదిత్యాదాదిత్యానీమాని శుక్లాని యజూగ్ంషి వాజసనేయేన యాజ్ఞవల్క్యేనాఽఽఖ్యాయన్తే ॥ 3 ॥

సమానమా సాంజీవీపుత్రాత్సాంజీవీపుత్రో మాణ్డూకాయనేర్మాణ్డూ-కాయనిర్మాణ్డవ్యాన్మాణ్డవ్యః కౌత్సాత్కౌత్సో మాహిత్థేర్మాహిత్థిర్వామ-కక్షాయణాద్వామకక్షాయణః శాణ్డిల్యాచ్ఛాణ్డిల్యో వాత్స్యాద్వాత్స్యః కుశ్రేః కుశ్రిర్యజ్ఞవచసో రాజస్తమ్బాయనాద్యజ్ఞవచా రాజస్తమ్బాయనస్తు రాత్కావషేయాత్తురః కావషేయః ప్రజాపతేః ప్రజాపతిర్బ్రహ్మణో బ్రహ్మ స్వయంభు బ్రహ్మణే నమః ॥ 4 ॥ **ఇతి పంచమం బ్రాహ్మణమ్ ॥**

॥ ఇతి బృహదారణ్యకోపనిషది షష్ఠోఽధ్యాయః ॥

॥ ఇతి వాజసనేయకే బృహదారణ్యకోపనిషత్ - సమాప్తా ॥

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే । పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే । ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ గణపత్యథర్వషీర్షోపనిషత్ ॥

(శ్రీగణేషాథర్వషీర్షమ్)

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం నమస్తే గణపతయే । త్వమేవ ప్రత్యక్షం తత్త్వమసి । త్వమేవ కేవలం కర్తాఽసి । త్వమేవ కేవలం ధర్తాఽసి । త్వమేవ కేవలం హర్తాఽసి । త్వమేవ సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మాసి । త్వం సాక్షాదాత్మాఽసి నిత్యమ్ ॥ 1 ॥

ఋతం వచ్మి । సత్యం వచ్మి ॥ 2 ॥

అవ త్వం మామ్ । అవ వక్తారమ్ । అవ శ్రోతారమ్ । అవ దాతారమ్ ॥ అవ ధాతారమ్ । అవానూచానమవ శిష్యమ్ । అవ పశ్చాత్తాత్ । అవ పురస్తాత్ । అవోత్తరాత్తాత్ । అవ దక్షిణాత్తాత్ । అవ

చోర్ధ్వాత్తాత్ । అవాధరాత్తాత్ । సర్వతో మాం పాహి పాహి సమన్తాత్ ॥ 3 ॥

త్వం వాఙ్మయస్త్వం చిన్మయః । త్వమానన్దమయస్త్వం బ్రహ్మమయః । త్వం సచ్చిదానన్దాఽద్వితీయోఽసి । త్వం ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వం జ్ఞానమయో విజ్ఞానమయోఽసి ॥ 4 ॥

సర్వం జగదిదం త్వత్తో జాయతే । సర్వం జగదిదం త్వత్తస్తిష్ఠతి । సర్వం జగదిదం త్వయి లయమేష్యతి । సర్వం జగదిదం త్వయి ప్రత్యేతి । త్వం భూమిరాపోఽనలోఽనిలో నభః । త్వం చత్వారి వాక్పదాని ॥ 5 ॥

త్వం గుణత్రయాతీతః । త్వం అవస్థాత్రయాతీతః । త్వం దేహత్రయాతీతః । త్వం కాలత్రయాతీతః । త్వం మూలాధారస్థితోఽసి నిత్యమ్ । త్వం శక్తిత్రయాత్మకః । త్వాం యోగినో ధ్యాయన్తి నిత్యమ్ । త్వం బ్రహ్మ త్వం విష్ణుస్త్వం రుద్రస్త్వమిన్ద్రస్త్వమగ్నిస్త్వం వాయుస్త్వం సూర్యస్త్వం చన్ద్రమాస్త్వం బ్రహ్మ భూర్భువః స్వరోమ్ ॥ 6 ॥

గణాదిం పూర్వముచ్చార్య వర్ణాదీం స్తదనన్తరమ్ । అనుస్వారః పరతరః । అర్ధేన్దులసితమ్ । తారేణ బుద్ధమ్ । ఏతత్తవ మనుస్వరూపమ్ । గకారః పూర్వరూపమ్ । అకారో మధ్యమరూపమ్ । అనుస్వారశ్చాన్త్యరూపమ్ । బిన్దురుత్తరరూపమ్ । నాదః సన్ధానమ్ ।

సగ్ంహితా సన్ధిః । సైషా గణేషవిద్యా । గణక ఋషిః । నిచృద్గాయత్రీచ్ఛన్దః । గణపతిర్దేవతా । ఓం గం గణపతయే నమః ॥ 7 ॥

ఏకదన్తాయ విద్మహే వక్రతుణ్డాయ ధీమహీ ।
తన్నో దన్తి: ప్రచోదయాత్ ॥ 8 ॥

ఏకదన్తం చతుర్హస్తం పాశమంకుశధారిణమ్ । రదం చ వరదం హస్తైర్బిభ్రాణం మూషకధ్వజమ్ । రక్తం లంబోదరం శూర్పకర్ణకం రక్తవాససమ్ । రక్తగన్ధానులిప్తాంగం రక్తపుష్పైః సుపూజితమ్ । భక్తానుకమ్పినం దేవం జగత్కారణమచ్యుతమ్ । ఆవిర్భూతం చ సృష్ట్యాదౌ ప్రకృతేః పురుషాత్పరమ్ । ఏవం ధ్యాయతి యో నిత్యం స యోగీ యోగినాం వరః ॥ 9 ॥

నమో వ్రాతపతయే । నమో గణపతయే । నమః ప్రమథపతయే । నమస్తేఽస్తు లంబోదరాయైకదన్తాయ విఘ్ననాశినే శివసుతాయ వరదమూర్తయే నమః ॥ 10 ॥

ఏతదథర్వశీర్షం యోఽధీతే స బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే । స సర్వవిఘ్నైర్న బాధ్యతే । స సర్వత్ర సుఖమేధతే । స పంచమహాపాపాత్ ప్రముచ్యతే । సాయమధీయానో దివసకృతం పాపం నాశయతి । ప్రాతరధీయానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి । సాయం ప్రాతః

ప్రయుంజానో పాపోఽపాపో భవతి । సర్వత్రాధీయానోఽపవిఘ్నో భవతి । ధర్మార్థకామమోక్షం చ విన్దతి । ఇదమథర్వశీర్షమశిష్యాయ న దేయమ్ । యో యది మోహాద్ దాస్యతి స పాపీయాన్ భవతి । సహస్రావర్తనాద్యం యం కామమధీతే తం తమనేన సాధయేత్ ॥ 11 ॥

అనేన గణపతిమభిషించతి స వాగ్మీ భవతి । చతుర్థ్యామనశ్నన్ జపతి స విద్యావాన్ భవతి । ఇత్యథర్వణవాక్యమ్ । బ్రహ్మాద్యావరణం విద్యాన్న బిభేతి కదాచనేతి ॥ 12 ॥

యో దూర్వాంకురైర్యజతి స వైశ్రవణోపమో భవతి । యో లాజైర్యజతి స యశోవాన్ భవతి । స మేధావాన్ భవతి । యో మోదకసహస్రేణ యజతి స వాంఛితఫలమవాప్నోతి । యః సాజ్య సమిద్భిర్యజతి స సర్వం లభతే స సర్వం లభతే ॥ 13 ॥

అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ సమ్యగ్ గ్రాహయిత్వా సూర్యవర్చస్వీ భవతి । సూర్యగ్రహే మహానద్యాం ప్రతిమాసన్నిధౌ వా జప్త్వా సిద్ధమన్త్రో భవతి । మహావిఘ్నాత్ ప్రముచ్యతే । మహాదోషాత్ ప్రముచ్యతే । మహాప్రత్యవాయాత్ ప్రముచ్యతే । స సర్వవిద్భవతి స సర్వవిద్భవతి । య ఏవం వేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥ 14 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ సూర్యోపనిషత్ ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం అథ సూర్యాథర్వాంగిరసం వ్యాఖ్యాస్యామః । బ్రహ్మా ఋషిః । గాయత్రీ ఛన్దః । ఆదిత్యో దేవతా । హంసః సోఽహమగ్నినారాయణయుక్తం బీజమ్ । హృల్లేఖా శక్తిః । వియదాదిసర్గసంయుక్తం కీలకమ్ । చతుర్విధపురుషార్థ సిద్ధ్యర్థే వినియోగః ।

షట్స్వరారూఢేన బీజేన షడంగం రక్తామ్బుజ సంస్థితం సప్తాశ్వరథినం హిరణ్యవర్ణం చతుర్భుజం పద్మద్వయాఽభయవరదహస్తం కాలచక్రప్రణేతారం శ్రీసూర్యనారాయణం య ఏవం వేద స వై బ్రాహ్మణః ॥

ఓం భూర్భువః సువః। తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్। సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ। సూర్యాద్వై ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే। సూర్యాద్యజ్ఞః పర్జన్యోఽన్నమాత్మా।

నమస్తే ఆదిత్య। త్వమేవ ప్రత్యక్షం కర్మ కర్తాసి। త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి। త్వమేవ ప్రత్యక్షం విష్ణురసి। త్వమేవ ప్రత్యక్షం రుద్రోఽసి। త్వమేవ ప్రత్యక్షం ఋగసి। త్వమేవ ప్రత్యక్షం యజురసి। త్వమేవ ప్రత్యక్షం సామాసి। త్వమేవ ప్రత్యక్షమథర్వాసి । త్వమేవ సర్వం ఛన్దోఽసి । ఆదిత్యాద్వాయుర్జాయతే । ఆదిత్యాద్భూమిర్జాయతే । ఆదిత్యాదాపోజాయన్తే । ఆదిత్యాజ్జ్యోతిర్జాయతే । ఆదిత్యాద్ వ్యోమ దిశో జాయన్తే।

ఆదిత్యాద్ దేవా జాయన్తే। ఆదిత్యాద్వేదా జాయన్తే। ఆదిత్యో వా ఏష ఏతన్మణ్డలం తపతి । అసావాదిత్యో బ్రహ్మ । ఆదిత్యోఽన్తఃకరణ-మనోబుద్ధి-చిత్తాహంకారాః। ఆదిత్యో వై వ్యానస్సమానోదానోఽపానః ప్రాణః। ఆదిత్యో వై శ్రోత్ర-త్వక్చక్షూరసనఘ్రాణాః।

ఆదిత్యో వై వాక్పాణిపాదపాయూపస్థాః । ఆదిత్యో వై శబ్దస్పర్శరూపరసగన్ధాః । ఆదిత్యో వై వచనాదానాగమన విసర్గానన్దాః । ఆనన్దమయో విజ్ఞానమయో విజ్ఞానఘన ఆదిత్యః । నమో మిత్రాయ భానవే మృత్యోర్మా

పాహి । భ్రాజిష్ణవే విశ్వహేతవే నమః । సూర్యాద్భవన్తి భూతాని సూర్యేణ పాలితాని తు ।

సూర్యే లయం ప్రాప్నువన్తి యః సూర్యః సోఽహమేవ చ । చక్షుర్నో దేవః సవితా చక్షుర్న ఉత పర్వతః । చక్షు-ర్ధాతా దధాతు నః ।

ఆదిత్యాయ విద్మహే సహస్రకిరణాయ ధీమహి । తన్నః సూర్యః ప్రచోదయాత్ ।

సవితా పురస్తాత్సవితా పశ్చాత్తాత్సవితోత్తరాత్తాత్సవితాధరాత్తాత్సవితా నః సువతు సర్వతాతిగ్ం సవితా నో రాసతాం దీర్ఘమాయుః ।

ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ । ఘృణిరితి ద్వే అక్షరే । సూర్యఇత్యక్షరద్వ-యమ్ । ఆదిత్య ఇతి త్రీణ్యక్షరాణి । ఏతస్యైవ సూర్యస్యాష్టాక్షరో మనుః ।

యః సదాహరహర్జపతి స వై బ్రాహ్మణో భవతి స వై బ్రాహ్మణో భవతి । సూర్యాభిముఖో జప్త్వా మహావ్యాధి భయాత్ప్రముచ్యతే । అలక్ష్మీర్నశ్యతి । అభక్ష్య భక్షణాత్ పూతో భవతి । అగమ్యాగమనాత్ పూతో భవతి । పతిత సంభాషణాత్ పూతో భవతి । అసత్ సంభాషణాత్పూతో భవతి ।

మధ్యాహ్నే సూర్యాభిముఖః పఠేత్ । సద్యోత్పన్నపంచమహాపాతకాత్ప్ర ముచ్యతే । సైషా సావిత్రీం విద్యాం న కించిదపి న కస్మైచిత్ప్రశంసయేత్ ।

య ఏతాం మహాభాగః ప్రాతః పఠతి స భాగ్యవాన్ జాయతే పశూన్విన్దతి । వేదార్థం లభతే । త్రికాలమేతజ్జప్త్వా క్రతుశతఫలమవాప్నోతి । హస్తాదిత్యే జపతి స మహామృత్యుం తరతి స మహామృత్యుం తరతి య ఏవం వేద । ఇత్యుపనిషత్ ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ కఠోపనిషత్తు ॥

శాంతి పాఠః

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

అథ ప్రథమాధ్యాయే ప్రథమావల్లీ

ఓం ఉశన్హ వై వాజశ్రవసః సర్వ వేదసం దదౌ । తస్య హ నచికేతా నామ పుత్ర ఆస ॥ 1 ॥ తగ్ం హ కుమారగ్ం సన్తం దక్షిణాసు నీయమానాసు శ్రద్ధాఽఽ వివేశ, సోఽమన్యత ॥ 2 ॥ పీతోదకా జగ్ధతృణా దుగ్ధదోహా నిరిన్ద్రియాః । అనన్దా నామ తే లోకాస్తాన్స గచ్ఛతి తా దదత్ ॥ 3 ॥ స హోవాచ పితరం తత కస్మై మాం దాస్యసీతి । ద్వితీయం తృతీయం తగ్ం హోవాచ మృత్యవే త్వా దదామీతి ॥ 4 ॥ బహూనామేమి ప్రథమో బహూనామేమి మధ్యమః । కిగ్స్విద్యమస్య కర్తవ్యం, యన్మయాఽద్య కరిష్యతి ॥ 5 ॥

అనుపశ్య యథా పూర్వే ప్రతిపశ్య తథాఽపరే । సస్యమివ మర్త్యః పచ్యతే సస్యమివాజాయతే పునః ॥ 6 ॥ వైశ్వానరః ప్రవిశత్యతిథిర్బ్రాహ్మణో గృహాన్ । తస్యైతాగ్ం శాన్తిం కుర్వన్తి హర వైవస్వతోదకమ్ ॥ 7 ॥ ఆశాప్రతీక్షే సంగతగ్ం సూనృతాం చేష్టాపూర్తే పుత్రపశూగ్శ్చ సర్వాన్ । ఏతద్వృంక్తే పురుషస్యాల్పమేధసో యస్యానశ్నన్ వసతి బ్రాహ్మణో గృహే ॥ 8 ॥ తిస్రో రాత్రీర్యదవాత్సీర్గృహే మేఽనశ్నన్బ్రహ్మన్నతిథిర్నమస్యః । నమస్తేఽస్తు బ్రహ్మన్ స్వస్తి మేఽస్తు తస్మాత్ప్రతి త్రీన్వరాన్వృణీష్వ ॥ 9 ॥ శాన్తసంకల్పః సుమనా యథా స్యాద్వీతమన్యుర్గౌతమో మాఽభి మృత్యో । త్వత్ప్రసృష్టం మాఽభి వదేత్ప్రతీత ఏతత్త్రయాణాం ప్రథమం వరం వృణే ॥ 10 ॥

యథా పురస్తాద్భవితా ప్రతీత ఔద్దాలకిరారుణిర్మత్ప్రసృష్టః । సుఖగ్ం రాత్రీః శయితా వీతమన్యుస్త్వాం దదృశివాన్ మృత్యుముఖాత్ప్రముక్తమ్ ॥ 11 ॥ స్వర్గే లోకే న భయం కించనాస్తి న తత్ర త్వం న జరయా బిభేతి । ఉభే తీర్త్వాఽశనాయాపిపాసే శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే ॥ 12 ॥ స త్వమగ్నిగ్ం స్వర్గ్యమధ్యేషి మృత్యో ప్రబ్రూహి తగ్ం శ్రద్దధానాయ మహ్యమ్। స్వర్గలోకా అమృతత్త్వం భజన్త ఏతద్ ద్వితీయేన వృణే వరేణ ॥ 13 ॥ ప్ర తే బ్రవీమి తదు మే నిబోధ స్వర్గ్యమగ్నిం నచికేతః ప్రజానన్ । అనన్తలోకాప్తిమథో ప్రతిష్ఠాం విద్ధి త్వమేతం నిహితం గుహాయామ్ ॥14॥

లోకాదిమగ్నిం తమువాచ తస్మై యా ఇష్టకా యావతీర్వా యథా వా । స
చాపి తత్ ప్రత్యవదద్యథోక్తమథాస్య మృత్యుః పునరేవాహ తుష్టః ॥ 15 ॥
తమబ్రవీత్ప్రీయమాణో మహాత్మా వరం తవేహాద్య దదామి భూయః ।
తవైవ నామ్నా భవితాఽయమగ్నిః సృఙ్కాం చేమామనేకరూపాం గృహాణ
॥ 16 ॥ త్రిణాచికేతస్త్రిభిరేత్య సన్ధిం త్రికర్మకృత్తరతి జన్మమృత్యూ ।
బ్రహ్మజజ్ఞం దేవమీడ్యం విదిత్వా నిచాయ్యేమాగ్ం శాన్తిమత్యన్తమేతి
॥ 17 ॥ త్రిణాచికేతస్త్రయమేతద్విదిత్వా య ఏవం విద్వాగ్శ్చినుతే
నాచికేతమ్ । స మృత్యుపాశాన్పురతః ప్రణోద్య శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే
॥ 18 ॥ ఏష తేఽగ్ని ర్నచికేతః స్వర్గ్యో యమవృణీథా ద్వితీయేన వరేణ ।
ఏతమగ్నిం తవైవ ప్రవక్ష్యన్తి జనాసస్తృతీయం వరం నచికేతో వృణీష్వ
॥ 19 ॥ యేయం ప్రేతే విచికిత్సా మనుష్యేఽస్తీత్యేకే నాయమస్తీతి చైకే ।
ఏతద్విద్యామనుశిష్టస్త్వయాఽహం వరాణామేష వరస్తృతీయః ॥ 20 ॥

దేవైరత్రాపి విచికిత్సితం పురా న హి సువిజ్ఞేయమణురేష
ధర్మః । అన్యం వరం నచికేతో వృణీష్వ మా మోపరోత్సీరతి మా సృజైనమ్
॥ 21 ॥ దేవైరత్రాపి విచికిత్సితం కిల త్వం చ మృత్యో యన్న సువిజ్ఞేయమాత్థ ।
వక్తా చాస్య త్వాదృగన్యో న లభ్యో నాన్యో వరస్తుల్య ఏతస్య కశ్చిత్ ॥ 22 ॥
శతాయుషః పుత్రపౌత్రాన్ వృణీష్వ బహూన్పశూన్ హస్తి హిరణ్యమశ్వాన్ ।

భూమేర్మహదాయతనం వృణీష్వ స్వయం చ జీవ శరదో యావదిచ్ఛసి ॥ 23 ॥ ఏతత్తుల్యం యది మన్యసే వరం వృణీష్వ విత్తం చిరజీవికాం చ । మహాభూమౌ నచికేతస్త్వమేధి కామానాం త్వా కామభాజం కరోమి ॥ 24 ॥ యే యే కామా దుర్లభా మర్త్యలోకే సర్వాన్కామాగ్ శ్ఛన్దతః ప్రార్థయస్వ। ఇమా రామాః సరథాః సతూర్యా న హీదృశా లమ్భనీయా మనుష్యైః ॥ ఆభిర్మత్ప్రత్తాభిః పరిచారయస్వ నచికేతో మరణం మాఽనుప్రాక్షీః ॥25 ॥

శ్వోఽభావా మర్త్యస్య యదన్తకైతత్సర్వేన్ద్రియాణాం జరయన్తి తేజః । అపి సర్వం జీవితమల్పమేవ తవైవ వాహాస్తవ నృత్యగీతే ॥ 26 ॥ న విత్తేన తర్పణీయో మనుష్యో లప్స్యామహే విత్తమద్రాక్ష్మ చేత్త్వా । జీవిష్యామో యావదీశిష్యసి త్వం వరస్తు మే వరణీయః స ఏవ ॥ 27 ॥ అజీర్యతామమృతానాముపేత్య జీర్యన్మర్త్యః క్వధఃస్థః ప్రజానన్ । అభిధ్యాయన్వర్ణరతిప్రమోదానతిదీర్ఘే జీవితే కో రమేత ॥ 28 ॥ యస్మిన్నిదం విచికిత్సన్తి మృత్యోయత్సాపరాయే మహతి బ్రూహి నస్తత్ । యోఽయం వరో గూఢమనుప్రవిష్టో నాన్యం తస్మాన్నచికేతా వృణీతే ॥ 29 ॥

ద్వితీయా వల్లీ

అన్యచ్ఛ్రేయోఽన్యదుతైవ ప్రేయస్తే ఉభే నానార్థే పురుషగ్ం సినీతః । తయోః శ్రేయ ఆదదానస్య సాధు భవతి హీయతేఽర్థాద్య ఉ ప్రేయో వృణీతే

॥ 1 ॥ శ్రేయశ్చ ప్రేయశ్చ మనుష్యమేతస్తౌ సమ్పరీత్య వివినక్తి ధీరః ।
శ్రేయోహిధీరోఽభిప్రేయసో వృణీతే ప్రేయో మన్దో యోగక్షేమాద్వృణీతే
॥ 2 ॥ స త్వం ప్రియాన్ ప్రియరూపాగ్ంశ్చ కామానభిధ్యాయన్నచికేతోఽత్య
స్రాక్షీః । నైతాగ్ం సృఙ్కాం విత్తమయీమవాప్తో యస్యాం మజ్జన్తి బహవో
మనుష్యాః ॥ 3 ॥ దూరమేతే విపరీతే విషూచీ అవిద్యా యా చ విద్యేతి
జ్ఞాతా । విద్యాభీప్సినం నచికేతసం మన్యే న త్వా కామా బహవోఽలోలుపన్త
॥ 4 ॥ అవిద్యాయామన్తరే వర్తమానాః స్వయం ధీరాః పణ్డితంమన్యమానాః ।
దన్ద్రమ్యమాణాః పరియన్తి మూఢా అన్ధేనైవ నీయమానా యథాఽన్ధాః
॥ 5 ॥

న సామ్పరాయః ప్రతిభాతి బాలం ప్రమాద్యన్తం విత్తమోహేన మూఢమ్ ।
అయం లోకో నాస్తి పర ఇతి మానీ పునః పునర్వశమాపద్యతే మే ॥ 6 ॥
శ్రవణాయాపి బహుభిర్యో న లభ్యః శృణ్వన్తోఽపి బహవో యం న విద్యుః ।
ఆశ్చర్యో వక్తా కుశలోఽస్య లబ్ధాఽఽశ్చర్యో జ్ఞాతా కుశలానుశిష్టః ॥ 7 ॥
న నరేణావరేణ ప్రోక్త ఏష సువిజ్ఞేయో బహుధా చిన్త్యమానః । అనన్యప్రోక్తే
గతిరత్ర నాస్త్యణీయాన్హ్యతర్క్యమణుప్రమాణాత్ ॥ 8 ॥ నైషా తర్కేణ
మతిరాపనేయా ప్రోక్తాఽన్యేనైవ సుజ్ఞానాయ ప్రేష్ఠ । యాం త్వమాపః
సత్యధృతిర్బతాసి త్వాదృఙ్ నో భూయా న్నచికేతః ప్రష్టా ॥ 9 ॥ జానామ్యహగ్ం

శేవధిరిత్యనిత్యం న హ్యధ్రువైః ప్రాప్యతే హి ధ్రువం తత్ । తతో మయా నాచికేతశ్చితోఽగ్నిరనిత్యైర్ద్రవ్యైః ప్రాప్తవానస్మి నిత్యమ్ ॥ 10 ॥

కామస్యాఽఽప్తిం జగతః ప్రతిష్ఠాం క్రతోరానన్త్యమభయస్య పారమ్ । స్తోమం మహదురుగాయం ప్రతిష్ఠాం దృష్ట్వా ధృత్యా ధీరో నచికేతోఽత్యస్రాక్షీః ॥ 11 ॥ తం దుర్దర్శం గూఢమనుప్రవిష్టం గుహాహితం గహ్వరేష్ఠం పురాణమ్ । అధ్యాత్మయోగాధిగమేన దేవం మత్వా ధీరో హర్ష శోకౌ జహాతి ॥ 12 ॥ ఏతచ్ఛృత్వా సమ్పరిగృహ్య మర్త్యః ప్రవృహ్య ధర్మ్య మణుమేతమాప్య । స మోదతే మోదనీయగ్ం హి లబ్ధ్వా వివృతగ్ం సద్మ నచికేతసం మన్యే ॥ 13 ॥ అన్యత్ర ధర్మాదన్యత్రాధర్మాదన్యత్రాస్మాత్ కృతాకృతాత్ । అన్యత్ర భూతాచ్చ భవ్యాచ్చ యత్తత్పశ్యసి తద్వద ॥ 14 ॥ సర్వే వేదా యత్పదమామనన్తి తపాగ్ంసి సర్వాణి చ యద్వదన్తి । యదిచ్ఛన్తో బ్రహ్మచర్యం చరన్తి తత్తే పదగ్ం సంగ్రహేణ బ్రవీమ్యోమిత్యేతత్ ॥ 15 ॥

ఏతద్ధ్యేవాక్షరం బ్రహ్మ ఏతద్ధ్యేవాక్షరం పరమ్ । ఏతద్ధ్యేవాక్షరం జ్ఞాత్వా యో యదిచ్ఛతి తస్య తత్ ॥ 16 ॥ ఏతదాలమ్బనం శ్రేష్ఠమేతదాలమ్బనం పరమ్ । ఏతదాలమ్బనం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥ 17 ॥ న జాయతే మ్రియతే వా విపశ్చిన్నాయం కుతశ్చిన్న బభూవ కశ్చిత్ । అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో న హన్యతే హన్యమానే శరీరే ॥ 18 ॥ హన్తా

చేన్మన్యతే హన్తుగ్ంం హతశ్చేన్మన్యతే హతమ్। ఉభౌ తౌ న విజానీతో నాయగ్ంం హన్తి న హన్యతే ॥ 19 ॥ అణోరణీయాన్మహతో మహీయానాత్మాస్య జన్తోర్నిహితో గుహాయామ్। తమక్రతుః పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమాత్మనః ॥ 20 ॥

ఆసీనో దూరం వ్రజతి శయానో యాతి సర్వతః। కస్తం మదామదం దేవం మదన్యో జ్ఞాతుమర్హతి ॥ 21 ॥ అశరీరగ్ంం శరీరేష్వనవస్థే-ష్వవస్థితమ్। మహాన్తం విభుమాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి ॥ 22 ॥ నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో న మేధయా న బహునా శ్రుతేన । యమేవైషవృణుతే తేన లభ్యస్తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూగ్ం స్వామ్ ॥ 23 ॥ నావిరతో దుశ్చరితాన్నాశాన్తో నాసమాహితః । నాశాన్తమానసో వాఽపి ప్రజ్ఞానే నైనమాప్నుయాత్ ॥ 24 ॥ యస్య బ్రహ్మ చ క్షత్రం చ ఉభే భవత ఓదనః । మృత్యుర్యస్యోపసేచనం క ఇత్థా వేద యత్ర సః ॥ 25 ॥

తృతీయా వల్లీ

ఋతం పిబన్తౌ సుకృతస్య లోకే గుహాం ప్రవిష్టౌ పరమే పరార్ధే । ఛాయాతపౌ బ్రహ్మవిదో వదన్తి పంచాగ్నయో యే చ త్రిణాచికేతాః ॥ 1 ॥ యః సేతురీజానానామక్షరం బ్రహ్మ యత్పరమ్। అభయం తితీర్షతాం పారం

నాచికేతగ్ం శకేమహి ॥ 2 ॥ ఆత్మానగ్ం రథినం విద్ధి శరీరగ్ం రథమేవ తు । బుద్ధిం తు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగ్రహమేవ చ ॥ 3 ॥ ఇంద్రియాణి హయానాహుర్విషయాగ్ స్తేషు గోచరాన్ । ఆత్మేన్ద్రియ మనోయుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషిణః ॥ 4 ॥ యస్త్వ విజ్ఞానవాన్ భవత్యయుక్తేన మనసా సదా । తస్యేన్ద్రియాణ్యవశ్యాని దుష్టాశ్వా ఇవ సారథేః ॥ 5 ॥

యస్తు విజ్ఞానవాన్ భవతి యుక్తేన మనసా సదా । తస్యేన్ద్రియాణి వశ్యాని సదశ్వా ఇవ సారథేః ॥ 6 ॥ యస్త్వవిజ్ఞానవాన్ భవత్యమనస్కః సదాఽ శుచిః । న స తత్పదమాప్నోతి సంసారం చాధిగచ్ఛతి ॥ 7 ॥ యస్తు విజ్ఞానవాన్భవతి సమనస్కః సదా శుచిః । స తు తత్పదమాప్నోతి యస్మాద్భూయో న జాయతే ॥ 8 ॥ విజ్ఞానసారథిర్యస్తు మనః ప్రగ్రహవా న్నరః । సోఽ ధ్వనః పారమాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ॥ 9 ॥ ఇన్ద్రియేభ్యః పరా హ్యర్థా అర్థేభ్యశ్చ పరం మనః । మనసస్తు పరా బుద్ధిర్బుద్ధేరాత్మా మహాన్పరః ॥ 10 ॥

మహతః పరమవ్యక్తం, అవ్యక్తాత్పురుషః పరః । పురుషాన్న పరం కించిత్, సా కాష్ఠా సా పరా గతిః ॥ 11 ॥ ఏష సర్వేషు భూతేషు, గూఢోఽ ఽ త్మా న ప్రకాశతే । దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మదర్శిభిః ॥ 12 ॥ యచ్ఛేద్వాఙ్మనసీ ప్రాజ్ఞస్తద్యచ్ఛేజ్జ్ఞాన ఆత్మని । జ్ఞానమాత్మని మహతి నియచ్ఛేత్తద్యచ్ఛేచ్ఛాన్త ఆత్మని ॥ 13 ॥ ఉత్తిష్ఠత జాగ్రత ప్రాప్య వరాన్నిబోధత ।

క్షురస్య ధారా నిశితా దురత్యయా, దుర్గం పథస్తత్కవయో వదన్తి ॥ 14 ॥ అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం తథాఽరసం నిత్యమగన్ధవచ్చ యత్ । అనాద్యనన్తం మహతః పరం ధ్రువం నిచాయ్య తన్మృత్యు ముఖాత్ప్రముచ్యతే ॥ 15 ॥

నాచికేతముపాఖ్యానం మృత్యుప్రోక్తగ్ం సనాతనమ్ । ఉక్త్వా శ్రుత్వా చ మేధావీ బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥ 16 ॥ య ఇమం పరమం గుహ్యం శ్రావయేద్బ్రహ్మసంసది । ప్రయతః శ్రాద్ధకాలే వా తదానంత్యాయ కల్పతే తదానంత్యాయ కల్పత ఇతి ॥ 17 ॥

చతుర్థీ వల్లీ

పరాంచి ఖాని వ్యతృణత్స్వయంభూస్తస్మాత్పరాఙ్పశ్యతి నాన్తరాత్మన్ । కశ్చిద్ధీరః ప్రత్యగాత్మానమైక్షదావృత్తచక్షురమృతత్వమిచ్ఛన్ ॥ 1 ॥ పరాచః కామాననుయన్తి బాలాస్తే మృత్యోర్యన్తి వితతస్య పాశమ్ । అథ ధీరా అమృతత్వం విదిత్వా ధ్రువమధ్రువేష్విహ న ప్రార్థయన్తే ॥ 2 ॥ యేన రూపం రసం గన్ధం శబ్దాన్స్పర్శాగ్శ్చ మైథునాన్ । ఏతేనైవ విజానాతి కిమత్ర పరిశిష్యతే । ఏతద్వై తత్ ॥ 3 ॥ స్వప్నాన్తం జాగరితాన్తం చోభౌ యేనానుపశ్యతి । మహాన్తం విభుమాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి ॥ 4 ॥ య ఇమం మధ్వదం వేద

ఆత్మానం జీవమన్తికాత్ । ఈశానం భూతభవ్యస్య న తతో విజుగుప్సతే ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 5 ॥

యః పూర్వం తపసో జాతమద్భ్యః పూర్వమజాయత । గుహాం ప్రవిశ్య తిష్ఠన్తం యో భూతేభిర్వ్యపశ్యత ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 6 ॥ యా ప్రాణేన సమ్భవత్యదితిర్దేవతామయీ । గుహాం ప్రవిశ్య తిష్ఠన్తీం యా భూతేభి ర్వ్యజాయత ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 7 ॥ అరణ్యోర్నిహితో జాతవేదా గర్భ ఇవ సుభృతో గర్భిణీభిః । దివే దివ ఈడ్యో జాగృవద్భిర్హవిష్మద్భిర్మనుష్యేభిరగ్నిః । ఏతద్వై తత్ ॥ 8 ॥ యతశ్చోదేతి సూర్యోఽస్తం యత్ర చ గచ్ఛతి । తం దేవాః సర్వే అర్పితాస్తదు నాత్యేతి కశ్చన ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 9 ॥ యదేవేహ తదముత్ర యదముత్ర తదన్విహ । మృత్యోః స మృత్యుమాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి ॥ 10 ॥

మనసైవేదమాప్తవ్యం నేహ నానాస్తి కించన । మృత్యోః స మృత్యుం గచ్ఛతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి ॥ 11 ॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో మధ్య ఆత్మని తిష్ఠతి । ఈశానో భూతభవ్యస్య న తతో విజుగుప్సతే ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 12 ॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో జ్యోతిరివాధూమకః । ఈశానో భూతభవ్యస్య స ఏవాద్య స ఉ శ్వః ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 13 ॥ యథోదకం దుర్గే వృష్టం పర్వతేషు విధావతి । ఏవం ధర్మాన్పృథక్ పశ్యంస్తానేవాను విధావతి ॥ 14 ॥

యథోదకం శుద్ధే శుద్ధమాసిక్తం తాదృగేవ భవతి । ఏవం మునేర్విజానత ఆత్మా భవతి గౌతమ ॥ 15 ॥

పంచమి వల్లీ

పురమేకాదశద్వారమజస్యావక్రచేతసః । అనుష్ఠాయ న శోచతి విముక్తశ్చ విముచ్యతే ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 1 ॥ హగ్ంసః శుచిషద్వసురన్తరిక్షసద్ధోతా వేదిషదతిథిర్దురోణసత్ । నృషద్వరసదృత సద్వ్యోమసదబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్ ॥ 2 ॥ ఊర్ధ్వం ప్రాణమున్నయత్యపానం ప్రత్యగస్యతి । మధ్యే వామనమాసీనం విశ్వే దేవా ఉపాసతే ॥ 3 ॥ అస్య విస్రంసమానస్య శరీరస్థస్య దేహినః । దేహాద్విముచ్యమానస్య కిమత్ర పరిశిష్యతే ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 4 ॥ న ప్రాణేన నాపానేన మర్త్యో జీవతి కశ్చన । ఇతరేణ తు జీవన్తి యస్మిన్నేతావుపాశ్రితౌ ॥ 5 ॥

హన్త త ఇదం ప్రవక్ష్యామి గుహ్యం బ్రహ్మ సనాతనమ్ । యథా చ మరణం ప్రాప్య ఆత్మా భవతి గౌతమ ॥ 6 ॥ యోనిమన్యే ప్రపద్యన్తే శరీరత్వాయ దేహినః । స్థాణుమన్యేఽనుసంయన్తి యథాకర్మ యథా శ్రుతమ్ ॥ 7 ॥ య ఏష సుప్తేషు జాగర్తి కామం కామం పురుషో నిర్మిమాణః । తదేవ శుక్రం తద్బ్రహ్మ తదేవామృతముచ్యతే ॥ తస్మింల్లోకాః శ్రితాః సర్వే తదు నాత్యేతి

కశ్చన ॥ ఏతద్వై తత్ ॥ 8 ॥ అగ్నిర్యథైకో భువనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ । ఏకస్తథా సర్వభూతాన్తరాత్మా రూపం రూపం ప్రతిరూపో బహిశ్చ ॥ 9 ॥ వాయు ర్యథైకో భువనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ । ఏకస్తథా సర్వభూతాన్తరాత్మా రూపం రూపం ప్రతిరూపో బహిశ్చ ॥ 10 ॥

సూర్యో యథా సర్వలోకస్య చక్షుర్న లిప్యతే చాక్షుషైర్బాహ్యదోషైః । ఏకస్తథా సర్వభూతాన్తరాత్మా న లిప్యతే లోకదుఃఖేన బాహ్యః ॥ 11 ॥ ఏకో వశీ సర్వభూతాన్తరాత్మా ఏకం రూపం బహుధా యః కరోతి । తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరాస్తేషాం సుఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్ ॥ 12 ॥ నిత్యోఽనిత్యానాం చేతనశ్చేతనానామేకో బహూనాం యో విదధాతి కామాన్ । తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరాస్తేషాం శాన్తిః శాశ్వతీ నేతరేషామ్ ॥ 13 ॥ తదేతదితి మన్యన్తేఽనిర్దేశ్యం పరమం సుఖమ్ । కథం ను తద్విజానీయాం కిము భాతి విభాతి వా ॥ 14 ॥ న తత్ర సూర్యో భాతి న చంద్రతారకం నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయమగ్నిః । తమేవ భాన్తమను భాతి సర్వం తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి ॥ 15 ॥

షష్ఠి వల్లీ

ఊర్ధ్వమూలోఽవాక్శాఖ ఏషోఽశ్వత్థః సనాతనః । తదేవ శుక్రం తద్బ్రహ్మ తదేవామృతముచ్యతే ॥ తస్మింల్లోకాః శ్రితాః సర్వే తదు నాత్యేతి కశ్చన । ఏతద్వై తత్ ॥ 1 ॥ యదిదం కించ జగత్సర్వం ప్రాణ ఏజతి నిఃసృతమ్ । మహద్భయం వజ్రముద్యతం య ఏతద్విదురమృతాస్తే భవన్తి ॥ 2 ॥ భయాదస్యాగ్నిస్తపతి భయాత్తపతి సూర్యః । భయాదిన్ద్రశ్చ వాయుశ్చ, మృత్యుర్ధావతి పంచమః ॥ 3 ॥ ఇహ చేదశకద్బోద్ధుం ప్రాక్శరీరస్య విస్రసః । తతః సర్వేషు లోకేషు శరీరత్వాయ కల్పతే ॥ 4 ॥ యథాఽఽదర్శే తథాఽఽత్మని యథా స్వప్నే తథా పితృలోకే । యథాఽప్సు పరీవ దదృశే తథా గన్ధర్వలోకే ఛాయాతపయోరివ బ్రహ్మలోకే ॥ 5 ॥

ఇన్ద్రియాణాం పృథగ్భావముదయాస్తమయౌ చ యత్ । పృథగుత్పద్యమానానాం మత్వా ధీరో న శోచతి ॥ 6 ॥ ఇన్ద్రియేభ్యః పరం మనో మనసః సత్వముత్తమమ్ । సత్వాదధి మహానాత్మా మహతోఽవ్యక్తముత్తమమ్ ॥ 7 ॥ అవ్యక్తాత్తు పరః పురుషో వ్యాపకోఽలిఙ్గ ఏవ చ । యం జ్ఞాత్వా ముచ్యతే జన్తురమృతత్వం చ గచ్ఛతి ॥ 8 ॥ న సందృశే తిష్ఠతి రూపమస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనమ్ । హృదా మనీషా

మనసాఽభిక్లుప్తో య ఏతద్విదురమృతాస్తే భవన్తి ॥ 9 ॥ యదా పఞ్చావతిష్ఠన్తే జ్ఞానాని మనసా సహ । బుద్ధిశ్చ న విచేష్టతే తామాహుః పరమాం గతిమ్ ॥ 10 ॥

తాం యోగమితి మన్యన్తే స్థిరామిన్ద్రియధారణామ్ । అప్రమత్తస్తదా భవతి యోగో హి ప్రభవాప్యయౌ ॥ 11 ॥ నైవ వాచా న మనసా ప్రాప్తుం శక్యో న చక్షుషా । అస్తీతి బ్రువతోఽన్యత్ర కథం తదుపలభ్యతే ॥ 12 ॥ అస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్యస్తత్త్వభావేన చోభయోః । అస్తీత్యేవోపలబ్ధస్య తత్త్వభావః ప్రసీదతి ॥ 13 ॥ యదా సర్వే ప్రముచ్యన్తే కామా యేఽస్య హృది శ్రితాః । అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుతే ॥ 14 ॥ యదా సర్వే ప్రభిద్యన్తే హృదయస్యేహ గ్రన్థయః । అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యేతావద్ధ్యనుశాసనమ్ ॥ 15 ॥

శతం చైకా చ హృదయస్య నాడ్యస్తాసాం మూర్ధానమభినిఃసృతైకా । తయోర్ధ్వమాయన్నమృతత్వమేతి విష్వఙ్ఙన్యా ఉత్క్రమణే భవన్తి ॥ 16 ॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోఽన్తరాత్మా సదా జనానాం హృదయే సన్నివిష్టః । తం స్వాచ్ఛరీరాత్ప్రవృహేన్ముఞ్జాదివేషీకాం ధైర్యేణ । తం విద్యాచ్ఛుక్రమమృతం తం విద్యాచ్ఛుక్రమమృతమితి ॥ 17 ॥ మృత్యుప్రోక్తాం నాచికేతోఽథ లబ్ధ్వా

విద్యామేతాం యోగవిధిం చ కృత్స్నమ్ । బ్రహ్మప్రాప్తో విరజోఽభూద్విమృత్యురన్యోఽప్యేవం యో విదధ్యాత్మమేవ ॥ 18 ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

త్వం పరం పరమం తేజో మంగలానాం చ మంగలమ్ ।
అప్రమేయగుణశ్చైవ మంత్రాణాం మంత్రగో భవాన్ ॥

స్కన్దపురాణం – 1, 2, 29, 126.

॥ ముణ్డకోపనిషత్ ॥

శాంతి పాఠః

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

అథ ప్రథమ ముణ్డకే ప్రథమః ఖణ్డః

ఓం బ్రహ్మా దేవానాం ప్రథమః సమ్బభూవ విశ్వస్య కర్తా భువనస్య గోప్తా । స బ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠామథర్వాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయ ప్రాహ ॥ 1 ॥

అథర్వణే యాం ప్రవదేత బ్రహ్మాఽథర్వా తాం పురోవాచాఙ్గిరే బ్రహ్మవిద్యామ్ । స భారద్వాజాయ సత్యవహాయ ప్రాహ భారద్వాజోఽఙ్గిరసే పరావరామ్ ॥ 2 ॥

శౌనకో హ వై మహాశాలోఽంగిరసం విధివదుపసన్నః పప్రచ్ఛ । కస్మిన్ను భగవో విజ్ఞాతే సర్వమిదం విజ్ఞాతం భవతీతి ॥ 3 ॥

తస్మై స హోవాచ । ద్వే విద్యే వేదితవ్యే ఇతి హ స్మ యద్బ్రహ్మవిదో వదన్తి పరా చైవాపరా చ ॥ 4 ॥

తత్రాపరా ఋగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదోఽథర్వ వేదః శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛన్దో జ్యోతిషమితి । అథ పరా యయా తదక్షరమధిగమ్యతే ॥ 5 ॥

యత్తదద్రేశ్యమగ్రాహ్యమగోత్రమవర్ణమచక్షుః శ్రోత్రం తదపాణిపాదమ్ । నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూక్ష్మం తదవ్యయం యద్భూతయోనిం పరిపశ్యన్తి ధీరాః ॥ 6 ॥

యథోర్ణనాభిః సృజతే గృహ్ణతే చ యథా పృథివ్యామోషధయః సమ్భవన్తి । యథా సతః పురుషాత్కేశలోమాని తథాఽక్షరాత్సంభవతీహ విశ్వమ్ ॥ 7 ॥

తపసా చీయతే బ్రహ్మ తతోఽన్నమభిజాయతే । అన్నాత్ప్రాణో మనః సత్యం లోకాః కర్మసు చామృతమ్ ॥ 8 ॥

యః సర్వజ్ఞః సర్వవిద్యస్య జ్ఞానమయం తపః । తస్మాదేతద్బ్రహ్మ నామ రూపమన్నం చ జాయతే ॥ 9 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః

ఓం తదేతత్సత్యం మన్త్రేషు కర్మాణి కవయో యాన్యపశ్యంస్తాని త్రేతాయాం బహుధా సన్తతాని । తాన్యాచరథ నియతం సత్యకామా ఏష వః పన్థాః సుకృతస్య లోకే ॥ 1 ॥

యదా లేలాయతే హ్యర్చిః సమిద్ధే హవ్యవాహనే । తదాऽऽజ్యభాగావన్తరేణాऽऽహుతీః ప్రతిపాదయేత్ ॥ 2 ॥

యస్యాగ్నిహోత్రమదర్శమపౌర్ణమాసమచాతుర్మాస్యమనాగ్రయణమతిథివర్జితం చ । అహుతమవైశ్వదేవమవిధినా హుతమాసప్తమాంస్తస్య లోకాన్హినస్తి ॥ 3 ॥

కాళీ కరాళీ చ మనోజవా చ సులోహితా యా చ సుధూమ్రవర్ణా । స్ఫులింగినీ విశ్వరుచీ చ దేవీ లేలాయమానా ఇతి సప్త జిహ్వాః ॥ 4 ॥

ఏతేషు యశ్చరతే భ్రాజమానేషు యథాకాలం చాऽऽహుతయో హ్యాదదాయన్ । తం నయన్త్యేతాః సూర్యస్య రశ్మయో యత్ర దేవానాం పతిరేకోऽధివాసః ॥ 5 ॥

ఏహ్యేహీతి తమాహుతయః సువర్చసః సూర్యస్య రశ్మిభిర్యజమానం వహన్తి । ప్రియాం వాచమభివదన్త్యోऽర్చయన్త్య ఏష వః పుణ్యః సుకృతో బ్రహ్మలోకః ॥ 6 ॥

ప్లవా హ్యేతే అదృఢా యజ్ఞరూపా అష్టాదశోక్తమవరం యేషు కర్మ ।
ఏతచ్ఛ్రేయో యేఽభినన్దన్తి మూఢా జరామృత్యుం తే పునరేవాపి యన్తి
॥ 7 ॥

అవిద్యాయామన్తరే వర్తమానాః స్వయం ధీరాః పణ్డితం మన్యమానాః ।
జంఘన్యమానాః పరియన్తి మూఢా అన్ధేనైవ నీయమానా యథాఽన్ధాః
॥ 8 ॥

అవిద్యాయాం బహుధా వర్తమానా వయం కృతార్థా ఇత్యభిమన్యన్తి
బాలాః । యత్కర్మిణో న ప్రవేదయన్తి రాగాత్తేనాతురాః క్షీణలోకాశ్చ్యవన్తే
॥ 9 ॥

ఇష్టాపూర్తం మన్యమానా వరిష్ఠం నాన్యచ్ఛ్రేయో వేదయన్తే ప్రమూఢాః ।
నాకస్య పృష్ఠే తే సుకృతేఽనుభూత్వేమం లోకం హీనతరం వా విశన్తి ॥ 10 ॥

తపః శ్రద్ధే యే హ్యుపవసన్త్యరణ్యే శాన్తా విద్వాంసో భైక్ష్యచర్యాం చరన్తః ।
సూర్యద్వారేణ తే విరజాః ప్రయాన్తి యత్రామృతః స పురుషో హ్యవ్యయాత్మా
॥ 11 ॥

పరీక్ష్య లోకాన్కర్మచితాన్బ్రాహ్మణో నిర్వేదమాయాన్నాస్త్యకృతః కృతేన ।
తద్విజ్ఞానార్థం స గురుమేవాభిగచ్ఛేత్సమిత్పాణిః శ్రోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠమ్
॥ 12 ॥

తస్మై స విద్వానుపసన్నాయ సమ్యక్ ప్రశాన్తచిత్తాయ శమాన్వితాయ । యేనాక్షరం పురుషం వేద సత్యం ప్రోవాచ తాం తత్త్వతో బ్రహ్మవిద్యామ్ ॥ 13 ॥

అథ ద్వితీయ ముణ్డకే ప్రథమః ఖణ్డః

ఓం తదేతత్సత్యం యథా సుదీప్తాత్పావకాద్విస్ఫులింగాః సహస్రశః ప్రభవన్తే సరూపాః । తథాఽక్షరాద్వివిధాః సోమ్య భావాః ప్రజాయన్తే తత్ర చైవాపియన్తి ॥ 1 ॥

దివ్యో హ్యమూర్తః పురుషః స బాహ్యాభ్యన్తరో హ్యజః । అప్రాణో హ్యమనాః శుభ్రో, హ్యక్షరాత్పరతః పరః ॥ 2 ॥

ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మనస్సర్వేన్ద్రియాణి చ । ఖం వాయుర్జ్యోతి రాపః పృథివీ విశ్వస్య ధారిణీ ॥ 3 ॥

అగ్నిర్మూర్ధా చక్షుషీ చన్ద్రసూర్యౌ దిశః శ్రోత్రే వాగ్వివృతాశ్చ వేదాః । వాయుః ప్రాణో హృదయం విశ్వమస్య పద్భ్యాం పృథివీ హ్యేష సర్వభూతాన్తరాత్మా ॥ 4 ॥

తస్మాదగ్నిః సమిధో యస్య సూర్యః సోమాత్పర్జన్య ఓషధయః పృథివ్యామ్ । పుమాన్ రేతః సించతి యోషితాయాం బహ్వీః ప్రజాః పురుషాత్సమ్ప్రసూతాః ॥ 5 ॥

తస్మాదృచః సామ యజూంషి దీక్షా యజ్ఞాశ్చ సర్వే క్రతవో దక్షిణాశ్చ । సంవత్సరశ్చ యజమానశ్చ లోకాః సోమో యత్ర పవతే యత్ర సూర్యః ॥ 6 ॥

తస్మాచ్చ దేవా బహుధా సమ్ప్రసూతాః సాధ్యా మనుష్యాః పశవో వయాంసి । ప్రాణాపానౌ వ్రీహియవౌ తపశ్చ శ్రద్ధా సత్యం బ్రహ్మచర్యం విధిశ్చ ॥ 7 ॥

సప్త ప్రాణాః ప్రభవన్తి తస్మాత్సప్తార్చిషః సమిధః సప్త హోమాః । సప్త ఇమే లోకా యేషు చరన్తి ప్రాణా గుహాశయా నిహితాః సప్త సప్త ॥ 8 ॥

అతః సముద్రా గిరయశ్చ సర్వేఽస్మాత్ స్యన్దన్తే సిన్ధవః సర్వరూపాః । అతశ్చ సర్వా ఓషధయో రసశ్చ యేనైష భూతైస్తిష్ఠతే హ్యన్తరాత్మా ॥ 9 ॥

పురుష ఏవేదం విశ్వం కర్మ తపో బ్రహ్మ పరామృతమ్ । ఏతద్యో వేద నిహితం గుహాయాం సోఽవిద్యాగ్రంథిం వికిరతీహ సోమ్య ॥ 10 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః

ఓం ఆవిః స్సన్నిహితం గుహాచరం నామ మహత్పదమత్రైతత్సమర్పితమ్ । ఏజత్ప్రాణన్నిమిషచ్చ యదేతజ్జానథ సదసద్వరేణ్యం పరం విజ్ఞానాద్యద్వరిష్ఠం ప్రజానామ్ ॥ 1 ॥

యదర్చిమద్యదణుభ్యోఽణు చ యస్మింల్లోకా నిహితా లోకినశ్చ । తదేతదక్షరం బ్రహ్మ స ప్రాణస్తదు వాఙ్మనః । తదేతత్సత్యం తదమృతం తద్వేద్ధవ్యం సోమ్య విద్ధి ॥ 2 ॥

ధనుర్గృహీత్వౌపనిషదం మహాస్త్రం శరం హ్యుపాసానిశితం సంధయీత । ఆయమ్య తద్భావగతేన చేతసా లక్ష్యం తదేవాక్షరం సోమ్య విద్ధి ॥ 3 ॥

ప్రణవో ధనుః శరో హ్యాత్మా బ్రహ్మ తల్లక్ష్యముచ్యతే । అప్రమత్తేన వేద్ధవ్యం, శరవత్తన్మయో భవేత్ ॥ 4 ॥

యస్మిన్ద్యౌః పృథివీ చాన్తరిక్షమోతం మనః సహ ప్రాణైశ్చ సర్వైః । తమేవైకం జానథ ఆత్మానమన్యా వాచో విముఞ్చథామృతస్యైష సేతుః ॥ 5 ॥

అరా ఇవ రథనాభౌ సంహతా యత్ర నాడ్యః స ఏషోఽన్తశ్చరతే బహుధా జాయమానః । ఓమిత్యేవం ధ్యాయథ ఆత్మానం స్వస్తి వః పారాయ తమసః పరస్తాత్ ॥ 6 ॥

యః సర్వజ్ఞః సర్వవిద్యస్యైష మహిమా భువి । దివ్యే బ్రహ్మపురే హ్యేషవ్యోమ్న్యాత్మా ప్రతిష్ఠితః ॥ మనోమయః ప్రాణశరీరనేతా ప్రతిష్ఠితోఽన్నే హృదయం సన్నిధాయ । తద్విజ్ఞానేన పరిపశ్యన్తి ధీరా ఆనన్దరూపమమృతం యద్విభాతి ॥ 7 ॥

భిద్యతే హృదయగ్రంథిః, ఛిద్యన్తే సర్వసంశయాః । క్షీయన్తే చాస్య కర్మాణి, తస్మిన్ దృష్టే పరావరే ॥ 8 ॥

హిరణ్మయే పరే కోశే విరజం బ్రహ్మ నిష్కళమ్ । తచ్ఛుభ్రం జ్యోతిషాం జ్యోతిస్తద్యదాత్మవిదో విదుః ॥ 9 ॥

న తత్ర సూర్యో భాతి న చన్ద్రతారకం నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయమగ్నిః । తమేవ భాన్తమనుభాతి సర్వం తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి ॥ 10 ॥

బ్రహ్మైవేదమమృతం పురస్తాద్బ్రహ్మ పశ్చాద్బ్రహ్మ దక్షిణతశ్చోత్తరేణ । అధశ్చోర్ధ్వం చ ప్రసృతం బ్రహ్మైవేదం విశ్వమిదం వరిష్ఠమ్ ॥ 11 ॥

అథ తృతీయ ముణ్డకే ప్రథమః ఖణ్డః

ఓం ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే । తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్త్యనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి ॥ 1 ॥

సమానే వృక్షే పురుషో నిమగ్నోఽనీశయా శోచతి ముహ్యమానః । జుష్టం యదా పశ్యత్యన్యమీశమస్య మహిమానమితి వీతశోకః ॥ 2 ॥

యదా పశ్యః పశ్యతే రుక్మవర్ణం కర్తారమీశం పురుషం బ్రహ్మయోనిమ్ । తదా విద్వాన్ పుణ్యపాపే విధూయ నిరంజనః పరమం సామ్యముపైతి ॥ 3 ॥

ప్రాణో హ్యేష యః సర్వభూతైర్విభాతి విజానన్విద్వాన్భవతే నాతివాదీ । ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతిః క్రియావాన్ ఏష బ్రహ్మవిదాం వరిష్ఠః ॥ 4 ॥

సత్యేన లభ్యస్తపసా హ్యేష ఆత్మా సమ్యక్ జ్ఞానేన బ్రహ్మచర్యేణ నిత్యమ్ । అన్తశ్శరీరే జ్యోతిర్మయో హి శుభ్రో యం పశ్యన్తి యతయః క్షీణదోషాః ॥ 5 ॥

సత్యమేవ జయతే నానృతం సత్యేన పంథా వితతో దేవయానః । యేనాక్రమన్త్యృషయో హ్యాప్తకామా యత్ర తత్సత్యస్య పరమం నిధానమ్ ॥ 6 ॥

బృహచ్చ తద్దివ్యమచిన్త్యరూపం సూక్ష్మాచ్చ తత్సూక్ష్మతరం విభాతి । దూరాత్సుదూరే తదిహాన్తికే చ పశ్యత్స్విహైవ నిహితం గుహాయామ్ ॥ 7 ॥

న చక్షుషా గృహ్యతే నాపి వాచా నాన్యైర్దేవైస్తపసా కర్మణా వా । జ్ఞానప్రసాదేన విశుద్ధసత్త్వస్తతస్తు తం పశ్యతే నిష్కళం ధ్యాయమానః ॥ 8 ॥

ఏషోఽణురాత్మా చేతసా వేదితవ్యో యస్మిన్ ప్రాణః పఞ్చధా సంవివేశ । ప్రాణైశ్చిత్తం సర్వమోతం ప్రజానాం యస్మిన్విశుద్ధే విభవత్యేష ఆత్మా ॥ 9 ॥

యం యం లోకం మనసా సంవిభాతి విశుద్ధసత్త్వః కామయతే యాంశ్చ కామాన్ । తం తం లోకం జయతే తాంశ్చ కామాంస్తస్మాదాత్మజ్ఞం హ్యర్చయేద్భూతికామః ॥ 10 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః

ఓం స వేదైతత్పరమం బ్రహ్మ ధామ యత్ర విశ్వం నిహితం భాతి శుభ్రమ్ । ఉపాసతే పురుషం యే హ్యకామాస్తే శుక్రమేతదతివర్తన్తి ధీరాః ॥ 1 ॥

కామాన్యః కామయతే మన్యమానః స కామభిర్జాయతే తత్ర తత్ర । పర్యాప్తకామస్య కృతాత్మనస్తు ఇహైవ సర్వే ప్రవిలీయన్తి కామాః ॥ 2 ॥

నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో న మేధయా న బహునా శ్రుతేన । యమేవైష వృణుతే తేన లభ్యస్తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూం స్వామ్ ॥ 3 ॥

నాయమాత్మా బలహీనేన లభ్యో న చ ప్రమాదాత్తపసో వాఽప్యలింగాత్ । ఏతైరుపాయైర్యతతే యస్తు విద్వాన్తస్యైష ఆత్మా విశతే బ్రహ్మధామ ॥ 4 ॥

సంప్రాప్యైనమృషయో జ్ఞానతృప్తాః కృతాత్మానో వీతరాగాః ప్రశాన్తాః । తే సర్వగం సర్వతః ప్రాప్య ధీరా యుక్తాత్మానః సర్వమేవావిశన్తి ॥ 5 ॥

వేదాన్తవిజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః సన్యాసయోగాద్యతయః శుద్ధసత్వాః । తే బ్రహ్మలోకేషు పరాన్తకాలే పరామృతాః పరిముచ్యన్తి సర్వే ॥ 6 ॥

గతాః కళాః పంచదశ ప్రతిష్ఠా దేవాశ్చ సర్వే ప్రతిదేవతాసు । కర్మాణి విజ్ఞానమయశ్చ ఆత్మా పరేఽవ్యయే సర్వ ఏకీభవన్తి ॥ 7 ॥

యథా నద్యః స్యన్దమానాః సముద్రేఽస్తం గచ్ఛన్తి నామరూపే విహాయ । తథా విద్వాన్నామరూపాద్విముక్తః పరాత్పరం పురుషముపైతి దివ్యమ్ ॥ 8 ॥

స యో హ వై తత్పరమం బ్రహ్మ వేద బ్రహ్మైవ భవతి నాస్యాబ్రహ్మవిత్కులే భవతి । తరతి శోకం తరతి పాప్మానం గుహాగ్రంథిభ్యో విముక్తోఽమృతో భవతి ॥ 9 ॥

తదేతదృచాఽభ్యుక్తమ్ । క్రియావన్తః శ్రోత్రియా బ్రహ్మనిష్ఠాః స్వయం జుహ్వత ఏకర్షిం శ్రద్ధయన్తః । తేషామేవైతాం బ్రహ్మవిద్యాం వదేత శిరోవ్రతం విధివద్యైస్తు చీర్ణమ్ ॥ 10 ॥

తదేతత్సత్యమృషిరంగిరాః ప్రోవాచ నైతదచీర్ణవ్రతోఽధీతే । నమః పరమఋషిభ్యో నమః పరమఋషిభ్యః ॥ 11 ॥

శాంతి పాఠః

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ మాణ్డూక్యోపనిషత్తు ॥

శాంతి పాఠః

ప్రథమ ఖణ్డః

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యే మాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓమిత్యేతదక్షరమిదగ్ం సర్వం తస్యోపవ్యాఖ్యానం భూతం భవద్భవిష్యదితి సర్వమోంకార ఏవ । యచ్చాన్యత్త్రికాలాతీతం తదప్యోంకార ఏవ ॥ 1 ॥ సర్వగ్ం హ్యేతద్బ్రహ్మాయమాత్మా బ్రహ్మ సోఽయమాత్మా చతుష్పాత్ ॥ 2 ॥

ద్వితీయ ఖణ్డః

జాగరితస్థానో బహిష్ప్రజ్ఞః సప్తాఙ్గ ఏకోనవింశతిముఖః స్థూలభుక్ వైశ్వానరః ప్రథమః పాదః ॥ 1 ॥ స్వప్నస్థానోఽన్తః ప్రజ్ఞః సప్తాఙ్గ ఏకోనవింశతి

ముఖః ప్రవివిక్తభుక్ తైజసో ద్వితీయః పాదః ॥ 2 ॥ యత్ర సుప్తో న కంచన కామం కామయతే న కంచన స్వప్నం పశ్యతి తత్సుషుప్తమ్ । సుషుప్తస్థాన ఏకీభూతః ప్రజ్ఞానఘన ఏవానందమయో హ్యానందభుక్ చేతోముఖః ప్రాజ్ఞః తృతీయః పాదః ॥ 3 ॥ ఏష సర్వేశ్వర ఏష సర్వజ్ఞ ఏషోఽన్త ర్యామ్యేష యోనిః సర్వస్య ప్రభవాప్యయౌ హి భూతానామ్ ॥ 4 ॥ నాంతః ప్రజ్ఞం న బహిప్ర్పజ్ఞం నోభయతః ప్రజ్ఞం న ప్రజ్ఞానఘనం న ప్రజ్ఞం నా ప్రజ్ఞమ్ । అదృష్టం అవ్యవహార్యం అగ్రాహ్యం అలక్షణం అచిన్త్యం అవ్యపదేశ్యం ఏకాత్మ ప్రత్యయసారం, ప్రపంచోపశమం, శాన్తం శివం అద్వైతం చతుర్థం మన్యన్తే స ఆత్మా స విజ్ఞేయః ॥ 5 ॥

తృతీయః ఖణ్డః

సోఽయమాత్మాఽధ్యక్షరం ఓంకారోఽధిమాత్రం పాదా మాత్రా మాత్రాశ్చ పాదా అకార ఉకారో మకార ఇతి ॥ 1 ॥ జాగరితస్థానో వైశ్వానరోఽకారః ప్రథమా మాత్రాఽఽప్తేరాది మత్త్వాద్వాఽఽప్నోతి హ వై సర్వాన్ కామానాదిశ్చ భవతి య ఏవం వేద ॥ 2 ॥ స్వప్నస్థానస్తైజస ఉ కారో ద్వితీయా మాత్రోత్కర్షాత్ ఉభయత్వాద్వోత్కర్షతి హ వై జ్ఞానసన్తతిం సమానశ్చ భవతి నాస్యా బ్రహ్మవిత్కులే భవతి య ఏవం వేద ॥ 3 ॥ సుషుప్తస్థానః

ప్రాజ్ఞో మకారస్తృతీయా మాత్రా మితేరపీతేర్వా మినోతి హ వా ఇదగ్ం సర్వమపీతిశ్చ భవతి య ఏవం వేద ॥ 4 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః

అమాత్రశ్చతుర్థోఽవ్యవహార్యః ప్రపంచోపశమః శివోఽద్వైత ఏవమోంకార ఆత్మైవ సంవిశత్యాత్మనాఽఽత్మానం య ఏవం వేద య ఏవం వేద ॥ 1 ॥

శాంతి పాఠః

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ ప్రశ్నోపనిషత్తు ॥

శాంతి పాఠః

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరఙ్గై స్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ప్రథమః ప్రశ్నః

ఓం సుకేశా చ భారద్వాజః శైబ్యశ్చ సత్యకామః సౌర్యాయణీ చ గార్గ్యః కౌసల్యశ్చాశ్వలాయనో భార్గవో వైదర్భిః కబన్ధీ కాత్యాయనస్తే హైతే బ్రహ్మపరా బ్రహ్మనిష్ఠాః పరం బ్రహ్మాన్వేషమాణా ఏష హ వై తత్సర్వం వక్ష్యతీతి తే హ సమిత్పాణయో భగవన్తం పిప్పలాదముపసన్నాః ॥ 1 ॥ తాన్హ స ఋషిరువాచ భూయ ఏవ తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా సంవత్సరం సంవత్స్యథ యథా కామం ప్రశ్నాన్పృచ్ఛత యది విజ్ఞాస్యామః సర్వం హ వో వక్ష్యామ ఇతి ॥ 2 ॥ అథ కబన్ధీ కాత్యాయన ఉపేత్య పప్రచ్ఛ । భగవన్కుతో హ వా ఇమాః

ప్రజాః ప్రజాయన్త ఇతి ॥ 3 ॥ తస్మై స హోవాచ ప్రజాకామో వై ప్రజాపతిః స తపోఽ తప్యత స తపస్తప్త్వా స మిథునముత్పాదయతే రయిం చ ప్రాణం చేత్యేతౌ మే బహుధా ప్రజాః కరిష్యత ఇతి ॥ 4 ॥ ఆదిత్యో హ వై ప్రాణో రయిరేవ చన్ద్రమా రయిర్వా ఏతత్సర్వం యన్మూర్తం చామూర్తం చ తస్మాన్మూర్తిరేవ రయిః ॥ 5 ॥ అథాదిత్య ఉదయన్యత్ప్రాచీం దిశం ప్రవిశతి తేన ప్రాచ్యాన్ప్రాణాన్రశ్మిషు సన్నిధత్తే। యద్దక్షిణాం యత్ప్రతీచీం యదుదీచీం యదధో యదూర్ధ్వం యదన్తరా దిశో యత్సర్వం ప్రకాశయతి తేన సర్వాన్ప్రాణాన్రశ్మిషు సన్నిధత్తే॥ 6 ॥ స ఏష వైశ్వానరో విశ్వరూపః ప్రాణోఽ గ్నిరుదయతే। తదేతదృచాఽ భ్యుక్తమ్ ॥ 7 ॥ విశ్వరూపం హరిణం జాతవేదసం పరాయణం జ్యోతిరేకం తపన్తమ్ । సహస్రరశ్మిః శతధా వర్తమానః ప్రాణః ప్రజానాముదయత్యేష సూర్యః ॥ 8 ॥ సంవత్సరో వై ప్రజాపతిస్తస్యాయనే దక్షిణం చోత్తరం చ । తద్యే హ వై తదిష్టాపూర్తే కృతమిత్యుపాసతే తే చాన్ద్రమసమేవ లోకమభిజయన్తే। త ఏవ పునరావర్తన్తే తస్మాదేతే ఋషయః ప్రజాకామా దక్షిణం ప్రతిపద్యన్తే । ఏష హ వై రయిర్యః పితృయాణః ॥ 9 ॥ అథోత్తరేణ తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా విద్యయాఽ ఽ త్మాన మన్విష్యాఽ ఽ దిత్యమభిజయన్తే । ఏతద్వై ప్రాణానామాయతనమేతదమృత మభయమేతత్పరాయణమేతస్మాన్న పునరావర్తన్త ఇత్యేష నిరోధస్తదేష శ్లోకః ॥ 10 ॥

పంచపాదం పితరం ద్వాదశాకృతిం, దివ ఆహుః పరే అర్ధే పురీషిణమ్ । అథేమే అన్య ఉ పరే విచక్షణం సప్తచక్రే షడర ఆహురర్పితమితి ॥ 11 ॥ మాసో వై ప్రజాపతిస్తస్య కృష్ణపక్ష ఏవ రయిః శుక్లః ప్రాణస్తస్మాదేతే ఋషయః శుక్ల ఇష్టిం కుర్వన్తీతర ఇతరస్మిన్ ॥ 12 ॥ అహోరాత్రో వై ప్రజాపతిస్తస్యాహరేవ ప్రాణో రాత్రిరేవ రయిః ప్రాణం వా ఏతే ప్రస్కన్దన్తి యే దివా రత్యా సంయుజ్యన్తే బ్రహ్మచర్యమేవ తద్యద్రాత్రౌ రత్యా సంయుజ్యన్తే ॥ 13 ॥ అన్నం వై ప్రజాపతిస్తతో హ వై తద్రేతస్తస్మాదిమాః ప్రజాః ప్రజాయన్త ఇతి ॥ 14 ॥ తద్యే హ వై తత్ప్రజాపతివ్రతం చరన్తి తే మిథునముత్పాదయన్తే । తేషామేవైష బ్రహ్మలోకో యేషాం తపో బ్రహ్మచర్యం యేషు సత్యం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ 15 ॥ తేషామసౌ విరజో బ్రహ్మలోకో న యేషు జిహ్మమనృతం న మాయా చేతి ॥ 16 ॥

ద్వితీయః ప్రశ్నః

అథ హైనం భార్గవో వైదర్భిః పప్రచ్ఛ । భగవన్కత్యేవ దేవాః ప్రజాం విధారయన్తే కతర ఏతత్ప్రకాశయన్తే కః పునరేషాం వరిష్ఠ ఇతి ॥ 1 ॥ తస్మై స హోవాచాకాశో హ వా ఏష దేవో వాయురగ్నిరాపః పృథివీ వాఙ్మనశ్చక్షుః శ్రోత్రం చ । తే ప్రకాశ్యాభివదన్తి వయమేతద్బాణమవష్టభ్య విధారయామః ॥ 2 ॥ తాన్వరిష్ఠః ప్రాణ ఉవాచ మా మోహమాపద్యథాహ మేవై తత్పంచధాఽఽత్మానం ప్రవిభజ్యైతద్బాణమవష్టభ్య విధారయామీతి

తేఽ శ్రద్ధధానా బభూవుః ॥ 3 ॥ సోఽభిమానాదూర్ధ్వముత్క్రామత ఇవ తస్మిన్నుత్క్రామత్యథేతరే సర్వ ఏవోత్క్రామన్తే తస్మిగ్ంశ్చ ప్రతిష్ఠమానే సర్వ ఏవ ప్రాతిష్ఠన్తే । తద్యథా మక్షికా మధుకరరాజానముత్క్రామన్తం సర్వా ఏవోత్క్రామన్తే తస్మిగ్ంశ్చ ప్రతిష్ఠమానే సర్వా ఏవ ప్రాతిష్ఠన్త ఏవం వాఙ్మనశ్చక్షుః శ్రోత్రం చ తే ప్రీతాః ప్రాణం స్తున్వన్తి ॥ 4 ॥ ఏషోఽగ్నిస్తపత్యేష సూర్య ఏష పర్జన్యో మఘవానేష వాయురేష పృథివీ రయిర్దేవః సదసచ్చామృతం చ యత్ ॥ 5 ॥ అరా ఇవ రథనాభౌ ప్రాణే సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ । ఋచో యజూగ్ంషి సామాని యజ్ఞః క్షత్రం బ్రహ్మ చ ॥ 6 ॥ ప్రజాపతిశ్చరసి గర్భే త్వమేవ ప్రతిజాయసే । తుభ్యం ప్రాణ ప్రజాస్త్విమా బలిం హరన్తి యః ప్రాణైః ప్రతితిష్ఠసి ॥ 7 ॥ దేవానామసి వహ్నితమః పితౄణాం ప్రథమా స్వధా । ఋషీణాం చరితం సత్యమథర్వాఙ్గిరసామసి ॥ 8 ॥ ఇన్ద్రస్త్వం ప్రాణ తేజసా రుద్రోఽసి పరిరక్షితా । త్వమన్తరిక్షే చరసి సూర్యస్త్వం జ్యోతిషాం పతిః ॥ 9 ॥ యదా త్వమభివర్షస్యథేమాః ప్రాణ తే ప్రజాః । ఆనన్దరూపాస్తిష్ఠన్తి కామాయాన్నం భవిష్యతీతి ॥ 10 ॥

వ్రాత్యస్త్వం ప్రాణైకర్షిరత్తా విశ్వస్య సత్పతిః । వయమాద్యస్య దాతారః పితా త్వం మాతరిశ్వ నః ॥ 11 ॥ యా తే తనూర్వాచి ప్రతిష్ఠితా యా శ్రోత్రే యా చ చక్షుషి । యా చ మనసి సన్తతా శివాం తాం కురు మోత్క్రమీః

॥ 12 ॥ ప్రాణస్యేదం వశే సర్వం త్రిదివే యత్ప్రతిష్ఠితమ్ । మాతేవ పుత్రాన్‌రక్షస్వ శ్రీశ్చ ప్రజ్ఞాం చ విధేహి న ఇతి ॥ 13 ॥

తృతీయః ప్రశ్నః

అథ హైనం కౌసల్యశ్చాశ్వలాయనః పప్రచ్ఛ । భగవన్‌కుత ఏష ప్రాణోజాయతే కథమాయాత్యస్మిన్ శరీర, ఆత్మానం వా ప్రవిభజ్య కథం ప్రాతిష్ఠతే కేనోత్క్రమతే కథం బాహ్యమభిధత్తే కథమధ్యాత్మమితి ॥ 1 ॥ తస్మై స హోవాచాతిప్రశ్నాన్‌పృచ్ఛసి బ్రహ్మిష్ఠోఽసీతి తస్మాత్తేఽహం బ్రవీమి ॥ 2 ॥ ఆత్మన ఏష ప్రాణో జాయతే । యథైషా పురుషేచ్ఛాయై తస్మిన్నేతదాతతం మనోకృతేనాయాత్యస్మిన్ శరీరే ॥ 3 ॥ యథా సమ్రాడేవాధికృతాన్వినియుంక్తే । ఏతాన్‌గ్రామానేతాన్‌గ్రామానధితిష్ఠస్వేత్యేవ మేవైష ప్రాణ ఇతరాన్‌ప్రాణాన్‌పృథక్‌పృథగేవ సన్నిధత్తే ॥ 4 ॥ పాయూపస్థేఽపానం చక్షుఃశ్రోత్రే ముఖనాసికాభ్యాం ప్రాణః స్వయం ప్రాతిష్ఠతే మధ్యే తు సమానః । ఏష హ్యేతద్ధుతమన్నం సమం నయతి తస్మాదేతాః సప్తార్చిషో భవన్తి ॥ 5 ॥ హృది హ్యేష ఆత్మా । అత్రైతదేకశతం నాడీనాం తాసాం శతం శతమేకైకస్యాం ద్వాసప్తతిర్ద్వాసప్తతిః ప్రతిశాఖానాడీ సహస్రాణి భవన్త్యాసు వ్యానశ్చరతి ॥ 6 ॥ అథైకయోర్ధ్వ ఉదానః పుణ్యేన పుణ్యం లోకం నయతి పాపేన పాపంముభాభ్యామేవ మనుష్యలోకమ్ ॥ 7 ॥ ఆదిత్యో హ వై బాహ్యః ప్రాణ

ఉదయత్యేష హ్యేనం చాక్షుషం ప్రాణమనుగృహ్ణానః । పృథివ్యాం యా దేవతా సైషా పురుషస్యాపానమ వష్టభ్యాన్తరా యదాకాశః స సమానో వాయుర్వ్యానః ॥ 8 ॥ తేజో హ వా ఉదానస్తస్మాదుపశాన్తతేజాః । పునర్భవమిన్ద్రియైర్మనసి సమ్పద్యమానైః ॥ 9 ॥ యచ్చిత్తస్తేనైష ప్రాణమాయాతి ప్రాణస్తేజసా యుక్తః । సహాత్మనా యథాసంకల్పితం లోకం నయతి ॥ 10 ॥ య ఏవం విద్వాన్ప్రాణం వేద న హాస్య ప్రజా హీయతేఽమృతో భవతి తదేష శ్లోకః ॥ 11 ॥ ఉత్పత్తి మాయతిం స్థానం విభుత్వం చైవ పంచధా । అధ్యాత్మం చైవ ప్రాణస్య విజ్ఞాయామృతమశ్నుతే విజ్ఞాయామృతమశ్నుత ఇతి ॥ 12 ॥

చతుర్థః ప్రశ్నః

అథ హైనం సౌర్యాయణీ గార్గ్యః పప్రచ్ఛ । భగవన్నేతస్మిన్పురుషే కాని స్వపన్తి కాన్యస్మిన్జాగ్రతి కతర ఏష దేవః స్వప్నాన్పశ్యతి కస్యైతత్సుఖం భవతి కస్మిన్ను సర్వే సమ్ప్రతిష్ఠితా భవన్తీతి ॥ 1 ॥ తస్మై స హోవాచ । యథా గార్గ్య మరీచయోఽర్కస్యాస్తం గచ్ఛతః సర్వా ఏతస్మిన్ స్తేజోమణ్డల ఏకీభవన్తి । తాః పునః పునరుదయతః ప్రచరన్త్యేవం హ వై తత్సర్వం పరే దేవే మనస్యేకీభవతి । తేన తర్హ్యేష పురుషో న శృణోతి న పశ్యతి న జిఘ్రతి న రసయతే న స్పృశతే నాభివదతే నాఽఽదత్తే నానన్దయతే న విసృజతే నేయాయతే స్వపితీత్యాచక్షతే ॥ 2 ॥ ప్రాణాగ్నయ ఏవైతస్మిన్ పురే జాగ్రతి । గార్హపత్యో హ వా ఏషోఽపానో

వ్యానోఽ న్వాహార్యపచనో యద్గార్హపత్యాత్ప్రణీయతే ప్రణయనాదాహవనీయః ప్రాణః ॥ 3 ॥ యదుచ్ఛ్వాసనిఃశ్వాసావేతావాహుతీ సమం నయతీతి స సమానః । మనో హ వావ యజమాన ఇష్టఫలమేవోదానః । స ఏనం యజమాన మహరహర్బ్రహ్మ గమయతి ॥ 4 ॥ అత్రైష దేవః స్వప్నే మహిమాన మనుభవతి । యద్దృష్టం దృష్టమనుపశ్యతి శ్రుతం శ్రుతమేవార్థమనుశ్రు-ణోతి దేశదిగన్తరైశ్చ ప్రత్యనుభూతం పునః పునః ప్రత్యనుభవతి దృష్టం చాదృష్టం చ శ్రుతం చాశ్రుతం చానుభూతం చాననుభూతం చ సచ్చాసచ్చ సర్వం పశ్యతి సర్వః పశ్యతి ॥ 5 ॥ స యదా తేజసాభిభూతో భవత్యత్రైష దేవః స్వప్నాన్న పశ్యత్యథ తదైతస్మిన్ శరీరే ఏతత్సుఖం భవతి ॥ 6 ॥ స యథా సోమ్య వయాంసి వాసోవృక్షం సమ్ప్రతిష్ఠన్తే । ఏవం హ వై తత్సర్వం పర ఆత్మని సమ్ప్రతిష్ఠతే ॥ 7 ॥ పృథివీ చ పృథివీమాత్రా చాఽఽపశ్చాఽఽపోమాత్రా చ తేజశ్చ తేజోమాత్రా చ వాయుశ్చ వాయుమాత్రా చాఽఽకాశశ్చాఽఽకాశమాత్రా చ చక్షుశ్చ ద్రష్టవ్యం చ శ్రోత్రం చ శ్రోతవ్యం చ ఘ్రాణం చ ఘ్రాతవ్యం చ రసశ్చ రసయితవ్యం చ త్వక్చ స్పర్శయితవ్యం చ వాక్చ వక్తవ్యం చ హస్తౌ చాఽఽదాతవ్యం చోపస్థశ్చాఽఽనందయితవ్యం చ పాయుశ్చ విసర్జయితవ్యం చ పాదౌ చ గన్తవ్యం చ మనశ్చ మన్తవ్యం చ బుద్ధిశ్చ బోద్ధవ్యం చాహంకారశ్చాహంకర్తవ్యం చ చిత్తం చ చేతయితవ్యం చ తేజశ్చ విద్యోతయితవ్యం చ ప్రాణశ్చ

విధారయితవ్యం చ ॥ 8 ॥ ఏష హి ద్రష్టా స్ప్రష్టా శ్రోతా ఘ్రాతా రసయితా మన్తా బోద్ధా కర్తా విజ్ఞానాత్మా పురుషః । స పరేఽక్షర ఆత్మని సమ్ప్రతిష్ఠతే ॥ 9 ॥ పరమేవాక్షరం ప్రతిపద్యతే స యో హ వై తదచ్ఛాయమశరీరమలోహితం శుభ్రమక్షరం వేదయతే యస్తు సోమ్య । స సర్వజ్ఞః సర్వో భవతి । తదేష శ్లోకః ॥ 10 ॥ విజ్ఞానాత్మా సహ దేవైశ్చ సర్వైః ప్రాణా భూతాని సమ్ప్రతిష్ఠన్తి యత్ర । తదక్షరం వేదయతే యస్తు సోమ్య స సర్వజ్ఞః సర్వమేవాఽఽవివేశేతి ॥ 11 ॥

పంచమః ప్రశ్నః

అథ హైనం శైబ్యః సత్యకామః పప్రచ్ఛ । స యో హ వై తద్భగవన్ మనుష్యేషు ప్రాయణాన్తమోంకారమభిధ్యాయీత కతమం వావ స తేన లోకం జయతీతి । తస్మై స హోవాచ ॥ 1 ॥ ఏతద్వై సత్యకామ పరం చాపరం చ బ్రహ్మ యదోఙ్కారః । తస్మాద్విద్వానేతేనైవాఽఽయతనేనై కతరమన్వేతి ॥ 2 ॥ స యద్యేకమాత్రమభిధ్యాయీత స తేనైవ సంవేదితస్తూర్ణమేవ జగత్యామభిసమ్పద్యతే । తమృచో మనుష్యలోకముపనయన్తే, స తత్ర తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా సమ్పన్నో మహిమానమనుభవతి ॥ 3 ॥ అథ యది ద్విమాత్రేణ మనసి సమ్పద్యతే సోఽన్తరిక్షం యజుర్భిరున్నీయతే సోమలోకమ్ । స సోమలోకే విభూతి మనుభూయ పునరావర్తతే ॥ 4 ॥ యః పునరేతం త్రిమాత్రేణో-మిత్యేతేనైవాక్షరేణ పరం పురుషమభిధ్యాయీత స తేజసి సూర్యే

సమ్పన్నః । యథా పాదోదరస్త్వచా వినిర్ముచ్యత ఏవం హ వై స పాప్మనా వినిర్ముక్తః స సామభిరున్నీయతే బ్రహ్మలోకం స ఏతస్మాజ్జీవఘనాత్పరాత్పరం పురిశయం పురుషమీక్షతే । తదేతౌ శ్లోకౌ భవతః ॥ 5 ॥ తిస్రో మాత్రా మృత్యుమత్యః ప్రయుక్తా అన్యోన్యసక్తా అనవిప్రయుక్తాః । క్రియాసు బాహ్యాభ్యంతర మధ్యమాసు సమ్యక్ప్రయుక్తాసు న కమ్పతే జ్ఞః ॥ 6 ॥ ఋగ్భిరేతం యజుర్భిరన్తరిక్షం సామభిర్యత్తత్కవయో వేదయన్తే । తమోంకారేణైవా ఽఽ యతనేనాన్వేతి విద్వాన్యత్తచ్ఛాంతమజరమమృతమభయం పరం చేతి ॥ 7 ॥

షష్ఠః ప్రశ్నః

అథ హైనం సుకేశా భారద్వాజః పప్రచ్ఛ । భగవన్ హిరణ్యనాభః కౌసల్యో రాజపుత్రో మాముపేత్యైతం ప్రశ్నమపృచ్ఛత । షోడశకళమ్ భారద్వాజ పురుషం వేత్థ తమహం కుమారమబ్రువం నాహమిమం వేద యద్యహమిమమవేదిషం కథం తే నావక్ష్యమితి । సమూలో వా ఏష పరిశు ష్యతి యోఽ నృతమభివదతి తస్మాన్నార్హామ్యనృతం వక్తుమ్ । స తూష్ణీం రథమారుహ్య ప్రవవ్రాజ । తం త్వా పృచ్ఛామి క్వాసౌ పురుష ఇతి ॥ 1 ॥ తస్మై స హోవాచ । ఇహైవాన్తః శరీరే సోమ్య స పురుషో యస్మిన్నేతాః షోడశ

కళాః ప్రభవన్తీతి ॥ 2 ॥ స ఈక్షాంచక్రే కస్మిన్నహముత్క్రాన్త ఉత్క్రాన్తో భవిష్యామి కస్మిన్వా ప్రతిష్ఠితే ప్రతిష్ఠాస్యామీతి ॥ 3 ॥ స ప్రాణమసృజత ప్రాణాచ్ఛ్రద్ధాం ఖం వాయుర్జ్యోతిరాపః పృథివీన్ద్రియం మనః । అన్నమన్నాద్వీర్యం తపో మన్త్రాః కర్మ లోకా లోకేషు చ నామ చ ॥ 4 ॥ స యథేమా నద్యః స్యందమానాః సముద్రాయణాః సముద్రం ప్రాప్యాస్తం గచ్ఛన్తి భిద్యేతే తాసాం నామరూపే సముద్ర ఇత్యేవం ప్రోచ్యతే । ఏవమేవాస్య పరిద్రష్టురిమాః షోడశ కళాః పురుషాయణాః పురుషం ప్రాప్యాస్తం గచ్ఛన్తి భిద్యేతే చాసాం నామరూపే పురుష ఇత్యేవం ప్రోచ్యతే స ఏషోఽకళోఽమృతో భవతి తదేష శ్లోకః ॥ 5 ॥ అరా ఇవ రథనాభౌ కళా యస్మిన్ ప్రతిష్ఠితాః । తం వేద్యం పురుషం వేద యథా మా వో మృత్యుః పరివ్యథా ఇతి ॥ 6 ॥ తాన్ హోవాచైతావదేవాహమేతత్పరం బ్రహ్మ వేద । నాతః పరమస్తీతి ॥ 7 ॥ తే తమర్చయన్తస్త్వం హి నః పితా యోఽస్మాకమవిద్యాయాః పరం పారం తారయసీతి । నమః పరమఋషిభ్యో నమః పరమఋషిభ్యః ॥ 8 ॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥

శాంతి పాఠః

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యే మాక్షభిర్యజత్రాః।
స్థిరైరంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం। యదాయుః । స్వస్తి న
ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః।
స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ కేనోపనిషత్తు ॥

(సామవేదీయ కేనోపనిషత్తు)

శాంతి పాఠః

ఓం ఆప్యాయన్తు మమాఙ్గాని వాక్ప్రాణశ్చక్షుః శ్రోత్రమథో బలమిన్ద్రియాణి చ సర్వాణి సర్వం బ్రహ్మౌపనిషదం మాఽహం బ్రహ్మ నిరాకుర్యాం మా మా బ్రహ్మ నిరాకరోదనిరాకరణమస్త్వనిరాకరణం మేఽస్తు తదాత్మని నిరతే య ఉపనిషత్సు ధర్మాస్తే మయి సన్తు తే మయి సన్తు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ప్రథమః ఖణ్డః

ఓం కేనేషితం పతతి ప్రేషితం మనః కేనః ప్రాణః ప్రథమః ప్రైతి యుక్తః । కేనేషితాం వాచమిమాం వదన్తి చక్షుః శ్రోత్రం క ఉ దేవో యునక్తి ॥ 1 ॥ శ్రోత్రస్య శ్రోత్రం మనసో మనో యద్వాచో హ వాచం స ఉ ప్రాణస్య ప్రాణశ్చక్షుషశ్చక్షురతిముచ్య ధీరాః ప్రేత్యాస్మాల్లోకాదమృతా భవన్తి ॥ 2 ॥ న తత్ర చక్షుర్గచ్ఛతి న వాగ్గచ్ఛతి నో మనో న విద్మో న విజానీమో । యథైతదనుశిష్యాదన్యదేవ తద్విదితాదథో అవిదితాదధి । ఇతి శుశ్రుమ పూర్వేషాం యే నస్తద్వ్యాచచక్షిరే ॥ 3 ॥ యద్వాచాఽనభ్యుదితం యేన

వాగభ్యుద్యతే । తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిదముపాసతే ॥ 4 ॥ యన్మనసా న మనుతే యేనాఽఽహుర్మనో మతమ్ । తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిదముపాసతే ॥ 5 ॥ యచ్చక్షుషా న పశ్యతి యేన చక్షూగ్ంషి పశ్యతి । తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిదముపాసతే ॥ 6 ॥ యచ్ఛ్రోత్రేణ న శృణోతి యేన శ్రోత్రమిదం శ్రుతమ్ । తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిదముపాసతే ॥ 7 ॥ యత్ప్రాణేన న ప్రాణితి యేన ప్రాణః ప్రణీయతే । తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిదముపాసతే ॥ 8 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః

ఓం యది మన్యసే సువేదేతి దభ్రమేవాపి నూనం త్వం వేత్థ బ్రహ్మణో రూపమ్ యదస్య త్వం యదస్య దేవేష్వథ ను మీమాంస్యమేవ తే మన్యే విదితమ్ ॥ 1 ॥ నాహం మన్యే సువేదేతి నో న వేదేతి వేద చ । యో నస్తద్వేద తద్వేద నో న వేదేతి వేద చ ॥ 2 ॥ యస్యామతం తస్య మతం మతం యస్య న వేద సః । అవిజ్ఞాతం విజానతాం విజ్ఞాతమవిజానతామ్ ॥ 3 ॥ ప్రతిబోధవిదితం మతమమృతత్వం హి విన్దతే । ఆత్మనా విన్దతే వీర్యం విద్యయా విన్దతేఽమృతమ్ ॥ 4 ॥ ఇహ చేదవేదీదథ సత్యమస్తి న చేదిహావేదీన్మహతీ వినష్టిః । భూతేషు భూతేషు విచిత్య ధీరాః ప్రేత్యాస్మాల్లోకాదమృతా భవన్తి ॥ 5 ॥

తృతీయః ఖండః

ఓం బ్రహ్మ హ దేవేభ్యో విజిగ్యే తస్య హ బ్రహ్మణో విజయే దేవా అమహీయన్త । త ఐక్షన్తాస్మాకమేవాయం విజయోఽస్మాకమేవాయం మహిమేతి ॥ 1 ॥ తద్ధైషాం విజజ్ఞౌ తేభ్యో హ ప్రాదుర్బభూవ । తన్న వ్యజానత కిమిదం యక్షమితి ॥ 2 ॥ తేఽగ్నిమబ్రువన్ జాతవేద ఏతద్విజానీహి కిమేతద్యక్షమితి తథేతి ॥ 3 ॥ తదభ్యద్రవత్తమభ్యవదత్కోఽసీత్యగ్నిర్వా అహమస్మీత్యబ్రవీజ్జాతవేదా వా అహమస్మీతి ॥ 4 ॥ తస్మిగ్ంస్త్వయి కిం వీర్యమిత్యపీదగ్ం సర్వం దహేయం యదిదం పృథివ్యామితి ॥ 5 ॥ తస్మై తృణం నిదధావేతద్దహేతి తదుపప్రేయాయ సర్వజవేన తన్న శశాక దగ్ధుం స తత ఏవ నివవృతే నైతదశకం విజ్ఞాతుం యదేతద్యక్షమితి ॥ 6 ॥ అథ వాయుమబ్రువన్వాయవేతద్విజానీహి కిమేతద్యక్షమితి తథేతి ॥ 7 ॥ తదభ్యద్రవత్తమభ్యవదత్కోఽసీతి వాయుర్వా అహమస్మీత్యబ్రవీన్మాతరిశ్వావా అహమస్మీతి ॥ 8 ॥ తస్మిగ్ంస్త్వయి కిం వీర్యమిత్యపీదగ్ం సర్వమాదదీయం యదిదం పృథివ్యామితి ॥ 9 ॥ తస్మై తృణం నిదధావేతదాదత్స్వేతి తదుపప్రేయాయ సర్వజవేన తన్న శశాకాదాతుం స తత ఏవ నివవృతే నైతదశకం విజ్ఞాతుం యదేతద్యక్షమితి ॥ 10 ॥ అథేన్ద్రమబ్రువన్మఘవన్నేతద్విజానీహి కిమేతద్యక్షమితి తథేతి తదభ్యద్రవత్తస్మాత్తిరోదధే ॥ 11 ॥ స తస్మిన్నేవాకాశే స్త్రియమాజగామ

బహుశోభమానాముమాగ్ం హైమవతీం తాగ్ం హోవాచ కిమేతద్యక్షమితి ॥ 12 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః

సా బ్రహ్మేతి హోవాచ బ్రహ్మణో వా ఏతద్విజయే మహీయధ్వమితి తతో హైవ విదాంచకార బ్రహ్మేతి ॥ 1 ॥ తస్మాద్వా ఏతే దేవా అతితరామివాన్యాన్దేవాన్యదగ్నిర్వాయురిన్ద్రస్తే హ్యేనన్నేదిష్ఠం పస్పర్శుస్తే హ్యేనత్ప్రథమో విదాఞ్చకార బ్రహ్మేతి ॥ 2 ॥ తస్మాద్వా ఇన్ద్రోఽతితరామివాన్యాన్దేవాన్ స హ్యేనన్నేదిష్ఠం పస్పర్శ స హ్యేనత్ప్రథమో విదాఞ్చకార బ్రహ్మేతి ॥ 3 ॥ తస్యైష ఆదేశో యదేతద్విద్యుతో వ్యద్యుతదా 3 ఇతీన్న్యమీమిషదా 3 ఇత్యధిదైవతమ్ ॥ 4 ॥ అథాధ్యాత్మమ్ యదేతద్గచ్ఛతీవ చ మనోఽనేన చైతదుపస్మరత్యభీక్ష్ణగ్ం సఙ్కల్పః ॥ 5 ॥ తద్ధ తద్వనం నామ తద్వనమిత్యుపాసితవ్యం స య ఏతదేవం వేదాభిహైనగ్ం సర్వాణి భూతాని సంవాఞ్ఛన్తి ॥ 6 ॥ ఉపనిషదం భో బ్రూహీత్యుక్తా త ఉపనిషద్ బ్రాహ్మీం వావ త ఉపనిషదమబ్రూమేతి ॥ 7 ॥ తస్యై తపో దమః కర్మేతి ప్రతిష్ఠా వేదాః సర్వాఙ్గాని సత్యమాయతనమ్ ॥ 8 ॥ యో వా ఏతామేవం వేదాపహత్య పాప్మానమనన్తే స్వర్గే లోకే జ్యేయే ప్రతితిష్ఠతి ప్రతితిష్ఠతి ॥ 9 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ ఛాందోగ్యోపనిషత్ ॥

ప్రథమోఽధ్యాయః

ఓం ఆప్యాయంతు మమాంగాని వాక్ప్రాణశ్చక్షుః శ్రోత్రమథో బలమిన్ద్రియాణి చ సర్వాణి సర్వం బ్రహ్మోపనిషదం మాఽహం బ్రహ్మ నిరాకుర్యాం మా మా బ్రహ్మ నిరాకరోదనిరాకరణమస్త్వనిరాకరణం మేఽస్తు తదాత్మని నిరతే య ఉపనిషత్సు ధర్మాస్తే మయి సన్తు తే మయి సన్తు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ప్రథమః ఖణ్డః (1)

ఓం ఇత్యేతదక్షరముద్గీథముపాసీత । ఓమితి హ్యుద్గాయతి తస్యోపవ్యాఖ్యానమ్ ॥ 1 ॥ ఏషాం భూతానాం పృథివీ రసః పృథివ్యా ఆపో రసోఽపామోషధయో రస ఓషధీనాం పురుషో రసః పురుషస్య వాగ్రసో వాచ ఋగ్రస ఋచః సామ రసః సామ్న ఉద్గీథో రసః ॥ 2 ॥ స ఏష రసానాగ్ం రసతమః పరమః పరార్ధ్యోఽష్టమోఽయముద్గీథః ॥ 3 ॥ కతమా కతమర్క్తమత్కతమత్సామ కతమః కతమ ఉద్గీథ ఇతి విమృష్టం భవతి ॥ 4 ॥ వాగేవర్క్ప్రాణః సామోమిత్యేతదక్షరముద్గీథః । తద్వా ఏతన్మిథునం యద్వాక్చ

ప్రాణశ్చర్క్చ సామ చ ॥ 5 ॥ తదేతన్మిథునమోమిత్యేతస్మిన్నక్షరే సగ్ంసృజ్యతే యదా వై మిథునౌ సమాగచ్ఛత ఆపయతో వై తావన్యోన్యస్య కామమ్ ॥ 6 ॥ ఆపయితా హ వై కామానాం భవతి య ఏతదేవం విద్వానక్షరముద్గీథముపాస్తే ॥ 7 ॥ తద్వా ఏతదనుజ్ఞాక్షరం యద్ధి కించానుజానాత్యోమిత్యేవ తదాహైషో ఏవ సమృద్ధిర్యదనుజ్ఞా సమర్ధయితా హ వై కామానాం భవతి య ఏతదేవం విద్వానక్షరముద్గీథముపాస్తే ॥ 8 ॥ తేనేయం త్రయీ విద్యా వర్తతే ఓమిత్యాశ్రావయత్యోమితి శగ్ంసత్యోమిత్యుద్గాయత్యేతస్యైవాక్షరస్యాపచిత్యై మహిమ్నా రసేన ॥ 9 ॥ తేనోభౌ కురుతో యశ్చైతదేవం వేద యశ్చ న వేద । నానా తు విద్యా చావిద్యా చ యదేవ విద్యయా కరోతి శ్రద్ధయోపనిషదా తదేవ వీర్యవత్తరం భవతీతి ఖల్వేతస్యైవాక్షరస్యోపవ్యాఖ్యానం భవతి ॥ 10 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః (2)

దేవాసురా హ వై యత్ర సంయేతిరే ఉభయే ప్రాజాపత్యాస్తద్ధ దేవా ఉద్గీథమాజహ్రురనేనైతానభిభవిష్యామ ఇతి ॥ 1 ॥ తే హ నాసిక్యం ప్రాణముద్గీథముపాసాంచక్రిరే తగ్ం హాసురాః పాప్మనా వివిధుస్తస్మాత్తేనోభయం జిఘ్రతి సురభి చ దుర్గన్ధి చ పాప్మనా హ్యేష విద్ధః ॥ 2 ॥ అథ హ వాచముద్గీథముపాసాంచక్రిరే తాగ్ంహాసురాః పాప్మనా వివిధుస్తస్మాత్తయోభయం వదతి సత్యం చానృతం చ పాప్మనా హ్యేషా విద్ధా ॥ 3 ॥ అథ హ చక్షురుద్గీథ

ముపాసాంచక్రిరే తద్ధాసురాః పాప్మనా వివిధుస్తస్మాత్తేనోభయం పశ్యతి దర్శనీయం చాదర్శనీయం చ పాప్మనా హ్యేతద్విద్ధమ్ ॥ 4 ॥ అథ హ శ్రోత్రముద్గీథముపాసాంచక్రిరే తద్ధాసురాః పాప్మనా వివిధుస్తస్మాత్తేనోభయగ్ం శృణోతి శ్రవణీయం చాశ్రవణీయం చ పాప్మనా హ్యేతద్విద్ధమ్ ॥ 5 ॥ అథ హ మన ఉద్గీథముపాసాంచక్రిరే తద్ధాసురాః పాప్మనా వివిధుస్తస్మాత్తేనోభయగ్ం సంకల్పయతే సంకల్పనీయం చా సఙ్కల్పనీయం చ పాప్మనా హ్యేతద్విద్ధమ్ ॥ 6 ॥ అథ హ య ఏవాయం ముఖ్యః ప్రాణస్తముద్గీథముపాసాంచక్రిరే తగ్ం హాసురా ఋత్వా విదధ్వంసుర్యథాఽశ్మానమాఖణమృత్వా విధ్వగ్ంసేత ॥ 7 ॥ ఏవం యథాఽశ్మానమాఖణమృత్వా విధ్వగ్ంసత ఏవగ్ం హైవ స విధ్వగ్ంసతే య ఏవంవిది పాపం కామయతే యశ్చైనమభిదాసతి స ఏషోఽశ్మాఖణః ॥ 8 ॥ నైవైతేన సురభి న దుర్గన్ధి విజానాత్యపహతపాప్మా హ్యేష తేన యదశ్నాతి యత్పిబతి తేనేతరాన్ప్రాణానవతి । ఏతము ఏవాన్తతోఽవిత్త్వోత్క్రామతి వ్యాదదాత్యేవాన్తత ఇతి ॥ 9 ॥ తగ్ం హాంగిరా ఉద్గీథముపాసాంచక్ర ఏతము ఏవాఽఽంగిరసం మన్యతేఽంగానాం యద్రసః ॥ 10 ॥

తేన తగ్ం హ బృహస్పతిరుద్గీథముపాసాంచక్ర ఏతము ఏవ బృహస్పతిం మన్యన్తే వాగ్ఘి బృహతీ తస్యా ఏష పతిః ॥ 11 ॥ తేన తగ్ం హాయాస్య ఉద్గీథముపాసాంచక్ర ఏతము ఏవాయాస్యం మన్యన్త ఆస్యాద్యదయతే ॥ 12 ॥

తేన తగ్ంం హ బకో దాల్భ్యో విదాంచకార । స హ నైమిషీయానాముద్గాతా బభూవ స హ స్మైభ్యః కామానాగాయతి ॥ 13 ॥ ఆగాతా హ వై కామానాం భవతి య ఏతదేవం విద్వానక్షరముద్గీథముపాస్త ఇత్యధ్యాత్మమ్ ॥ 14 ॥

తృతీయః ఖణ్డః (3)

అథాధిదైవతమ్ య ఏవాసౌ తపతి తముద్గీథముపాసీతోద్యన్వా ఏష ప్రజాభ్య ఉద్గాయతి । ఉద్యగ్ంస్తమో భయమపహన్త్యపహన్తా హ వై భయస్య తమసో భవతి య ఏవం వేద ॥ 1 ॥ సమాన ఉ ఏవాయం చాసౌ చోష్ణోఽయముష్ణోఽసౌ స్వర ఇతీమమాచక్షతే స్వర ఇతి ప్రత్యాస్వర ఇత్యముం తస్మాద్వా ఏతమిమమముం చోద్గీథముపాసీత ॥ 2 ॥ అథ ఖలు వ్యానమేవోద్గీథముపాసీత యద్వై ప్రాణితి స ప్రాణో యదపానితి సోఽపానః । అథ యః ప్రాణాపానయోః సంధిః స వ్యానో యో వ్యానః సా వాక్ । తస్మాదప్రాణన్ననపానన్వాచమభివ్యాహరతి ॥ 3 ॥ యా వాక్సర్క్తస్మాదప్రాణన్ననపానన్నృచమభివ్యాహరతి యర్క్తత్సామ తస్మాదప్రాణన్ననపానన్సామ గాయతి యత్సామ స ఉద్గీథస్తస్మాదప్రాణన్ననపానన్నుద్గాయతి ॥ 4 ॥ అతో యాన్యన్యాని వీర్యవన్తి కర్మాణి యథాఽగ్నేర్మన్థనమాజేః సరణం దృఢస్య ధనుష ఆయమనమప్రాణన్ననపానగ్ంస్తాని కరోత్యేతస్య హేతోర్వ్యానమేవోద్గీథముపాసీత ॥ 5 ॥

అథ ఖలూద్గీథాక్షరాణ్యుపాసీతోద్గీథ ఇతి ప్రాణ ఏవోత్ప్రాణేన హ్యుత్తిష్ఠతి వాగ్గీర్వాచో హ గిర ఇత్యాచక్షతేఽన్నం థమన్నే హీదగ్ం సర్వగ్ం స్థితమ్ ॥ 6 ॥ ద్యౌరేవోదన్తరిక్షం గీః పృథివీ థమాదిత్య ఏవోద్వాయుర్గీరగ్నిస్థగ్ం సామవేద ఏవోద్యజుర్వేదో గీః ఋగ్వేదస్థం దుగ్ధేఽస్మై వాగ్దోహం యో వాచో దోహోఽన్నవానన్నాదో భవతి య ఏతాన్యేవం విద్వానుద్గీథాక్షరాణ్యుపాస్త ఉద్గీథ ఇతి ॥ 7 ॥ అథ ఖల్వాశీఃసమృద్ధిరుపసరణానీత్యుపాసీత । యేన సామ్నా స్తోష్యన్స్యాత్తత్సామోపధావేత్ ॥ 8 ॥ యస్యామృచి తామృచం యదార్షేయం తమృషిం యాం దేవతామభిష్టోష్యన్స్యాత్తాం దేవతాముపధావేత్ ॥ 9 ॥ యేనచ్ఛన్దసా స్తోష్యన్స్యాత్తచ్ఛన్ద ఉపాధావేద్యేన స్తోమేన స్తోష్యమాణః స్యాత్తగ్ం స్తోమముపధావేత్ ॥ 10 ॥

యాం దిశమభిష్టోష్యన్స్యాత్తాం దిశముపధావేత్ ॥ 11 ॥ ఆత్మానమన్తత ఉపసృత్య స్తువీత కామం ధ్యాయన్నప్రమత్తోఽభ్యాశో హ యదస్మై స కామః సమృధ్యేత యత్కామః స్తువీతేతి యత్కామః స్తువీతేతి ॥ 12 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః (4)

ఓమిత్యేతదక్షరముద్గీథముపాసీతోమితి హ్యుద్గాయతి తస్యోపవ్యాఖ్యానమ్ ॥ 1 ॥ దేవా వై మృత్యోర్బిభ్యతస్త్రయీం విద్యాం ప్రావిశగ్ంస్తే ఛన్దోభిరచ్ఛాదయన్యదేభిరచ్ఛాదయగ్ంస్తచ్ఛన్దసాం ఛన్దస్త్వమ్ ॥ 2 ॥ తాను తత్ర

మృత్యుర్యథా మత్స్యముదకే పరిపశ్యేదేవం పర్యపశ్యదృచి సామ్ని యజుషి ॥ తే ను విదిత్వోర్ధ్వా ఋచః సామ్నో యజుషః స్వరమేవ ప్రావిశన్ ॥ 3 ॥ యదా వా ఋచమాప్నోత్యోమిత్యేవాతిస్వరత్యేవగ్ం సామైవం యజురేష ఉ స్వరో యదేతదక్షరమేతదమృతమభయం తత్ప్రవిశ్య దేవా అమృతా అభయా అభవన్ ॥ 4 ॥ స య ఏతదేవం విద్వానక్షరం ప్రణౌత్యేతదేవాక్షరగ్ం స్వరమమృతమభయం ప్రవిశతి తత్ప్రవిశ్య యదమృతా దేవాస్తదమృతో భవతి ॥ 5 ॥

పంచమః ఖణ్డః (5)

అథ ఖలు య ఉద్గీథః స ప్రణవో యః ప్రణవః స ఉద్గీథ ఇత్యసౌ వా ఆదిత్య ఉద్గీథ ఏష ప్రణవ ఓమితి హ్యేష స్వరన్నేతి ॥ 1 ॥ ఏతము ఏవాహమభ్యగాసిషం తస్మాన్మమ త్వమేకోఽసీతి హ కౌషీతకిః పుత్రమువాచ రశ్మీగ్ంస్త్వం పర్యావర్తయాద్బహవో వై తే భవిష్యన్తీత్యధిదైవతమ్ ॥ 2 ॥ అథాధ్యాత్మం య ఏవాయం ముఖ్యః ప్రాణస్తముద్గీథముపాసీతోమితి హ్యేష స్వరన్నేతి ॥ 3 ॥ ఏతము ఏవాహమభ్యగాసిషం తస్మాన్మమ త్వమేకోఽసీతి హ కౌషీతకిః పుత్రమువాచ ప్రాణాగ్ంస్త్వం భూమానమభిగాయతాద్బహవో వై మే భవిష్యంతీతి ॥ 4 ॥ అథ ఖలు య ఉద్గీథః స ప్రణవో యః ప్రణవః స ఉద్గీథ ఇతి హోతృషదనాద్ధైవాపి దురుద్గీథమనుసమాహరతీత్యను సమాహరతీతి ॥ 5 ॥

షష్ఠః ఖణ్డః (6)

ఇయమేవర్గగ్నిః సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయత ఇయమేవ సాఽగ్నిరమస్తత్సామ ॥ 1 ॥ అన్తరిక్షమేవర్గ్వాయుః సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయతేఽన్తరిక్షమేవ సా వాయురమస్తత్సామ ॥ 2 ॥ ద్యౌరేవర్గాదిత్యః సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయతే ద్యౌరేవ సాఽఽదిత్యోఽమస్తత్సామ ॥ 3 ॥ నక్షత్రాణ్యేవర్క్ చంద్రమాః సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయతే నక్షత్రాణ్యేవ సా చంద్రమా అమస్తత్సామ ॥ 4 ॥ అథ యదేతదాదిత్యస్య శుక్లం భాః సైవర్గథ యన్నీలం పరః కృష్ణం తత్సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయతే ॥ 5 ॥ అథ యదైవైతదాదిత్యస్య శుక్లం భాః సైవ సాఽథ యన్నీలం పరః కృష్ణం తదమస్తత్సామాథ య ఏషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషో దృశ్యతే హిరణ్యశ్మశ్రుర్హిరణ్యకేశ ఆప్రణఖాత్సర్వ ఏవ సువర్ణః ॥ 6 ॥ తస్య యథా కప్యాసం పుణ్డరీకమేవమక్షిణీ తస్యోదితి నామ స ఏష సర్వేభ్యః పాప్మభ్య ఉదితః ఉదేతి హ వై సర్వేభ్యః పాప్మభ్యో య ఏవం వేద ॥ 7 ॥ తస్యర్క్ చ సామ చ గేష్ణౌ తస్మాదుద్గీథస్తస్మాత్త్వేవోద్గాతైతస్య హి గాతా స ఏష యే చాముష్మాత్పరాంచో లోకాస్తేషాం చేష్టే దేవకామానాం చేత్యధిదైవతం ॥ 8 ॥

సప్తమః ఖణ్డః (7)

అథాధ్యాత్మం వాగేవర్క్ ప్రాణః సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయతే । వాగేవ సా ప్రాణోఽమస్తత్సామ ॥ 1 ॥ చక్షురేవర్గాత్మా సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయతే । చక్షురేవ సాఽఽత్మాఽమస్తత్సామ ॥ 2 ॥ శ్రోత్రమేవర్ఙ్ మనః సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయతే । శ్రోత్రమేవ సా మనోఽమస్తత్సామ ॥ 3 ॥ అథ యదేతదక్ష్ణః శుక్లం భాః సైవర్గథ యన్నీలం పరః కృష్ణం తత్సామ తదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ం సామ గీయతే । అథ యదేవైతదక్ష్ణః శుక్లం భాః సైవ సాఽథ యన్నీలం పరః కృష్ణం తదమస్తత్సామ ॥ 4 ॥ అథ య ఏషోఽన్తరక్షిణి పురుషో దృశ్యతే సైవర్క్ తత్సామ తదుక్థం తద్యజుస్తద్బ్రహ్మ తస్యైతస్య తదేవ రూపం యదముష్య రూపం యావముష్య గేష్ణౌ తౌ గేష్ణౌ యన్నామ తన్నామ ॥ 5 ॥ స ఏష యే చైతస్మాదర్వాంచో లోకాస్తేషాం చేష్టే మనుష్యకామానాం చేతి తద్య ఇమే వీణాయాం గాయన్త్యేతం తే గాయన్తి తస్మాత్తే ధనసనయః ॥ 6 ॥ అథ య ఏతదేవం విద్వాన్సామ గాయత్యుభౌ స గాయతి సోఽమునైవ స ఏష యే చాముష్మాత్పరాంచో లోకాస్తాగ్ంశ్చాప్నోతి దేవకామాగ్ంశ్చ ॥ 7 ॥ అథానేనైవ యే చైతస్మాదర్వాంచో లోకాస్తాగ్ంశ్చాప్నోతి

మనుష్యకామాగ్ంశ్చ తస్మాదుహైవంవిదుద్గాతా బ్రూయాత్ ॥ 8 ॥ కం తే కామమాగాయానీత్యేష హ్యేవ కామగానస్యేష్టే య ఏవం విద్వాన్సామ గాయతి సామ గాయతి ॥ 9 ॥

అష్టమః ఖణ్డః (8)

త్రయో హోద్గీథే కుశలా బభూవుః శిలకః శాలావత్యశ్చైకితాయనో దాల్భ్యః ప్రవాహణో జైవలిరితి తే హోచురుద్గీథే వై కుశలాః స్మో హన్తోద్గీథే కథాం వదామ ఇతి ॥ 1 ॥ తథేతి హ సముపవివిశుః స హ ప్రవాహణో జైవలిరువాచ భగవన్తావగ్రే వదతాం బ్రాహ్మణయోర్వదతోర్వాచగ్ం శ్రోష్యామీతి ॥ 2 ॥ స హ శిలకః శాలావత్యశ్చైకితాయనం దాల్భ్యమువాచ హన్త త్వా పృచ్ఛానీతి పృచ్ఛేతి హోవాచ ॥ 3 ॥ కా సామ్నో గతిరితి స్వర ఇతి హోవాచ స్వరస్య కా గతిరితి ప్రాణ ఇతి హోవాచ ప్రాణస్య కా గతిరిత్యన్నమితి హోవాచాన్నస్య కా గతిరిత్యాప ఇతి హోవాచ ॥ 4 ॥ అపాం కా గతిరిత్యసౌ లోక ఇతి హోవాచాముష్య లోకస్య కా గతిరితి న స్వర్గం లోకమతినయేదితి హోవాచ స్వర్గం వయం లోకగ్ం సామాభిసం స్థాపయామః స్వర్గసగ్ంస్తావగ్ం హి సామేతి ॥ 5 ॥ తగ్ంహ శిలకః శాలావత్యశ్చైకితాయనం దాల్భ్యమువాచాప్రతిష్ఠితం వై కిల తే దాల్భ్య సామ యస్త్వేతర్హి బ్రూయాన్మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి మూర్ధా తే విపతేదితి ॥ 6 ॥

హన్తాహమేతద్భగవత్తో వేదానీతి విద్ధీతి హోవాచాముష్య లోకస్య కా గతిరిత్యయం లోక ఇతి హోవాచాస్య లోకస్య కా గతిరితి న ప్రతిష్ఠాం లోకమతినయేదితి హోవాచ ప్రతిష్ఠాం వయం లోకగ్ంసామాభిసగ్ంస్థాపయామః ప్రతిష్ఠాసగ్ంస్తావగ్ం హి సామేతి ॥ 7 ॥ తగ్ం హ ప్రవాహణో జైవలిరువాచాన్తవద్వై కిల తే శాలావత్య సామ యస్త్వేతర్హి బ్రూయాన్మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి మూర్ధా తే విపతేదితి హన్తాహమేతద్భగవత్తో వేదానీతి విద్ధీతి హోవాచ ॥ 8 ॥

నవమః ఖణ్డః (9)

అస్య లోకస్య కా గతిరిత్యాకాశ ఇతి హోవాచ సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాన్యాకాశాదేవ సముత్పద్యన్త ఆకాశం ప్రత్యస్తం యన్త్యాకాశో హ్యేవైభ్యో జ్యాయానాకాశః పరాయణమ్ ॥ 1 ॥ స ఏష పరోవరీయానుద్గీథః స ఏషోఽనన్తః పరోవరీయో హాస్య భవతి పరోవరీయసో హ లోకాంజయతి య ఏతదేవం విద్వాన్పరోవరీయాగ్ంసముద్గీథముపాస్తే ॥ 2 ॥ తగ్ం హైతమతిధన్వా శౌనక ఉదరశాణ్డిల్యాయోక్త్వోవాచ యావత్త ఏనం ప్రజాయాముద్గీథం వేదిష్యన్తే పరోవరీయో హైభ్యస్తావదస్మింల్లోకే జీవనం భవిష్యతి ॥ 3 ॥ తథాఽముష్మిన్లోకే లోక ఇతి స య ఏతదేవం విద్వానుపాస్తే పరోవరీయ ఏవ హాస్యాస్మిన్లోకే జీవనం భవతి తథాఽముష్మిన్లోకే లోక ఇతి లోకే లోక ఇతి ॥ 4 ॥

దశమః ఖణ్డః (10)

మటచీహతేషు కురుష్వాటిక్యా సహ జాయయోషస్తిర్హ చాక్రాయణ ఇభ్యగ్రామే ప్రద్రాణక ఉవాస ॥ 1 ॥ స హేభ్యం కుల్మాషాన్ఖాదన్తం బిభిక్షే తగ్ం హోవాచ । నేతోఽన్యే విద్యన్తే యచ్చ యే మ ఇమ ఉపనిహితా ఇతి ॥ 1 ॥ ఏతేషాం మే దేహీతి హోవాచ తానస్మై ప్రదదౌ హన్తానుపానమిత్యుచ్ఛిష్టం వై మే పీతగ్ం స్యాదితి హోవాచ ॥ 3 ॥ న స్విదేతేఽప్యుచ్ఛిష్టా ఇతి న వా అజీవిష్యమిమానఖాదన్నితి హోవాచ కామో మ ఉదపానమితి ॥ 4 ॥ స హ ఖాదిత్వాఽతిశేషాంజాయాయా ఆజహార సాఽగ్ర ఏవ సుభిక్షా బభూవ తాన్ప్రతిగృహ్య నిదధౌ ॥ 5 ॥ స హ ప్రాతః సంజిహాన ఉవాచ యద్బతాన్నస్య లభేమహి లభేమహి ధనమాత్రాగ్ం రాజాఽసౌ యక్ష్యతే స మా సర్వైరార్త్విజ్యైర్వృణీతేతి ॥ 6 ॥ తం జాయోవాచ హన్త పత ఇమ ఏవ కుల్మాషా ఇతి తాన్ఖాదిత్వాఽముం యజ్ఞం వితతమేయాయ ॥ 7 ॥ తత్రోద్గాతౄనాస్తావే స్తోష్యమాణానుపోపవివేశ స హ ప్రస్తోతారమువాచ ॥ 8 ॥ ప్రస్తోతర్యా దేవతా ప్రస్తావమన్వాయత్తా తాం చేదవిద్వాన్ప్రస్తోష్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి ॥ 9 ॥ ఏవ మేవోద్గాతారమువాచోద్గాతర్యా దేవతోద్గీథమన్వాయత్తా తాం చేదవిద్వానుద్గాస్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి ॥ 10 ॥ ఏవమేవ ప్రతిహర్తారమువాచ ప్రతిహర్తర్యా దేవతా ప్రతిహారమన్వాయత్తా తాం చేద

విద్వాన్ప్రతిహరిష్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి తే హ సమారతాస్తూష్ణీమాసాంచక్రిరే ॥ 11 ॥

ఏకాదశః ఖణ్డః (11)

అథ హైనం యజమాన ఉవాచ భగవన్తం వా అహం వివిదిషాణీత్యుష–స్తిరస్మి చాక్రాయణ ఇతి హోవాచ ॥ 1 ॥ స హోవాచ భగవన్తం వా అహమేభిః సర్వైరార్త్విజ్యైః పర్యైషిషం భగవతో వా అహమవిత్త్వాఽన్యానవృషి ॥ 2 ॥ భగవాగ్ంస్త్వేవ మే సర్వైరార్త్విజ్యైరితి తథేత్యథ తర్హ్యేత ఏవ సమతిసృష్టాః స్తువతాం యావత్త్వేభ్యో ధనం దద్యాస్తావన్మమ దద్యా ఇతి తథేతి హ యజమాన ఉవాచ ॥ 3 ॥ అథ హైనం ప్రస్తోతోపససాద ప్రస్తోతర్యా దేవతా ప్రస్తావమన్వాయత్తా తాం చేదవిద్వాన్ప్రస్తోష్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి మా భగవానవోచత్కతమా సా దేవతేతి ॥ 4 ॥ ప్రాణ ఇతి హోవాచ సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాని ప్రాణమేవాభిసంవిశన్తి ప్రాణమభ్యుజ్జిహ తే సైషా దేవతా ప్రస్తావమన్వాయత్తా తాం చేదవిద్వాన్ప్రాస్తోష్యో మూర్ధా తే వ్యపతిష్యత్తథోక్తస్య మయేతి ॥ 5 ॥ అథ హైనముద్గాతోపససాదోద్గాతర్యా దేవతోద్గీథమన్వాయత్తా తాం చేదవిద్వానుద్గాస్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి మా భగవానవోచత్కతమా సా దేవతేతి ॥ 6 ॥ ఆదిత్య ఇతి హోవాచ సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాన్యాదిత్యముచ్చైః సన్తం గాయన్తి సైషా దేవతోద్గీథమన్వాయత్తా

తాం చేదవిద్వానుదగాస్యో మూర్ధా తే వ్యపతిష్యత్తథోక్తస్య మయేతి ॥ 7 ॥ అథ హైనం ప్రతిహర్తోపససాద ప్రతిహర్తర్యా దేవతా ప్రతిహారమన్వాయత్తా తాం చేదవిద్వాన్ప్రతిహరిష్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి మా భగవానవోచత్కతమా సా దేవతేతి ॥ 8 ॥ అన్నమితి హోవాచ సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాన్యన్నమేవ ప్రతిహరమాణాని జీవన్తి సైషా దేవతా ప్రతిహారమన్వాయత్తా తాం చేదవిద్వాన్ప్రతిహరిష్యో మూర్ధా తే వ్యపతిష్యత్తథోక్తస్య మయేతి తథోక్తస్య మయేతి ॥ 9 ॥

ద్వాదశః ఖణ్డః (12)

అథాతః శౌవ ఉద్గీథస్తద్ధ బకో దాల్భ్యో గ్లావో వా మైత్రేయః స్వాధ్యాయ ముద్వవ్రాజ ॥ 1 ॥ తస్మై శ్వా శ్వేతః ప్రాదుర్బభూవ తమన్యే శ్వాన ఉపసమేత్యోచురన్నం నో భగవానాగాయత్వశనాయామ వా ఇతి ॥ 2 ॥ తాన్హోవాచేహైవ మా ప్రాతరుపసమీయాతేతి తద్ధ బకో దాల్భ్యో గ్లావో వా మైత్రేయః ప్రతిపాలయాంచకార ॥ 3 ॥ తే హ యథైవేదం బహిష్పవమానేన స్తోష్యమాణాః సగ్ంరబ్ధాః సర్పన్తీత్యేవమాసస్పృపుస్తే హ సముపవిశ్య హిం చక్రుః ॥ 4 ॥ ఓ 3 మదా 3 మోం 3 పిబా 3 మోం 3 దేవో వరుణః ప్రజాపతిః సవితా2 ఉన్నమిహా 2 హరదన్నపతే 3 ఉన్నమిహా 2 హరా 2 హరో 3 మితి ॥ 5 ॥

త్రయోదశః ఖణ్డః (13)

అయం వావ లోకో హాఉకారో వాయుర్హాఇకారశ్చన్ద్రమా అథకారః । ఆత్మేహకారోఽగ్నిరీకారః ॥ 1 ॥ ఆదిత్య ఊకారో నిహవ ఏకారో విశ్వేదేవా ఔహోయికారః ప్రజాపతిర్హింకారః ప్రాణః స్వరోఽన్నం యా వాగ్విరాట్ ॥ 2 ॥ అనిరుక్తస్త్రయోదశః స్తోభః సంచరో హుంకారః ॥ 3 ॥ దుగ్ధేఽస్మై వాగ్దోహం యో వాచో దోహోఽన్నవానన్నాదో భవతి య ఏతామేవగ్ం సామ్నాముపనిషదం వేదోపనిషదం వేద ఇతి ॥ 4 ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః(1)

ఓం । సమస్తస్య ఖలు సామ్న ఉపాసనగ్ం సాధు యత్ఖలు సాధు తత్సామేత్యాచక్షతే యదసాధు తదసామేతి ॥ 1 ॥ తదుతాప్యాహుః సామ్నైనముపాగాదితి సాధునైనముపాగాదిత్యేవ తదాహురసామ్నైనముపాగాదిత్య సాధునైనముపాగాదిత్యేవ తదాహుః ॥ 2 ॥ అథోతాప్యాహుః సామ నో బతేతి యత్సాధు భవతి సాధు బతేత్యేవ తదాహురసామ నో బతేతి యదసాధు భవత్యసాధు బతేత్యేవ తదాహుః ॥ 3 ॥ స య ఏతదేవం విద్వాన్సాధు సామేత్యుపాస్తేఽభ్యాశో హ యదేనగ్ం సాధవో ధర్మా ఆ చ గచ్ఛేయురుప చ నమేయుః ॥ 4 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః (2)

లోకేషు పంచవిధగ్ం సామోపాసీత పృథివీ హింకారోఽగ్నిః ప్రస్తావోఽన్తరిక్షముద్గీథ ఆదిత్యః ప్రతిహారో ద్యౌర్నిధనమిత్యూర్ధ్వేషు ॥ 1 ॥ అథావృత్తేషు ద్యౌర్హింకార ఆదిత్యః ప్రస్తావోఽన్తరిక్షముద్గీథోఽగ్నిః ప్రతిహారః పృథివీ నిధనమ్ ॥ 2 ॥ కల్పన్తే హాస్మై లోకా ఊర్ధ్వాశ్చావృత్తాశ్చ య ఏతదేవంవిద్వాన్లోకేషు పంచవిధం సామోపాస్తే ॥ 3 ॥

తృతీయః ఖణ్డః (3)

వృష్టౌ పంచవిధగ్ం సామోపాసీత పురోవాతో హింకారో మేఘో జాయతే స ప్రస్తావో వర్షతి స ఉద్గీథో విద్యోతతే స్తనయతి స ప్రతిహారః ॥ 1 ॥ ఉద్గృహ్ణాతి తన్నిధనమ్ వర్షతి హాస్మై వర్షయతి హ య ఏతదేవం విద్వాన్వృష్టౌ పంచవిధగ్ం సామోపాస్తే ॥ 2 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః (4)

సర్వాస్వప్సు పంచవిధగ్ం సామోపాసీత మేఘో యత్సంప్లవతే స హింకారో యద్వర్షతి స ప్రస్తావో యాః ప్రాచ్యః స్యన్దన్తే స ఉద్గీథో యాః ప్రతీచ్యః స ప్రతిహారః సముద్రో నిధనమ్ ॥ 1 ॥ న హాప్సు ప్రైత్యప్సుమాన్భవతి య ఏతదేవం విద్వాన్సర్వాస్వప్సు పంచవిధగ్ం సామోపాస్తే ॥ 2 ॥

పంచమః ఖణ్డః (5)

ఋతుషు పంచవిధగ్ం సామోపాసీత వసన్తో హింకారో గ్రీష్మః ప్రస్తావో వర్షా ఉద్గీథః శరత్ప్రతిహారో హేమన్తో నిధనమ్ ॥ 1 ॥ కల్పన్తే హాస్మా ఋతవ ఋతుమాన్భవతి య ఏతదేవం విద్వానృతుషు పంచవిధగ్ం సామోపాస్తే ॥ 2 ॥

షష్ఠః ఖణ్డః (6)

పశుషు పంచవిధగ్ం సామోపాసీతాజా హింకారోఽవయః ప్రస్తావో గావ ఉద్గీథోఽశ్వాః ప్రతిహారః పురుషో నిధనమ్ ॥ 1 ॥ భవన్తి హాస్య పశవః పశుమాన్భవతి య ఏతదేవం విద్వాన్పశుషు పంచవిధగ్ం సామోపాస్తే ॥ 2 ॥

సప్తమః ఖణ్డః (7)

ప్రాణేషు పంచవిధగ్ం పరోవరీయః సామోపాసీత ప్రాణో హింకారో వాక్ప్రస్తావశ్చక్షురుద్గీథః శ్రోత్రం ప్రతిహారో మనో నిధనం పరోవరీయాగ్ంసి వా ఏతాని ॥ 2 ॥ పరోవరీయో హాస్య భవతి పరోవరీయసో హ లోకాంజయతి య ఏతదేవం విద్వాన్ప్రాణేషు పంచవిధగ్ం పరోవరీయః సామోపాస్త ఇతి తు పంచవిధస్య ॥ 2 ॥

అష్టమః ఖణ్డః (8)

అథ సప్తవిధస్య వాచి సప్తవిధగ్ం సామోపాసీత యత్కించ వాచో హుం 3 ఇతి స హింకారో యత్ప్రేతి స ప్రస్తావో యదేతి స ఆదిః ॥ 1 ॥ యదుదితి స ఉద్గీథో యత్ప్రతీతి స ప్రతిహారో యదుపేతి స ఉపద్రవో యన్నీతి తన్నిధనమ్ ॥ 2 ॥ దుగ్ధేఽస్మై వాగ్దోహం యో వాచో దోహోఽన్న వానన్నాదో భవతి య ఏతదేవం విద్వాన్వాచి సప్తవిధగ్ం సామోపాస్తే ॥ 3 ॥

నవమః ఖణ్డః (9)

అథ ఖల్వముమాదిత్యగ్ం సప్తవిధగ్ం సామోపాసీత సర్వదా సమస్తేన సామ మాం ప్రతి మాం ప్రతీతి సర్వేణ సమస్తేన సామ ॥ 1 ॥ తస్మిన్నిమాని సర్వాణి భూతాన్యన్వాయత్తానీతి విద్యాత్తస్య యత్పురోదయాత్స హింకారస్తదస్య పశవోఽన్వాయత్తాస్తస్మాత్తే హిం కుర్వన్తి హింకారభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః ॥ 2 ॥ అథ యత్ప్రథమోదితే స ప్రస్తావస్తదస్య మనుష్యా అన్వాయత్తాస్తస్మాత్తే ప్రస్తుతికామాః ప్రశగ్ంసాకామాః ప్రస్తావభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః ॥ 3 ॥ అథ యత్సంగవవేలాయాగ్ం స ఆదిస్తదస్య వయాగ్ంస్యన్వాయత్తాని తస్మాత్తాన్యన్తరిక్షేఽనారమ్బణాన్యాదాయాత్మానం పరిపతన్త్యాదిభాజీని హ్యేతస్య సామ్నః ॥ 4 ॥ అథ యత్సంప్రతి మధ్యన్దినే స ఉద్గీథస్తదస్య దేవా అన్వాయత్తాస్తస్మాత్తే సత్తమాః ప్రాజాపత్యానాముద్గీథభాజినో హ్యేతస్య

సామ్నః ॥ 5 ॥ అథ యదూర్ధ్వం మధ్యన్దినాత్ప్రాగపరాహ్ణాత్స ప్రతిహారస్తదస్య గర్భా అన్వాయత్తాస్తస్మాత్తే ప్రతిహృతా నావపద్యన్తే ప్రతిహారభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః ॥ 6 ॥ అథ యదూర్ధ్వమపరాహ్ణాత్ప్రాగస్తమయాత్స ఉపద్రవస్తదస్యారణ్యా అన్వాయత్తాస్తస్మాత్తే పురుషం దృష్ట్వా కక్షగ్ం శ్వభ్రమిత్యుపద్రవన్త్యుపద్రవభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః ॥ 7 ॥ అథ యత్ప్రథమాస్తమితే తన్నిధనం తదస్య పితరోఽ–న్వాయత్తాస్తస్మాత్తాన్నిదధతి నిధనభాజినో హ్యేతస్య సామ్న ఏవం ఖల్వముమాదిత్యగ్ం సప్తవిధగ్ం సామోపాస్తే ॥ 8 ॥

దశమః ఖణ్డః (10)

అథ ఖల్వాత్మసమ్మితమతిమృత్యు సప్తవిధగ్ం సామోపాసీత హింకార ఇతి త్ర్యక్షరం ప్రస్తావ ఇతి త్ర్యక్షరమ్ తత్సమమ్ ॥ 1 ॥ ఆదిరితి ద్వ్యక్షరం ప్రతిహార ఇతి చతురక్షరం తత ఇహైకం తత్సమమ్ ॥ 2 ॥ ఉద్గీథ ఇతి త్ర్యక్షరముపద్రవ ఇతి చతురక్షరం త్రిభిస్త్రిభిః సమం భవత్యక్షరమతిశిష్యతే త్ర్యక్షరం తత్సమమ్ ॥ 3 ॥ నిధనమితి త్ర్యక్షరం తత్సమమేవ భవతి తాని హ వా ఏతాని ద్వావిగ్ంశతిరక్షరాణి ॥ 4 ॥ ఏకవిగ్ంశత్యాఽఽదిత్యమాప్నోత్యేకవిగ్ంశో వా ఇతోఽసావాదిత్యో ద్వావిగ్ంశేన పరమాదిత్యాజ్జయతి తన్నాకం తద్విశోకమ్ ॥ 5 ॥ ఆప్నోతి హాదిత్యస్య జయం పరో హాస్యాదిత్యజయాజ్జయో భవతి య ఏతదేవం విద్వానాత్మసమ్మితమతిమృత్యు సప్తవిధగ్ం సామోపాస్తే సామోపాస్తే ॥ 6 ॥

ఏకాదశః ఖణ్డః (11)

మనో హింకారో వాక్ప్రస్తావశ్చక్షురుద్గీథః శ్రోత్రం ప్రతిహారః ప్రాణో నిధనమేతద్గాయత్రం ప్రాణేషు ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతద్గాయత్రం ప్రాణేషు ప్రోతం వేద ప్రాణీ భవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా మహామనాః స్యాత్తద్వ్రతమ్ ॥ 2 ॥

ద్వాదశ ఖణ్డః (12)

అభిమన్థతి స హింకారో ధూమో జాయతే స ప్రస్తావో జ్వలతి స ఉద్గీథోఽఙ్గారా భవన్తి స ప్రతిహార ఉపశామ్యతి తన్నిధనగ్ం సగ్ంశామ్యతి తన్నిధనమేతద్రథన్తరమగ్నౌ ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతద్రథన్తరమగ్నౌ ప్రోతం వేద బ్రహ్మవర్చస్యన్నాదో భవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా న ప్రత్యఙ్ఙగ్నిమాచామేన్న నిష్ఠీవేత్తద్వ్రతమ్ ॥2॥

త్రయోదశః ఖణ్డః (13)

ఉపమన్త్రయతే స హింకారో జ్ఞపయతే స ప్రస్తావః స్త్రియా సహ శేతే స ఉద్గీథః ప్రతి స్త్రీం సహ శేతే స ప్రతిహారః కాలం గచ్ఛతి తన్నిధనం పారం గచ్ఛతి తన్నిధనమేతద్వామదేవ్యం మిథునే ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతద్వామదేవ్యం మిథునే ప్రోతం వేద మిథునీభవతి మిథునాన్మిథు–నాత్ప్రజాయతే సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా న కాంచన పరిహరేత్తద్వ్రతమ్ ॥ 2 ॥

చతుర్దశః ఖణ్డః (14)

ఉద్యన్హింకార ఉదితః ప్రస్తావో మధ్యన్దిన ఉద్గీథోఽపరాహ్ణః ప్రతిహారోఽస్తం యన్నిధనమేతద్బృహదాదిత్యే ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతద్బృహదాదిత్యే ప్రోతం వేద తేజస్వ్యన్నాదో భవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా తపన్తం న నిన్దేత్తద్వ్రతమ్ ॥ 2 ॥

పంచదశః ఖణ్డః (15)

అభ్రాణి సంప్లవన్తే స హింకారో మేఘో జాయతే స ప్రస్తావో వర్షతి స ఉద్గీథో విద్యోతతే స్తనయతి స ప్రతిహార ఉద్గృహ్ణాతి తన్నిధనమేతద్వైరూపం పర్జన్యే ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతద్వైరూపం పర్జన్యే ప్రోతం వేద విరూపాగ్ంశ్చ సురూపాగ్ంశ్చ పశూనవరున్ధే సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా వర్షన్తం న నిన్దేత్తద్వ్రతమ్ ॥ 2 ॥

షోడశః ఖణ్డః (16)

వసన్తో హిఙ్కారో గ్రీష్మః ప్రస్తావో వర్షా ఉద్గీథః శరత్ప్రతిహారో హేమన్తో నిధనమేతద్వైరాజమృతుషు ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతద్వైరాజమృతుషు ప్రోతం వేద విరాజతి ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యర్తూన్న నిన్దేత్తద్వ్రతమ్ ॥ 2 ॥

సప్తదశః ఖణ్డః (17)

పృథివీ హింకారోఽన్తరిక్షం ప్రస్తావో ద్యౌరుద్గీథో దిశః ప్రతిహారః సముద్రో నిధనమేతాః శక్వర్యో లోకేషు ప్రోతాః ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతాః శక్వర్యో లోకేషు ప్రోతా వేద లోకీభవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా లోకాన్న నిన్దేత్తద్వ్రతమ్ ॥ 2 ॥

అష్టాదశః ఖణ్డః (18)

అజా హింకారోఽవయః ప్రస్తావో గావ ఉద్గీథోఽశ్వాః ప్రతిహారః పురుషో నిధనమేతా రేవత్యః పశుషు ప్రోతాః ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతా రేవత్యః పశుషు ప్రోతా వేద పశుమాన్భవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా పశూన్న నిన్దేత్తద్వ్రతమ్ ॥ 2 ॥

ఏకోనవింశః ఖణ్డః (19)

లోమ హిఙ్కారస్త్వక్ప్రస్తావో మాగ్ంసముద్గీథోఽస్థి ప్రతిహారో మజ్జా నిధనమేతద్యజ్ఞాయజ్ఞీయమంగేషు ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతద్య–జ్ఞాయజ్ఞీయమంగేషు ప్రోతం వేదాంగీభవతి నాంగేన విహూర్ఛతి సర్వమా–యురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా సంవత్సరం మజ్జ్ఞో నాశ్నీయాత్తద్వ్రతమ్ మజ్ఞో నాశ్నీయాదితి వా ॥ 2 ॥

వింశః ఖణ్డః (20)

అగ్నిర్హిఙ్కారో వాయుః ప్రస్తావ ఆదిత్య ఉద్గీథో నక్షత్రాణి ప్రతి–హారశ్చన్ద్రమా నిధనమేతద్రాజనం దేవతాసు ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతద్రాజనం దేవతాసు ప్రోతం వేదైతాసామేవ దేవతానాగ్ం సలోకతాగ్ం సార్ష్టితాగ్ం సాయుజ్యం గచ్ఛతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి మహాన్ప్రజయా పశుభిర్భవతి మహాన్కీర్త్యా బ్రాహ్మణాన్న నిన్దేత్తద్వ్రతమ్ ॥ 2 ॥

ఏకవింశః ఖణ్డః (21)

త్రయీ విద్యా హింకారస్త్రయ ఇమే లోకాః స ప్రస్తావోఽగ్నిర్వాయు–రాదిత్యః స ఉద్గీథో నక్షత్రాణి వయాగ్ంసి మరీచయః స ప్రతిహారః సర్పా గన్ధర్వాః పితరస్తన్నిధనమేతత్సామ సర్వస్మిన్ప్రోతమ్ ॥ 1 ॥ స య ఏవమేతత్సామ సర్వస్మిన్ప్రోతం వేద సర్వగ్ం హ భవతి ॥ 2 ॥ తదేష శ్లోకః । యాని పంచధా త్రీణి త్రీణి తేభ్యో న జ్యాయః పరమన్యదస్తి ॥ 3 ॥ యస్తద్వేద స వేద సర్వగ్ం సర్వా దిశో బలిమస్మై హరన్తి సర్వమస్మీత్యుపాసీత తద్వ్రతం తద్వ్రతమ్ ॥ 4 ॥

ద్వావింశః ఖణ్డః (22)

వినర్ది సామ్నో వృణే పశవ్యమిత్యగ్నేరుద్గీథోఽనిరుక్తః ప్రజాపతేర్నిరుక్తః సోమస్య మృదు శ్లక్ష్ణం వాయోః శ్లక్ష్ణం బలవదిన్ద్రస్య క్రౌంచం బృహస్పతేరపధ్వాన్తం వరుణస్య తాన్సర్వానేవోపసేవేత వారుణం త్వేవ

వర్జయేత్ ॥ 1 ॥ అమృతత్వం దేవేభ్య ఆగాయానీత్యాగాయేత్ స్వధాం పితృభ్య ఆశాం మనుష్యేభ్యస్తృణోదకం పశుభ్యః స్వర్గం లోకం యజమానాయాన్నమాత్మన ఆగాయానీత్యేతాని మనసా ధ్యాయన్నప్రమత్తః స్తువీత ॥ 2 ॥ సర్వే స్వరా ఇంద్రస్యాత్మానః సర్వ ఊష్మాణః ప్రజాపతేరాత్మానః సర్వే స్పర్శా మృత్యోరాత్మానస్తం యది స్వరేషూపాలభేతేన్ద్రగ్ం శరణం ప్రపన్నోఽభూవం స త్వా ప్రతివక్ష్యతీత్యేనం బ్రూయాత్ ॥ 3 ॥ అథ యద్యేనమూష్మసూపాలభేత ప్రజాపతిగ్ం శరణం ప్రపన్నోఽభూవం స త్వా ప్రతి పేక్ష్యతీత్యేనం బ్రూయాదథ యద్యేనగ్ం స్పర్శేషూపాలభేత మృత్యుగ్ం శరణం ప్రపన్నోఽభూవం స త్వా ప్రతిధక్ష్యతీత్యేనం బ్రూయాత్ ॥ 4 ॥ సర్వే స్వరా ఘోషవన్తో బలవన్తో వక్తవ్యా ఇంద్రే బలం దదానీతి సర్వ ఊష్మాణోఽగ్రస్తా అనిరస్తా వివృత్తా వక్తవ్యాః ప్రజాపతేరాత్మానం పరిదదానీతి సర్వే స్పర్శా లేశేనానభినిహితా వక్తవ్యా మృత్యోరాత్మానం పరిహరాణీతి ॥ 5 ॥

త్రయోవింశః ఖణ్డః (23)

త్రయో ధర్మస్కన్ధా యజ్ఞోఽధ్యయనం దానమితి ప్రథమస్తప ఏవ ద్వితీయో బ్రహ్మచార్యాచార్యకులవాసీ తృతీయోఽత్యన్తమాత్మానమాచార్యకులేఽవ సాదయన్సర్వ ఏతే పుణ్యలోకా భవన్తి బ్రహ్మసగ్ంస్థోఽమృతత్వమేతి ॥ 1 ॥

ప్రజాపతిర్లోకానభ్యతపత్తేభ్యోఽభితప్తేభ్యస్త్రయీ విద్యా సంప్రాస్రవత్తామభ్యతపత్తస్యా అభితప్తాయా ఏతాన్యక్షరాణి సంప్రాస్రవన్త భూర్భువః స్వరితి ॥ 2 ॥ తాన్యభ్యతపత్తేభ్యోఽభితప్తేభ్య ఓఙ్కారః సంప్రాస్రవత్తద్యథా శంకునా సర్వాణి పర్ణాని సంతృణ్ణాన్యేవమోంకారేణ సర్వా వాక్ సంతృణ్ణోంకార ఏవేదగ్ం సర్వమోఙ్కార ఏవేదగ్ం సర్వమ్ ॥ 3 ॥

చతుర్వింశః ఖణ్డః (24)

బ్రహ్మవాదినో వదన్తి యద్వసూనాం ప్రాతఃసవనగ్ం రుద్రాణాం మాధ్యన్దినగ్ం సవనమాదిత్యానాం చ విశ్వేషాం చ దేవానాం తృతీయసవనమ్ ॥ 1 ॥ క్వ తర్హి యజమానస్య లోక ఇతి స యస్తన్న విద్యాత్కథం కుర్యాదథ విద్వాన్కుర్యాత్ ॥ 2 ॥ పురా ప్రాతరనువాకస్యోపాకరణాజ్జఘనేన గార్హపత్యస్యోదఙ్ముఖ ఉపవిశ్య స వాసవగ్ం సామాభిగాయతి ॥ 3 ॥ లో 3 కద్వారమపావా 3 ర్ణూ 3 3 పశ్యేమ త్వా వయగ్ం రా 3 3 3 3 3 హుం 3 ఆ 3 3 జ్యా 3 యో 3 ఆ 3 2 1 1 1 ఇతి ॥ 4 ॥ అథ జుహోతి నమోఽగ్నయే పృథివీక్షితే లోకక్షితే లోకం మే యజమానాయ విన్దైష వై యజమానస్య లోక ఏతాస్మి ॥ 5 ॥ అత్ర యజమానః పరస్తాదాయుషః స్వాహాఽపజహి పరిఘమిత్యుక్త్వోత్తిష్ఠతి తస్మై వసవః ప్రాతఃసవనగ్ం సంప్రయచ్ఛన్తి ॥ 6 ॥ పురా మాధ్యన్దినస్య సవనస్యోపాకరణాజ్జఘనేనాగ్నీధ్రీయస్యోదఙ్ముఖ

ఉపవిశ్య స రౌద్రగ్ం సామాభిగాయతి ॥ 7 ॥ లో 3 కద్వారమపావా 3 ర్ణూ 3 3 పశ్యేమ త్వా వయం వైరా 3 3 3 3 3 హుం 3 ఆ 3 3 జ్యా 3 యో 3 ఆ 3 2 1 1 1 ఇతి ॥ 8 ॥ అథ జుహోతి నమో వాయవేఽన్తరిక్షక్షితే లోకక్షితే లోకం మే యజమానాయ విన్దైష వై యజమానస్య లోక ఏతాస్మి ॥ 9 ॥ అత్ర యజమానః పరస్తాదాయుషః స్వాహాఽపజహి పరిఘమిత్యుక్త్వోత్తిష్ఠతి తస్మై రుద్రా మాధ్యన్దినగ్ం సవనగ్ం సంప్రయచ్ఛన్తి ॥ 10 ॥

పురా తృతీయసవనస్యోపాకరణాజ్జఘనేనాహవనీయస్యోదఙ్ముఖ ఉపవిశ్య స ఆదిత్యగ్ం స వైశ్వదేవగ్ం సామాభిగాయతి ॥ 11 ॥ లో 3 కద్వారమపావా 3 ర్ణూ 3 3 పశ్యేమ త్వా వయగ్ం స్వారా 3 3 3 3 3 హుం 3 ఆ 3 3 జ్యా 3 యో 3 ఆ 3 2 1 1 1 ఇతి ॥ 12 ॥ ఆదిత్యమథ వైశ్వదేవం లో 3 కద్వారమపావా 3 ర్ణూ 3 3 పశ్యేమ త్వా వయగ్ం సామ్రా 3 3 3 3 3 హుం 3 ఆ 3 3 జ్యా 3 యో 3 ఆ 3 2 1 1 1 ఇతి ॥ 13 ॥ అథ జుహోతి నమ ఆదిత్యేభ్యశ్చ విశ్వేభ్యశ్చ దేవేభ్యో దివిక్షిద్భ్యో లోకక్షిద్భ్యో లోకం మే యజమానాయ విన్దత ॥ 14 ॥ ఏష వై యజమానస్య లోక ఏతాస్మ్యత్ర యజమానః పరస్తాదాయుషః స్వాహాఽపహత పరిఘమిత్యుక్త్వోత్తిష్ఠతి ॥ 15 ॥ తస్మా ఆదిత్యాశ్చ

విశ్వే చ దేవాస్తృతీయం సవనగ్ం సంప్రయచ్ఛన్త్యేష హ వై యజ్ఞస్య మాత్రాం వేద య ఏవం వేద య ఏవం వేద ॥ 16 ॥

తృతీయోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః (1)

ఓం । అసౌ వా ఆదిత్యో దేవమధు తస్య ద్యౌరేవ తిరశ్చీనవగ్ం-శోఽన్తరిక్షమపూపో మరీచయః పుత్రాః ॥ 1 ॥ తస్య యే ప్రాంచోరశ్మయస్తా ఏవాస్య ప్రాచ్యో మధునాడ్యః । ఋచ ఏవ మధుకృత ఋగ్వేద ఏవ పుష్పం తా అమృతా ఆపస్తా వా ఏతా ఋచః ॥ 2 ॥ ఏతమృగ్వేదమభ్యతపగ్ంస్తస్యాభితప్తస్య యశస్తేజ ఇన్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ం రసోఽజాయత ॥ 3 ॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్యమభితోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదాదిత్యస్య రోహితగ్ం రూపమ్ ॥ 4 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః (2)

అథ యేఽస్య దక్షిణా రశ్మయస్తా ఏవాస్య దక్షిణా మధునాడ్యో యజూగ్ంష్యేవ మధుకృతో యజుర్వేద ఏవ పుష్పం తా అమృతా ఆపః ॥ 1 ॥ తాని వా ఏతాని యజూగ్ంష్యేతం యజుర్వేదమభ్యతపగ్ంస్తస్యాభితప్తస్య యశస్తేజ ఇన్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యం రసోఽజాయత ॥ 2 ॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్యమభితోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదాదిత్యస్య శుక్లగ్ం రూపమ్ ॥ 3 ॥

తృతీయః ఖణ్డః (3)

అథ యేఽస్య ప్రత్యంచో రశ్మయస్తా ఏవాస్య ప్రతీచ్యో మధునాడ్యః సామాన్యేవ మధుకృతః సామవేద ఏవ పుష్పం తా అమృతా ఆపః ॥ 1 ॥ తాని వా ఏతాని సామాన్యేతగ్ం సామవేదమభ్యతపగ్ంస్తస్యాభితప్తస్య యశస్తేజ ఇన్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ం రసోఽజాయత ॥ 2 ॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్యమభితోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదాదిత్యస్య కృష్ణగ్ం రూపమ్ ॥ 3 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః (4)

అథ యేఽస్యోదంచో రశ్మయస్తా ఏవాస్యోదీచ్యో మధునాడ్యోఽథర్వాంగిరస ఏవ మధుకృత ఇతిహాసపురాణం పుష్పం తా అమృతా ఆపః ॥ 1 ॥ తే వా ఏతేఽథర్వాంగిరస ఏతదితిహాసపురాణమభ్యతపగ్ంస్తస్యాభితప్తస్య యశస్తేజ ఇన్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ం రసోఽజాయత ॥ 2 ॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్యమభితోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదాదిత్యస్య పరం కృష్ణగ్ం రూపమ్ ॥ 3 ॥

పంచమః ఖణ్డః (5)

అథ యేఽస్యోర్ధ్వా రశ్మయస్తా ఏవాస్యోర్ధ్వా మధునాడ్యో గుహ్యా ఏవాదేశా మధుకృతో బ్రహ్మైవ పుష్పం తా అమృతా ఆపః ॥ 1 ॥ తే వా

ఏతే గుహ్యా ఆదేశా ఏతద్బ్రహ్మాభ్యతపగ్ంస్తస్యాభితప్తస్య యశస్తేజ ఇన్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ం రసోఽజాయత ॥ 2 ॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్యమభితోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదాదిత్యస్య మధ్యే క్షోభత ఇవ ॥ 3 ॥ తే వా ఏతే రసానాగ్ం రసా వేదా హి రసాస్తేషామేతే రసాస్తాని వా ఏతాన్యమృతానామమృతాని వేదా హ్యమృతాస్తేషామేతాన్యమృతాని ॥ 4 ॥

షష్ఠః ఖణ్డః (6)

తద్యత్ప్రథమమమృతం తద్వసవ ఉపజీవన్త్యగ్నినా ముఖేన న వై దేవా అశ్నన్తి న పిబన్త్యేతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి ॥ 1 ॥ త ఏతదేవ రూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥ 2 ॥ స య ఏతదేవమమృతం వేద వసూనామేవైకో భూత్వాఽగ్నినైవ ముఖేనైతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏతదేవ రూపమభిసంవిశత్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥ 3 ॥ స యావదాదిత్యః పురస్తాదుదేతా పశ్చాదస్తమేతా వసూనామేవ తావదాధిపత్యగ్ం స్వారాజ్యం పర్యేతా ॥ 4 ॥

సప్తమః ఖణ్డః (7)

అథ యద్ద్వితీయమమృతం తద్రుద్రా ఉపజీవన్తీన్ద్రేణ ముఖేన న వై దేవా అశ్నన్తి న పిబన్త్యేతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి ॥ 1 ॥ త ఏతదేవ రూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥ 2 ॥ స య ఏతదేవమమృతం

వేద రుద్రాణామేవైకో భూత్వేన్ద్రేణైవ ముఖేనైతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏతదేవ రూపమభిసంవిశత్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥ 3 ॥ స యావదాదిత్యః పురస్తాదుదేతా పశ్చాదస్తమేతా ద్విస్తావద్దక్షిణత ఉదేతోత్తరతోఽస్తమేతా రుద్రాణామేవ తావదాధిపత్యగ్ం స్వారాజ్యం పర్యేతా ॥ 4 ॥

అష్టమః ఖణ్డః (8)

అథ యత్తృతీయమమృతం తదాదిత్యా ఉపజీవన్తి వరుణేన ముఖేన న వై దేవా అశ్నన్తి న పిబన్త్యేతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి ॥ 1 ॥ త ఏతదేవ రూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥ 2 ॥ స య ఏతదేవమమృతం వేదాదిత్యానామేవైకో భూత్వా వరుణేనైవ ముఖేనైతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏతదేవ రూపమభిసంవిశత్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥ 3 ॥ స యావదాదిత్యో దక్షిణత ఉదేతోత్తరతోఽస్తమేతా ద్విస్తావత్పశ్చాదుదేతా పురస్తాదస్తమేతాఽఽదిత్యానామేవ తావదాధిపత్యగ్ం స్వారాజ్యం పర్యేతా ॥ 4 ॥

నవమః ఖణ్డః (9)

అథ యచ్చతుర్థమమృతం తన్మరుత ఉపజీవన్తి సోమేన ముఖేన న వై దేవా అశ్నన్తి న పిబన్త్యేతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి ॥ 1 ॥ త ఏతదేవ రూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥ 2 ॥ స య ఏతదేవమమృతం వేద మరుతామేవైకో భూత్వా సోమేనైవ ముఖేనైతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏతదేవ

రూపమభిసంవిశత్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥ 3 ॥ స యావదాదిత్యః పశ్చాదుదేతా పురస్తాదస్తమేతా ద్విస్తావదుత్తరత ఉదేతా దక్షిణతోఽస్తమేతా మరుతామేవ తావదాధిపత్యగ్ం స్వారాజ్యం పర్యేతా ॥ 4 ॥

దశమః ఖణ్డః (10)

అథ యత్పంచమమమృతం తత్సాధ్యా ఉపజీవన్తి బ్రహ్మణా ముఖేన న వై దేవా అశ్నన్తి న పిబన్త్యేతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి ॥ 1 ॥ త ఏతదేవ రూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥ 2 ॥ స య ఏతదేవమమృతం వేద సాధ్యానామేవైకో భూత్వా బ్రహ్మణైవ ముఖేనైతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏతదేవ రూపమభిసంవిశత్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥ 3 ॥ స యావదాదిత్య ఉత్తరత ఉదేతా దక్షిణతోఽస్తమేతా ద్విస్తావదూర్ధ్వఉదేతార్వాఙ్స్తమేతా సాధ్యానామేవ తావదాధిపత్యగ్ం స్వారాజ్యం పర్యేతా ॥ 4 ॥

ఏకాదశః ఖణ్డః (11)

అథ తత ఊర్ధ్వ ఉదేత్య నైవోదేతా నాస్తమేతైకల ఏవ మధ్యే స్థాతా తదేష శ్లోకః ॥ 1 ॥ న వై తత్ర న నిమ్లోచ నోదియాయ కదాచన । దేవాస్తేనాహగ్ం సత్యేన మా విరాధిషి బ్రహ్మణేతి ॥ 2 ॥ న హ వా అస్మా ఉదేతి న నిమ్లోచతి సకృద్దివా హైవాస్మై భవతి య ఏతామేవం బ్రహ్మోపనిషదం వేద ॥ 3 ॥ తద్ధైతద్బ్రహ్మా ప్రజాపతయ ఉవాచ ప్రజాపతిర్మనవే మనుః ప్రజాభ్యస్తద్ధైత–

దుద్దాలకాయారుణయే జ్యేష్ఠాయ పుత్రాయ పితా బ్రహ్మ ప్రోవాచ ॥ 4 ॥ ఇదం వావ తజ్జ్యేష్ఠాయ పుత్రాయ పితా బ్రహ్మ ప్రబ్రూయాత్ ప్రాణాయ్యాయ వాఽన్తేవాసినే ॥ 5 ॥ నాన్యస్మై కస్మైచన యద్యప్యస్మా ఇమామద్భిః పరిగృహీతాం ధనస్య పూర్ణాం దద్యాదేతదేవ తతో భూయ ఇత్యేతదేవ తతో భూయ ఇతి ॥6 ॥

ద్వాదశః ఖణ్డః (12)

గాయత్రీ వా ఇదగ్ం సర్వం భూతం యదిదం కించ వాగ్వై గాయత్రీ వాగ్వా ఇదగ్ం సర్వం భూతం గాయతి చ త్రాయతే చ ॥ 1 ॥ యా వై సా గాయత్రీయం వావ సా యేయం పృథివ్యస్యాగ్ం హీదగ్ం సర్వం భూతం ప్రతిష్ఠితమేతామేవ నాతిశీయతే ॥ 2 ॥ యా వై సా పృథివీయం వావ సా యదిదమస్మిన్పురుషే శరీరమస్మిన్హీమే ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితా ఏతదేవ నాతిశీయన్తే ॥ 3 ॥ యద్వై తత్పురుషే శరీరమిదం వావ తద్యదిదమస్మిన్నన్తః పురుషే హృదయమస్మిన్హీమే ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితా ఏతదేవ నాతిశీయన్తే ॥ 4 ॥ సైషా చతుష్పదా షడ్విధా గాయత్రీ తదేతదృచాభ్యనూక్తమ్ ॥ 5 ॥ తావానస్య మహిమా తతో జ్యాయాగ్ంశ్చ పూరుషః । పాదోఽస్య సర్వా భూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివీతి ॥ 6 ॥ యద్వై తద్బ్రహ్మేతీదం వావ తద్యోఽయం బహిర్ధా పురుషాదాకాశో యో వై స బహిర్ధా పురుషాదాకాశః ॥ 7 ॥ అయం వావ స యోఽయమన్తః పురుష ఆకాశో యో వై సోఽన్తఃపురుష ఆకాశః

॥ 8 ॥ అయం వావ స యోఽయమన్తర్హృదయ ఆకాశస్తదేతత్పూర్ణమప్రవర్తి పూర్ణామప్రవర్తినీగ్ం శ్రియం లభతే య ఏవం వేద ॥ 9 ॥

త్రయోదశః ఖణ్డః (13)

తస్య హ వా ఏతస్య హృదయస్య పంచ దేవసుషయః స యోఽస్య ప్రాఙ్సుషిః స ప్రాణస్తచ్చక్షుః స ఆదిత్యస్తదేతత్తేజోఽన్నాద్యమిత్యుపాసీత తేజస్వ్యన్నాదో భవతి య ఏవం వేద ॥ 1 ॥ అథ యోఽస్య దక్షిణః సుషిః స వ్యానస్తచ్ఛ్రోత్రగ్ం స చన్ద్రమాస్తదేతచ్ఛ్రీశ్చ యశశ్చేత్యుపాసీత శ్రీమాన్యశస్వీ భవతి య ఏవం వేద ॥ 2 ॥ అథ యోఽస్య ప్రత్యఙ్సుషిః సోఽపానః సా వాక్ సోఽగ్నిస్తదేతద్బ్రహ్మవర్చసమన్నాద్యమిత్యుపాసీత బ్రహ్మవర్చస్యన్నాదో భవతి య ఏవం వేద ॥ 3 ॥ అథ యోఽస్యోదఙ్ సుషిః స సమానస్తన్మనః స పర్జన్యస్తదేతత్కీర్తిశ్చ వ్యుష్టిశ్చేత్యుపాసీత కీర్తిమాన్వ్యుష్టిమాన్భవతి య ఏవం వేద ॥ 4 ॥ అథ యోఽస్యోర్ధ్వః సుషిః స ఉదానః స వాయుః స ఆకాశస్తదేతదోజశ్చ మహశ్చేత్యుపాసీతౌజస్వీ మహస్వాన్భవతి య ఏవం వేద ॥ 5 ॥ తే వా ఏతే పంచ బ్రహ్మపురుషాః స్వర్గస్య లోకస్య ద్వారపాః స య ఏతానేవం పంచ బ్రహ్మపురుషాన్స్వర్గస్య లోకస్య ద్వారపాన్వేదాస్య కులే వీరో జాయతే ప్రతిపద్యతే స్వర్గం లోకం య ఏతానేవం పంచ బ్రహ్మపురుషాన్స్వర్గస్య లోకస్య ద్వారపాన్వేద ॥ 6 ॥ అథ యదతః పరో దివో

జ్యోతిర్దీప్యతే విశ్వతః పృష్ఠేషు సర్వతః పృష్ఠేష్వనుత్తమేషూత్తమేషు లోకేష్విదం వావ తద్యదిదమస్మిన్నన్తః పురుషే జ్యోతిః ॥ 7 ॥ తస్యైషా దృష్టిర్యత్రైతదస్మింఛరీరే సగ్ంస్పర్శేనోష్ణిమానం విజానాతి తస్యైషా శ్రుతిర్యత్రైతత్కర్ణావపిగృహ్య నినదమివ నదథురివాగ్నేరివ జ్వలత ఉపశృణోతి తదేతద్దృష్టం చ శ్రుతం చేత్యుపాసీత చక్షుష్యః శ్రుతో భవతి య ఏవం వేద య ఏవం వేద ॥ 8 ॥

చతుర్దశః ఖణ్డః (14)

సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాన్త ఉపాసీతాథ ఖలు క్రతుమయః పురుషో యథాక్రతురస్మింల్లోకే పురుషో భవతి తథేతః ప్రేత్య భవతి స క్రతుం కుర్వీత ॥ 1 ॥ మనోమయః ప్రాణశరీరో భారూపః సత్యసంకల్ప ఆకాశాత్మా సర్వకర్మా సర్వకామః సర్వగన్ధః సర్వరసః సర్వమిదమభ్యాత్తోఽవాక్యనాదరః ॥ 2 ॥ ఏష మ ఆత్మాఽన్తర్హృదయేఽణీయాన్ వ్రీహేర్వా యవాద్వా సర్షపాద్వా శ్యామాకాద్వా శ్యామాకతణ్డులాద్వా ఏష మ ఆత్మాఽన్తర్హృదయే జ్యాయాన్పృథివ్యా జ్యాయానన్తరిక్షాజ్జ్యాయాయాన్దివో జ్యాయానేభ్యో లోకేభ్యః ॥ 3 ॥ సర్వకర్మా సర్వకామః సర్వగన్ధః సర్వరసః సర్వమిదమభ్యాత్తోఽవాక్యనాదర ఏష మ ఆత్మాన్తర్హృదయ ఏతద్బ్రహ్మైతమితః ప్రేత్యాభిసమ్భవితాఽస్మీతి యస్య స్యాదద్ధా న విచికిత్సాఽస్తీతి హ స్మాఽఽహ శాణ్డిల్యః శాణ్డిల్యః ॥ 4 ॥

పంచదశః ఖణ్డః (15)

అన్తరిక్షోదరః కోశో భూమిబుధ్నో న జీర్యతి దిశో హ్యస్య స్రక్తయో ద్యౌరస్యోత్తరం బిలగ్ం స ఏష కోశో వసుధానస్తస్మిన్విశ్వమిదగ్ం శ్రితమ్ ॥ 1 ॥ తస్య ప్రాచీ దిగ్జుహూర్నామ సహమానా నామ దక్షిణా రాజ్ఞీ నామ ప్రతీచీ సుభూతా నామోదీచీ తాసాం వాయుర్వత్సః స య ఏతమేవం వాయుం దిశాం వత్సం వేద న పుత్రరోదగ్ం రోదితి సోఽహమేతమేవం వాయుం దిశాం వత్సం వేద మా పుత్రరోదగ్ం రుదమ్ ॥ 2 ॥ అరిష్టం కోశం ప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునా ప్రాణం ప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునా భూః ప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునా భువః ప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునా స్వః ప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునా ॥ 3 ॥ స యదవోచం ప్రాణం ప్రపద్య ఇతి ప్రాణో వా ఇదగ్ం సర్వం భూతం యదిదం కించ తమేవ తత్ప్రాపత్సి ॥ 4 ॥ అథ యదవోచం భూః ప్రపద్య ఇతి పృథివీం ప్రపద్యేఽన్తరిక్షం ప్రపద్యే దివం ప్రపద్య ఇత్యేవ తదవోచమ్ ॥ 5 ॥ అథ యదవోచం భువః ప్రపద్య ఇత్యగ్నిం ప్రపద్యే వాయుం ప్రపద్య ఆదిత్యం ప్రపద్య ఇత్యేవ తదవోచమ్ ॥ 6 ॥ అథ యదవోచగ్ం స్వః ప్రపద్య ఇత్యృగ్వేదం ప్రపద్యే యజుర్వేదం ప్రపద్యే సామవేదం ప్రపద్య ఇత్యేవ తదవోచం తదవోచమ్ ॥ 7 ॥

షోడశః ఖణ్డః (16)

పురుషో వావ యజ్ఞస్తస్య యాని చతుర్విగ్ంశతి వర్షాణి తత్ప్రాతఃసవనం చతుర్విగ్ంశత్యక్షరా గాయత్రీ గాయత్రం ప్రాతఃసవనం తదస్య వసవోఽ–న్వాయత్తాః ప్రాణా వావ వసవ ఏతే హీదగ్ం సర్వం వాసయన్తి ॥ 1 ॥ తం చేదేతస్మిన్వయసి కించిదుపతపేత్స బ్రూయాత్ప్రాణా వసవ ఇదం మే ప్రాతః సవనం మాధ్యన్దినగ్ం సవనమనుసన్తనుతేతి మాఽహం ప్రాణానాం వసూనాం మధ్యే యజ్ఞో విలోప్సీయేత్యుద్ధైవ తత ఏత్యగదో హ భవతి ॥ 2 ॥ అథ యాని చతుశ్చత్వారిగ్ంశద్వర్షాణి తన్మాధ్యన్దినగ్ం సవనం చతుశ్చత్వారిగ్ంశదక్షరా త్రిష్టుప్ త్రైష్టుభం మాధ్యన్దినగ్ం సవనం తదస్య రుద్రా అన్వాయత్తాః ప్రాణా వావ రుద్రా ఏతే హీదగ్ం సర్వగ్ం రోదయన్తి ॥ 3 ॥ తం చేదేతస్మిన్వయసి కించిదుపతపేత్స బ్రూయాత్ప్రాణా రుద్రా ఇదం మే మాధ్యన్దినగ్ం సవనం తృతీయసవనమనుసన్తనుతేతి మాఽహం ప్రాణానాగ్ం రుద్రాణాం మధ్యే యజ్ఞో విలోప్సీయేత్యుద్ధైవ తత ఏత్యగదో హ భవతి ॥ 4 ॥ అథ యాన్యష్టాచత్వారిగ్ంశద్వర్షాణి తత్తృతీయ సవనమష్టాచత్వారిగ్ంశదక్షరా జగతీ జాగతం తృతీయసవనం తదస్యాదిత్యా అన్వాయత్తాః ప్రాణా వా వాదిత్యా ఏతే హీదగ్ం సర్వమాదదతే ॥ 5 ॥ తం చేదేతస్మిన్వయసి కించిదుపతపేత్స బ్రూయాత్ ప్రాణా ఆదిత్యా ఇదం మే తృతీయసవనమాయురనుసన్తనుతేతి మాఽహం

ప్రాణానామాదిత్యానాం మధ్యే యజ్ఞో విలోప్స్యేత్యుద్ధైవ తత ఏత్యగదో హైవ భవతి ॥ 6 ॥ ఏతద్ధ స్మ వై తద్విద్వానాహ మహిదాస ఐతరేయః స కిం మ ఏతదుపతపసి యోఽహమనేన న ప్రేష్యామీతి స హ షోడశం వర్షశతమజీవత్ప్ర హ షోడశం వర్షశతం జీవతి య ఏవం వేద ॥ 7 ॥

సప్తదశః ఖణ్డః (17)

స యదశిశిషతి యత్పిపాసతి యన్న రమతే తా అస్య దీక్షాః ॥ 1 ॥ అథ యదశ్నాతి యత్పిబతి యద్రమతే తదుపసదైరేతి ॥ 2 ॥ అథ యద్ధసతి యజ్జక్షతి యన్మైథునం చరతి స్తుతశస్త్రైరేవ తదేతి ॥ 3 ॥ అథ యత్తపో దానమార్జవమహిగ్ంసా సత్యవచనమితి తా అస్య దక్షిణాః ॥ 4 ॥ తస్మాదాహుః సోష్యత్యసోష్టేతి పునరుత్పాదనమేవాస్య తన్మరణమేవాస్యావభృథః ॥ 5 ॥ తద్ధైతద్ ఘోర ఆఙ్గిరసః కృష్ణాయ దేవకీపుత్రా యోక్త్వోవాచాఽపిపాస ఏవ స బభూవ సోఽన్తవేలాయామేతత్త్రయం ప్రతిపద్యేతాక్షితమస్యచ్యుతమసి ప్రాణసగ్ంశితమసీతి తత్రైతే ద్వే ఋచౌ భవతః ॥ 6 ॥ ఆదిత్ప్రత్నస్య రేతసః ॥ 7 ॥ ఉద్వయం తమసస్పరి జ్యోతిః పశ్యన్త ఉత్తరం స్వః పశ్యన్త ఉత్తరం దేవం దేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమమితి జ్యోతిరుత్తమమితి ॥ 8 ॥

అష్టాదశః ఖణ్డః (18)

మనో బ్రహ్మేత్యుపాసీతేత్యధ్యాత్మమథాధిదైవతమాకాశో బ్రహ్మే-త్యుభయమాదిష్టం భవత్యధ్యాత్మం చాధిదైవతం చ ॥ 1 ॥ తదేతచ్చ-

తుష్పాద్బ్రహ్మ వాక్ పాదః ప్రాణః పాదశ్చక్షుః పాదః శ్రోత్రం పాద ఇత్యధ్యాత్మమథాధిదైవతమగ్నిః పాదో వాయుః పాద ఆదిత్యః పాదో దిశః పాద ఇత్యుభయమేవాదిష్టం భవత్యధ్యాత్మం చైవాధిదైవతం చ ॥ 2 ॥ వాగేవ బ్రహ్మణశ్చతుర్థః పాదః సోఽగ్నినా జ్యోతిషా భాతి చ తపతి చ భాతి చ తపతి చ కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన య ఏవం వేద ॥ 3 ॥ ప్రాణ ఏవ బ్రహ్మణశ్చతుర్థః పాదః స వాయునా జ్యోతిషా భాతి చ తపతి చ భాతి చ తపతి చ కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన య ఏవం వేద ॥ 4 ॥ చక్షురేవ బ్రహ్మణశ్చతుర్థః పాదః స ఆదిత్యేన జ్యోతిషా భాతి చ తపతి చ భాతి చ తపతి చ కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన య ఏవం వేద ॥ 5 ॥ శ్రోత్రమేవ బ్రహ్మణశ్చతుర్థః పాదః స దిగ్భిర్జ్యోతిషా భాతి చ తపతి చ భాతి చ తపతి చ కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన య ఏవం వేద య ఏవం వేద ॥ 6 ॥

ఏకోనవింశః ఖణ్డః (19)

ఆదిత్యో బ్రహ్మేత్యాదేశస్తస్యోపవ్యాఖ్యానమసదేవేదమగ్ర ఆసీత్ తత్సదాసీత్తత్సమభవత్తదాణ్డం నిరవర్తత తత్సంవత్సరస్య మాత్రామశయత తన్నిరభిద్యత తే ఆణ్డకపాలే రజతం చ సువర్ణం చాభవతామ్ ॥ 1 ॥ తద్యద్రజతగ్ం సేయం పృథివీ యత్సువర్ణగ్ం సా ద్యౌర్యజ్జరాయు

తే పర్వతా యదుల్బగ్ం స మేఘో నీహారో యా ధమనయస్తా నద్యో యద్వాస్తేయముదకగ్ం స సముద్రః ॥ 2 ॥ అథ యత్తదజాయత సోఽసావాదిత్యస్తం జాయమానం ఘోషా ఉలూలవోఽనూదతిష్ఠన్సర్వాణి చ భూతాని సర్వే చ కామాస్తస్మాత్తస్యోదయం ప్రతి ప్రత్యాయనం ప్రతి ఘోషా ఉలూలవోఽనూత్తిష్ఠన్తి సర్వాణి చ భూతాని సర్వే చైవ కామాః ॥ 3 ॥ స య ఏతమేవం విద్వానాదిత్యం బ్రహ్మేత్యు పాస్తేఽభ్యాశో హ యదేనగ్ం సాధవో ఘోషా ఆ చ గచ్ఛేయురుప చ నిమ్రేడేరన్నిమ్రేడేరన్ ॥ 4 ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః (1)

ఓం । జానశ్రుతిర్హ పౌత్రాయణః శ్రద్ధాదేయో బహుదాయీ బహుపాక్య ఆస స హ సర్వత ఆవసథాన్మాపయాంచక్రే సర్వత ఏవ మేఽత్స్యన్తీతి ॥ 1 ॥ అథ హ హగ్ంసా నిశాయామతిపేతుస్తద్ధైవగ్ం హగ్ంసో హగ్ంసమభ్యువాద భో భో హి భల్లాక్ష భల్లాక్ష జానశ్రుతేః పౌత్రాయణస్య సమం దివా జ్యోతిరాతతం తన్మా ప్రసాఙ్క్షీస్తత్త్వా మా ప్రధాక్షీదితి ॥ 2 ॥ తము హ పరః ప్రత్యువాచ కమ్వర ఏనమేతత్సన్తగ్ం సయుగ్వానమివ రైక్వమాత్థేతి యో ను కథగ్ం సయుగ్వా రైక్వ ఇతి ॥ 3 ॥ యథా కృతాయవిజితాయాధరేఽయాః సంయన్త్యేవమేనగ్ం సర్వం

తదభిసమేతి యత్కించ ప్రజాః సాధు కుర్వన్తి యస్తద్వేద యత్స వేద స మయైతదుక్త ఇతి ॥ 4 ॥ తదు హ జానశ్రుతిః పౌత్రాయణ ఉపశుశ్రావ స హ సంజిహాన ఏవ క్షత్తారమువాచాంగారే హ సయుగ్వానమివ రైక్వమాత్థేతి యో ను కథగ్ం సయుగ్వా రైక్వ ఇతి ॥ 5 ॥ యథా కృతాయవిజితాయాధరేఽయాః సంయన్త్యేవమేనగ్ం సర్వం తదభిసమేతి యత్కించ ప్రజాః సాధు కుర్వన్తి యస్తద్వేద యత్స వేద స మయైతదుక్త ఇతి ॥ 6 ॥ స హ క్షత్తాఽన్విష్య నావిదమితి ప్రత్యేయాయ తగ్ం హోవాచ యత్రారే బ్రాహ్మణస్యాన్వేషణా తదేనమర్చ్ఛేతి ॥ 7 ॥ సోఽధస్తాచ్ఛకటస్య పామానం కషమాణముపో-పవివేశ తగ్ం హాభ్యువాద త్వం ను భగవః సయుగ్వా రైక్వ ఇత్యహగ్ం హ్యరా 3 ఇతి హ ప్రతిజజ్ఞే స హ క్షత్తాఽవిదమితి ప్రత్యేయాయ ॥ 8 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః (2)

తదు హ జానశ్రుతిః పౌత్రాయణః షట్ శతాని గవాం నిష్కమశ్వతరీరథం తదాదాయ ప్రతిచక్రమే తగ్ం హాభ్యువాద ॥ 1 ॥ రైక్వేమాని షట్ శతాని గవామయం నిష్కోఽయమశ్వతరీరథోఽను మ ఏతాం భగవో దేవతాగ్ం శాధి యాం దేవతాముపాస్స ఇతి ॥ 2 ॥ తము హ పరః ప్రత్యువాచాహ హారేత్వా శూద్ర తవైవ సహ గోభిరస్త్వితి తదు హ పునరేవ జానశ్రుతిః పౌత్రాయణః సహస్రం గవాం నిష్కమశ్వతరీరథం దుహితరం తదాదాయ

ప్రతిచక్రమే ॥ 3 ॥ తగ్ం హాభ్యువాద రైక్వేదగ్ం సహస్రం గవామయం నిష్కో౽యమశ్వతరీరథ ఇయం జాయా౽యం గ్రామో యస్మిన్నాస్సే౽న్వేవ మా భగవః శాధీతి ॥ 4 ॥ తస్యా హ ముఖముపోద్గృహ్ణన్నువాచాజహారేమాః శూద్రానేనైవ ముఖేనాలాపయిష్యథా ఇతి తే హైతే రైక్వపర్ణా నామ మహావృషేషు యత్రాస్మా ఉవాస తస్మై హోవాచ ॥ 5 ॥

తృతీయః ఖణ్డః (3)

వాయుర్వావ సంవర్గో యదా వా అగ్నిరుద్వాయతి వాయుమేవాప్యేతి యదా సూర్యో౽స్తమేతి వాయుమేవాప్యేతి యదా చన్ద్రో౽స్తమేతి వాయుమేవాప్యేతి ॥ 1 ॥ యదాప ఉచ్ఛుష్యన్తి వాయుమేవాపియన్తి వాయుర్హ్యేవైతాన్సర్వాన్సంవృంక్త ఇత్యధిదైవతమ్ ॥ 2 ॥ అథాధ్యాత్మం ప్రాణో వావ సంవర్గః స యదా స్వపితి ప్రాణమేవ వాగప్యేతి ప్రాణం చక్షుః ప్రాణగ్ం శ్రోత్రం ప్రాణం మనః ప్రాణో హ్యేవైతాన్సర్వాన్సంవృంక్త ఇతి ॥ 3 ॥ తౌ వా ఏతౌ ద్వౌ సంవర్గౌ వాయురేవ దేవేషు ప్రాణః ప్రాణేషు ॥ 4 ॥ అథ హ శౌనకం చ కాపేయమభిప్రతారిణం చ కాక్షసేనిం పరివిష్యమాణౌ బ్రహ్మచారీ బిభిక్షే తస్మా ఉ హ న దదతుః ॥ 5 ॥ స హోవాచ మహాత్మనశ్చతురో దేవ ఏకః కః సః జగార భువనస్య గోపాస్తం కాపేయ నాభిపశ్యన్తి మర్త్యా అభిప్రతారిన్బహుధా వసన్తం యస్మై వా ఏతదన్నం తస్మా ఏతన్న

దత్తమితి ॥ 6 ॥ తదుహ శౌనకః కాపేయః ప్రతిమన్వానః ప్రత్యేయాయాత్మా దేవానాం జనితా ప్రజానాగ్ం హిరణ్యదగ్ంష్ట్రో బభసోఽనసూరిర్మహాన్తమస్య మహిమానమాహురనద్యమానో యదనన్నమత్తీతి వై వయం బ్రహ్మచారిన్నేదముపాస్మహే దత్తాస్మై భిక్షామితి ॥ 7 ॥ తస్మా ఉ హ దదుస్తే వా ఏతే పఞ్చాన్యే పఞ్చాన్యే దశ సన్తస్తత్కృతం తస్మాత్సర్వాసు దిక్ష్వన్నమేవ దశ కృతగ్ం సైషా విరాడన్నాదీ తయేదగ్ం సర్వం దృష్టగ్ం సర్వమస్యేదం దృష్టం భవత్యన్నాదో భవతి య ఏవం వేద య ఏవం వేద ॥ 8 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః (4)

సత్యకామో హ జాబాలో జబాలాం మాతరమామన్త్రయాంచక్రే బ్రహ్మచర్యం భవతి వివత్స్యామి కింగోత్రో న్వహమస్మీతి ॥ 1 ॥ సా హైనమువాచ నాహమేతద్వేద తాత యద్గోత్రస్త్వమసి బహ్వహం చరన్తీ పరిచారిణీ యౌవనే త్వామలభే సాఽహమేతన్న వేద యద్గోత్రస్త్వమసి జబాలా తు నామాహమస్మి సత్యకామో నామ త్వమసి స సత్యకామ ఏవ జాబాలో బ్రువీథా ఇతి ॥ 2 ॥ స హ హారిద్రుమతం గౌతమమేత్యోవాచ బ్రహ్మచర్యం భగవతి వత్స్యామ్యుపేయాం భగవన్తమితి ॥ 3 ॥ తగ్ం హోవాచ కింగోత్రో ను సోమ్యాసీతి స హోవాచ నాహమేతద్వేద భో యద్గోత్రోఽహమస్మ్యపృచ్ఛం మాతరగ్ం సా మా ప్రత్యబ్రవీద్బహ్వహం చరన్తీ పరిచారిణీ యౌవనే

త్వామలభే సాఽ_హమేతన్న వేద యద్గోత్రస్త్వమసి జబాలా తు నామాహమస్మి సత్యకామో నామ త్వమసీతి సోఽ_హగ్ం సత్యకామో జాబాలోఽ_స్మి భో ఇతి ॥ 4 ॥ తగ్ంహోవాచ నైతదబ్రాహ్మణో వివక్తుమర్హతి సమిధగ్ం సోమ్యాహరోప త్వా నేష్యే న సత్యాదగా ఇతి తముపనీయ కృశానామబలానాం చతుఃశతా గా నిరాకృత్యోవాచేమాః సోమ్యానుసంవ్రజేతి తా అభిప్రస్థాపయన్నువాచ నాసహస్రేణావర్తేయేతి స హ వర్షగణం ప్రోవాస తా యదా సహస్రగ్ం సంపేదుః ॥ 5 ॥

పంచమః ఖణ్డః (5)

అథ హైనమృషభోఽ_భ్యువాద సత్యకామ3 ఇతి భగవ ఇతి హ ప్రతిశుశ్రావ ప్రాప్తాః సోమ్య సహస్రగ్ం స్మః ప్రాపయ న ఆచార్యకులమ్ ॥ 1 ॥ బ్రహ్మణశ్చ తే పాదం బ్రవాణీతి బ్రవీతు మే భగవానితి తస్మై హోవాచ ప్రాచీ దిక్కలా ప్రతీచీ దిక్కలా దక్షిణా దిక్కలోదీచీ దిక్కలైష వై సోమ్య చతుష్కలః పాదో బ్రహ్మణః ప్రకాశవాన్నామ ॥ 2 ॥ స య ఏతమేవం విద్వాగ్ంశ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణః ప్రకాశవానిత్యుపాస్తే ప్రకాశవానస్మింల్లోకే భవతి ప్రకాశవతో హ లోకాంజయతి య ఏతమేవం విద్వాగ్ంశ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణః ప్రకాశవానిత్యుపాస్తే ॥ 3 ॥

షష్ఠః ఖణ్డః (6)

అగ్నిష్టే పాదం వక్తేతి సహ శ్వోభూతే గా అభిప్రస్థాపయాంచకార తా యత్రాభిసాయం బభూవుస్తత్రాగ్నిముపసమాధాయ గా ఉపరుధ్య సమిధ మాధాయ పశ్చాదగ్నేః ప్రాంగు పోపవివేశ ॥ 1 ॥ తమగ్నిరభ్యువాద సత్యకామ 3 ఇతి భగవ ఇతి హ ప్రతిశుశ్రావ ॥ 2 ॥ బ్రహ్మణః సోమ్య తే పాదం బ్రవాణీతి బ్రవీతు మే భగవానితి తస్మై హోవాచ పృథివీ కాళాఽన్తరిక్షం కళా ద్యౌః కళా సముద్రః కళైష వై సోమ్య చతుష్కళః పాదో బ్రహ్మణోఽనన్తవాన్నామ ॥ 3 ॥ స య ఏతమేవం విద్వాగ్ంశ్చతుష్కళం పాదం బ్రహ్మణోఽనన్త వానిత్యుపాస్తేఽనన్తవానస్మింల్లోకే భవత్యనన్తవతో హ లోకాఞ్జయతి య ఏతమేవం విద్వాగ్ంశ్చతుష్కళం పాదం బ్రహ్మణోఽనన్తవానిత్యుపాస్తే ॥ 4 ॥

సప్తమః ఖణ్డః (7)

హగ్ంసస్తే పాదం వక్తేతి స హ శ్వోభూతే గా అభిప్రస్థాపయాంచకార తా యత్రాభిసాయం బభూవుస్తత్రాగ్నిముపసమాధాయ గా ఉపరుధ్య సమిధమాధాయ పశ్చాదగ్నేః ప్రాంగుపోపవివేశ ॥ 1 ॥ తగ్ం హగ్ంస ఉపనిపత్యాభ్యువాద సత్యకామ 3 ఇతి భగవ ఇతి హ ప్రతిశుశ్రావ ॥ 2 ॥ బ్రహ్మణః సోమ్య తే పాదం బ్రవాణీతి బ్రవీతు మే భగవానితి తస్మై హోవాచాగ్నిః కళా సూర్యః కళా చన్ద్రః కళా విద్యుత్కళైష వై సోమ్య చతుష్కళః పాదో బ్రహ్మణో

జ్యోతిష్మాన్నామ ॥ 3 ॥ స య ఏతమేవం విద్వాగ్ంశ్చతుష్కళం పాదం బ్రహ్మణో జ్యోతిష్మానిత్యుపాస్తే జ్యోతిష్మానస్మింల్లోకే భవతి జ్యోతిష్మతో హ లోకాంజయతి య ఏతమేవం విద్వాగ్ంశ్చతుష్కళం పాదం బ్రహ్మణో జ్యోతిష్మానిత్యుపాస్తే ॥ 4 ॥

అష్టమః ఖణ్డః (8)

మద్గుష్టే పాదం వక్తేతి స హ శ్వోభూతే గా అభిప్రస్థాపయాంచకార తా యత్రాభిసాయం బభూవుస్తత్రాగ్నిముపసమాధాయ గా ఉపరుధ్య సమిధమాధాయ పశ్చాదగ్నేః ప్రాంగుపోపవివేశ ॥ 1 ॥ తం మద్గురుపనిపత్యాభ్యువాద సత్యకామ 3 ఇతి భగవ ఇతి తం ప్రతిశుశ్రావ ॥ 2 ॥ బ్రహ్మణః సోమ్య తే పాదం బ్రవాణీతి బ్రవీతు మే భగవానితి తస్మై హోవాచ ప్రాణః కళా చక్షుః కళా శ్రోత్రం కళా మనః కళైష వై సోమ్య చతుష్కళః పాదో బ్రహ్మణ ఆయతనవాన్నామ ॥ 3 ॥ స య ఏతమేవం విద్వాగ్ంశ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణ ఆయతనవానిత్యుపాస్త ఆయతనవానస్మింల్లోకే భవత్యాయతనవతో హ లోకాంజయతి య ఏతమేవం విద్వాగ్ంశ్చతుష్కళం పాదం బ్రహ్మణ ఆయతనవానిత్యుపాస్తే ॥ 4 ॥

నవమః ఖణ్డః (9)

ప్రాప హాచార్యకులం తమాచార్యోఽభ్యువాద సత్యకామ3 ఇతి భగవ ఇతి హ ప్రతిశుశ్రావ ॥ 1 ॥ బ్రహ్మవిదివ వై సోమ్య భాసి కో ను త్వాఽనుశ–

శాసేత్యన్యే మనుష్యేభ్య ఇతి హ ప్రతిజజ్ఞే భగవాగ్ంస్త్వేవ మే కామే బ్రూయాత్ ॥ 2 ॥ శ్రుతగ్ం హ్యేవ మే భగవద్దృశేభ్య ఆచార్యాద్ధైవ విద్యా విదితా సాధిష్ఠం ప్రాపతీతి తస్మై హైతదేవోవాచాత్ర హ న కించన వీయాయేతి వీయాయేతి॥3॥

దశమః ఖణ్డః (10)

ఉపకోసలో హ వై కామలాయనః సత్యకామే జాబాలే బ్రహ్మచర్యమువాస తస్య హ ద్వాదశ వర్షాణ్యగ్నీన్పరిచచార స హ స్మాన్యానన్తేవాసినః సమావర్త యగ్ంస్తగ్ం హ స్మైవ న సమావర్తయతి ॥ 1 ॥ తం జాయోవాచ తప్తో బ్రహ్మచారీ కుశలమగ్నీన్పర్యచారీన్మా త్వాగ్నయః పరిప్రవోచన్ ప్రబ్రూహ్యస్మా ఇతి తస్మై హాప్రోచ్యైవ ప్రవాసాంచక్రే ॥ 2 ॥ స హ వ్యాధినాఽనశితుం దధ్రే తమాచార్యజాయోవాచ బ్రహ్మచారిన్నశాన కిన్ను నాశ్నాసీతి స హోవాచ బహవ ఇమేఽస్మిన్పురుషే కామా నానాత్యయా వ్యాధిభిః ప్రతిపూర్ణోఽస్మి నాశిష్యామితి ॥ 3 ॥ అథ హాగ్నయః సమూదిరే తప్తో బ్రహ్మచారీ కుశలం నః పర్యచారీద్ధంతాస్మై ప్రబ్రవామేతి తస్మై హోచుః ప్రాణో బ్రహ్మ కం బ్రహ్మ ఖం బ్రహ్మేతి ॥ 4 ॥ స హోవాచ విజానామ్యహం యత్ప్రాణో బ్రహ్మ కం చ తు ఖం చ న విజానామీతి తే హోచుర్యద్వావ కం తదేవ ఖం యదేవ ఖం తదేవ కమితి ప్రాణం చ హాస్మై తదాకాశం చోచుః ॥ 5 ॥

ఏకాదశః ఖణ్డః (11)

అథ హైనం గార్హపత్యోఽనుశశాస పృథివ్యగ్నిరన్నమాదిత్య ఇతి య ఏష ఆదిత్యే పురుషో దృశ్యతే సోఽహమస్మి స ఏవాహమస్మీతి ॥ 1 ॥ స య ఏతమేవం విద్వానుపాస్తేఽపహతే పాపకృత్యాం లోకీభవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి నాస్యావరపురుషాః క్షీయన్త ఉప వయం తం భుంజామోఽస్మిగ్ంశ్చ లోకేఽముష్మిగ్ంశ్చ య ఏతమేవం విద్వానుపాస్తే ॥ 2 ॥

ద్వాదశః ఖణ్డః (12)

అథ హైనమన్వాహార్యపచనోఽనుశశాసాపో దిశో నక్షత్రాణి చన్ద్రమా ఇతి య ఏష చన్ద్రమసి పురుషో దృశ్యతే సోఽహమస్మి స ఏవాహమస్మీతి ॥ 1 ॥ స య ఏతమేవం విద్వానుపాస్తేఽపహతే పాపకృత్యాం లోకీ భవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి నాస్యావరపురుషాః క్షీయన్త ఉప వయం తం భుంజామోఽస్మిగ్ంశ్చ లోకేఽముష్మిగ్ంశ్చ య ఏతమేవం విద్వానుపాస్తే ॥ 2 ॥

త్రయోదశః ఖణ్డః (13)

అథ హైనమాహవనీయోఽనుశశాస ప్రాణ ఆకాశో ద్యౌర్విద్యుదితి య ఏష విద్యుతి పురుషో దృశ్యతే సోఽహమస్మి స ఏవాహమస్మీతి ॥ 1 ॥ స య ఏతమేవం విద్వానుపాస్తేఽపహతే పాపకృత్యాం లోకీ భవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగ్జీవతి నాస్యావరపురుషాః క్షీయన్త ఉప వయం తం

భుంజామోఽస్మిగ్ంశ్చ లోకేఽముష్మిగ్ంశ్చ ఏతమేవం విద్వానుపాస్తే ॥ 2 ॥

చతుర్దశః ఖణ్డః (14)

తే హోచురుపకోసలైషా సోమ్య తేఽస్మద్విద్యాఽఽత్మవిద్యాఽఽచార్యస్తు తే గతిం వక్తేత్యాజగామ హాస్యాఽఽచార్యస్తమాచార్యోఽభ్యువాదోపకోసల 3 ఇతి ॥ 1 ॥ భగవ ఇతి హ ప్రతిశుశ్రావ బ్రహ్మవిద ఇవ సోమ్య తే ముఖం భాతి కో ను త్వాఽనుశశాసేతి కో ను మానుశిష్యాద్భో ఇతీహాపేవ నిహ్నుత ఇమే నూనమీదృశా అన్యాదృశా ఇతీహాగ్నీనభ్యూదే కిం ను సోమ్య కిల తేఽవోచన్నితి ॥ 2 ॥ ఇదమితి హ ప్రతిజజ్ఞే లోకాన్వావ కిల సోమ్య తేఽవోచన్నహం తు తే తద్వక్ష్యామి యథా పుష్కరపలాశ ఆపో న శ్లిష్యన్త ఏవమేవంవిది పాపం కర్మ న శ్లిష్యత ఇతి బ్రవీతు మే భగవానితి తస్మై హోవాచ ॥ 3 ॥

పఞ్చదశః ఖణ్డః (15)

య ఏషోఽక్షిణి పురుషో దృశ్యత ఏష ఆత్మేతి హోవాచైతదమృత-మభయమేతద్బ్రహ్మేతి తద్యద్యప్యస్మిన్సర్పిర్వోదకం వా సించతి వర్త్మనీ ఏవ గచ్ఛతి ॥ 1 ॥ ఏతగ్ం సంయద్వామ ఇత్యాచక్షత ఏతగ్ం హి సర్వాణి వామాన్యభిసంయన్తి సర్వాణ్యేనం వామాన్యభిసంయన్తి య ఏవం వేద ॥ 2 ॥ ఏష ఉ ఏవ వామనీరేష హి సర్వాణి వామాని నయతి సర్వాణి

వామాని నయతి య ఏవం వేద ॥ 3 ॥ ఏష ఉ ఏవ భామనీరేష హి సర్వేషు లోకేషు భాతి సర్వేషు లోకేషు భాతి య ఏవం వేద ॥ 4 ॥ అథ యదు చైవాస్మిన్ ఛవ్యం కుర్వన్తి యది చ నార్చిషమేవాభిసమ్భవన్త్యర్చిషోఽహరహ్న ఆపూర్యమాణపక్షమాపూర్యమాణపక్షాద్యాన్షడుదఙ్ఙేతి మాసాగ్ం స్తాన్మాసేభ్యః సంవత్సరగ్ంసంవత్సరాదాదిత్యమాదిత్యాచ్చన్ద్రమసం చన్ద్రమసో విద్యుతం తత్పురుషోఽమానవః స ఏనాన్బ్రహ్మ గమయత్యేష దేవపథో బ్రహ్మపథ ఏతేన ప్రతిపద్యమానా ఇమం మానవమావర్తం నాఽఽవర్తన్తే నాఽఽవర్తన్తే ॥ 5 ॥

షోడశః ఖణ్డః (16)

ఏష హ వై యజ్ఞో యోఽయం పవత ఏష హ యన్నిదగ్ం సర్వం పునాతి యదేష యన్నిదగ్ం సర్వం పునాతి తస్మాదేష ఏవ యజ్ఞస్తస్య మనశ్చ వాక్ చ వర్తనీ ॥ 1 ॥ తయోరన్యతరాం మనసా సగ్ంస్కరోతి బ్రహ్మా వాచాహోతాధ్వర్యురుద్గాతాఽన్యతరాగ్ం స యత్రోపాకృతే ప్రాతరనువాకే పురా పరిధానీయాయా బ్రహ్మా వ్యవవదతి ॥ 2 ॥ అన్యతరామేవ వర్తనీగ్ం సగ్ంస్కరోతి హీయతేఽన్యతరా స యథైకపాద్వ్రజన్రథో వైకేన చక్రేణ వర్తమానో రిష్యత్యేవమస్య యజ్ఞో రిష్యతి యజ్ఞగ్ం రిష్యన్తం యజమానోఽనురిష్యతి స ఇష్ట్వా పాపీయాన్ భవతి ॥ 3 ॥ అథ యత్రోపాకృతే ప్రాతరనువాకే న పురా పరిధానీయాయా బ్రహ్మా వ్యవవదత్యుభే ఏవ వర్తనీ

సగ్ంస్కుర్వన్తి న హీయతేఽన్యతరా ॥ 4 ॥ స యథోభయపాద్వ్రజన్రథో వోభాభ్యాం చక్రాభ్యాం వర్తమానః ప్రతితిష్ఠత్యేవమస్య యజ్ఞః ప్రతితిష్ఠతి యజ్ఞం ప్రతితిష్ఠన్తం యజమానోఽనుప్రతితిష్ఠతి స ఇష్ట్వా శ్రేయాన్భవతి ॥ 5 ॥

సప్తదశః ఖణ్డః (17)

ప్రజాపతిర్లోకానభ్యతపత్తేషాం తప్యమానానాగ్ం రసాన్ప్రావృహదగ్నిం పృథివ్యా వాయుమన్తరిక్షాదాదిత్యం దివః ॥ 1 ॥ స ఏతాస్తిస్రో దేవతా అభ్యతపత్తాసాం తప్యమానానాగ్ం రసాన్ప్రావృహదగ్నేర్ఋచో వాయోర్య-జూగ్ంషి సామాన్యాదిత్యాత్ ॥ 2 ॥ స ఏతాం త్రయీం విద్యామభ్యత-పత్తస్యాస్తప్య మానాయా రసాన్ప్రావృహద్భూరిత్యృగ్భ్యో భువరితి యజుర్భ్యః స్వరితి సామభ్యః ॥ 3 ॥ తద్యదృక్తో రిష్యేద్భూః స్వాహేతి గార్హపత్యే జుహుయాదృచామేవ తద్రసేనర్చాం వీర్యేణర్చాం యజ్ఞస్య విరిష్టగ్ం సన్దధాతి ॥ 4 ॥ అథ యది యజుష్టో రిష్యేద్భువః స్వాహేతి దక్షిణాగ్నౌ జుహుయాద్యజుషామేవ తద్రసేన యజుషాం వీర్యేణ యజుషాం యజ్ఞస్య విరిష్టగ్ం సన్దధాతి ॥ 5 ॥ అథ యది సామతో రిష్యేత్స్వః స్వాహేత్యాహవనీయే జుహుయాత్సామ్నామేవ తద్రసేన సామ్నాం వీర్యేణ సామ్నాం యజ్ఞస్య విరిష్టగ్ం సన్దధాతి ॥ 6 ॥ తద్యథా లవణేన సువర్ణగ్ం సన్దధ్యాత్సువర్ణేన రజతగ్ం

రజతేన త్రపు త్రపుణా సీసగ్ం సీసేన లోహం లోహేన దారు దారు చర్మణా ॥ 7 ॥ ఏవమేషాం లోకానామాసాం దేవతానామస్యాస్త్రయ్యా విద్యాయా వీర్యేణ యజ్ఞస్య విరిష్టగ్ం సన్దధాతి భేషజకృతో హ వా ఏష యజ్ఞో యత్రైవంవిద్బ్రహ్మా భవతి ॥ 8 ॥ ఏష హ వా ఉదక్ప్రవణో యజ్ఞో యత్రైవంవిద్బ్రహ్మా భవత్యేవంవిదగ్ం హ వా ఏషా బ్రహ్మాణమనుగాథా యతో యత ఆవర్తతే తత్తద్గచ్ఛతి ॥ 9 ॥ మానవో బ్రహ్మైవైక ఋత్విక్కురూనశ్వాభిరక్షత్యేవంవిద్ధ వై బ్రహ్మా యజ్ఞం యజమానగ్ం సర్వాగ్ంశ్చర్త్విజోఽభిరక్షతి తస్మాదేవంవిదమేవ బ్రహ్మాణం కుర్వీత నానేవంవిదం నానేవంవిదమ్ ॥ 10 ॥

పంచమోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః (1)

ఓం । యో హ వై జ్యేష్ఠం చ శ్రేష్ఠం చ వేద జ్యేష్ఠశ్చ హ వై శ్రేష్ఠశ్చ భవతి ప్రాణో వావ జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ ॥ 1 ॥ యో హ వై వసిష్ఠం వేద వసిష్ఠో హ స్వానాం భవతి వాగ్వావ వసిష్ఠః ॥ 2 ॥ యో హ వై ప్రతిష్ఠాం వేద ప్రతి హ తిష్ఠత్యస్మిగ్ంశ్చ లోకేఽముష్మిగ్ంశ్చ చక్షుర్వావ ప్రతిష్ఠా ॥ 3 ॥ యో హ వై సమ్పదం వేద సగ్ంహాస్మై కామాః పద్యన్తే దైవాశ్చ మానుషాశ్చ శ్రోత్రం వావ సమ్పత్ ॥ 4 ॥ యో హ వా ఆయతనం వేదాయతనగ్ం హ స్వానాం భవతి మనో హ వా ఆయతనమ్ ॥ 5 ॥ అథ హ ప్రాణా అహగ్ంశ్రేయసి

వ్యూదిరేఽహగ్ం శ్రేయానస్మ్యహగ్ం శ్రేయానస్మీతి । తే హ ప్రాణాః ప్రజాపతిం పితరమేత్యోచుర్భగవన్కో నః శ్రేష్ఠ ఇతి ॥ 6 ॥ తాన్ హోవాచ యస్మిన్ వ ఉత్క్రాన్తే శరీరం పాపిష్ఠతరమివ దృశ్యేత స వః శ్రేష్ఠ ఇతి ॥ 7 ॥ సా హ వాగుచ్చక్రామ సా సంవత్సరం ప్రోష్య పర్యేత్యోవాచ కథమశకతర్తే మజ్జీవితుమితి యథా కళా అవదన్తః ప్రాణన్తః ప్రాణేన పశ్యన్తశ్చక్షుషా శృణ్వన్తః శ్రోత్రేణ ధ్యాయన్తో మనసైవమితి ప్రవివేశ హ వాక్ ॥ 8 ॥ చక్షుర్హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్య పర్యేత్యోవాచ కథమశకతర్తే మజ్జీవితుమితి యథాన్ధా అపశ్యన్తః ప్రాణన్తః ప్రాణేన వదన్తో వాచా శృణ్వన్తః శ్రోత్రేణ ధ్యాయన్తో మనసైవమితి ప్రవివేశ హ చక్షుః ॥ 9 ॥ శ్రోత్రగ్ం హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్య పర్యేత్యోవాచ కథమశకతర్తే మజ్జీవితుమితి యథా బధిరా అశృణ్వన్తః ప్రాణన్తః ప్రాణేన వదన్తో వాచా పశ్యన్తశ్చక్షుషా ధ్యాయన్తో మనసైవమితి ప్రవివేశ హ శ్రోత్రమ్ ॥ 10 ॥

మనో హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్య పర్యేత్యోవాచ కథమశకతర్తే మజ్జీవితుమితి యథా బాలా అమనసః ప్రాణన్తః ప్రాణేన వదన్తో వాచా పశ్యన్తశ్చక్షుషా శృణ్వన్తః శ్రోత్రేణైవమితి ప్రవివేశ హ మనః ॥ 11 ॥ అథ హ ప్రాణ ఉచ్చిక్రమిషన్స యథా సుహయః షడ్వీశశంకూన్సంఖిదేదే-వమితరాన్ప్రాణాన్సమఖిదత్తగ్ం హాభిసమేత్యోచుర్భగవన్నేధి త్వం నః శ్రేష్ఠోఽసి

మోత్రమీరితి ॥ 12 ॥ అథ హైనం వాగువాచ యదహం వసిష్ఠోఽస్మి త్వం తద్వసిష్ఠోఽసీత్యథ హైనం చక్షురువాచ యదహం ప్రతిష్ఠోఽస్మి త్వం తత్ప్రతిష్ఠాఽసీతి ॥ 13 ॥ అథ హైనగ్ం శ్రోత్రమువాచ యదహగ్ం సమ్పదస్మి త్వం తత్సమ్పదసీత్యథ హైనం మన ఉవాచ యదహమాయతనమస్మి త్వం తదాయతనమసీతి ॥ 14 ॥ న వై వాచో న చక్షూగ్ంషి న శ్రోత్రాణి న మనాగ్ంసీత్యాచక్షతే ప్రాణా ఇత్యేవాచక్షతే ప్రాణో హ్యేవైతాని సర్వాణి భవతి ॥ 15 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః (2)

సహోవాచ కిం మేఽన్నం భవిష్యతీతి యత్కించిదిదమాశ్వభ్య ఆ శకునిభ్య ఇతి హోచుస్తద్వా ఏతదనస్యాన్నమనో హ వై నామ ప్రత్యక్షం న హ వా ఏవంవిది కించనానన్నం భవతీతి ॥ 1 ॥ స హోవాచ కిం మే వాసో భవిష్యతీత్యాప ఇతి హోచుస్తస్మాద్వా ఏతదశిష్యన్తః పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చాద్భిః పరిదధతి లమ్భుకో హ వాసో భవత్యనగ్నో హ భవతి ॥ 2 ॥ తద్ధైతత్సత్యకామో జాబాలో గోశ్రుతయే వైయాఘ్రపద్యాయోక్త్వోవాచ యద్యప్యేనచ్ఛుష్కాయ స్థాణవే బ్రూయాజ్జాయేరన్నేవాస్మింఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశానీతి ॥ 3 ॥ అథ యది మహజ్జిగమిషేదమావాస్యాయాం దీక్షిత్వా పౌర్ణమాస్యాం రాత్రౌ సర్వౌషధస్య మన్థం దధిమధునోరుపమథ్య జ్యేష్ఠాయ శ్రేష్ఠాయ స్వాహేత్య-

గ్నావాజ్యస్య హుత్వా మన్థే సమ్పాతమవనయేత్ ॥ 4 ॥ వసిష్ఠాయ స్వాహేత్య-గ్నావాజ్యస్య హుత్వా మన్థే సమ్పాతమవనయేత్ప్రతిష్ఠాయై స్వాహేత్యగ్నా-వాజ్యస్య హుత్వా మన్థే సమ్పాతమవనయేత్సంపదే స్వాహేత్యగ్నావాజ్యస్య హుత్వా మన్థే సమ్పాతమవనయేదాయతనాయ స్వాహేత్యగ్నావాజ్యస్య హుత్వా మన్థే సమ్పాతమవనయేత్ ॥ 5 ॥ అథ ప్రతిసృప్యాంజలౌ మన్థమాధాయ జపత్యమో నామాస్యమా హి తే సర్వమిదగ్ం స హి జ్యేష్ఠః శ్రేష్ఠో రాజాధిపతిః స మా జ్యైష్ఠ్యగ్ం శ్రైష్ఠ్యగ్ం రాజ్యమాధిపత్యం గమయత్వహమేవేదగ్ం సర్వమసానీతి ॥ 6 ॥ అథ ఖల్వేతయర్చా పచ్ఛ ఆచామతి తత్సవితుర్వృణీమహ ఇత్యాచామతి వయం దేవస్య భోజనమిత్యాచామతి శ్రేష్ఠగ్ం సర్వధాతమమిత్యాచామతి తురం భగస్య ధీమహీతి సర్వం పిబతి ॥ 7 ॥ నిర్ణిజ్య కగ్ంసం చమసం వా పశ్చాదగ్నేః సంవిశతి చర్మణి వా స్థణ్డిలే వా వాచంయమోఽప్రసాహః స యది స్త్రియం పశ్యేత్సమృద్ధం కర్మేతి విద్యాత్ ॥ 8 ॥ తదేష శ్లోకః । యదా కర్మసు కామ్యేషు స్త్రియగ్ం స్వప్నేషు పశ్యతి । సమృద్ధిం తత్ర జానీయాత్తస్మిన్స్వప్ననిదర్శనే తస్మిన్స్వప్ననిదర్శనే ॥ 9 ॥

తృతీయః ఖణ్డః (3)

శ్వేతకేతుర్హారుణేయః పంచాలానాగ్ం సమితిమేయాయ తగ్ం హ ప్రవాహణో జైవలిరువాచ కుమారాను త్వాఽశిషత్పితేత్యను హి భగవ

ఇతి ॥ 1 ॥ వేత్థ యదితోఽధి ప్రజాః ప్రయన్తీతి న భగవ ఇతి వేత్థ యథా పునరావర్తన్తా 3 ఇతి న భగవ ఇతి వేత్థ పథోర్దేవయానస్య పితృయాణస్య చ వ్యావర్తనా 3 ఇతి న భగవ ఇతి ॥ 2 ॥ వేత్థ యథాసౌ లోకో న సంపూర్యత 3 ఇతి న భగవ ఇతి వేత్థ యథా పంచమ్యామాహుతావాపః పురుషవచసో భవన్తీతి నైవ భగవ ఇతి ॥ 3 ॥ అథాను కిమనుశిష్టోఽవోచథా యో హీమాని న విద్యాత్కథగ్ం సోఽనుశిష్టో బ్రువీతేతి స హాయస్తః పితురర్ధమేయాయ తగ్ం హోవాచాఽననుశిష్య వావ కిల మా భగవానబ్రవీదనుత్వాఽశిషమితి ॥ 4 ॥ పంచ మా రాజన్యబన్ధుః ప్రశ్నానప్రాక్షీత్తేషాం నైకంచనాశకం వివక్తుమితి స హోవాచ యథా మా త్వం తదైతానవదో యథాహమేషాం నైకంచన వేద యద్యహమిమానవేదిష్యం కథం తే నావక్ష్యమితి ॥ 5 ॥ స హ గౌతమో రాజ్ఞోఽర్ధమేయాయ తస్మై హ ప్రాప్తాయార్హాం చకార స హ ప్రాతః సభాగ ఉదేయాయ తగ్ం హోవాచ మానుషస్య భగవన్ గౌతమ విత్తస్య వరం వృణీథా ఇతి స హోవాచ తవైవ రాజన్ మానుషం విత్తం యామేవ కుమారస్యాన్తే వాచమభాషథాస్తామేవ మే బ్రూహీతి స హ కృచ్ఛ్రీ బభూవ ॥ 6 ॥ తగ్ం హ చిరం వసేత్యాజ్ఞాపయాంచకార తగ్ం హోవాచ యథా మా త్వం గౌతమావదో యథేయం న ప్రాక్ త్వత్తః పురా విద్యా బ్రాహ్మణాన్గచ్ఛతి తస్మాదు సర్వేషు లోకేషు క్షత్రస్యైవ ప్రశాసనమభూదితి తస్మై హోవాచ ॥ 7 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః (4)

అసౌ వావ లోకో గౌతమాగ్నిస్తస్యాదిత్య ఏవ సమిద్రశ్మయో ధూమోఽహరర్చిశ్చన్ద్రమా అంగారా నక్షత్రాణి విస్ఫులింగాః ॥ 1 ॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవాః శ్రద్ధాం జుహ్వతి తస్యా ఆహుతేః సోమో రాజా సమ్భవతి ॥ 2 ॥

పంచమః ఖణ్డః (5)

పర్జన్యో వావ గౌతమాగ్నిస్తస్య వాయురేవ సమిదభ్రం ధూమో విద్యుదర్చిరశనిరంగారా హ్రాదునయో విస్ఫులింగాః ॥ 1 ॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవాః సోమగ్ం రాజానం జుహ్వతి తస్యా ఆహుతేర్వర్షగ్ం సమ్భవతి ॥ 2 ॥

షష్ఠః ఖణ్డః (6)

పృథివీ వావ గౌతమాగ్నిస్తస్యాః సంవత్సర ఏవ సమిదాకాశో ధూమో రాత్రిరర్చిర్దిశోఽఙ్గారా అవాన్తరదిశో విస్ఫులింగాః ॥ 1 ॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవా వర్షం జుహ్వతి తస్యా ఆహుతేరన్నగ్ం సమ్భవతి ॥ 2 ॥

సప్తమః ఖణ్డః (7)

పురుషో వావ గౌతమాగ్నిస్తస్య వాగేవ సమిత్ప్రాణో ధూమో జిహ్వార్చిశ్చక్షురంగారాః శ్రోత్రం విస్ఫులింగాః ॥ 1 ॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవా అన్నం జుహ్వతి తస్యా ఆహుతే రేతః సమ్భవతి ॥ 2 ॥

అష్టమః ఖణ్డః (8)

యోషా వావ గౌతమాగ్నిస్తస్యా ఉపస్థ ఏవ సమిద్యదుపమన్త్రయతే స ధూమో యోనిరర్చిర్యదన్తః కరోతి తేఽఙ్గారా అభినన్దా విస్ఫులింగాః ॥ 1 ॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవా రేతో జుహ్వతి తస్యా ఆహుతేర్గర్భః సమ్భవతి ॥ 2 ॥

నవమః ఖణ్డః (9)

ఇతి తు పంచమ్యామాహుతావాపః పురుషవచసో భవన్తీతి స ఉల్బావృతో గర్భో దశ వా నవ వా మాసానన్తః శయిత్వా యావద్వాథ జాయతే ॥ 1 ॥ స జాతో యావదాయుషం జీవతి తం ప్రేతం దిష్టమితోఽగ్నయ ఏవ హరన్తి యత ఏవేతో యతః సంభూతో భవతి ॥ 2 ॥

దశమః ఖణ్డః (10)

తద్య ఇత్థం విదుర్యే చేమేఽరణ్యే శ్రద్ధా తప ఇత్యుపాసతే తేఽర్చిషమభి సమ్భవన్త్యర్చిషోఽహరహ్న ఆపూర్యమాణపక్షమాపూర్యమాణపక్షాద్యాన్షడు-దంజేతి మాసాగ్ంస్తాన్ ॥ 1 ॥ మాసేభ్యః సంవత్సరగ్ం సంవత్సరా దాదిత్య మాదిత్యాచ్చన్ద్రమసం చన్ద్రమసో విద్యుతం తత్పురుషోఽమానవః స ఏనాన్బ్రహ్మ గమయత్యేష దేవయానః పన్థా ఇతి ॥ 2 ॥ అథ య ఇమే గ్రామ ఇష్టాపూర్తే దత్తమిత్యుపాసతే తే ధూమమభిసమ్భవన్తి ధూమాద్రాత్రిగ్ం రాత్రేరపరపక్ష-మపరపక్షాద్యాన్షడ్దక్షిణైతి మాసాగ్ంస్తాన్నైతే సంవత్సరమభిప్రాప్నువన్తి

॥ 3 ॥ మాసేభ్యః పితృలోకం పితృలోకాదాకాశమాకాశాచ్చన్ద్రమసమేష సోమో రాజా తద్దేవానామన్నం తం దేవా భక్షయన్తి ॥ 4 ॥ తస్మిన్యావత్సమ్పాతము షిత్వాథైతమేవాధ్వానం పునర్నివర్తన్తే యథేతమాకాశమాకాశాద్వాయుం వాయుర్భూత్వా ధూమో భవతి ధూమో భూత్వాఽభ్రం భవతి ॥ 5 ॥ అభ్రం భూత్వా మేఘో భవతి మేఘో భూత్వా ప్రవర్షతి త ఇహ వ్రీహియవా ఓషధివనస్పతయస్తిలమాషా ఇతి జాయన్తేఽతో వై ఖలు దుర్నిష్ప్రపతరం యో యో హ్యన్నమత్తి యో రేతః సించతి తద్భూయ ఏవ భవతి ॥ 6 ॥ తద్య ఇహ రమణీయచరణా అభ్యాశో హ యత్తే రమణీయాం యోనిమాపద్యేరన్బ్రాహ్మణయోనిం వా క్షత్రియయోనిం వా వైశ్యయోనిం వాఽథ య ఇహ కపూయచరణా అభ్యాశో హ యత్తే కపూయాం యోనిమాపద్యేరన్ శ్వయోనిం వా సూకరయోనిం వా చాణ్డాలయోనిం వా ॥ 7 ॥ అథైతయోః పథోర్న కతరేణచన తానీమాని క్షుద్రాణ్యసకృదావర్తీని భూతాని భవన్తి జాయస్వ మ్రియస్వేత్యేతత్తృతీయగ్ం స్థానం తేనాసౌ లోకో న సంపూర్యతే తస్మాజ్జుగుప్సేత తదేష శ్లోకః ॥ 8 ॥ స్తేనో హిరణ్యస్య సురాం పిబగ్ంశ్చ గురోస్తల్పమావసన్బ్రహ్మహా చ । ఏతే పతన్తి చత్వారః పంచమశ్చాచరగ్ంస్తైరితి ॥ 9 ॥ అథ హ య ఏతానేవం పంచాగ్నీన్వేద న సహ తైరప్యాచరన్పాప్మనా లిప్యతే శుద్ధః పూతః పుణ్యలోకో భవతి య ఏవం వేద య ఏవం వేద ॥ 10 ॥

ఏకాదశః ఖణ్డః (11)

ప్రాచీనశాల ఔపమన్యవః సత్యయజ్ఞః పౌలుషిరిన్ద్రద్యుమ్నో భాల్లవేయో జనః శార్కరాక్ష్యో బుడిల ఆశ్వతరాశ్విస్తే హైతే మహాశాలా మహాశ్రోత్రియాః సమేత్య మీమాగ్ంసాం చక్రుః కో న ఆత్మా కిం బ్రహ్మేతి ॥ 1 ॥ తే హ సమ్పాదయాంచక్రురుద్దాలకో వై భగవన్తోఽయమారుణిః సమ్ప్రతీమమాత్మానం వైశ్వానరమధ్యేతి తగ్ం హన్తాభ్యాగచ్ఛామేతి తగ్ం హాభ్యాజగ్ముః ॥ 2 ॥ స హ సమ్పాదయాంచకార ప్రక్ష్యన్తి మామిమే మహాశాలా మహాశ్రోత్రియాస్తేభ్యో న సర్వమివ ప్రతిపత్స్యే హన్తాహమన్యమభ్యనుశాసానీతి ॥ 3 ॥ తాన్హోవాచాశ్వపతిర్వై భగవన్తోఽయం కైకేయః సమ్ప్రతీమమాత్మానం వైశ్వానరమధ్యేతి తగ్ం హంతాభ్యాగచ్ఛామేతి తగ్ం హాభ్యాజగ్ము ॥ 4 ॥ తేభ్యో హ ప్రాప్తేభ్యః పృథగర్హాణి కారయాంచకార స హ ప్రాతః సంజిహాన ఉవాచ న మే స్తేనో జనపదే న కదర్యో న మద్యపో నాఽనాహితాగ్నిర్నావిద్వాన్న స్వైరీ స్వైరిణీ కుతో యక్ష్యమాణో వై భగవన్తోఽహమస్మి యావదేకైకస్మా ఋత్విజే ధనం దాస్యామి తావద్భగవద్భ్యో దాస్యామి వసన్తు భగవన్త ఇతి ॥ 5 ॥ తే హోచుర్యేన హైవార్థేన పురుషశ్చరేత్తగ్ం హైవ వదేదాత్మానమేవేమం వైశ్వానరగ్ం సమ్ప్రత్యధ్యేషి తమేవ నో బ్రూహీతి ॥ 6 ॥ తాన్హోవాచ ప్రాతర్వః ప్రతివక్తాస్మీతి తే హ సమిత్పాణయః పూర్వాహ్ణే ప్రతిచక్రమిరే తాన్హానుపనీయైవైతదువాచ ॥ 7 ॥

ద్వాదశః ఖణ్డః (12)

ఔపమన్యవ కం త్వమాత్మానముపాస్స ఇతి దివమేవ భగవో రాజన్నితి హోవాచైష వై సుతేజా ఆత్మా వైశ్వానరో యం త్వమాత్మానముపాస్సే తస్మాత్తవ సుతం ప్రసుతమాసుతం కులే దృశ్యతే ॥ 1 ॥ అత్స్యన్నం పశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏతమేవమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే మూర్ధా త్వేష ఆత్మాన ఇతి హోవాచ మూర్ధా తే వ్యపతిష్యద్యన్మాం నాగమిష్య ఇతి ॥ 2 ॥

త్రయోదశః ఖణ్డః (13)

అథ హోవాచ సత్యయజ్ఞం పౌలుషిం ప్రాచీనయోగ్య కం త్వమాత్మానముపాస్స ఇత్యాదిత్యమేవ భగవో రాజన్నితి హోవాచైష వై విశ్వరూప ఆత్మా వైశ్వానరో యం త్వమాత్మానముపాస్సే తస్మాత్తవ బహు విశ్వరూపం కులే దృశ్యతే ॥ 1 ॥ ప్రవృత్తోఽశ్వతరీరథో దాసీనిష్కో-త్త్యన్నం పశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏతమేవమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే చక్షుష్ట్వేతదాత్మన ఇతి హోవాచాన్ధోఽభవిష్యద్యన్మాం నాగమిష్య ఇతి ॥ 2 ॥

చతుర్దశః ఖణ్డః (14)

అథ హోవాచేన్ద్రద్యుమ్నం భాల్లవేయం వైయాఘ్రపద్య కం త్వమాత్మానముపాస్స ఇతి వాయుమేవ భగవో రాజన్నితి హోవాచైష వై

పృథగ్వర్త్మాత్మా వైశ్వానరో యం త్వమాత్మానముపాస్సే తస్మాత్త్వాం పృథగ్బలయ ఆయన్తి పృథగ్రథశ్రేణయోఽనుయన్తి ॥ 1 ॥ అత్స్యన్నం పశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏతమేవమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే ప్రాణస్త్వేష ఆత్మన ఇతి హోవాచ ప్రాణస్త ఉదక్రమిష్యద్యన్మాం నాగమిష్య ఇతి ॥ 2 ॥

పంచదశః ఖణ్డః (15)

అథ హోవాచ జనగ్ం శార్కరాక్ష్య కం త్వమాత్మానముపాస్స ఇత్యా-కాశమేవ భగవో రాజన్నితి హోవాచైష వై బహుల ఆత్మా వైశ్వానరో యం త్వమాత్మానముపాస్సే తస్మాత్త్వం బహులోఽసి ప్రజయా చ ధనేన చ ॥ 1 ॥ అత్స్యన్నం పశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏతమేవమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే సన్దేహస్త్వేష ఆత్మన ఇతి హోవాచ సన్దేహస్తే వ్యశీర్యద్యన్మాం నాగమిష్య ఇతి ॥ 2 ॥

షోడశః ఖణ్డః (16)

అథ హోవాచ బుడిలమాశ్వతరాశ్విం వైయాఘ్రపద్య కం త్వమాత్మా-నముపాస్స ఇత్యప ఏవ భగవో రాజన్నితి హోవాచైష వై రయిరాత్మా వైశ్వానరో యం త్వమాత్మానముపాస్సే తస్మాత్త్వగ్ం రయిమాన్పుష్టిమానసి ॥ 1 ॥ అత్స్యన్నం పశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసం

కులే య ఏతమేవమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే బస్తిస్త్వేష ఆత్మన ఇతి హోవాచ బస్తిస్తే వ్యభేత్స్యద్యన్మాం నాగమిష్య ఇతి ॥ 2 ॥

సప్తదశః ఖణ్డః (17)

అథ హోవాచోద్దాలకమారుణిం గౌతమ కం త్వమాత్మానముపాస్స ఇతి పృథివీమేవ భగవో రాజన్నితి హోవాచైష వై ప్రతిష్ఠాత్మా వైశ్వానరో యం త్వమాత్మానముపాస్సే తస్మాత్త్వం ప్రతిష్ఠితోఽసి ప్రజయా చ పశుభిశ్చ ॥ 1 ॥ అత్స్యన్నం పశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏతమేవమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే పాదౌ త్వేతావాత్మన ఇతి హోవాచ పాదౌ తే వ్యమ్లాస్యేతాం యన్మాం నాగమిష్య ఇతి ॥ 2 ॥

అష్టాదశః ఖణ్డః (18)

తాన్హోవాచైతే వై ఖలు యూయం పృథగివేమమాత్మానం వైశ్వానరం విద్వాంసోఽన్నమత్థ యస్త్వేతమేవం ప్రాదేశమాత్రమభివిమానమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే స సర్వేషు లోకేషు సర్వేషు భూతేషు సర్వేష్వాత్మస్వన్నమత్తి ॥ 1 ॥ తస్య హ వా ఏతస్యాత్మనో వైశ్వానరస్య మూర్ధైవ సుతేజాశ్చక్షుర్విశ్వరూపః ప్రాణః పృథగ్వర్త్మాత్మా సన్దేహో బహులో బస్తిరేవ రయిః పృథివ్యేవ పాదావుర ఏవ వేదిర్లోమాని బర్హిర్హృదయం గార్హపత్యో మనోఽన్వాహార్యపచన ఆస్యమాహవనీయః ॥ 2 ॥

ఏకోనవింశః ఖణ్డః (19)

తద్యద్భక్తం ప్రథమమాగచ్ఛేత్తద్ధోమీయగ్ం స యాం ప్రథమామా-హుతిం జుహుయాత్తాం జుహుయాత్ప్రాణాయ స్వాహేతి ప్రాణస్తృప్యతి ॥ 1 ॥ ప్రాణే తృప్యతి చక్షుస్తృప్యతి చక్షుషి తృప్యత్యాదిత్యస్తృప్యత్యాదిత్యే తృప్యతి ద్యౌస్తృప్యతి దివి తృప్యన్త్యాం యత్కించ ద్యౌశ్చాదిత్యశ్చాధి-తిష్ఠతస్తత్తృప్యతి తస్యాను తృప్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభిరన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసేనేతి ॥ 2 ॥

వింశః ఖణ్డః (20)

అథ యాం ద్వితీయాం జుహుయాత్తాం జుహుయాద్వ్యానాయ స్వాహేతి వ్యానస్తృప్యతి ॥ 1 ॥ వ్యానే తృప్యతి శ్రోత్రం తృప్యతి శ్రోత్రే తృప్యతి చన్ద్రమాస్తృప్యతి చన్ద్రమసి తృప్యతి దిశస్తృప్యన్తి దిక్షు తృప్యన్తీషు యత్కించ దిశశ్చ చన్ద్రమాశ్చాధితిష్ఠన్తి తత్తృప్యతి తస్యాను తృప్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభిరన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసేనేతి ॥ 2 ॥

ఏకవింశః ఖణ్డః (21)

అథ యాం తృతీయాం జుహుయాత్తాం జుహుయాదపానాయ స్వాహేత్య పానస్తృప్యతి ॥ 1 ॥ అపానే తృప్యతి వాక్తృప్యతి వాచి తృప్యన్త్యామగ్నిస్తృప్యత్యగ్నౌ తృప్యతి పృథివీ తృప్యతి పృథివ్యాం తృప్యన్త్యాం యత్కించ పృథివీ

చాగ్నిశ్చాధితిష్ఠతస్తత్తృప్యతి తస్యాను తృప్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభిరన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసేనేతి ॥ 2 ॥

ద్వావింశః ఖణ్డః (22)

అథ యాం చతుర్థీం జుహుయాత్తాం జుహుయాత్సమానాయ స్వాహేతి సమానస్తృప్యతి ॥ 1 ॥ సమానే తృప్యతి మనస్తృప్యతి మనసి తృప్యతి పర్జన్యస్తృప్యతి పర్జన్యే తృప్యతి విద్యుత్తృప్యతి విద్యుతి తృప్యన్త్యాం యత్కించ విద్యుచ్చ పర్జన్యశ్చాధితిష్ఠతస్తత్తృప్యతి తస్యాను తృప్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభిరన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసేనేతి ॥ 2 ॥

త్రయోవింశః ఖణ్డః (23)

అథ యాం పంచమీం జుహుయాత్తాం జుహుయాదుదానాయ స్వాహేత్యు దానస్తృప్యతి ॥ 1 ॥ ఉదానే తృప్యతి త్వక్ తృప్యతి త్వచి తృప్యన్త్యాం వాయుస్తృప్యతి వాయౌ తృప్యత్యాకాశస్తృప్యత్యాకాశే తృప్యతి యత్కించ వాయుశ్చాకాశశ్చాధితిష్ఠతస్తత్తృప్యతి తస్యాను తృప్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభిరన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసేనేతి ॥ 2 ॥

చతుర్వింశః ఖణ్డః (24)

స య ఇదమవిద్వానగ్నిహోత్రం జుహోతి యథాంగారానపోహ్య భస్మని జుహుయాత్తాదృక్తత్స్యాత్ ॥ 1 ॥ అథ య ఏతదేవం విద్వానగ్నిహోత్రం

జుహోతి తస్య సర్వేషు లోకేషు సర్వేషు భూతేషు సర్వేష్వాత్మసు హుతం భవతి ॥ 2 ॥ తద్యథేషీకాతూలమగ్నౌ ప్రోతం ప్రదూయేతైవగ్ం హాస్య సర్వే పాప్మానః ప్రదూయన్తే య ఏతదేవం విద్వానగ్నిహోత్రం జుహోతి ॥ 3 ॥ తస్మాదు హైవంవిద్యద్యపి చణ్డాలాయోచ్ఛిష్టం ప్రయచ్ఛేదాత్మని హైవాస్య తద్వైశ్వానరే హుతగ్ం స్యాదితి తదేష శ్లోకః ॥ 4 ॥ యథేహ క్షుధితా బాలా మాతరం పర్యుపాసత ఏవగ్ం సర్వాణి భూతాన్యగ్నిహోత్రముపాసత ఇత్యగ్నిహోత్రముపాసత ఇతి ॥ 5 ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః (1)

ఓం । శ్వేతకేతుర్హారుణేయ ఆస తగ్ం హ పితోవాచ శ్వేతకేతో వస బ్రహ్మచర్యం న వై సోమ్యాస్మత్కులీనోఽననూచ్య బ్రహ్మబంధురివ భవతీతి ॥ 1 ॥ స హ ద్వాదశవర్ష ఉపేత్య చతుర్వింశతివర్షః సర్వాన్వేదానధీత్య మహామనా అనూచానమానీ స్తబ్ధః ఏయాయ తగ్ం హ పితోవాచ శ్వేతకేతో యన్ను సోమ్యేదం మహామనా అనూచానమానీ స్తబ్ధోఽస్యుత తమాదేశమప్రాక్ష్యః ॥ 2 ॥ యేనాశ్రుతగ్ం శ్రుతం భవత్యమతం మతమవిజ్ఞాతం విజ్ఞాతమితి కథం ను భగవః స ఆదేశో భవతీతి ॥ 3 ॥ యథా సోమ్యైకేన మృత్పిణ్డేన సర్వం మృణ్మయం విజ్ఞాతగ్ం స్యాద్వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం మృత్తికేత్యేవ సత్యమ్

॥ 4 ॥ యథా సోమ్యైకేన లోహమణినా సర్వం లోహమయం విజ్ఞాతగ్ం స్యాద్వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం లోహమిత్యేవ సత్యమ్ ॥ 5 ॥ యథా సోమ్యైకేన నఖనికృన్తనేన సర్వం కార్ష్ణాయసం విజ్ఞాతగ్ం స్యాద్వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం కృష్ణాయసమిత్యేవ సత్యమేవగ్ం సోమ్య స ఆదేశో భవతీతి ॥ 6 ॥ న వై నూనం భగవన్తస్త ఏతదవేదిషుర్యద్ధ్యేతదవేదిష్యన్ కథం మే నావక్ష్యన్నితి భగవాగ్ంస్త్వేవ మే తద్బ్రవీత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 7 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః (2)

సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయం తద్ధైక ఆహురసదేవేదమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయం తస్మాదసతః సజ్జాయత ॥ 1 ॥ కుతస్తు ఖలు సోమ్యైవగ్ం స్యాదితి హోవాచ కథమసతః సజ్జాయేతేతి సత్త్వేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయమ్ ॥ 2 ॥ తదైక్షత బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి తత్తేజోఽసృజత తత్తేజ ఐక్షత బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి తదపోఽసృజత తస్మాద్యత్ర క్వచ శోచతి స్వేదతే వా పురుషస్తేజస ఏవ తదధ్యాపో జాయన్తే ॥ 3 ॥ తా ఆప ఐక్షన్త బహ్వ్యః స్యామ ప్రజాయేమహీతి తా అన్నమసృజన్త తస్మాద్యత్ర క్వచ వర్షతి తదేవ భూయిష్ఠమన్నం భవత్యద్భ్య ఏవ తదధ్యన్నాద్యం జాయతే ॥ 4 ॥

తృతీయః ఖణ్డః (3)

తేషాం ఖల్వేషాం భూతానాం త్రీణ్యేవ బీజాని భవన్త్యాణ్డజం జీవజముద్భిజ్జమితి ॥ 1 ॥ సేయం దేవతైక్షత హన్తాహమిమాస్తిస్రో దేవతా అనేన జీవేనాత్మనాఽనుప్రవిశ్య నామరూపే వ్యాకరవాణీతి ॥ 2 ॥ తాసాం త్రివృతం త్రివృతమేకైకాం కరవాణీతి । సేయం దేవతేమాస్తిస్రో దేవతా అనేనైవ జీవేనాత్మానాఽనుప్రవిశ్య నామరూపే వ్యాకరోత్ ॥ 3 ॥ తాసాం త్రివృతం త్రివృతమేకైకామకరోత్ । యథా తు ఖలు సోమ్యేమాస్తిస్రో దేవతాస్త్రివృత్త్రివృదేకైకా భవతి తన్మే విజానీహీతి ॥ 4 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః (4)

యదగ్నే రోహితగ్ం రూపం తేజసస్తద్రూపం యచ్ఛుక్లం తదపాం యత్కృష్ణం తదన్నస్యాపాగాదగ్నేరగ్నిత్వం వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం త్రీణి రూపాణీత్యేవ సత్యమ్ ॥ 1 ॥ యదాదిత్యస్య రోహితగం రూపం తేజసస్తద్రూపం యచ్ఛుక్లం తదపాం యత్కృష్ణం తదన్నస్యాపాగాదాదిత్యాదాదిత్యత్వం వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం త్రీణి రూపాణీత్యేవ సత్యమ్ ॥ 2 ॥ యచ్చన్ద్రమసో రోహితగం రూపం తేజసస్తద్రూపం యచ్ఛుక్లం తదపాం యత్కృష్ణం తదన్నస్యాపాగాచ్చ-న్ద్రాచ్చన్ద్రత్వం వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం త్రీణి రూపాణీత్యేవ

సత్యమ్ ॥ 3 ॥ యద్విద్యుతో రోహితగ్ం రూపం తేజసస్తద్రూపం యచ్ఛుక్లం తదపాం యత్కృష్ణం తదన్నస్యాపాగాద్విద్యుతో విద్యుత్త్వం వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం త్రీణి రూపాణీత్యేవ సత్యమ్ ॥ 4 ॥ ఏతద్ధ స్మ వై తద్విద్వాగ్ంస ఆహుః పూర్వే మహాశాలా మహాశ్రోత్రియా న నోఽద్య కశ్చనాశ్రుతమమతమవిజ్ఞాతముదాహరిష్యతీతి హ్యేభ్యో విదాంచక్రుః ॥ 5 ॥ యదు రోహితమివాభూదితి తేజసస్తద్రూపమితి తద్విదాంచక్రుర్యదు శుక్లమివాభూదిత్యపాగ్ం రూపమితి తద్విదాంచక్రుర్యదు కృష్ణమివాభూదిత్యన్నస్య రూపమితి తద్విదాంచక్రుః ॥ 6 ॥ యద్వవిజ్ఞాతమివాభూదిత్యేతాసామేవ దేవతానాగ్ం సమాస ఇతి తద్విదాంచక్రుర్యథా ఖలు ను సోమ్యేమాస్తిస్రో దేవతాః పురుషం ప్రాప్య త్రివృత్త్రివృదేకైకా భవతి తన్మే విజానీహీతి ॥ 7 ॥

పంచమః ఖణ్డః (5)

అన్నమశితం త్రేధా విధీయతే తస్య యః స్థవిష్ఠో ధాతుస్తత్పురీషం భవతి యో మధ్యమస్తన్మాగ్ంసం యోఽణిష్ఠస్తన్మనః ॥ 1 ॥ ఆపః పీతాస్త్రేధా విధీయన్తే తాసాం యః స్థవిష్ఠో ధాతుస్తన్మూత్రం భవతి యో మధ్యమస్తల్లోహితం యోఽణిష్ఠః స ప్రాణః ॥ 2 ॥ తేజోఽశితం త్రేధా విధీయతే తస్య యః స్థవిష్ఠో ధాతుస్తదస్థి భవతి యో మధ్యమః స

మజ్జా యోఽణిష్ఠః సా వాక్ ॥ 3 ॥ అన్నమయగ్ం హి సోమ్య మన ఆపోమయః ప్రాణస్తేజోమయీ వాగితి భూయ ఏవ మా భగవాన్విజ్ఞాపయత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 4 ॥

షష్ఠః ఖణ్డః (6)

దధ్నః సోమ్య మథ్యమానస్య యోఽణిమా స ఊర్ధ్వః సముదీషతి తత్సర్పిర్భవతి ॥ 1 ॥ ఏవమేవ ఖలు సోమ్యాన్నస్యాశ్యమానస్య యోఽణిమా స ఊర్ధ్వః సముదీషతి తన్మనో భవతి ॥ 2 ॥ అపాగ్ం సోమ్య పీయమానానాం యోఽణిమా స ఊర్ధ్వః సముదీషతి స ప్రాణో భవతి ॥ 3 ॥ తేజసః సోమ్యాశ్యమానస్య యోఽణిమా స ఊర్ధ్వః సముదీషతి సా వాగ్భవతి ॥ 4 ॥ అన్నమయగ్ం హి సోమ్య మన ఆపోమయః ప్రాణస్తేజోమయీ వాగితి భూయ ఏవ మా భగవాన్విజ్ఞాపయత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 5 ॥

సప్తమః ఖణ్డః (7)

షోడశకళః సోమ్య పురుషః పంచదశాహాని మాశీః కామమపః పిబాపోమయః ప్రాణో న పిబతో విచ్ఛేత్స్యత ఇతి ॥ 1 ॥ స హ పంచదశాహాని నాశాథ హైనముపససాద కిం బ్రవీమి భో ఇత్యృచః సోమ్య యజూగ్ంషి సామానీతి స హోవాచ న వై మా ప్రతిభాన్తి భో ఇతి ॥ 2 ॥ తగ్ం హోవాచ యథా సోమ్య మహతోఽభ్యాహితస్యైకోఽఙ్గారః ఖద్యోతమాత్రః పరిశిష్టః

స్యాత్తేన తతోఽపి న బహు దహేదేవగ్ం సోమ్య తే షోడశానాం కళానామేకా కళాఽతిశిష్టా స్యాత్తయైతర్హి వేదాన్నానుభవస్యశానాథ మే విజ్ఞాస్యసీతి ॥ 3 ॥ స హాశాథ హైనముపససాద తగ్ం హ యత్కించ పప్రచ్ఛ సర్వగ్ం హ ప్రతిపేదే ॥ 4 ॥ తగ్ం హోవాచ యథా సోమ్య మహతోఽభ్యాహితస్యైకమంగారం ఖద్యోతమాత్రం పరిశిష్టం తం తృణైరుపసమాధాయ ప్రజ్వలయేత్తేన తతోఽపి బహు దహేత్ ॥ 5 ॥ ఏవగ్ం సోమ్య తే షోడశానాం కళానామేకా కళాతిశిష్టాఽభూ త్సాఽన్నేనోపసమాహితా ప్రాజ్వాలీత్తయైతర్హి వేదాననుభవస్యన్నమయగ్ం హి సోమ్య మన ఆపోమయః ప్రాణస్తేజోమయీ వాగితి తద్ధాస్య విజజ్ఞావితి విజజ్ఞావితి ॥ 6 ॥

అష్టమః ఖణ్డః (8)

ఉద్దాలకో హారుణిః శ్వేతకేతుం పుత్రమువాచ స్వప్నాన్తం మే సోమ్య విజానీహీతి యత్రైతత్పురుషః స్వపితి నామ సతా సోమ్య తదా సమ్పన్నో భవతి స్వమపీతో భవతి తస్మాదేనగ్ం స్వపితీత్యాచక్షతే స్వగ్ం హ్యపీతో భవతి ॥ 1 ॥ స యథా శకునిః సూత్రేణ ప్రబద్ధో దిశం దిశం పతిత్వాఽన్యత్రాయతనమలబ్ధ్వా బన్ధనమేవోపశ్రయత ఏవమేవ ఖలు సోమ్య తన్మనో దిశం దిశం పతిత్వాఽన్యత్రాయతనమలబ్ధ్వా ప్రాణమేవోపశ్రయతే ప్రాణబన్ధనగ్ం హి సోమ్య మన ఇతి ॥ 2 ॥ అశనాపిపాసే మే సోమ్య

విజానీహీతి యత్రైతత్పురుషోఽశిశిషతి నామాప ఏవ తదశితం నయన్తే తద్యథా గోనాయోఽశ్వనాయః పురుషనాయ ఇత్యేవం తదప ఆచక్షతేఽశనాయేతి తత్రైతచ్ఛుంగముత్పతితగ్ం సోమ్య విజానీహి నేదమమూలం భవిష్యతీతి ॥ 3 ॥ తస్య క్వ మూలగ్ం స్యాదన్యత్రాన్నాదేవమేవ ఖలు సోమ్యాన్నేన శుంగేనాపో మూలమన్విచ్ఛాద్భిః సోమ్య శుంగేన తేజో మూలమన్విచ్ఛ తేజసా సోమ్య శుంగేన సన్మూలమన్విచ్ఛ సన్మూలాః సోమ్యేమాః సర్వాః ప్రజాః సదాయతనాః సత్ప్రతిష్ఠాః ॥ 4 ॥ అథ యత్రైతత్పురుషః పిపాసతి నామ తేజ ఏవ తత్పీతం నయతే తద్యథా గోనాయోఽశ్వనాయః పురుషనాయ ఇత్యేవం తత్తేజ ఆచష్ట ఉదన్యేతి తత్రైతదేవ శుంగముత్పతితగ్ం సోమ్య విజానీహి నేదమమూలం భవిష్యతీతి ॥ 5 ॥ తస్య క్వ మూలగ్ం స్యాదన్యత్రాద్భ్యోఽద్భిః సోమ్య శుంగేన తేజో మూలమన్విచ్ఛ తేజసా సోమ్య శుంగేన సన్మూలమన్విచ్ఛ సన్మూలాః సోమ్యేమాః సర్వాః ప్రజాః సదాయతనాః సత్ప్రతిష్ఠా యథా ను ఖలు సోమ్యేమాస్తిస్రో దేవతాః పురుషం ప్రాప్య త్రివృత్త్రివృదేకైకా భవతి తదుక్తం పురస్తాదేవ భవత్యస్య సోమ్య పురుషస్య ప్రయతో వాఙ్మనసి సమ్పద్యతే మనః ప్రాణే ప్రాణస్తేజసి తేజః పరస్యాం దేవతాయామ్ ॥ 6 ॥ స య ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 7 ॥

నవమః ఖణ్డః (9)

యథా సోమ్య మధు మధుకృతో నిస్తిష్ఠన్తి నానాత్యయానాం వృక్షాణాగ్ం రసాన్సమవహారమేకతాగ్ం రసం గమయన్తి ॥ 1 ॥ తే యథా తత్ర న వివేకం లభన్తేఽముష్యాహం వృక్షస్య రసోఽస్మ్యముష్యాహం వృక్షస్య రసోఽస్మీత్యేవమేవ ఖలు సోమ్యేమాః సర్వాః ప్రజాః సతి సమ్పద్య న విదుః సతి సమ్పద్యామహ ఇతి ॥ 2 ॥ త ఇహ వ్యాఘ్రో వా సిగ్ంహో వా వృకో వా వరాహో వా కీటో వా పతంగో వా దగ్ంశో వా మశకో వా యద్యద్భవన్తి తదాభవన్తి ॥ 3 ॥ స య ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 4 ॥

దశమః ఖణ్డః (10)

ఇమాః సోమ్య నద్యః పురస్తాత్ప్రాచ్యః స్యన్దన్తే పశ్చాత్ప్రతీచ్యస్తాః సముద్రాత్సముద్రమేవాపియన్తి స సముద్ర ఏవ భవన్తి తా యథా తత్ర న విదురియమహమస్మీయమహమస్మీతి ॥ 1 ॥ ఏవమేవ ఖలు సోమ్యేమాః సర్వాః ప్రజాః సత ఆగత్య న విదుః సత ఆగచ్ఛామహ ఇతి త ఇహ వ్యాఘ్రో వా సిగ్ంహో వా వృకో వా వరాహో వా కీటో వా పతంగో వా దగ్ంశో వా మశకో వా యద్యద్భవన్తి తదాభవన్తి ॥ 2 ॥ స య

ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయత్విత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 3 ॥

ఏకాదశః ఖణ్డః (11)

అస్య సోమ్య మహతో వృక్షస్య యో మూలేఽభ్యాహన్యాజ్జీవన్స్రవేద్యో మధ్యేఽభ్యాహన్యాజ్జీవన్స్రవేద్యోఽగ్రేఽభ్యాయహన్యాజ్జీవన్స్రవేత్స ఏష జీవేనాత్మనాఽనుప్రభూతః పేపీయమానో మోదమానస్తిష్ఠతి ॥ 1 ॥ అస్య యదేకాగ్ం శాఖాం జీవో జహాత్యథ సా శుష్యతి ద్వితీయాం జహాత్యథ సా శుష్యతి తృతీయాం జహాత్యథ సా శుష్యతి సర్వం జహాతి సర్వః శుష్యత్యేవమేవ ఖలు సోమ్య విద్ధీతి హోవాచ ॥ 2 ॥ జీవాపేతం వావ కిలేదం మ్రియతే న జీవో మ్రియత ఇతి స య ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయత్విత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 3 ॥

ద్వాదశః ఖణ్డః (12)

న్యగ్రోధఫలమత ఆహరేతీదం భగవ ఇతి భిన్ధ్ధీతి భిన్నం భగవ ఇతి కిమత్ర పశ్యసీత్యణ్వ్య ఇవేమా ధానా భగవ ఇత్యాసామంగైకాం భిన్ధ్ధీతి భిన్నా భగవ ఇతి కిమత్ర పశ్యసీతి న కించన భగవ ఇతి ॥ 1 ॥ తగ్ం హోవాచ యం

వై సోమ్యైతమణిమానం న నిభాలయస ఏతస్య వై సోమ్యైషోఽణిమ్న ఏవం మహాన్న్యగ్రోధస్తిష్ఠతి ॥ 2 ॥ శ్రద్ధత్స్వ సోమ్యేతి స య ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 3 ॥

త్రయోదశః ఖణ్డః (13)

లవణమేతదుదకేఽవధాయాథ మా ప్రాతరుపసీదథా ఇతి స హ తథా చకార తగ్ం హోవాచ యద్దోషా లవణముదకేఽవాధా అంగ తదాహరేతి తద్ధావమృశ్య న వివేద ॥ 1 ॥ యథా విలీనమేవాంగాస్యాన్తాదాచామేతి కథమితి లవణమితి మధ్యాదాచామేతి కథమితి లవణమిత్యన్తాదాచామేతి కథమితి లవణమిత్యభిప్రాస్యైతదథ మోపసీదథా ఇతి తద్ధ తథా చకార తచ్ఛశ్వత్సంవర్తతే తగ్ం హోవాచాత్ర వావ కిల సత్సోమ్య న నిభాలయ-సేఽత్రైవ కిలేతి ॥ 2 ॥ స య ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 3 ॥

చతుర్దశః ఖణ్డః (14)

యథా సోమ్య పురుషం గన్ధారేభ్యోఽభినద్ధాక్షమానీయ తం తతోఽతిజనే విసృజేత్స యథా తత్ర ప్రాఙ్వోదఙ్వాఽధరాఙ్వా ప్రత్యఙ్వా

ప్రధ్మాయీతాభినద్ధాక్ష ఆనీతోఽభినద్ధాక్షో విసృష్టః ॥ 1 ॥ తస్య యథాభినహనం ప్రముచ్య ప్రబ్రూయాదేతాం దిశం గంధారా ఏతాం దిశం వ్రజేతి స గ్రామాద్గ్రామం పృచ్ఛన్ పణ్డితో మేధావీ గన్ధారానేవోపసమ్పద్యే-త్రైవమేవేహాచార్యవాన్ పురుషో వేద తస్య తావదేవ చిరం యావన్న విమోక్ష్యేఽథ సమ్పత్స్య ఇతి ॥ 2 ॥ స య ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్విజ్ఞాపయత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 3 ॥

పంచదశః ఖణ్డః (15)

పురుషగ్ం సోమ్యోతోపతాపినం జ్ఞాతయః పర్యుపాసతే జానాసి మాం జానాసి మామితి తస్య యావన్న వాఙ్మనసి సమ్పద్యతే మనః ప్రాణే ప్రాణస్తేజసి తేజః పరస్యాం దేవతాయాం తావజ్జానాతి ॥ 1 ॥ అథ యదాఽస్య వాఙ్మనసి సమ్పద్యతే మనః ప్రాణే ప్రాణస్తేజసి తేజః పరస్యాం దేవతాయామథ న జానాతి ॥ 2 ॥ స య ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయత్వితి తథా సోమ్యేతి హోవాచ ॥ 3 ॥

షోడశః ఖణ్డః (16)

పురుషగ్ం సోమ్యోత హస్తగృహీతమానయన్త్యపహార్షీత్స్తేయమకార్షీత్పర శుమస్మై తపతేతి స యది తస్య కర్తా భవతి తత ఏవానృతమాత్మానం కురుతే సోఽనృతాభిసన్ధోఽనృతేనాత్మానమన్తర్ధాయ పరశుం తప్తం ప్రతిగృహ్ణాతి స దహ్యతేఽథ హన్యతే ॥ 1 ॥ అథ యది తస్యాకర్తా భవతి తత ఏవ సత్యమాత్మానం కురుతే స సత్యాభిసన్ధః సత్యేనాత్మానమన్తర్ధాయ పరశుం తప్తం ప్రతిగృహ్ణాతి స న దహ్యతేఽథ ముచ్యతే ॥ 2 ॥ స యథా తత్ర నాదాహ్యేతైతదాత్మ్యమిదగ్ం సర్వం తత్సత్యగ్ం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి తద్ధాస్య విజజ్ఞావితి విజజ్ఞావితి ॥ 3 ॥

సప్తమోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః (1)

ఓం । అధీహి భగవ ఇతి హోపససాద సనత్కుమారం నారదస్తగ్ం హోవాచ యద్వేత్థ తేన మోపసీద తతస్త ఊర్ధ్వం వక్ష్యామీతి ॥ 1 ॥ స హోవాచర్గ్వేదం భగవోఽధ్యేమి యజుర్వేదగ్ం సామవేదమాథర్వణం చతుర్థమితిహాసపురాణం పఞ్చమం వేదానాం వేదం పిత్ర్యగ్ం రాశిం దైవం నిధిం వాకోవాక్యమేకాయనం దేవవిద్యాం బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాం క్షత్రవిద్యాం నక్షత్రవిద్యాగ్ం సర్పదేవజనవిద్యామేతద్భగవోఽధ్యేమి ॥ 2 ॥

సోఽహం భగవో మన్త్రవిదేవాస్మి నాత్మవిచ్ఛ్రుతగ్ం హ్యేవ మే భగవద్దృశేభ్యస్తరతి శోకమాత్మవిదితి సోఽహం భగవః శోచామి తం మా భగవాచ్ఛోకస్య పారం తారయత్వితి తగ్ం హోవాచ యద్వై కించైతదధ్యగీష్ఠా నామైవైతత్ ॥ 3 ॥ నామ వా ఋగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేద ఆథర్వణశ్చతుర్థ ఇతిహాసపురాణః పంచమో వేదానాం వేదః పిత్ర్యో రాశిర్దైవో నిధిర్వాకోవాక్యమేకాయనం దేవవిద్యా బ్రహ్మవిద్యా భూతవిద్యా క్షత్రవిద్యా నక్షత్రవిద్యా సర్పదేవజనివిద్యా నామైవైతన్నామోపాస్స్వేతి ॥ 4 ॥ స యో నామ బ్రహ్మేత్యుపాస్తే యావన్నామ్నో గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యో నామ బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవో నామ్నో భూయ ఇతి నామ్నో వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 5 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః (2)

వాగ్వావ నామ్నో భూయసీ వాగ్వా ఋగ్వేదం విజ్ఞాపయతి యజుర్వేదగ్ం సామవేదమాథర్వణం చతుర్థమితిహాసపురాణం పంచమం వేదానాం వేదం పిత్ర్యగ్ం రాశిం దైవం నిధిం వాకోవాక్యమేకాయనం దేవవిద్యాం బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాం క్షత్రవిద్యాం నక్షత్రవిద్యాగ్ం సర్పదేవజనవిద్యాం దివం చ పృథివీం చ వాయుం చాకాశం చాపశ్చ తేజశ్చ దేవాగ్ంశ్చ మనుష్యాగ్ంశ్చ పశూగ్ంశ్చ వయాగ్ంసి చ తృణవనస్పతీం ఛ్వాపదాన్యా–కీటపతంగపిపీలికం ధర్మం

చాధర్మం చ సత్యం చానృతం చ సాధు చాసాధు చ హృదయజ్ఞం చాహృదయజ్ఞం చ యద్వై వాఙ్నాభవిష్యన్న ధర్మో నాధర్మో వ్యజ్ఞాపిష్యన్న సత్యం నానృతం న సాధు నాసాధు న హృదయజ్ఞో నాహృదయజ్ఞో వాగేవైతత్సర్వం విజ్ఞాపయతి వాచముపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యో వాచం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే యావద్వాచో గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యో వాచం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవో వాచో భూయ ఇతి వాచో వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

తృతీయః ఖణ్డః (3)

మనో వావ వాచో భూయో యథా వై ద్వే వాఽఽమలకే ద్వే వా కోలే ద్వౌ వాఽక్షౌ ముష్టిరనుభవత్యేవం వాచం చ నామ చ మనోఽనుభవతి స యదా మనసా మనస్యతి మన్త్రానధీయీయేత్యథాధీతే కర్మాణి కుర్వీయేత్యథ కురుతే పుత్రాగ్ంశ్చ పశూగ్ంశ్చేచ్ఛేయేత్యథేచ్ఛత ఇమం చ లోకమముం చేచ్ఛేయేత్యథేచ్ఛతే మనో హ్యాత్మా మనో హి లోకో మనో హి బ్రహ్మ మన ఉపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యో మనో బ్రహ్మేత్యుపాస్తే యావన్మనసో గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యో మనో బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవో మనసో భూయ ఇతి మనసో వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః (4)

సంకల్పో వావ మనసో భూయాన్యదా వై సంకల్పయతేఽథ మనస్యత్యథ వాచమీరయతి తాము నామ్నీరయతి నామ్ని మన్త్రా ఏకం భవన్తి మన్త్రేషు కర్మాణి ॥ 1 ॥ తాని హ వా ఏతాని సంకల్పైకాయనాని సంకల్పాత్మకాని సంకల్పే ప్రతిష్ఠితాని సమక్లుపతాం ద్యావాపృథివీ సమకల్పేతాం వాయుశ్చాకాశం చ సమకల్పన్తాఽఽపశ్చ తేజశ్చ తేషాగ్ం సంక్లుప్త్యై వర్షం సంకల్పతే వర్షస్య సంక్లుప్త్యా అన్నగ్ం సంకల్పతేఽన్నస్య సంక్లుప్త్యై ప్రాణాః సంకల్పన్తే ప్రాణానాగ్ం సంక్లుప్త్యై మన్త్రాః సంకల్పన్తే మన్త్రాణాగ్ం సంక్లుప్త్యై కర్మాణి సంకల్పన్తే కర్మాణాగ్ం సంక్లుప్త్యై లోకః సంకల్పతే లోకస్య సంక్లుప్త్యై సర్వగ్ం సంకల్పతే స ఏష సంకల్పః సంకల్ప–ముపాస్స్వేతి ॥ 2 ॥ స యః సంకల్ప బ్రహ్మేత్యుపాస్తే క్లుప్తాన్వై స లోకాన్ ధ్రువాన్ ధ్రువః ప్రతిష్ఠితాన్ ప్రతిష్ఠితోఽ వ్యథమానానవ్యథమానోఽభిసిధ్యతి యావత్సంకల్పస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యః సంకల్పం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవః సంకల్పాద్భూయ ఇతి సంకల్పాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్ బ్రవీత్వితి ॥ 3 ॥

పంచమః ఖణ్డః (5)

చిత్తం వావ సంకల్పాద్భూయో యదా వై చేతయతేఽథ సంకల్పయతేఽథ మనస్యత్యథ వాచమీరయతి తాము నాంనీరయతి నామ్ని మన్త్రా ఏకం భవన్తి మన్త్రేషు కర్మాణి ॥ 1 ॥ తాని హ వా ఏతాని చిత్తైకాయనాని చిత్తాత్మాని చిత్తే ప్రతిష్ఠితాని తస్మాద్యద్యపి బహువిదచిత్తో భవతి నాయమస్తీత్యేవైనమా హుర్యదయం వేద యద్వా అయం విద్వాన్నేత్థమచిత్తః స్యాదిత్యథ యద్యల్పవిచ్చిత్తా వాన్భవతి తస్మా ఏవోతా శుశ్రూషన్తే చిత్తగ్ం హ్యేవైషామేకాయనం చిత్తమాత్మా చిత్తం ప్రతిష్ఠా చిత్తముపమాస్స్వేతి ॥ 2 ॥ స యశ్చిత్తం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే చిత్తాన్వై స లోకాన్ ధ్రువాన్ ధ్రువః ప్రతిష్ఠితాన్ ప్రతిష్ఠితోఽవ్యథ మానానవ్యథ మానోఽభిసిద్ధ్యతి యావచ్చిత్తస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యశ్చిత్తం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవశ్చిత్తాద్భూయ ఇతి చిత్తాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 3 ॥

షష్ఠః ఖణ్డః (6)

ధ్యానం వావ చిత్తాద్భూయో ధ్యాయతీవ పృథివీ ధ్యాయతీవాన్తరిక్షం ధ్యాయతీవ ద్యౌర్ధ్యాయన్తీవాపో ధ్యాయన్తీవ పర్వతా ధ్యాయన్తీవ దేవమనుష్యాస్తస్మాద్య ఇహ మనుష్యాణాం మహత్తాం ప్రాప్నువన్తి ధ్యానాపాదాగ్ంశా ఇవైవ తే భవన్త్యథ యేఽల్పాః కలహినః పిశునా

ఉపవాదినస్తేఽథ యే ప్రభవో ధ్యానాపాదాగ్ంశా ఇవైవ తే భవన్తి ధ్యానముపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యో ధ్యానం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే యావద్ధ్యానస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యో ధ్యానం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవో ధ్యానాద్భూయ ఇతి ధ్యానాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

సప్తమః ఖణ్డః (7)

విజ్ఞానం వావ ధ్యానాద్భూయో విజ్ఞానేన వా ఋగ్వేదం విజానాతి యజుర్వేదగ్ం సామవేదమాథర్వణం చతుర్థమితిహాసపురాణం పంచమం వేదానాం వేదం పిత్ర్యగ్ం రాశిం దైవం నిధిం వాకోవాక్యమేకాయనం దేవవిద్యాం బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాం క్షత్రవిద్యాం నక్షత్రవిద్యాగ్ం సర్పదేవజనవిద్యాం దివం చ పృథివీం చ వాయుం చాకాశం చాపశ్చ తేజశ్చ దేవాగ్ంశ్చ మనుష్యాగ్ంశ్చ పశూగ్ంశ్చ వయాగ్ంసి చ తృణవనస్పతీంచ్ఛ్వాపదాన్యాకీట పతంగపిపీలికం ధర్మం చాధర్మం చ సత్యం చానృతం చ సాధు చాసాధు చ హృదయజ్ఞం చాహృదయజ్ఞం చాన్నం చ రసం చేమం చ లోకమముం చ విజ్ఞానేనైవ విజానాతి విజ్ఞానముపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యో విజ్ఞానం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే విజ్ఞానవతో వై స లోకాంజ్ఞానవతోఽభిసిద్ధ్యతి బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవో విజ్ఞానాద్భూయ ఇతి విజ్ఞానాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్త్వితి ॥ 2 ॥

అష్టమః ఖణ్డః (8)

బలం వావ విజ్ఞానాద్భూయోఽపి హ శతం విజ్ఞానవతామేకో బలవానాకమ్పయతే స యదా బలీ భవత్యథోత్థాతా భవత్యుత్తిష్ఠన్పరిచరితా భవతి పరిచరన్నుపసత్తా భవత్యుపసీదన్ద్రష్టా భవతి శ్రోతా భవతి మంతా భవతి బోద్ధా భవతి కర్తా భవతి విజ్ఞాతా భవతి బలేన వై పృథివీ తిష్ఠతి బలేనాన్తరిక్షం బలేన ద్యౌర్బలేన పర్వతా బలేన దేవమనుష్యా బలేన పశవశ్చ వయాగ్ంసి చ తృణవనస్పతయః శ్వాపదాన్యాకీటపతంగపిపీలికం బలేన లోకస్తిష్ఠతి బలముపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యో బలం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే యావద్బలస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యో బలం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవో బలాద్భూయ ఇతి బలాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

నవమఃఖణ్డః (9)

అన్నం వావ బలాద్భూయస్తస్మాద్యద్యపి దశ రాత్రీర్నాశ్నీయాద్యద్యు హ జీవేదథవాఽద్రష్టాఽశ్రోతాఽమన్తాఽబోద్ధాఽకర్తాఽవిజ్ఞాతా భవత్యథాన్నస్యాయై ద్రష్టా భవతి శ్రోతా భవతి మన్తా భవతి బోద్ధా భవతి కర్తా భవతి విజ్ఞాతా భవత్యన్నముపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యోఽన్నం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽన్నవతో వై స లోకాన్పానవతోఽభిసిద్ధ్యతి యావదన్నస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యోఽన్నం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి

భగవోఽన్నాద్భూయ ఇత్యాన్నాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

దశమః ఖణ్డః (10)

ఆపో వావాన్నాద్భూయస్తస్మాద్యదా సువృష్టిర్న భవతి వ్యాధీయన్తే ప్రాణా అన్నం కనీయో భవిష్యతీత్యథ యదా సువృష్టిర్భవత్యానన్దినః ప్రాణా భవన్త్యన్నం బహు భవిష్యతీత్యాప ఏవేమా మూర్తా యేయం పృథివీ యదన్తరిక్షం యద్ ద్యౌర్యత్పర్వతా యద్దేవమనుష్యా యత్పశవశ్చ వయాగ్ంసి చ తృణవనస్పతయః శ్వాపదాన్యాకీటపతంగపిపీలికమాప ఏవేమా మూర్తా అప ఉపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యోఽపో బ్రహ్మేత్యుపాస్త ఆప్నోతి సర్వాన్కామాగ్ంస్తృప్తిమాన్ భవతి యావదపాం గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యోఽపో బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవోఽద్భ్యో భూయ ఇత్యద్భ్యో వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

ఏకాదశః ఖణ్డః (11)

తేజో వావాద్భ్యో భూయస్తద్వా ఏతద్వాయుమాగృహ్యాకాశమభితపతి తదాహుర్నిశోచతి నితపతి వర్షిష్యతి వా ఇతి తేజ ఏవ తత్పూర్వం దర్శయిత్వాఽథాపః సృజతే తదేతదూర్ధ్వాభిశ్చ తిరశ్చీభిశ్చ విద్యుద్భిరాహ్రాదాశ్చరన్తి తస్మాదాహుర్విద్యోతతే స్తనయతి వర్షిష్యతి వా ఇతి తేజ ఏవ

తత్పూర్వం దర్శయిత్వాఽథాపః సృజతే తేజ ఉపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యస్తేజో బ్రహ్మేత్యుపాస్తే తేజస్వీ వై స తేజస్వతో లోకాన్భాస్వతోఽపహతత-మస్కానభిసిధ్ద్యతి యావత్తేజసో గతం తత్రాస్య యథాకామాచారో భవతి యస్తేజో బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవస్తేజసో భూయ ఇతి తేజసో వావ భోయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

ద్వాదశ ఖణ్డః (12)

ఆకాశో వావ తేజసో భూయానాకాశే వై సూర్యాచన్ద్రమసావుభౌ విద్యున్నక్షత్రాణ్యగ్నిరాకాశేనాహ్వాత్యాకాశేన శృణోత్యాకాశేన ప్రతిశృణోత్యాకాశే రమత ఆకాశే న రమత ఆకాశే జాయత ఆకాశమభిజాయత ఆకాశముపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స య ఆకాశం బ్రహ్మేత్యుపాస్త ఆకాశవతో వై స లోకాన్ప్రకాశవతోఽసమ్బాధానురు-గాయవతోఽభిసిధ్ద్యతి యావదాకాశస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి య ఆకాశం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవ ఆకాశాద్భూయ ఇత్యాకాశాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

త్రయోదశః ఖణ్డః (13)

స్మరో వావాకాశాద్భూయస్తస్మాద్యద్యపి బహవ ఆసీరన్నస్మరన్తో నైవ తే కంచన శృణుయుర్న మన్వీరన్న విజానీరన్ యదా వావ తే స్మరేయురథ శృణుయురథ మన్వీరన్నథ విజానీరన్ స్మరేణ వై

పుత్రాన్విజానాతి స్మరేణ పశూన్ స్మరముపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స యః స్మరం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే యావత్స్మరస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యః స్మరం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవః స్మరాద్భూయ ఇతి స్మరాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

చతుర్దశః ఖణ్డః (14)

ఆశా వావ స్మరాద్భూయస్యాశేద్ధో వై స్మరో మన్త్రానధీతే కర్మాణి కురుతే పుత్రాగ్ంశ్చ పశూగ్ంశ్చేచ్ఛత ఇమం చ లోకామముం చేచ్ఛత ఆశాముపాస్స్వేతి ॥ 1 ॥ స య ఆశాం బ్రహ్మేత్యుపాస్త ఆశాయాఽస్య సర్వే కామాః సమృద్ధ్య న్త్యమోఘా హాస్యాశిషో భవన్తి యావదాశాయా గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి య ఆశాం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవ ఆశాయ భూయ ఇత్యాశాయా వావ భూయోఽస్తీతి తన్మే భగవాన్బ్రవీత్వితి ॥ 2 ॥

పంచదశః ఖణ్డః (15)

ప్రాణో వా ఆశాయా భూయాన్యథా వా అరా నాభౌ సమర్పితా ఏవమస్మిన్ ప్రాణే సర్వగ్ం సమర్పితం ప్రాణః ప్రాణేన యాతి ప్రాణః ప్రాణం దదాతి ప్రాణాయ దదాతి ప్రాణో హ పితా ప్రాణో మాతా ప్రాణో భ్రాతా ప్రాణః స్వసా ప్రాణ ఆచార్యః ప్రాణో బ్రాహ్మణః ॥ 1 ॥ స యది పితరం

వా మాతరం వా భ్రాతరం వా స్వసారం వాఽఽచార్యం వా బ్రాహ్మణం వా కించిద్ భృశమివ ప్రత్యాహ ధిక్త్వాఽస్త్విత్యేవైనమాహుః పితృహా వై త్వమసి మాతృహా వై త్వమసి భ్రాతృహా వై త్వమసి స్వసృహా వై త్వమస్యాచార్యహా వై త్వమసి బ్రాహ్మణహా వై త్వమసీతి ॥ 2 ॥ అథ యద్యప్యేనానుత్క్రాన్తప్రాణాంచ్ఛూలేన సమాసం వ్యతిషన్దహేన్నైవైనం బ్రూయుః పితృహాఽసీతి న మాతృహాఽసీతి న భ్రాతృహాఽసీతి న స్వసృహాఽసీతి నాచార్యహాఽసీతి న బ్రాహ్మణహాఽసీతి ॥ 3 ॥ ప్రాణో హ్యేవైతాని సర్వాణి భవతి స వా ఏష ఏవం పశ్యన్నేవం మన్వాన ఏవం విజానన్నతివాదీ భవతి తం చేద్బ్రూయురతివాద్యసీత్యతివాద్యస్మీతి బ్రూయాన్నాపహ్నువీత ॥4॥

షోడశః ఖణ్డః (16)

ఏష తు వా అతివదతి యః సత్యేనాతివదతి సోఽహం భగవః సత్యేనాతి వదానీతి సత్యం త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యమితి సత్యం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి ॥ 1 ॥

సప్తదశః ఖణ్డః (17)

యదా వై విజానాత్యథ సత్యం వదతి నావిజానన్ సత్యం వదతి విజానన్నేవ సత్యం వదతి విజ్ఞానం త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యమితి విజ్ఞానం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి ॥ 1 ॥

అష్టాదశః ఖణ్డః (18)

యదా వై మనుతేఽథ విజానాతి నామత్వా విజానాతి మత్వైవ విజానాతి మతిస్త్వేవ విజాజ్ఞాసితవ్యేతి మతిం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి ॥ 1 ॥

ఏకోనవింశః ఖణ్డః (19)

యదా వై శ్రద్దధాత్యథ మనుతే నాశ్రద్దధన్మనుతే శ్రద్దధదేవ మనుతే శ్రద్ధా త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యేతి శ్రద్ధాం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి ॥ 1 ॥

వింశః ఖణ్డః (20)

యదా వై నిస్తిష్టత్యథ శ్రద్దధాతి నానిస్తిష్ఠంఛ్రద్దధాతి నిస్తిష్ఠన్నేవ శ్రద్దధాతి నిష్ఠా త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యేతి నిష్ఠాం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి ॥ 1 ॥

ఏకవింశః ఖణ్డ (21)

యదా వై కరోత్యథ నిస్తిష్ఠతి నాకృత్వా నిస్తిష్ఠతి కృత్వైవ నిస్తిష్ఠతి కృతిస్త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యేతి కృతిం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి ॥ 1 ॥

ద్వావింశః ఖణ్డః (22)

యదా వై సుఖం లభతేఽథ కరోతి నాసుఖం లబ్ధ్వా కరోతి సుఖమేవ లబ్ధ్వా కరోతి సుఖం త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యమితి సుఖం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి ॥ 1 ॥

త్రయోవింశః ఖణ్డః (23)

యో వై భూమా తత్సుఖం నాల్పే సుఖమస్తి భూమైవ సుఖం భూమా త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్య ఇతి భూమానం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి ॥ 1 ॥

చతుర్వింశః ఖణ్డః (24)

యత్ర నాన్యత్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణోతి నాన్యద్విజానాతి స భూమాఽథ యత్రాన్యత్పశ్యత్యన్యచ్ఛృణోత్యన్యద్విజానాతి తదల్పం యో వై భూమా తదమృతమథ యదల్పం తన్మర్త్యగ్ం స భగవః కస్మిన్ప్రతిష్ఠిత ఇతి స్వే మహిమ్ని యది వా న మహిమ్నీతి ॥ 1 ॥ గో అశ్వమిహ మహిమేత్యా- చక్షతే హస్తిహిరణ్యం దాసభార్యం క్షేత్రాణ్యాయతనానీతి నాహమేవం బ్రవీమి బ్రవీమీతి హోవాచాన్యో హ్యన్యస్మిన్ప్రతిష్ఠిత ఇతి ॥ 2 ॥

పంచవింశః ఖణ్డః (25)

స ఏవాధస్తాత్స ఉపరిష్టాత్స పశ్చాత్స పురస్తాత్స దక్షిణతః స ఉత్తరతః స ఏవేదగ్ం సర్వమితి । అథాతోఽహంకారాదేశ ఏవాహమేవాధస్తా- దహము పరిష్టాదహం పశ్చాదహం పురస్తాదహం దక్షిణతోఽహముత్త- రతోఽహమే వేదగ్ం సర్వమితి ॥ 1 ॥ అథాత ఆత్మాదేశ ఏవాత్మై- వాధస్తాదాత్మోపరిష్టాదాత్మా పశ్చాదాత్మా పురస్తాదాత్మా దక్షిణత ఆత్మోత్తరత ఆత్మైవేదగ్ం సర్వమితి । స వా ఏష ఏవం పశ్యన్నేవం మన్వాన ఏవం విజానన్నా-

త్మరతిరాత్మక్రీడ ఆత్మమిథున ఆత్మానన్దః స స్వరాడ్ భవతి తస్య సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి। అథ యేఽన్యథాఽతో విదురన్యరాజానస్తే క్షయ్యలోకా భవన్తి తేషాగ్ం సర్వేషు లోకేష్వకామచారో భవతి ॥ 2 ॥

షడ్వింశః ఖణ్డః (26)

తస్య హ వా ఏతస్యైవం పశ్యత ఏవం మన్వానస్యైవం విజానత ఆత్మతః ప్రాణ ఆత్మత ఆశాఽఽత్మతః స్మర ఆత్మత ఆకాశ ఆత్మతస్తేజ ఆత్మత ఆప ఆత్మత ఆవిర్భావతిరోభావావాత్మతోఽన్నమాత్మతో బలమాత్మతో విజ్ఞానమాత్మతో ధ్యానమాత్మతశ్చిత్తమాత్మతః సంకల్ప ఆత్మతో మన ఆత్మతో వాగాత్మతో నామాత్మతో మంత్రా ఆత్మతః కర్మాణ్యాత్మత ఏవేదగ్ం సర్వమితి ॥ 1 ॥ తదేష శ్లోకో న పశ్యో మృత్యుం పశ్యతి న రోగం నోత దుఃఖతాగ్ం సర్వగ్ం హ పశ్యః పశ్యతి సర్వమాప్నోతి సర్వశ ఇతి। స ఏకధా భవతి త్రిధా భవతి పంచధా సప్తధా నవధా చైవ పునశ్చైకాదశః స్మృతః శతం చ దశ చైకశ్చ సహస్రాణి చ విగ్ంశతిరాహారశుద్ధౌ సత్త్వశుద్ధిః సత్త్వశుద్ధౌ ధ్రువా స్మృతిః స్మృతిలమ్భే సర్వగ్రన్థీనాం విప్రమోక్షస్తస్మై మృదితకషాయాయ తమసస్పారం దర్శయతి భగవాన్ సనత్కుమారస్తగ్ం స్కన్ద ఇత్యాచక్షతే తగ్ం స్కన్ద ఇత్యాచక్షతే ॥ 2 ॥

అష్టమోఽ ధ్యాయః

ప్రథమఃఖణ్డః (1)

ఓం । అథ యదిదమస్మిన్బ్రహ్మపురే దహరం పుణ్డరీకం వేశ్మ దహరోఽస్మిన్నన్తరాకాశస్తస్మిన్యదన్తస్తదన్వేష్టవ్యం తద్వావ విజిజ్ఞాసితవ్యమితి ॥ 1 ॥ తం చేద్బ్రూయుర్యదిదమస్మిన్బ్రహ్మపురే దహరం పుణ్డరీకం వేశ్మ దహరోఽస్మి న్నన్తరాకాశః కిం తదత్ర విద్యతే యదన్వేష్టవ్యం యద్వావ విజిజ్ఞాసితవ్యమితి ॥ 2 ॥ స బ్రూయాద్యావాన్వా అయమాకాశస్తా- వానేషోఽన్తర్హృదయ ఆకాశ ఉభే అస్మిన్ ద్యావాపృథివీ అన్తరేవ సమాహితే ఉభావగ్నిశ్చ వాయుశ్చ సూర్యాచన్ద్రమసావుభౌ విద్యున్నక్షత్రాణి యచ్చా-స్యేహాస్తి యచ్చ నాస్తి సర్వం తదస్మిన్సమాహితమితి ॥ 3 ॥ తం చేద్బ్రూయురస్మిగ్ంశ్చేదిదం బ్రహ్మపురే సర్వగ్ం సమాహితగ్ం సర్వాణి చ భూతాని సర్వే చ కామా యదైతజ్జరా వాఽఽప్నోతి ప్రధ్వగ్ంసతే వా కిం తతోఽతిశిష్యత ఇతి ॥ 4 ॥ స బ్రూయాన్నాస్య జరయైతజ్జీర్యతి న వధేనాస్య హన్యత ఏతత్సత్యం బ్రహ్మపురమస్మిన్కామాః సమాహితా ఏష ఆత్మాఽపహతపాప్మా విజరో విమృత్యుర్విశోకో విజిఘత్సోఽపిపాసః సత్యకామః సత్యసంకల్పో యథా హ్యేవేహ ప్రజా అన్వావిశన్తి యథాఽనుశాసనం యం యమన్తమభికామా భవన్తి యం జనపదం యం క్షేత్రభాగం తం

తమేవోపజీవన్తి ॥ 5 ॥ తద్యథేహ కర్మచితో లోకః క్షీయత ఏవమేవాముత్ర పుణ్యజితో లోకః క్షీయతే । తద్య ఇహాత్మానమననువిద్య వ్రజన్త్యేతాగ్ంశ్చ సత్యాన్ కామాగ్ంస్తేషాగ్ం సర్వేషు లోకేష్వకామచారో భవతి । అథ య ఇహాత్మానమనువిద్య వ్రజన్త్యేతాగ్ంశ్చ సత్యాన్ కామాగ్ంస్తేషాగ్ం సర్వేషు లోకేషు కామాచారో భవతి ॥ 6 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః (2)

స యది పితృలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్య పితరః సముత్తిష్టన్తి తేన పితృలోకేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 1 ॥ అథ యది మాతృలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్య మాతరః సముత్తిష్టన్తి తేన మాతృలోకేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 2 ॥ అథ యది భ్రాతృలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్య భ్రాతరః సముత్తిష్ఠన్తి తేన భ్రాతృలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్య భ్రాతరః సముత్తిష్ఠన్తి తేన భ్రాతృలోకేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 3 ॥ అథ యది స్వసృలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్యస్వసారః సముత్తిష్ఠన్తి తేన స్వసృలోకేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 4 ॥ అథ యది సఖిలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్య సఖాయః సముత్తిష్ఠన్తి తేన సఖిలోకేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 5 ॥ అథ యది గన్ధమాల్యలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్య గన్ధమాల్యే సముత్తిష్ఠతస్తేన గన్ధమాల్యలోకేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 6 ॥

అథ యద్యన్నపానలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్యాన్నపానే సముత్తిష్ఠతస్తేనాన్నపానలోకేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 7 ॥ అథ యది గీతవాదిత్రలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్య గీతవాదిత్రే సముత్తిష్ఠతస్తేన గీతవాదిత్రలోకేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 8 ॥ అథ యది స్త్రీలోకకామో భవతి సంకల్పాదేవాస్య స్త్రియః సముత్తిష్ఠన్తి తేన స్త్రీలోకేన సంపన్నో మహీయతే ॥ 9 ॥ యం యమన్తమభికామో భవతి యం కామం కామయతే సోఽస్య సంకల్పాదేవ సముత్తిష్ఠతి తేన సమ్పన్నో మహీయతే ॥ 10 ॥

తృతీయః ఖణ్డః (3)

త ఇమే సత్యాః కామా అనృతాపిధానాస్తేషాగ్ం సత్యానాగ్ం సతామనృతమపిధానం యో యో హ్యస్యేతః ప్రైతి న తమిహ దర్శనాయ లభతే ॥ 1 ॥ అథ యే చాస్యేహ జీవా యే చ ప్రేతా యచ్చాన్యదిచ్ఛన్న లభతే సర్వం తదత్ర గత్వా విన్దతేఽత్ర హ్యస్యైతే సత్యాః కామా అనుతాపిధానాః । తద్యథాపి హిరణ్యనిధిం నిహితమక్షేత్రజ్ఞా ఉపర్యుపరి సంచరన్తో న విన్దేయు రేవమేవేమాః సర్వాః ప్రజాః అహరహర్గచ్ఛన్త్య ఏతం బ్రహ్మలోకం న విన్దన్త్యనృతేన హి ప్రత్యూఢాః ॥ 2 ॥ స వా ఏష ఆత్మా హృది తస్యైతదేవ నిరుక్తగ్ం హృద్యయమితి తస్మాద్ధృదయమ్ । అహరహర్వా ఏవంవిత్స్వర్గం లోకమేతి ॥ 3 ॥ అథ య ఏష సమ్ప్రసాదోఽస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయ

పరంజ్యోతిరుపసమ్పద్య స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యత ఏష ఆత్మేతి హోవాచైతదమృ తమభయమేతద్బ్రహ్మేతి । తస్య హ వా ఏతస్య బ్రహ్మణో నామ సత్యమితి ॥ 4 ॥ తాని హ వా ఏతాని త్రీణ్యక్షరాణి సతీయమితి తద్యత్సత్తదమృతమథ యత్తి తన్మర్త్యమథ యద్యం తేనోభే యచ్ఛతి యదనేనోభే యచ్ఛతి తస్మాద్యమహరహర్వా ఏవంవిత్స్వర్గం లోకమేతి ॥ 5 ॥

చతుర్థః ఖణ్డః (4)

అథ య ఆత్మా స సేతుర్విధృతిరేషాం లోకానామసమ్భేదాయ నైతగ్ం సేతుమహోరాత్రే తరతో న జరా న మృత్యుర్న శోకో న సుకృతం న దుష్కృతగ్ం సర్వే పాప్మానోఽతో నివర్తన్తేఽపహతపాప్మా హ్యేష బ్రహ్మలోకః ॥ 1 ॥ తస్మాద్వా ఏతగ్ం సేతుం తీర్త్వాన్ధః సన్ననన్ధో భవతి విద్ధః సన్నవిద్ధో భవత్యుపతాపీ సన్ననుపతాపీ భవతి । తస్మాద్వా ఏతగ్ం సేతుం తీర్త్వాఽపి నక్తమహరేవాభినిష్పద్యతే సకృద్విభాతో హ్యేవైష బ్రహ్మలోకః ॥ 2 ॥ తద్య ఏవైతం బ్రహ్మలోకం బ్రహ్మచర్యేణానువిన్దన్తి తేషామేవైష బ్రహ్మలోకస్తేషాగ్ం సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి ॥ 3 ॥

పంచమః ఖణ్డః (5)

అథ యద్యజ్ఞ ఇత్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్యమేవ తద్బ్రహ్మచర్యేణ హ్యేవ యో జ్ఞాతా తం విన్దతే । అథ యదిష్టమిత్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్యమేవ తద్బ్రహ్మ-

చర్యేణ హ్యేవేష్ట్వాఽఽత్మానమనువిన్దతే ॥ 1 ॥ అథ యత్సత్త్రాయణ-మిత్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్యమేవ తద్బ్రహ్మచర్యేణ హ్యేవ సత ఆత్మనస్త్రాణం విందతేఽథ యన్మౌనమి త్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్యమేవ తద్బ్రహ్మచర్యేణ హ్యేవాత్మానమనువిద్య మనుతే ॥ 2 ॥ అథ యదనాశకాయనమిత్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్యమేవ తదేష హ్యాత్మా న నశ్యతి యం బ్రహ్మచర్యేణానువిన్దతేఽథ యదరణ్యాయనమిత్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్యమేవ తత్ తదరశ్చ హ వై ణ్యశ్చార్ణవౌ బ్రహ్మలోకే తృతీయస్యామితో దివి తదైరస్మదీయగ్ం సరస్తదశ్వత్థః సోమసవనస్తదపరాజితా పూర్బ్రహ్మణః ప్రభువిమితగ్ం హిరణ్మయమ్ ॥ 3 ॥ తద్య ఏవైతావరం చ ణ్యం చార్ణవౌ బ్రహ్మలోకే బ్రహ్మచర్యేణానువిన్దన్తి తేషామేవైష బ్రహ్మలోకస్తేషాగ్ం సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి ॥ 4 ॥

షష్ఠః ఖణ్డః (6)

అథ యా ఏతా హృదయస్య నాడ్యస్తాః పింగలస్యాణిమ్నస్తిష్ఠన్తి శుక్లస్య నీలస్య పీతస్య లోహితస్యేత్యసౌ వా ఆదిత్యః పింగల ఏష శుక్ల ఏష నీల ఏష పీత ఏష లోహితః ॥ 1 ॥ తద్యథా మహాపథ ఆతత ఉభౌ గ్రామౌ గచ్ఛతీమం చాముం చైవమేవైతా ఆదిత్యస్య రశ్మయ ఉభౌ లోకౌ గచ్ఛన్తీమం చాముం చాముష్మాదాదిత్యాత్ప్రతాయన్తే తా ఆసు నాడీషు సృప్తా ఆభ్యో నాడీభ్యః ప్రతాయన్తే తేఽముష్మిన్నాదిత్యే సృప్తాః ॥ 2 ॥ తద్యత్రైతత్సుప్తః సమస్తః

సంప్రసన్నః స్వప్నం న విజానాత్యాసు తదా నాడీషు సృప్తో భవతి తం న కశ్చన పాప్మా స్పృశతి తేజసా హి తదా సంపన్నో భవతి ॥ 3 ॥ అథ యత్రైతదబలిమానం నీతో భవతి తమభిత ఆసీనా ఆహుర్జానాసి మాం జానాసి మామితి స యావదస్మాచ్ఛరీరాదనుత్క్రాన్తో భవతి తావజ్జానాతి ॥ 4 ॥ అథ యత్రైతదస్మాచ్ఛరీరాదుత్క్రామత్యథైతైరేవ రశ్మిభిరూర్ధ్వమాక్రమతే । స ఓమితి వా హోద్వా మీయతే । స యావత్క్షిప్యేన్మనస్తావదాదిత్యం గచ్ఛతి । ఏతద్వై ఖలు లోకద్వారం విదుషాం ప్రపదనం నిరోధోఽవిదుషామ్ ॥ 5 ॥ తదేష శ్లోకః । శతం చైకా చ హృదయస్య నాడ్యస్తాసాం మూర్ధాన-మభినిఃసృతైకా । తయోర్ధ్వమాయన్నమృతత్వమేతి విష్వఙ్ఙన్యా ఉత్క్రమణే భవన్త్యుత్క్రమణే భవన్తి ॥ 6 ॥

సప్తమః ఖణ్డః (7)

య ఆత్మాఽపహతపాప్మా విజరో విమృత్యుర్విశోకో విజిఘత్సో-ఽపిపాసః సత్యకామః సత్యసంకల్పః సోఽన్వేష్టవ్యః స విజిజ్ఞాసితవ్యః స సర్వాగ్ంశ్చ లోకానాప్నోతి సర్వాగ్ంశ్చ కామాన్యస్తమాత్మానమనువిద్య విజానాతీతి హ ప్రజాపతిరువాచ ॥ 1 ॥ తద్ధోభయే దేవాసురా అనుబుబుధిరే । తేహోచుర్హన్త తమాత్మానమన్విచ్ఛామో యమాత్మాన-మన్విష్య సర్వాగ్ంశ్చ లోకానాప్నోతి సర్వాగ్ంశ్చ కామానితి । ఇన్ద్రో హైవ దేవానామభిప్రవవ్రాజ ।

విరోచనోఽసురాణామ్ తౌ హాసంవిదానావేవ సమిత్పాణీ ప్రజాపతిస కాశమాజగ్మతుః ॥ 2 ॥ తౌ హ ద్వాత్రిగ్ంశతం వర్షాణి బ్రహ్మచర్యమూషతుస్తౌ హ ప్రజాపతిరువాచ కిమిచ్ఛన్తావవాస్తమితి । తౌ హోచతుర్య ఆత్మాఽపహతపాప్మా విజరో విమృత్యుర్విశోకో విజిఘత్సోఽపిపాసః సత్యకామః సత్యసంకల్పః సోఽన్వేష్టవ్యః స విజిజ్ఞాసితవ్యః స సర్వాగ్ంశ్చ లోకానాప్నోతి సర్వాగ్ంశ్చ కామాన్యస్తమాత్మానమనువిద్య విజానాతీతి భగవతో వచో వేదయన్తే తమిచ్ఛన్తావవాస్తమితి ॥ 3 ॥ తౌ హ ప్రజాపతిరువాచ య ఏషోఽక్షిణి పురుషో దృశ్యత ఏష ఆత్మేతి హోవాచైతదమృతమభయమేతద్బ్రహ్మేత్యథ యోఽయం భగవోఽప్సు పరిఖ్యాయతే యశ్చాయమాదర్శే కతమ ఏష ఇత్యేష ఉ ఏవైషు సర్వేష్వన్తేషు పరిఖ్యాయత ఇతి హోవాచ ॥ 4 ॥

అష్టమః ఖణ్డః (8)

ఉదశరావ ఆత్మానమవేక్ష్య యదాత్మనో న విజానీథస్తన్మే ప్రబ్రూతమితి । తౌ హోదశరావేఽవేక్షాంచక్రాతే తౌ హ ప్రజాపతిరువాచ కిం పశ్యథ ఇతి తౌ హోచతుః సర్వమేవేదమావాం భగవ ఆత్మానం పశ్యావ ఆ లోమభ్య ఆ నఖేభ్యః ప్రతిరూపమితి ॥ 1 ॥ తౌ హ ప్రజాపతిరువాచ సాధ్వలంకృతౌ సువసనౌ పరిష్కృతౌ భూత్వోదశరావేఽవేక్షేథామితి । తౌ హ సాధ్వలఙ్కృతే సువసనౌ పరిష్కృతౌ భూత్వోదశరావేఽవేక్షాంచక్రాతే

తౌ హ ప్రజాపతిరువాచ కిం పశ్యథ ఇతి ॥ 2 ॥ తౌ హోచతుర్యథైవేదమావాం భగవః సాధ్వలంకృతౌ సువసనౌ పరిష్కృతౌ స్వ ఏవమేవేమౌ భగవః సాధ్వలంకృతౌ సువసనౌ పరిష్కృతావిత్యేష ఆత్మేతి హోవాచైతదమృతమభయ–మేతద్బ్రహ్మేతి । తౌ హ శాన్తహృదయౌ ప్రవవ్రజతుః ॥ 3 ॥ తౌ హాన్వీక్ష్య ప్రజాపతిరువాచానుపలభ్యాత్మానమననువిద్య వ్రజతో యతర ఏతదుపనిషదో భవిష్యన్తి దేవా వాఽసురా వా తే పరాభవిష్యన్తీతి । స హ శాన్తహృదయ ఏవ విరోచనోఽసురాంజగామ తేభ్యో హైతాముపనిషదం ప్రోవాచాత్మైవేహ మహయ్య ఆత్మా పరిచర్య ఆత్మానమేవేహ మహయన్నాత్మానం పరిచరన్నుభౌ లోకావవాప్నోతీమం చాముం చేతి ॥ 4 ॥ తస్మాదప్యద్యేహా–దదానమశ్రద్దధానమయజమానమాహురాసురో బతేత్యసురాణాగ్ంహ్యేషోపనిషత్ప్రేతస్య శరీరం భిక్షయా వసనేనాలంకారేణేతి సగ్ంస్కుర్వన్త్యేతేన హ్యముం లోకం జేష్యన్తో మన్యన్తే ॥ 5 ॥

నవమః ఖణ్డః (9)

అథ హేన్ద్రోఽప్రాప్యైవ దేవానేతద్భయం దదర్శ యథైవ ఖల్వయమస్మిన్ శరీరే సాధ్వలంకృతే సాధ్వలంకృతో భవతి సువసనే సువసనఃపరిష్కృతే పరిష్కృత ఏవమేవాయమస్మిన్నన్ధేఽన్ధో భవతి స్రామే స్రామః పరివృక్ణే పరివృక్ణోఽస్యైవ శరీరస్య నాశనమన్వేష నశ్యతి నాహమత్ర భోగ్యం

పశ్యామీతి ॥ 1 ॥ స సమిత్పాణిః పునరేయాయ తగ్ం హ ప్రజాపతిరువాచ । మఘవన్యచ్ఛాన్తహృదయః ప్రావ్రాజీః సార్ధం విరోచనేన కిమిచ్ఛన్ పునరాగమ ఇతి । స హోవాచ యద్యైవ ఖల్వయం భగవోఽస్మిన్ శరీరే సాధ్వలంకృతే సాధ్వలంకృతో భవతి సువసనే సువసనః పరిష్కృతే పరిష్కృతః ఏవమేవాయమస్మిన్నన్ధేఽన్ధో భవతి స్రామే స్రామః పరివృక్ణే పరివృక్ణోఽస్యైవ శరీరస్య నాశమన్వేష నశ్యతి నాహమత్ర భోగ్యం పశ్యామీతి ॥ 2 ॥ ఏవమేవైష మఘవన్నితి హోవాచైతం త్వేవ తే భూయోఽనువ్యాఖ్యాస్యామి । వసాపరాణి ద్వాత్రిగ్ంశతం వర్షాణీతి । స హాపరాణి ద్వాత్రిగ్ంశతం వర్షాణ్యువాస తస్మై హోవాచ ॥ 3 ॥

దశమః ఖణ్డః (10)

య ఏష స్వప్నే మహీయమానశ్చరత్యేష ఆత్మేతి హోవాచైతదమృత మభయమేతద్బ్రహ్మేతి । స హ శాన్తహృదయః ప్రవవ్రాజ స హాప్రాప్యైవ దేవానేతద్భయం దదర్శ । తద్యద్యపీదగ్ం శరీరమన్ధం భవత్యనన్ధః స భవతి యది స్రామమస్రామో నైవైషోఽస్య దోషేణ దుష్యతి ॥ 1 ॥ న వధేనాస్య హన్యతే నాస్య స్రామ్యేణ స్రామో ఘ్నన్తి త్వేవైనం విచ్ఛాదయన్తీవాప్రియవేత్తేవ భవత్యపి రోదితీవ నాహమత్ర భోగ్యం పశ్యామీతి ॥ 2 ॥ స సమిత్పాణిః పునరేయాయ తగ్ం హ ప్రజాపతిరువాచ మఘవన్యచ్ఛాన్తహృదయః ప్రావ్రాజీః

కిమిచ్ఛన్పునరాగమ ఇతి స హోవాచ తద్యద్యపీదం భగవః శరీరమన్ధం భవత్యనన్ధః స భవతి యది స్రామమస్రామో నైవైషోఽస్య దోషేణ దుష్యతి ॥ 3 ॥ న వధేనాస్య హన్యతే నాస్య స్రామ్యేణ స్రామో ఘ్నన్తి త్వేవైనం విచ్ఛాదయన్తీవాప్రియవేత్తేవ భవత్యపి రోదితీవ నాహమత్ర భోగ్యం పశ్యామీ త్యేవమేవైష మఘవన్నితి హోవాచైతం త్వేవ తే భూయోఽనువ్యాఖ్యాస్యామి వసాపరాణి ద్వాత్రిగ్ంశతం వర్షాణీతి । స హాపరాణి ద్వాత్రిగ్ంశతం వర్షాణ్యువాస తస్మై హోవాచ ॥ 4 ॥

ఏకాదశః ఖణ్డః (11)

తద్యత్రైతత్సుప్తః సమస్తః సమ్ప్రసన్నః స్వప్నం న విజానాత్యేష ఆత్మేతి హోవాచైతదమృతమభయమేతద్బ్రహ్మేతి । స హ శాన్తహృదయః ప్రవవ్రాజ స హాప్రాప్యైవ దేవానేతద్భయం దదర్శ నాహ ఖల్వయమేవగ్ం సంప్రత్యాత్మానం జానాత్యయమహమస్మీతి నో ఏవేమాని భూతాని వినాశమేవాపీతో భవతి నాహమత్ర భోగ్యం పశ్యామీతి ॥ 1 ॥ స సమిత్పాణిః పునరేయాయ తగ్ం హ ప్రజాపతిరువాచ మఘవన్ యచ్ఛాన్తహృదయః ప్రావ్రాజీః కిమిచ్ఛన్ పునరాగమ ఇతి స హోవాచ నాహ ఖల్వయం భగవ ఏవగ్ం సంప్రత్యాత్మానం జానాత్యయమహమస్మీతి నో ఏవేమాని భూతాని వినాశమేవాపీతో భవతి నాహమత్ర భోగ్యం పశ్యామీతి ॥ 2 ॥ ఏవమేవైష

మఘవన్నితి హోవాచైతం త్వేవ తే భూయోఽనువ్యాఖ్యాస్యామి నో ఏవాన్యత్రైతస్మాద్ వసాపరాణి పంచ వర్షాణీతి స హాపరాణి పంచ వర్షాణ్యువాస । తాన్యేకశతగ్ం సమ్పేదురేతత్తద్యదాహురేకశతగ్ం హ వై వర్షాణి మఘవాన్ప్రజాపతౌ బ్రహ్మచర్యమువాస తస్మై హోవాచ ॥ 3 ॥

ద్వాదశః ఖణ్డః (12)

మఘవన్మర్త్యం వా ఇదగ్ం శరీరమాత్తం మృత్యునా తదస్యామృతస్యాశరీరస్యాత్మనోఽధిష్ఠానోమాత్తో వై సశరీరః ప్రియాప్రియాభ్యాం న వై సశరీరస్య సతః ప్రియా ప్రియాయోరపహతిరస్త్యశరీరం వావ సన్తం న ప్రియాప్రియే స్పృశతః ॥ 1 ॥ అశరీరో వాయురభ్రం విద్యుత్ స్తనయిత్నురశరీరాణ్యేతాని తద్యథైతాన్యముష్మాదాకాశాత్సముత్థాయ పరం జ్యోతిరుపసమ్పద్య స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యన్తే । ఏవమేవైష సంప్రసాదోఽస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయ పరం జ్యోతిరుపసమ్పద్య స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యతే ॥ 2 ॥ స ఉత్తమః పురుషః స తత్ర పర్యేతి జక్షత్ క్రీడన్ రమమాణః స్త్రీభిర్వా యానైర్వా జ్ఞాతిభిర్వా నోపజనగ్ం స్మరన్నిదగ్ం శరీరగ్ం స యథా ప్రయోగ్య ఆచారణే యుక్త ఏవమేవాయమస్మిన్ శరీరే ప్రాణో యుక్తః ॥ 3 ॥ అథ యత్రైతదాకాశమనువిషణ్ణం చక్షుః స చాక్షుషః పురుషో దర్శనాయ చక్షురథ యో వేదేదం జిఘ్రాణీతి స ఆత్మా గన్ధాయ ఘ్రాణమథ

యో వేదేదమభివ్యాహరాణీతి స ఆత్మాఽభివ్యాహారాయ వాగథ యో వేదేదగ్ంశృణవానీతి స ఆత్మా శ్రవణాయ శ్రోత్రమ్ ॥ 4 ॥ అథ యో వేదేదం మన్వానీతి స ఆత్మా మనోఽస్య దైవం చక్షుః స వా ఏష ఏతేన దైవేన చక్షుషా మనసైతాన్కామాన్పశ్యన్రమతే య ఏతే బ్రహ్మలోకే ॥ 5 ॥ తం వా ఏతం దేవా ఆత్మానముపాసతే తస్మాత్తేషాగ్ం సర్వే చ లోకా ఆత్తాః సర్వే చ కామాః స సర్వాగ్ంశ్చ లోకానాప్నోతి సర్వాగ్ంశ్చ కామాన్యస్తమాత్మానమనువిద్య విజానాతీతి హ ప్రజాపతిరువాచ ప్రజాపతిరువాచ ॥ 6 ॥

త్రయోదశః ఖణ్డః (13)

శ్యామాచ్ఛబలం ప్రపద్యే శబలాచ్ఛ్యామం ప్రపద్యేఽశ్వ ఇవ రోమాణి విధూయ పాపం చన్ద్ర ఇవ రాహోర్ముఖాత్ప్రముచ్య ధూత్వా శరీరమకృతం కృతాత్మా బ్రహ్మలోకమభిసమ్భవామీత్యభిసమ్భవామీతి ॥ 1 ॥

చతుర్దశః ఖణ్డః (14)

అకాశో వై నామ నామరూపయోర్నిర్వహితా తే యదన్తరా తద్బ్రహ్మ తదమృతగ్ం స ఆత్మా ప్రజాపతేః సభాం వేశ్మ ప్రపద్యే యశోఽహం భవామి బ్రాహ్మణానాం యశో రాజ్ఞాం యశో విశాం యశోఽహమనుప్రాపత్సి స హాహం యశసాం యశః శ్వేతమదత్కమదత్కగ్ం శ్వేతం లిన్దు మాభిగాం లిన్దు మాభిగామ్ ॥ 1 ॥

పంచదశః ఖణ్డః (15)

తద్ధైతద్బ్రహ్మా ప్రజాపతయ ఉవాచ ప్రజాపతిర్మనవే మనుః ప్రజాభ్య ఆచార్యకులాద్వేదమధీత్య యథావిధానం గురోః కర్మాతిశేషేణాభిసమావృత్య కుటుమ్బే శుచౌ దేశే స్వాధ్యాయమధీయానో ధార్మికాన్విదధదాత్మని సర్వేన్ద్రియాణి సంప్రతిష్ఠాప్యాహిగ్ంసన్సర్వభూతాన్యన్యత్ర తీర్థేభ్యః స ఖల్వేవం వర్తయన్యావ దాయుషం బ్రహ్మలోకమభిసమ్పద్యతే న చ పునరావర్తతే న చ పునరావర్తతే ॥ 1 ॥

ఓం ఆప్యాయన్తు మమాంగాని వాక్ ప్రాణశ్చక్షుః శ్రోత్రమథో బలమిన్ద్రియాణి చ సర్వాణి సర్వం బ్రహ్మౌపనిషదం మాఽహం బ్రహ్మ నిరాకుర్యాం మా మా బ్రహ్మ నిరాకరోదనిరాకరణమస్త్వనిరాకరణం మేఽస్తు తదాత్మని నిరతే య ఉపనిషత్సు ధర్మాస్తే మయి సన్తు తే మయి సన్తు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు ॥

ప్రథమోఽధ్యాయః

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వి నావధీతమస్తు । మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

హరిః ఓం ॥ బ్రహ్మవాదినో వదన్తి । కిం కారణం బ్రహ్మ కుతః స్మ జాతా జీవామ కేన క్వ చ సమ్ప్రతిష్ఠాః । అధిష్ఠితాః కేన సుఖేతరేషు వర్తామహే బ్రహ్మవిదో వ్యవస్థామ్ ॥ 1 ॥ కాలః స్వభావో నియతిర్యదృచ్ఛా భూతాని యోనిః పురుష ఇతి చిన్త్యా । సంయోగ ఏషాం నత్వాత్మ భావాత్ ఆత్మాఽప్యనీశః సుఖదుఃఖ హేతోః ॥ 2 ॥ తే ధ్యానయోగానుగతా అపశ్యన్ దేవాత్మశక్తిం స్వగుణైర్నిగూఢామ్ । యః కారణాని నిఖిలాని తాని కాలాత్మ యుక్తాన్యధితిష్ఠత్యేకః ॥ 3 ॥ తమేకనేమిం త్రివృతం షోడశాన్తం శతార్ధారం వింశతిప్రత్యరాభిః । అష్టకైః షడ్భిర్విశ్వరూపైకపాశం త్రిమార్గభేదం ద్వినిమిత్తైక మోహమ్ ॥ 4 ॥ పంచస్రోతోమ్బుం పంచయోన్యుగ్రవక్రాం పంచప్రాణోర్మిం పంచబుద్ధ్యాదిమూలామ్ । పంచావర్తాం పంచదుఃఖౌఘవేగాం పంచాశద్భేదాం

పంచపర్వామధీమః ॥ 5 ॥ సర్వాజీవే సర్వసంస్థే బృహన్తే అస్మిన్ హంసో భ్రామ్యతే బ్రహ్మచక్రే। పృథగాత్మానం ప్రేరితారం చ మత్వా జుష్టస్తత–స్తేనామృతత్వమేతి ॥ 6 ॥ ఉద్గీతమేతత్పరమం తు బ్రహ్మ తస్మింస్త్రయం సుప్రతిష్ఠాఽక్షరం చ। అత్రాన్తరం బ్రహ్మవిదో విదిత్వా లీనా బ్రహ్మణి తత్పరాః యోనిముక్తాః ॥ 7 ॥ సంయుక్తమేతత్ క్షరమక్షరం చ వ్యక్తావ్యక్తం భరతే విశ్వమీశః। అనీశశ్చాత్మా బధ్యతే భోక్తృభావాత్ జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః ॥ 8 ॥ జ్ఞాజ్ఞౌ ద్వావజావీశనీశావజా హి ఏకా భోక్తృభోగ్యార్థయుక్తా। అనన్తశ్చాత్మా విశ్వరూపో హ్యకర్తా త్రయం యదా విన్దతే బ్రహ్మమేతత్ ॥ 9 ॥ క్షరం ప్రధానమమృతాక్షరం హరః క్షరాత్మానావీశతే దేవ ఏకః। తస్యాభిధ్యానాద్యోజనాత్ తత్త్వభావాత్ భూయశ్చాంతే విశ్వమాయా నివృత్తిః ॥ 10 ॥

జ్ఞాత్వా దేవం సర్వపాశాపహానిః క్షీణైః క్లేశైర్జన్మ మృత్యు ప్రహాణిః। తస్యాభిధ్యానాత్తృతీయం దేహభేదే విశ్వైశ్వర్యం కేవల ఆప్తకామః ॥ 11 ॥ ఏతద్ జ్ఞేయం నిత్యమేవాత్మసంస్థం నాతః పరం వేదితవ్యం హి కించిత్। భోక్తా భోగ్యం ప్రేరితారం చ మత్వా సర్వం ప్రోక్తం త్రివిధం బ్రహ్మమేతత్ ॥ 12 ॥ వహ్నేర్యథా యోనిగతస్య మూర్తిః న దృశ్యతే నైవ చ లిఙ్గనాశః। స భూయ ఏవేన్ధనయోనిగృహ్యః తద్వోభయం వై ప్రణవేన దేహే ॥ 13 ॥ స్వదేహమరణిం కృత్వా, ప్రణవం చోత్తరారణిమ్। ధ్యాననిర్మథనాభ్యాసాత్, దేవం పశ్యేన్నిగూఢవత్

॥ 14 ॥ తిలేషు తైలం దధనీవ సర్పిః ఆపః స్రోతః స్వరణీషు చాగ్నిః ।
ఏవమాత్మాఽత్మని గృహ్యతేఽసౌ సత్యేనైనం తపసా యోఽనుపశ్యతి ॥ 15 ॥
సర్వవ్యాపినమాత్మానం, క్షీరే సర్పిరివార్పితమ్ । ఆత్మవిద్యాతపోమూలం, తద్
బ్రహ్మోపనిషత్ పరమ్ । తద్ బ్రహ్మోపనిషత్ పరమ్ ॥ 16 ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఓం యుఞ్జానః ప్రథమం మనః తత్త్వాయ సవితా ధియః ।
అగ్నేర్జ్యోతిర్నిచాయ్య పృథివ్యా అధ్యాభరత్ ॥ 1 ॥ యుక్తేన మనసా వయం
దేవస్య సవితుః సవే । సువర్గేయాయ శక్త్యా ॥ 2 ॥ యుక్త్వాయ మనసా దేవాన్,
సువర్యతో ధియా దివమ్ । బృహజ్జ్యోతిః కరిష్యతః, సవితా ప్రసువాతి తాన్
॥ 3 ॥ యుఞ్జతే మన ఉత యుంజతే ధియో విప్రా విప్రస్య బృహతో
విపశ్చితః । వి హోత్రా దధే వయునావిదేక ఇన్మహీ దేవస్య సవితుః పరిష్టుతిః
॥ 4 ॥ యుజే వాం బ్రహ్మపూర్వ్యం నమోభిః విశ్లోక ఏతుపథ్యేవ సూరేః ।
శృణ్వంతు విశ్వే అమృతస్య పుత్రా ఆ యే ధామాని దివ్యాని తస్థుః ॥ 5 ॥
అగ్నిర్యత్రాభిమథ్యతే వాయుర్యత్రాధి- రుధ్యతే । సోమో యత్రాతిరిచ్యతే తత్ర
సంజాయతే మనః ॥ 6 ॥ సవిత్రా ప్రసవేన జుషేత బ్రహ్మ పూర్వ్యమ్ । తత్ర
యోనిం కృణవసే, న హి తే పూర్తమక్షిపత్ ॥ 7 ॥ త్రిరున్నతం స్థాప్య సమం
శరీరం హృదీన్ద్రియాణి మనసా సన్నివేశ్య । బ్రహ్మోడుపేన ప్రతరేత విద్వాన్

స్రోతాంసి సర్వాణి భయావహాని ॥ 8 ॥ ప్రాణాన్ ప్రపీడ్యేహ సంయుక్తచేష్టః క్షీణే ప్రాణే నాసిక యోచ్ఛ్వసీత । దుష్టాశ్వ యుక్తమివ వాహమేనం విద్వాన్మనో ధారయేతాప్రమత్తః ॥ 9 ॥ సమే శుచౌ శర్కరా వహ్ని వాలుకా వివర్జితే శబ్దజలాశ్రయాదిభిః । మనోనుకూలే న తు చక్షు పీడనే గుహానివాతా శ్రయణే ప్రయోజయేత్ ॥ 10 ॥

నీహార ధూమార్కానిలానలానాం ఖద్యోతవిద్యుత్ స్ఫటికశశీనామ్ । ఏతాని రూపాణి పురస్సరాణి బ్రహ్మణ్యభివ్యక్తికరాణి యోగే ॥ 11 ॥ పృథ్వ్యప్తేజోఽ నిలఖే సముత్థితే పంచాత్మకే యోగగుణే ప్రవృత్తే । న తస్య రోగో న జరా న మృత్యుః ప్రాప్తస్య యోగాగ్నిమయం శరీరమ్ ॥ 12 ॥ లఘుత్వమారోగ్యమలోలుపత్వం వర్ణప్రసాదం స్వరసౌష్ఠవం చ । గంధః శుభో మూత్రపురీషమల్పం యోగప్రవృత్తిం ప్రథమాం వదన్తి ॥ 13 ॥ యథైవ బిమ్బం మృదయోపలిప్తం తేజోమయం భ్రాజతే తత్ సుధాంతమ్ । తద్వాఽఽత్మ తత్త్వం ప్రసమీక్ష్య దేహీ ఏకః కృతార్థో భవతే వీతశోకః ॥ 14 ॥ యదాత్మ తత్త్వేన తు బ్రహ్మతత్త్వం దీపోపమేనేహ యుక్తః ప్రపశ్యేత్ । అజం ధ్రువం సర్వతత్త్వైర్విశుద్ధం జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః ॥ 15 ॥ ఏష హ దేవః ప్రదిశోఽను సర్వాః పూర్వో హ జాతః స ఉ గర్భే అన్తః । స ఏవ జాతః స జనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ జనాస్తిష్ఠతి సర్వతో ముఖః

॥ 16 ॥ యో దేవో అగ్నౌ యో అప్సు యో విశ్వం భువన మావివేశ । య ఓషధీషు యో వనస్పతిషు తస్మై దేవాయ నమో నమః ॥ 17 ॥

తృతీయోఽధ్యాయః

య ఏకో జాలవానీశత ఈశనీభిః సర్వాంల్లోకానీశత ఈశనీభిః । య ఏవైక ఉద్భవే సమ్భవే చ య ఏతద్విదురమృతాస్తే భవన్తి ॥ 1 ॥ ఏకో హి రుద్రో న ద్వితీయాయ తస్థుః య ఇమాంల్లోకానీశత ఈశనీభిః । ప్రత్యఙ్ జనాంస్తిష్ఠతి సంచుకోచాన్తకాలే సంసృజ్య విశ్వా భువనాని గోపాః ॥ 2 ॥ విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతోముఖో విశ్వతోబాహురుత విశ్వతస్పాత్ । సం బాహుభ్యాం ధమతి సంపతత్రైః ద్యావా భూమీ జనయన్ దేవ ఏకః ॥ 3 ॥ యో దేవానాం ప్రభవశ్చోద్భవశ్చ విశ్వాధిపో రుద్రో మహర్షిః । హిరణ్యగర్భం జనయామాస పూర్వం స నో బుద్ధ్యా శుభయా సంయునక్తు ॥ 4 ॥ యా తే రుద్ర శివా తనూరఘోరాఽపాపకాశినీ । తయా నస్తనువా శన్తమయా గిరిశన్తాభిచాకశీహి ॥ 5 ॥ యామిషుం గిరిశన్త హస్తే బిభర్ష్యస్తవే । శివాం గిరిత్ర తాం కురు మా హింసీః పురుషం జగత్ ॥ 6 ॥ తతః పరం బ్రహ్మపరం బృహన్తం యథానికాయం సర్వభూతేషు గూఢమ్ । విశ్వస్యైకం పరివేష్టితారమీశం తం జ్ఞాత్వాఽమృతా భవన్తి ॥ 7 ॥ వేదాహమేతం పురుషం మహాన్తం ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్ । తమేవ విదిత్వాఽతి మృత్యుమేతి

నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ ॥ 8 ॥ యస్మాత్ పరం నాపరమస్తి కించిత్ యస్మాన్నాణీయో న జ్యాయోఽస్తి కశ్చిత్। వృక్ష ఇవ స్తబ్ధో దివి తిష్ఠత్యేకః తేనేదం పూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్ ॥ 9 ॥ తతో యదుత్తరతరం తదరూపమనామయమ్ । య ఏతద్విదురమృతాస్తే భవన్తి అథేతరే దుఃఖమేవాపియన్తి ॥ 10 ॥

సర్వాననశిరోగ్రీవః సర్వభూత గుహాశయః । సర్వవ్యాపీ స భగవాన్ తస్మాత్ సర్వగతః శివః ॥ 11 ॥ మహాన్ ప్రభుర్వై పురుషః, సత్త్వస్యైష ప్రవర్తకః । సునిర్మలామిమాం ప్రాప్తిం ఈశానో జ్యోతిరవ్యయః ॥ 12 ॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోఽన్తరాత్మా సదా జనానాం హృదయే సన్నివిష్టః। హృదా మన్వీషో మనసాభిక్లుప్తో య ఏతద్విదురమృతాస్తే భవన్తి ॥ 13 ॥ సహస్రశీర్షా పురుషః సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ । స భూమిం విశ్వతో వృత్వా అత్యతిష్ఠద్దశాంగులమ్ ॥ 14 ॥ పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం, యద్భూతం యచ్చ భవ్యమ్ । ఉతామృతత్వస్యేశానో యదన్నేనాతిరోహతి ॥ 15 ॥ సర్వతః పాణిపాదం తత్, సర్వతోఽక్షి శిరోముఖమ్। సర్వతః శ్రుతిమల్లోకే సర్వమావృత్య తిష్ఠతి ॥ 16 ॥ సర్వేన్ద్రియగుణాభాసం, సర్వేన్ద్రియ వివర్జితమ్। సర్వస్య ప్రభుమీశానం, సర్వస్య శరణం బృహత్ ॥ 17 ॥ నవద్వారే పురే దేహీ హంసో లేలాయతే బహిః। వశీ సర్వస్య లోకస్య స్థావరస్య చరస్య చ ॥ 18 ॥ అపాణిపాదో జవనో గ్రహీతా పశ్యత్యచక్షుః స శృణోత్యకర్ణః। స వేత్తి వేద్యం న చ తస్యాస్తి

వేత్తా తమాహురగ్ర్యం పురుషం మహాన్తమ్ ॥ 19 ॥ అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్ ఆత్మా గుహాయాం నిహితోఽస్య జంతోః । తమక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదా న్మహిమానమీశమ్ ॥ 20 ॥ వేదాహమేతమజరం పురాణం సర్వాత్మానం సర్వగతం విభుత్వాత్ । జన్మనిరోధం ప్రవదన్తి యస్య బ్రహ్మవాదినో హి ప్రవదన్తి నిత్యమ్ ॥ 21 ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః

య ఏకోఽవర్ణో బహుధా శక్తియోగాద్ వర్ణాననేకాన్ నిహితార్థో దధాతి । వి చైతి చాన్తే విశ్వమాదౌ స దేవః స నో బుద్ధ్యా శుభయా సంయునక్తు ॥ 1 ॥ తదేవాగ్నిస్తదాదిత్యస్తద్వాయుస్తదు చంద్రమాః । తదేవ శుక్రం తద్బ్రహ్మ తదాపస్తత్ ప్రజాపతిః ॥ 2 ॥ త్వం స్త్రీ త్వం పుమానసి త్వం కుమార ఉత వా కుమారీ । త్వం జీర్ణో దండేన వంచసి త్వం జాతో భవసి విశ్వతోముఖః ॥ 3 ॥ నీలః పతఙ్గో హరితో లోహితాక్షః తడిద్గర్భ ఋతవః సముద్రాః । అనాదిమత్త్వం విభుత్వేన వర్తసే యతో జాతాని భువనాని విశ్వా ॥ 4 ॥ అజామేకాం లోహిత శుక్ల కృష్ణాం బహ్వీః ప్రజాః సృజమానాం సరూపాః । అజో హ్యేకో జుషమాణోఽనుశేతే జహాత్యేనాం భుక్తభోగామజోఽన్యః ॥ 5 ॥ ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వ జాతే । తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్త్యనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి ॥ 6 ॥ సమానే వృక్షే

పురుషో నిమగ్నః అనీశయా శోచతి ముహ్యమానః । జుష్టం యదా పశ్యత్యన్యమీశం అస్యమహిమానమితి వీతశోకః ॥ 7 ॥ ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమన్ యస్మిన్దేవా అధివిశ్వే నిషేదుః । యస్తం న వేద కిమృచా కరిష్యతి య ఇత్తద్విదుః త ఇమే సమాసతే ॥ 8 ॥ ఛందాంసి యజ్ఞాః క్రతవో వ్రతాని భూతం భవ్యం యచ్చవేదా వదన్తి । అస్మాన్మాయీ సృజతే విశ్వమేతత్ తస్మింశ్చాన్యో మాయయా సన్నిరుద్ధః ॥ 9 ॥ మాయాం తు ప్రకృతిం విద్యాత్ మాయినం చ మహేశ్వరమ్ । తస్యావయవ భూతైస్తు వ్యాప్తం సర్వమిదం జగత్ ॥ 10 ॥

యో యోనిం యోనిమధితిష్ఠత్యేకో యస్మిన్నిదం సం చ వి చైతి సర్వమ్ । తమీశానం వరదం దేవమీడ్యం నిచాయ్యేమాం శాన్తి మత్యన్తమేతి ॥ 11 ॥ యో దేవానాం ప్రభవశ్చోద్భవశ్చ విశ్వాధిపో రుద్రో మహర్షిః । హిరణ్యగర్భం పశ్యత జాయమానం స నో బుద్ధ్యా శుభయా సంయునక్తు ॥ 12 ॥ యో దేవానామధిపో యస్మిన్లోకా అధిశ్రితాః । య ఈశే అస్య ద్విపదశ్చతుష్పదః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 13 ॥ సూక్ష్మాతిసూక్ష్మం కలిలస్య మధ్యే విశ్వస్య స్రష్టారమనేక రూపమ్ । విశ్వస్యైకం పరివేష్టితారం జ్ఞాత్వా శివం శాన్తిమత్యన్తమేతి ॥ 14 ॥ స ఏవ కాలే భువనస్య గోప్తా విశ్వాధిపః సర్వభూతేషు గూఢః । యస్మిన్ యుక్తా బ్రహ్మర్షయో దేవతాశ్చ తమేవం జ్ఞాత్వా మృత్యుపాశాంశ్ఛినత్తి ॥ 15 ॥ ఘృతాత్పరం మణ్డమివాతిసూక్ష్మం

జ్ఞాత్వా శివం సర్వభూతేషు గూఢమ్ । విశ్వస్యైకం పరివేష్టితారం జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః ॥ 16 ॥ ఏష దేవో విశ్వకర్మా మహాత్మా సదా జనానాం హృదయే సన్నివిష్టః । హృదా మనీషా మనసాఽభిక్ళృప్తో య ఏతద్విదురమృతాస్తే భవన్తి ॥ 17 ॥ యదాఽతమస్తన్న దివా న రాత్రిః న సన్నచాసత్ శివ ఏవ కేవలః । తదక్షరం తత్సవితుర్వరేణ్యం ప్రజ్ఞా చ తస్మాత్ ప్రసృతా పురాణీ ॥ 18 ॥ నైనమూర్ధ్వం న తిర్యంచం న మధ్యే పరిజగ్రభత్ । న తస్య ప్రతిమా అస్తి యస్య నామ మహద్యశః ॥ 19 ॥ న సందృశే తిష్ఠతి రూపమస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనమ్ । హృదా హృదిస్థం మనసా య ఏనం ఏవం విదురమృతాస్తే భవన్తి ॥ 20 ॥ అజాత ఇత్యేవం కశ్చిద్భీరుః ప్రపద్యతే । రుద్ర యత్తే దక్షిణం ముఖం తేన మాం పాహి నిత్యమ్ ॥ 21 ॥ మా నస్తోకే తనయే మా న ఆయుషి మా నో గోషు మా నో అశ్వేషు రీరిషః । వీరాన్మా నో రుద్ర భామితో వధీర్హవిష్మంతః, సదమిత్వా హవామహే ॥ 22 ॥

పఞ్చమోఽధ్యాయః

ద్వే అక్షరే బ్రహ్మపరే త్వనంతే విద్యావిద్యే నిహితే యత్రగూఢే । క్షరం త్వవిద్యా హ్యమృతం తు విద్యా విద్యావిద్యే ఈశతే యస్తు సోఽన్యః ॥ 1 ॥ యో యోనిం యోనిమధితిష్ఠత్యేకో విశ్వాని రూపాణి యోనీశ్చ సర్వాః । ఋషిం ప్రసూతం కపిలం యస్తమగ్రే జ్ఞానైర్బిభర్తి జాయమానం చ పశ్యేత్ ॥ 2 ॥

ఏకైకం జాలం బహుధా వికుర్వన్నస్మిన్ క్షేత్రే సంహరత్యేష దేవః । భూయః సృష్ట్వా యతయస్తథేశః సర్వాధిపత్యం కురుతే మహాత్మా ॥ 3 ॥ సర్వా దిశ ఊర్ధ్వమధశ్చ తిర్యక్ ప్రకాశయన్ భ్రాజతే యద్వనడ్వాన్ । ఏవం స దేవో భగవాన్వరేణ్యో యోనిస్వభావానధితిష్ఠత్యేకః ॥ 4 ॥ యచ్చ స్వభావం పచతి విశ్వయోనిః పాచ్యాంశ్చ సర్వాన్ పరిణామయేద్యః । సర్వమేతద్ విశ్వమధితిష్ఠత్యేకో గుణాంశ్చ సర్వాన్ వినియోజయేద్ యః ॥ 5 ॥ తద్వేద గుహ్యోపనిషత్సు గూఢం తద్బ్రహ్మా వేదతే బ్రహ్మయోనిమ్ । యే పూర్వం దేవా ఋషయశ్చ తద్విదుః తే తన్మయా అమృతా వై బభూవుః ॥ 6 ॥ గుణాన్వయో యః ఫలకర్మకర్తా కృతస్య తస్యైవ స చోపభోక్తా । స విశ్వరూపస్త్రిగుణస్త్రివర్త్మా ప్రాణాధిపః సంచరతి స్వకర్మభిః ॥ 7 ॥ అంగుష్ఠమాత్రో రవితుల్యరూపః సఙ్కల్పాహంకార సమన్వితో యః । బుద్ధేర్గుణేనాత్మగుణేన చైవ ఆరాగ్రమాత్రో హ్యపరోఽపి దృష్టః ॥ 8 ॥ బాలాగ్రశతభాగస్య శతధా కల్పితస్య చ । భాగో జీవః సవిజ్ఞేయః స చానంత్యాయ కల్పతే ॥ 9 ॥ నైవ స్త్రీ న పుమానేష న చైవాయం నపుంసకః । యద్యచ్ఛరీరమాదత్తే తేన తేన స రక్ష్యతే ॥ 10 ॥

సంకల్ప న స్పర్శ న దృష్టిమోహైః గ్రాసాంబు వృష్ట్యాత్మ వివృద్ధి జన్మ । కర్మానుగాన్యనుక్రమేణ దేహీ స్థానేషు రూపాణ్యభిసమ్ప్రపద్యతే ॥ 11 ॥ స్థూలాని సూక్ష్మాణి బహూని చైవ రూపాణి దేహీ స్వగుణైర్వృణోతి ।

క్రియాగుణైరాత్మ గుణైశ్చ తేషాం సంయోగహేతురపరోఽపి దృష్టః ॥ 12 ॥ అనాద్యనన్తం కలిలస్య మధ్యే విశ్వస్య స్రష్టారమనేకరూపమ్ । విశ్వస్యైకం పరివేష్టితారం జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః ॥ 13 ॥ భావగ్రాహ్యమనీడాఖ్యం భావాభావకరం శివమ్ । కలాసర్గకరం దేవం యే విదుస్తే జహుస్తనుమ్ ॥14 ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః

స్వభావమేకే కవయో వదన్తి కాలం తథాన్యే పరిముహ్యమానాః । దేవస్యైష మహిమా తు లోకే యేనేదం భ్రామ్యతే బ్రహ్మ చక్రమ్ ॥ 1 ॥ యేనావృతం నిత్యమిదం హి సర్వం జ్ఞః కాలకారో గుణీ సర్వవిద్యః । తేనేశితం కర్మవివర్తతే హ పృథివ్యప్తేజోఽనిలఖాని చిన్త్యమ్ ॥ 2 ॥ తత్కర్మ కృత్వా వినివర్త్య భూయః తత్త్వస్య తత్త్వేన సమేత్య యోగమ్ । ఏకేన ద్వాభ్యాం త్రిభిరష్టభిర్వా కాలేన చైవాత్మ గుణైశ్చ సూక్ష్మైః ॥ 3 ॥ ఆరభ్య కర్మాణి గుణాన్వితాని భావాంశ్చ సర్వాన్ వినియోజయేద్ యః । తేషామభావే కృతకర్మనాశః కర్మక్షయే యాతి స తత్త్వతోఽన్యః ॥ 4 ॥ ఆదిః స సంయోగనిమిత్త హేతుః పరస్త్రికాలాదకలోఽపి దృష్టః । తం విశ్వరూపం భవభూతమీడ్యం దేవం స్వచిత్తస్థముపాస్య పూర్వమ్ ॥ 5 ॥ స వృక్షకాలాకృతిభిః పరోఽన్యో యస్మాత్ ప్రపఞ్చః పరివర్తతేఽయమ్ । ధర్మావహం పాపనుదం భగేశం జ్ఞాత్వాఽత్మస్థమమృతం విశ్వధామ ॥ 6 ॥ తమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ్వరం

తం దేవతానాం పరమం చ దైవతమ్ । పతిం పతీనాం పరమం పరస్తాద్ విదామ దేవం భువనేశమీడ్యమ్ ॥ 7 ॥ న తస్య కార్యం కరణం చ విద్యతే న తత్సమశ్చాభ్యధికశ్చ దృశ్యతే । పరాస్య శక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియా చ ॥ 8 ॥ న తస్య కశ్చిత్ పతిరస్తి లోకే న చేశితా నైవ చ తస్య లిఙ్గమ్ । స కారణం కరణాధిపాధిపో న చాస్య కశ్చిజ్జనితా న చాధిపః ॥ 9 ॥ యస్తంతునాభ ఇవ తంతుభిః ప్రధానజైః స్వభావతః । దేవ ఏకః స్వమావృణోత్ స నో దధాత్ బ్రహ్మాప్యయమ్ ॥ 10 ॥

ఏకో దేవః సర్వభూతేషు గూఢః సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాన్తరాత్మా । కర్మాధ్యక్షః సర్వభూతాధివాసః సాక్షీ చేతా కేవలో నిర్గుణశ్చ ॥ 11 ॥ ఏకో వశీ నిష్క్రియాణాం బహూనాం ఏకం బీజం బహుధా యః కరోతి । తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరాః తేషాం సుఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్ ॥ 12 ॥ నిత్యో నిత్యానాం చేతనశ్చేతనానాం ఏకో బహూనాం యో విదధాతి కామాన్ । తత్కారణం సాంఖ్యయోగాధిగమ్యం జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః ॥ 13 ॥ న తత్ర సూర్యో భాతి న చన్ద్రతారకం నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయమగ్నిః । తమేవ భాన్తమనుభాతి సర్వం తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి ॥ 14 ॥ ఏకో హంసః భువనస్యాస్య మధ్యే స ఏవాగ్నిః సలిలే సంనివిష్టః । తమేవ విదిత్వాఽతిమృత్యుమేతి నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ ॥ 15 ॥

స విశ్వకృద్విశ్వవిదాత్మయోనిః జ్ఞః కాలకారో గుణీ సర్వవిద్యః । ప్రధాన క్షేత్రజ్ఞ పతిర్గుణేశః సంసారమోక్షస్థితి బంధహేతుః ॥ 16 ॥ స తన్మయో హ్యమృత ఈశసంస్థో జ్ఞః సర్వగో భువనస్యాస్య గోప్తా । య ఈశేఽస్య జగతో నిత్యమేవ నాన్యో హేతుర్విద్యత ఈశనాయ ॥ 17 ॥ యో బ్రహ్మాణం విదధాతి పూర్వం యో వై వేదాంశ్చ ప్రహిణోతి తస్మై । తం హ దేవమాత్మ బుద్ధి ప్రకాశం ముముక్షుర్వై శరణమహం ప్రపద్యే ॥ 18 ॥ నిష్కళం నిష్క్రియం శాన్తం నిరవద్యం నిరఞ్జనమ్ । అమృతస్య పరం సేతుం దగ్ధేంధనమివానలమ్ ॥ 19 ॥ యదా చర్మవదాకాశం వేష్టయిష్యంతి మానవాః । తదా దేవమవిజ్ఞాయ దుఃఖస్యాన్తో భవిష్యతి ॥ 20 ॥ తపః ప్రభావాద్దేవ ప్రసాదాచ్చ బ్రహ్మ హ శ్వేతాశ్వతరోఽథ విద్వాన్ । అత్యాశ్రమిభ్యః పరమం పవిత్రం ప్రోవాచ సమ్యగృషి సంఘ జుష్టమ్ ॥ 21 ॥ వేదాన్తే పరమం గుహ్యం పురాకల్పే ప్రచోదితమ్ । నాఽప్రశాన్తాయ దాతవ్యం నాఽపుత్రాయాశిష్యాయ వా పునః ॥ 22 ॥ యస్య దేవే పరా భక్తిః యథా దేవే తథా గురౌ । తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశన్తే మహాత్మనః ॥ ప్రకాశన్తే మహాత్మన ఇతి ॥ 23 ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నావధీతమస్తు । మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ కలిసన్తరణోపనిషత్ ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

హరిః ఓం । ద్వాపరాన్తే నారదో బ్రహ్మాణం జగామ కథం భగవన్ గాం పర్యటన్కలిం సన్తరేయమితి । స హోవాచ బ్రహ్మా సాధు పృష్టోఽస్మి । సర్వశ్రుతిరహస్యం గోప్యం తచ్ఛృణు యేన కలిసంసారం తరిష్యసి । భగవత ఆదిపురుషస్య నారాయణస్య నామోచ్చారణమాత్రేణ నిర్ధూతకలిర్భవతి । నారదః పునః పప్రచ్ఛ తన్నామ కిమితి ।

స హోవాచ హిరణ్యగర్భః –

హరే రామ హరే రామ రామ రామ హరే హరే ।
హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే ॥ 1 ॥

ఇతి షోడశకం నామ్నాం కలికల్మషనాశనమ్ ॥
నాతః పరతారోపాయః సర్వవేదేషు దృశ్యతే ॥ 2 ॥

ఇతి షోడశకలస్య జీవస్యావరణవినాశనమ్ ।

తతః ప్రకాశతే పరం బ్రహ్మ మేఘాపాయే రవిరశ్మిమణ్డలీవేతి ।

పునర్నారదః పప్రచ్ఛ భగవన్కోఽస్య విధిరితి ।

తం హోవాచ నాస్య విధిరితి । సర్వదా శుచిరశుచిర్వా పఠన్బ్రాహ్మణః సలోకతాం సమీపతాం సరూపతాం సాయుజ్యతామేతి । యదాస్య షోడశీకస్య సార్ధత్రికోటీర్జపతి తదా బ్రహ్మహత్యాం తరతి । తరతి వీరహత్యామ్ । స్వర్ణస్తేయాత్పూతోభవతి । పితృదేవమనుష్యాణామపకారాత్పూతో భవతి । సర్వధర్మపరిత్యాగపాపాత్సద్యః శుచితామాప్నుయాత్ । సద్యో ముచ్యతే సద్యో ముచ్యతే ఇత్యుపనిషత్ ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ సరస్వతీరహస్యోపనిషత్ ॥

నీహారహారఘనసారసుధాకరాభాం

కల్యాణదాం కనకచమ్పకదామభూషామ్ ।

ఉత్తుంగపీనకుచకుమ్భమనోహరాంగీం

వాణీం నమామి మనసా వచసా విభూత్యై ॥ 1 ॥

యా వేదాన్తార్థతత్త్వైకస్వరూపా పరమేశ్వరీ ।

నామరూపాత్మనా వ్యక్తా సా మాం పాతు సర్వస్వతీ ॥ 2 ॥

యా సాంగోపాంగవేదేషు చతుర్ష్వేకైవ గీయతే ।

అద్వైతా బ్రహ్మణః శక్తిః సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥ 3 ॥

యా వర్ణపదవాక్యార్థస్వరూపేణైవ వర్తతే ।

అనాదినిధనానన్తా సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥ 4 ॥

అధ్యాత్మమధిదైవం చ దేవానాం సమ్యగీశ్వరీ ।

ప్రత్యగాస్తే వదన్తీ యా సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥ 5 ॥

అన్తర్యామ్యాత్మనా విశ్వం త్రైలోక్యం యా నియచ్ఛతి ।

రుద్రాదిత్యాదిరూపస్థా సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥ 6 ॥

యా ప్రత్యగ్దృష్టిభిర్జీవైర్వ్యజమానానుభూయతే ।

వ్యాపినీ జ్ఞప్తిరూపైకా సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥ 7 ॥

నామజాత్యాదిభిర్భేదైరష్టధా యా వికల్పితా ।

నిర్వికల్పాత్మనా వ్యక్తా సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥ 8 ॥

వ్యక్తావ్యక్తగిరః సర్వే వేదాద్యా వ్యాహరన్తి యామ్ ।

సర్వకామదుఘా ధేనుః సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥ 9 ॥

యాం విదిత్వాఖిలం బన్ధం నిర్మథ్యాఖిలవర్త్మనా ।

యోగీ యాతి పరం స్థానం సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥10॥

నామరూపాత్మకం సర్వం యస్యామావేశ్య తాం పునః ।

ధ్యాయన్తి బ్రహ్మరూపైకా సా మాం పాతు సరస్వతీ ॥ 11 ॥

చతుర్ముఖముఖామ్భోజవనహంసవధూర్మమ ।

మానసే రమతాం నిత్యం సర్వశుక్లా సరస్వతీ ॥ 12 ॥

నమస్తే శారదే దేవి కాశ్మీరపురవాసిని ।

త్వామహం ప్రార్థయే నిత్యం విద్యాదానం చ దేహి మే ॥ 13 ॥

అక్షసూత్రాంకుశధరా పాశపుస్తకధారిణీ ।

ముక్తాహారసమాయుక్తా వాచి తిష్ఠతు మే సదా ॥ 14 ॥

కమ్బుకణ్ఠీ సుతామ్రోష్ఠీ సర్వాభరణభూషితా ।

మహాసరస్వతీ దేవీ జిహ్వాగ్రే సన్నివేశ్యతామ్ ॥ 15 ॥

యా శ్రద్ధా ధారణా మేధా వాగ్దేవీ విధివల్లభా ।

భక్తజిహ్వాగ్రసదనా శమాదిగుణదాయినీ ॥ 16 ॥

నమామి యామినీనాథలేఖాలంకృతకున్తలామ్ ।

భవానీం భవసన్తాపనిర్వాపణసుధానదీమ్ ॥ 17 ॥

యః కవిత్వం నిరాతంకం భుక్తిముక్తీ చ వాంఛతి ।

సోఽభ్యర్చ్యైనాం దశశ్లోక్యా నిత్యం స్తౌతి సరస్వతీమ్॥ 18 ॥

తస్యైవం స్తువతో నిత్యం సమభ్యర్చ్య సరస్వతీమ్ ।

భక్తిశ్రద్ధాభియుక్తస్య షాణ్మాసాత్ప్రత్యయో భవేత్ ॥ 19 ॥

తతః ప్రవర్తతే వాణీ స్వేచ్ఛయా లలితాక్షరా ।

గద్యపద్యాత్మకైః శబ్దైరప్రమేయైర్వివక్షితైః ॥

అశ్రుతో బుధ్యతే గ్రన్థః ప్రాయః సారస్వతః కవిః ॥ 20 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ కైవల్యోపనిషత్ ॥

ప్రథమః ఖణ్డః

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యే మాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంం సస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః। స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం అథాశ్వలాయనో భగవన్తం పరమేష్ఠినం ఉపసమేత్యోవాచ – అధీహి భగవన్ బ్రహ్మవిద్యాం వరిష్ఠాం సదా సద్భిః సేవ్యమానాం నిగూఢామ్ । యయాఽచిరాత్ సర్వపాపం వ్యపోహ్య పరాత్పరం పురుషమ్ యాతి విద్వాన్ ॥ 1 ॥

తస్మై స హోవాచ పితామహశ్చ శ్రద్ధాభక్తిధ్యానయోగాదవైహి । న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగేనైకే అమృతత్వమానశుః ॥ 2 ॥

పరేణ నాకం నిహితం గుహాయాం విభ్రాజతే యద్యతయో విశన్తి । వేదాంత విజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః సన్న్యాస యోగాద్యతయః శుద్ధసత్త్వాః ॥ 3 ॥

తే బ్రహ్మ లోకేషు పరాన్తకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యన్తి సర్వే ।
వివిక్తదేశే చ సుఖాసనస్థః శుచిస్సమగ్రీవశిరః శరీరః ॥ 4 ॥

అత్యాశ్రమస్థః సకలేన్ద్రియాణి నిరుధ్య భక్త్యా స్వగురుం ప్రణమ్య ।
హృత్పుణ్డరీకం విరజం విశుద్ధం, విచిన్త్య మధ్యే విశదం విశోకమ్ ॥ 5 ॥

అచిన్త్యమవ్యక్తమనన్తరూపం శివం ప్రశాన్తమమృతం బ్రహ్మయోనిమ్ ।
తథాఽఽది మధ్యాన్త విహీనమేకం విభుం చిదానన్దమరూపమద్భుతమ్ ॥ 6 ॥

ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం ప్రభుం త్రిలోచనం నీలకంఠం ప్రశాన్తమ్ ।
ధ్యాత్వా మునిర్గచ్ఛతి భూతయోనిం సమస్తసాక్షిం తమసః పరస్తాత్ ॥ 7 ॥

స బ్రహ్మా స శివ స్సేంద్రః, సోఽక్షరః పరమః స్వరాట్ । స ఏవ విష్ణుః స ప్రాణః స కాలోఽగ్నిః స చన్ద్రమాః ॥ 8 ॥

స ఏవ సర్వం యద్భూతం, యచ్చ భవ్యం సనాతనమ్ । జ్ఞాత్వా తం మృత్యుమత్యేతి, నాన్యః పంథా విముక్తయే ॥ 9 ॥

సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని । సమ్పశ్యన్ బ్రహ్మ పరమం యాతి నాన్యేన హేతునా ॥ 10 ॥

ఆత్మానమరణిం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిమ్ । జ్ఞాన నిర్మథనాభ్యాసాత్ పాశం దహతి పణ్డితః ॥ 11 ॥

స ఏవ మాయాపరిమోహితాత్మా శరీరమాస్థాయ కరోతి సర్వమ్ ।
స్త్రియన్నపానాది విచిత్రభోగైః స ఏవ జాగ్రత్ పరితృప్తిమేతి ॥ 12 ॥

స్వప్నే స జీవః సుఖదుఃఖభోక్తా స్వమాయయా కల్పిత జీవలోకే।
సుషుప్తికాలే సకలే విలీనే తమోఽభిభూతస్సుఖరూపమేతి ॥ 13 ॥

పునశ్చ జన్మాన్తరకర్మయోగాత్ స ఏవ జీవః స్వపితి ప్రబుద్ధః। పురత్రయే క్రీడతి యశ్చ జీవస్తతస్తు జాతం సకలం విచిత్రం ॥ ఆధారమానన్దమఖణ్డబోధం యస్మిన్ లయం యాతి పురత్రయం చ ॥ 14 ॥

ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మనస్సర్వేన్ద్రియాణి చ।
ఖం వాయుర్జ్యోతి రాపః పృథివీ విశ్వస్య ధారిణీ ॥ 15 ॥

యత్పరం బ్రహ్మ సర్వాత్మా విశ్వస్యాయతనం మహత్।
సూక్ష్మా త్సూక్ష్మతరం నిత్యం తత్త్వమేవ త్వమేవ తత్ ॥ 16 ॥

జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్త్యాది ప్రపంచం యత్ప్రకాశతే।
తద్బ్రహ్మాహమితి జ్ఞాత్వా, సర్వబంధైః ప్రముచ్యతే ॥ 17 ॥

త్రిషు ధామసు యద్భోగ్యం భోక్తా భోగశ్చ యద్భవేత్।
తేభ్యో విలక్షణః సాక్షీ చిన్మాత్రోఽహం సదాశివః ॥ 18 ॥

మయ్యేవ సకలం జాతం మయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్।
మయి సర్వం లయం యాతి, తద్బ్రహ్మాద్వయమస్మ్యహమ్ ॥ 19 ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః

అణోరణీయానహమేవ తద్వత్ మహానహం విశ్వమహం విచిత్రమ్।
పురాతనోఽహం పురుషోఽహమీశో హిరణ్మయోఽహం శివరూపమస్మి ॥ 1 ॥

అపాణిపాదోఽహమచిన్త్యశక్తిః పశ్యామ్యచక్షుః సశృణోమ్యకర్ణః ।
అహం విజానామి వివిక్తరూపో న చాస్తి వేత్తా మమ చిత్సదాహమ్ ॥ 2 ॥

వేదైరనేకైరహమేవ వేద్యో వేదాన్తకృద్వేదవిదేవ చాహమ్ । న పుణ్యపాపే
మమ నాస్తి నాశో న జన్మదేహేంద్రియబుద్ధిరస్తి ॥ 3 ॥

న భూమిరాపో న చ వహ్నిరస్తి న చానిలో మేఽస్తి న చామ్బరం చ ।
ఏవం విదిత్వా పరమాత్మరూపమ్ గుహాశయం నిష్కళమద్వితీయమ్ ॥ 4 ॥

సమస్త సాక్షిం సదసద్విహీనం ప్రయాతి శుద్ధం పరమాత్మరూపమ్ ।
యః శతరుద్రీయమధీతే సోఽగ్నిపూతో భవతి స వాయుపూతో భవతి స ఆత్మపూతో భవతి స సురాపానాత్ పూతో భవతి స బ్రహ్మహత్యాయాః పూతో భవతి స సువర్ణస్తేయాత్ పూతో భవతి స కృత్యాకృత్యాత్ పూతో భవతి తస్మాదవిముక్తమాశ్రితో భవతిత్యాశ్రమీ సర్వదా సకృద్వా జపేత్ । అనేన జ్ఞానమాప్నోతి, సంసారార్ణవనాశనమ్ । తస్మాదేవం విదిత్వైనం కైవల్యం పదమశ్నుతే కైవల్యం పదమశ్నుత ఇతి ॥ 5 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ ఇతి అథర్వవేదే కైవల్యోపనిషత్-సమాప్తా ॥

॥ ఈశావాస్యోపనిషత్ ॥

॥ ఘనపాఠః ॥

[1]

ఈశావాస్యం వాస్యమీశేశా వాస్యమిద-మిదం వాస్య-మీశేశా వాస్యమిదమ్ । వాస్యమిదమిదం వాస్యం వాస్యమిదగ్ం సర్వగ్ం సర్వమిదం వాస్యం వాస్యమిదగ్ం సర్వమ్ ॥ ఇదగ్ం సర్వగ్ం సర్వ-మిదమిదగ్ం సర్వం యద్యత్సర్వమిద-మిదగ్ం సర్వం యత్ ।

సర్వం యద్యత్సర్వగ్ం సర్వం యత్కిం కిం యత్సర్వగ్ం సర్వం యత్కిమ్ । యత్కిం కిం యద్యత్కించ చ కిం యద్యత్కించ । కించ చ కిం కిం చ జగత్యాం జగత్యాం చ కిం కిం చ జగత్యామ్ । చ జగత్యాం జగత్యాం చ చ జగత్యాం జగ జ్జగజ్జగత్యాం చ చ జగత్యాం జగత్ । జగత్యాం జగజ్జగజ్జగత్యాం జగత్యాం జగత్ । జగదితి జగత్ ।

తేన త్యక్తేన త్యక్తేన తేన తేన త్యక్తేన భుంజీథా భుంజీథా స్త్యక్తేన తేన తేన త్యక్తేన భుంజీథాః । త్యక్తేన భుంజీథా భుంజీథా స్త్యక్తేన త్యక్తేన భుంజీథా మా మా భుంజీథా-స్త్యక్తేన త్యక్తేన భుంజీథా మా ।

భుంజీథా మా మా భుంజీథా భుంజీథా మా గృధో గృధో మా భుంజీథా భుంజీథా మా గృధః। మా గృధో గృధో మా మా గృధః కస్య కస్య గృధో మా మా గృధః కస్య। గృధః కస్య కస్య గృధో గృధః కస్యస్విత్ స్విత్కస్య గృధో గృధః కస్యస్విత్।

కస్యస్విత్-స్విత్కస్య కస్యస్విద్ధనం ధనగ్ం-స్విత్కస్య కస్యస్విద్ధనమ్। స్విద్ధనం ధనగ్ం స్విత్ స్విద్ధనమ్। ధనమితి ధనమ్॥

[2]

కుర్వన్నేవైవ కుర్వన్కుర్వన్నేవేహే హైవ కుర్వన్ కుర్వన్నేవేహ। ఏవేహే హైవైవేహ కర్మాణి కర్మాణీ హైవైవేహ కర్మాణి। ఇహ కర్మాణి కర్మాణీ హేహ కర్మాణి జిజీవిషే - జ్జిజీవిషేత్ కర్మాణీ హేహ కర్మాణి జిజీవిషేత్।

కర్మాణి జిజీవిషేజ్జిజీవిషేత్ కర్మాణి కర్మాణి జిజీవిషేచ్ఛతగ్ం శతం జిజీవిషేత్ కర్మాణి కర్మాణి జిజీవిషేచ్ఛతమ్। జిజీవిషేచ్ఛతగ్ం శతం జిజీవిషేజ్జిజీవిషేచ్ఛతగ్ం సమాస్సమాశ్శతం జిజీవిషేజ్జిజీవిషే-చ్ఛతగ్ం సమాః। శతగ్ం సమాస్సమాశ్శతగ్ం శతగ్ం సమాః। సమా ఇతి సమాః।

ఏవం త్వయి త్వయ్యేవమేవం త్వయి న న త్వయ్యేవమేవం త్వయి న। త్వయి న న త్వయి త్వయి నాన్యథాన్యథా న త్వయి త్వయి నాన్యథా। నాన్యథాన్యథా ననాన్యథేత ఇతోన్యథా ననాన్యథేతః।

అన్యథేత ఇతోన్యథాన్యథేతోఽస్త్యస్తీ-తోన్యథాన్యథేతోఽస్తి। ఇతోస్త్యస్తీత ఇతోఽస్తి నవాస్తీత ఇతోఽస్తిన । అస్తినవాస్త్యస్తి న కర్మ కర్మ నా-స్త్యస్తి న కర్మ।

న కర్మ కర్మ న న కర్మ లిప్యతే లిప్యతే కర్మ న న కర్మ లిప్యతే। కర్మ లిప్యతే లిప్యతే కర్మ కర్మ లిప్యతే నరే నరే లిప్యతే కర్మ కర్మ లిప్యతే నరే। లిప్యతే నరే నరే లిప్యతే లిప్యతే నరే। నర ఇతి నరే ॥

[3]

అసుర్యా నామ నామాసుర్యా అసుర్యా నామ తే తే నామాసుర్యా అసుర్యా నామతే నామతేతే నామ నామతే లోకా లోకాస్తే నామనామతే లోకాః।

తే లోకా లోకాస్తే తే లోకా అన్ధే నాన్ధేన లోకాస్తే తే లోకా అన్ధేన। లోకా అన్ధేనాన్ధేన లోకా లోకా అన్ధేన తమసా తమసాన్ధేన లోకా లోకా అన్ధేన తమసా।

అన్ధేన తమసా తమసాన్ధేనాన్ధేన తమసావృతా ఆవృతాస్తమసాన్ధేనాన్ధేన తమసావృతాః । తమసావృతా ఆవృతాస్తమసా తమసావృతాః । ఆవృతా ఇత్యాఽవృతాః।

తాగ్గ్స్తేతే తాగ్గ్స్తాగ్గ్స్తే ప్రేత్య ప్రేత్యతే తాగ్గ్స్తాగ్గ్స్తే ప్రేత్య। తే ప్రేత్య ప్రేత్యతే తే ప్రేత్యాభ్యభి ప్రేత్యతే తే ప్రేత్యాభి।

ప్రేత్యాభ్యభిప్రేత్య ప్రేత్యాభి గచ్ఛన్తి గచ్ఛన్త్యభి ప్రేత్య ప్రేత్యాభి గచ్ఛన్తి ।
ప్రేత్యేతి ప్రఽఇత్య ।

అభిగచ్ఛన్తి గచ్ఛన్త్యభ్యభి గచ్ఛన్తి యే యే గచ్ఛన్త్యభ్యభిగచ్ఛన్తి యే । గచ్ఛన్తి యే యే గచ్ఛన్తి గచ్ఛన్తి యే కే కే యే గచ్ఛన్తి గచ్ఛన్తి యే కే ।

యే–కే కే–యే యే–కే–చ చ–కే–యే యే–కే చ । కే–చ చ–కే కే – చాత్మహన ఆత్మహనశ్చ కే కే చాత్మహనః । చాత్మహన ఆత్మహనశ్చ చాత్మహనో జనా జనా ఆత్మహనశ్చ చాత్మహనో జనాః । ఆత్మహనో జనా జనా ఆత్మహన ఆత్మహనో జనాః । ఆత్మహన ఇత్యాత్మాఽహనః । జనా ఇతి జనాః ।

[4]

అనేజదేక మేక మనే జదనే జదేకం మనసో మనస ఏకమనే జదనే జదేకం మనసః । ఏకం మనసో మనస ఏకమేకం మనసో జవీయో జవీయో మనస ఏక మేకం మనసో జవీయః । మనసో జవీయో జవీయో మనసో మనసో జవీయో న న జవీయో మనసో మనసో జవీయోన ।

జవీయోన న జవీయో జవీయో నైన దే నన్న జవీయో జవీయో నైనత్ । నైనదే నన్న నైనద్దేవా దేవా ఏనన్న నైనద్దేవాః । ఏనద్దేవా దేవా ఏనదేనద్దేవా ఆప్నువన్నాప్నువన్దేవా ఏనదేనద్దేవా ఆప్నువన్న్ ।

దేవా ఆప్నువన్నాప్నువన్దేవా దేవా ఆప్ను వన్ పూర్వం పూర్వమాప్నువన్దేవా దేవా ఆప్నువన్పూర్వమ్ ।

ఆప్నువన్పూర్వం పూర్వమాప్నువన్నాప్నువన్ పూర్వ మర్షదర్షత్ పూర్వమాప్నువన్నాప్నువన్ పూర్వమర్షత్ । పూర్వ మర్షదర్షత్ పూర్వం పూర్వ మర్షత్ । అర్షదిత్యర్షత్ ।

తద్ధావతో ధావతస్తత్తద్ధావతోన్యా నన్న్యాన్ ధావత–స్తత్తద్ధావతోన్యాన్ । ధావతోన్యా–నన్యాన్ ధావతో ధావతోన్యా–నత్యత్యన్యాన్ ధావతో ధావతోన్న్యానతి ।

అన్న్యానత్య–త్యన్న్యా–నన్న్యాన–త్యేత్యే–త్యన్నానన్న్యా–నత్యేతి । అత్యేత్యే–త్యత్యత్యేతి తిష్ఠత్తిష్ఠదే – త్యత్యత్యేతి తిష్ఠత్ । ఏతి తిష్ఠత్తిష్ఠదేత్యేతి తిష్ఠత్త – స్మిగ్గ్–స్తస్మిగ్గ్ – స్తిష్ఠదేత్యేతి తిష్ఠత్తస్మిన్ । తిష్ఠత్తస్మిగ్గ్–స్తస్మిగ్గ్–స్తిష్ఠ –త్తిష్ఠత్తస్మిన్నపో పస్తస్మిగ్గ్–స్తిష్ఠ త్తిష్ఠత్తస్మిన్నపః ।

తస్మిన్నపో పస్తస్మిగ్గ్–స్తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా మాతరిశ్వా పస్తస్మిగ్గ్–స్తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా । అపో మాతరిశ్వా మాతరిశ్వా పోపో మాతరిశ్వా దధాతి దధాతి మాతరిశ్వా పోపో మాతరిశ్వా దధాతి । మాతరిశ్వా దధాతి దధాతి మాతరిశ్వా మాతరిశ్వా దధాతి । దధాతీతి దధాతి ।

[5]

తదేజత్యే–జతి తత్తదేజతి నన్నైజతి తత్త–దేజతిన । ఏజతిన నైజత్యేజతి నేజత్యేజతి నైజత్యే జతి నేజతి । నేజత్యే–జతి ననేజతి దూరే దూర ఏజతి ననేజతి దూరే ।

ఏజతి దూరే దూర ఏజత్యేజతి దూర ఉ అన్తికేన్తిక ఉ దూర ఏజత్యేజతి దూర ఉ అన్తికే । దూర ఉ అన్తికేన్తిక ఉ దూరే దూర ఉ అన్తికే । ఊం ఇత్యూమ్। అన్తిక ఇత్యన్తికే ।

అన్తరస్యా–స్యాన్తరన్తరస్య సర్వస్య సర్వస్యాస్యాన్తరన్తరస్య సర్వస్య । అస్య సర్వస్య సర్వస్యాస్యాస్య సర్వస్యో సర్వస్య సర్వస్యో సర్వస్యాస్యాస్య సర్వస్యో సర్వస్య ।

సర్వస్యో సర్వస్య సర్వస్యో సర్వస్య సర్వస్యో సర్వస్యాస్యాస్య సర్వస్యో సర్వస్య సర్వస్యో సర్వస్యాస్య । ఊం ఇత్యూమ్ ।

సర్వస్యాస్యాస్య సర్వస్య సర్వస్యాస్య బాహ్యతో బాహ్యతోస్య సర్వస్య సర్వస్యాస్య బాహ్యతః । అస్యబాహ్యతో బాహ్యతోస్యాస్య బాహ్యతః । బాహ్యత ఇతి బాహ్యతః ॥

[6]

యస్తు తు యో యస్తు సర్వాణి సర్వాణి తు యో యస్తు సర్వాణి । తు సర్వాణి సర్వాణి తు తు సర్వాణి భూతాని భూతాని సర్వాణి తు తు సర్వాణి భూతాని ।

సర్వాణి భూతాని భూతాని సర్వాణి సర్వాణి భూతాన్యాత్మన్నాత్మన్ భూతాని సర్వాణి సర్వాణి భూతాన్యాత్మన్ । భూతాన్యాత్మన్నాత్మన్ భూతాని భూతాన్యాత్మన్నేవైవాత్మన్ భూతాని భూతాన్-న్యాత్మన్నేవ ।

ఆత్మన్నేవైవాత్మన్నాత్మన్నేవాను పశ్యత్యను పశ్యత్యే-వాత్మన్నాత్మన్నేవాను పశ్యతి । ఏవాను పశ్యత్యను-పశ్యత్యేవై-వాను-పశ్యతి । అను పశ్యతీత్యనుఽపశ్యతి ।

సర్వభూతేషు చ చ సర్వభూతేషు సర్వభూతేషు చాత్మానమాత్మానం చ సర్వ భూతేషు సర్వభూతేషు చాత్మానమ్ । సర్వభూతేష్వితి సర్వభూతేషు ।

చాత్మాన - మాత్మానం చ చాత్మానం తతస్తత ఆత్మానం చ చాత్మానస్తతః । ఆత్మానం తతస్తత ఆత్మానమాత్మానం తతో న న తత ఆత్మానమాత్మానం తతో న ।

తతో న న తతస్తతో న విచిన తతస్తతో నవి । నవివిన నవిజుగుప్సతే జుగుప్సతే విన నవిజుగుప్సతే । విజుగుప్సతే జుగుప్సతే వివిజుగుప్సతే । జుగుప్సత ఇతి జుగుప్సతే ॥

[7]

యస్మిన్ సర్వాణి సర్వాణి యస్మిన్యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని భూతాని సర్వాణి యస్మిన్యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని ।

సర్వాణి భూతాని భూతాని సర్వాణి సర్వాణి భూతాన్యాత్మాత్మా భూతాని సర్వాణి సర్వాణి భూతాన్యాత్మా ।

భూతాన్యాత్మాత్మా భూతాని భూతాన్యాత్మైవై వాత్మా భూతాని భూతాన్యాత్మైవ ।

ఆత్మైవైవాత్మాత్మైవా భూదభూదేవాత్మాత్మై వా భూత్ । ఏవా భూద భూదేవైవా భూద్విజానతో విజానతో భూదేవైవా భూద్విజానతః । అభూద్విజానతో విజానతోఽభూద భూద్విజానతః । విజానత ఇతి విఽజానతః ।

తత్ర కః కస్తత్ర తత్ర కో మోహో మోహః కస్తత్ర తత్ర కో మోహః । కో మోహో మోహః కః కో మోహః కః కో మోహః కః కో మోహః కః ।

మోహః కః కో మోహో మోహః కశ్శోకశ్శోకః కో మోహో మోహః కశ్శోకః ।

కశ్శోకశ్శోకః కః కశ్శోక ఏకత్వ మేకత్వగ్ం శోకః కః కః శోక ఏకత్వమ్ । శోక ఏకత్వమేకత్వగ్ం శోకః శోక ఏకత్వ మనుపశ్యతోఽను పశ్యత ఏకత్వగ్ం శోకః శోక ఏకత్వ-మనుపశ్యతః ।

ఏకత్వమను-పశ్యతోఽనుపశ్యత ఏకత్వ-మేకత్వ-మనుపశ్యతః । ఏకత్వమిత్యేకత్వమ్ । అనుపశ్యత ఇత్యనుఽపశ్యతః ॥

[8]

స పరి పరి స స పర్యగాదగాత్పరి స స పర్యగాత్ । పర్యగాదగాత్పరి పర్యగాచ్ఛుక్రగ్ం శుక్రమగాత్పరి పర్య-గాచ్ఛుక్రమ్ । అగాచ్ఛుక్రగ్ం శుక్రమగాదగా-చ్ఛుక్రమకాయ-మకాయగ్ం శుక్రమగాదగాచ్ఛుక్రమకాయమ్ ।

శుక్రమకాయ-మకాయగ్ం శుక్రగ్ం శుక్రమకాయ- మవ్రణమవ్రణ మకాయగ్ం శుక్రగ్ం శుక్రమకాయ - మవ్రణమ్ ।

అకాయమవ్రణ-మవ్రణమకాయ-మకాయ-మవ్రణమస్నావిర-మస్నావిరమవ్రణ-మకాయమకాయ- మవ్రణ-మస్నావిరమ్ ।

అవ్రణమస్నావిర-మస్నావిర-మవ్రణమవ్రణ-మస్నావిరగ్ం శుద్ధగ్ం శుద్ధమస్నావిర-మవ్రణమవ్రణ-మస్నావిరగ్ం శుద్ధమ్ ।

అస్నావిరగ్ం శుద్ధగ్ం శుద్ధమస్నావిర-మస్నావిరగ్ం శుద్ధమపాప విద్ధమపాప విద్ధగ్ం శుద్ధమస్నావిర-మస్నావిరగ్ం శుద్ధమపాప విద్ధమ్ ।

శుద్ధమపాప విద్ధమపాప విద్ధగ్ం శుద్ధగ్ం శుద్ధమపాప విద్ధమ్ । అపాపవిద్ధ-మిత్యపాపఽవిద్ధమ్ ।

కవిర్మనీషీ మనీషీ కవిః కవిర్మనీషీ పరిభూః పరిభూ-ర్మనీషీ కవిః కవి-ర్మనీషీ పరిభూః ।

మనీషీ పరిభూః పరిభూ-ర్మనీషీ మనీషీ పరిభూ-స్స్వయమ్భూ
స్స్వయమ్భూః పరిభూ-ర్మనీషీ మనీషీ పరిభూ-స్స్వయమ్భూః ।

పరిభూ-స్స్వయమ్భూ-స్స్వయమ్భూః పరిభూః పరిభూ-స్స్వయమ్భూర్యాథా
తథ్యతో యాథా తథ్యత-స్స్వయమ్భూః పరిభూః పరిభూః స్వయం-భూర్యాథా
తథ్యతః । పరిభూరితి పరిఽభూః ।

స్వయమ్భూర్యాథా తథ్యతో యాథా తథ్యతః స్వయమ్భూ-
స్స్వయమ్భూర్యాథా తథ్యతోర్థా-నర్థా-న్యాథా తథ్యతః స్వయమ్భూ-
స్స్వయం-భూర్యాథా తథ్యతోర్థాన్ । స్వయం-భూరితి స్వయంఽభూః ।

యాథా-తథ్యతోర్థా-నర్థాన్యాథా తథ్యతో-యాథా తథ్యతోర్థాన్వి
వ్యర్థాన్యాథా-తథ్యతో యాథా-తథ్యతోర్థాన్వి । యాథా-తథ్యత ఇతి
యాథాఽతథ్యతః ।

అర్థాన్వి వ్యర్థా-నర్థా-న్వ్యదధా దదధాద్వ్యర్థా-నర్థాన్ వ్యదధాత్ ।
వ్యదధాద ధధాద్వి వ్యధధాచ్ఛా-శ్వతీభ్యః శాశ్వతీభ్యోఽదధాద్వి వ్యదధాచ్ఛా-
శ్వతీభ్యః ।

అదధాచ్ఛాశ్వతీభ్యః శాశ్వతీభ్యో దధాద దధాచ్ఛాశ్వతీభ్యః
సమాభ్యస్సమాభ్యః శాశ్వతీభ్యో దధా దదధాచ్ఛాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః ।

శాశ్వతీభ్య- స్సమాభ్యః సమాభ్యః శాశ్వతీభ్యః శాశ్వతీభ్య స్సమాభ్యః ।
సమాభ్య ఇతి సమాభ్యః ॥

[9]

అన్ధం తమస్తోఽన్ధమన్ధం తమః ప్ర ప్ర తమోఽన్ధమన్ధం తమః ప్ర ।

తమః ప్ర ప్ర తమస్తమః ప్రవిశన్తి విశన్తి ప్ర తమస్తమః ప్రవిశన్తి । ప్రవిశన్తి విశన్తి ప్ర ప్రవిశన్తి యే యే విశన్తి ప్ర ప్రవిశన్తి యే ।

విశన్తి యే యే విశన్తి విశన్తి యే విద్యామవిద్యాం యే విశన్తి విశన్తి యే విద్యామ్ ।

యే విద్యామవిద్యాం యే యే విద్యా-ముపాసత ఉపాసతే విద్యాం యే యే విద్యాముపాసతే । అవిద్యాముపాసత ఉపాసతేఽవిద్యా-మవిద్యాముపాసతే । ఉపాసత ఇత్యుపఽఆసతే ।

తతో భూయ ఇవ భూయ ఇవ తతస్తతో భూయ ఇవ తే తే భూయ ఇవ తతస్తతో భూయ ఇవ తే । భూయ ఇవ తే తే భూయ ఇవ భూయ ఇవ తే తమస్తమస్తే భూయ ఇవ భూయ ఇవ తే తమః । భూయ ఇవేతి భూయః ఇవ ।

తే తమస్తమస్తే తే తమో యే యే తమస్తేతే తమో యే । తమో యే యే తమ స్తమో య ఉ విద్యాయాం విద్యాయాముయే తమస్తమో య ఉ

విద్యాయామ్ । య ఉ విద్యాయాం విద్యాయాముయే య ఉ విద్యాయాగ్గ్ రతా రతా విద్యాయాముయే య ఉ విద్యాయాగ్గ్ రతాః । ఉం ఇత్యూమ్ । విద్యాయాగ్గ్ రతా రతా విద్యాయాం విద్యాయాగ్గ్ రతాః । రతా ఇతి రతాః ॥

[10]

అన్యదేవైవాన్య-దన్య దేవాహురాహురేవాన్య-దన్యదేవాహుః । ఏవాహురాహురేవైవాహు-ర్విద్యయా విద్యయా-హురేవైవాహు-ర్విద్యయా । ఆహుర్విద్యయా విద్యయాహురాహు విద్యయాన్యదన్య-ద్విద్యయాహు-రాహు-ర్విద్యయాన్యత్ । విద్యయాన్య-దన్యద్విద్యయా విద్యయాన్య - దాహు -రాహు-రన్య-ద్విద్యయా విద్యయాన్యదాహుః । అన్యదా-హురాహు-రన్యదన్య-దాహుర-విద్యయా విద్యయా-హురన్యదన్య-దాహుర-విద్యయా । ఆహుర-విద్యయా విద్యయాహురాహుర - విద్యయా । అవిద్యయేత్యవిద్యయా । ఇతి శుశ్రుమ శుశ్రుమేతీతి శుశ్రుమ ధీరాణాం ధీరాణాగ్గ్ శుశ్రుమేతీతి శుశ్రుమ ధీరాణామ్ । శుశ్రుమ ధీరాణాం ధీరాణాగ్గ్ శుశ్రుమ శుశ్రుమ ధీరాణాం యే యే ధీరాణాగ్గ్ శుశ్రుమ శుశ్రుమ ధీరాణాం యే । ధీరాణాం యే యే ధీరాణాం ధీరాణాం యే నో నో యే ధీరాణాం ధీరాణాం యే నః । యే నో నో యే యే నస్తన్నో యే యే నస్తత్ । నస్తత్తన్నో నస్తద్విచచక్షిరే

విచచక్షిరే తన్నో నస్తద్విచచక్షిరే । తద్విచచక్షిరే విచచక్షిరే తత్తద్విచచక్షిరే । విచచక్షిర ఇతి విచచక్షిరే ॥

[11]

విద్యాం చ చ విద్యాం విద్యాం చా విద్యామవిద్యాం చ విద్యాం విద్యాం చా విద్యాం । చా విద్యామవిద్యాం చ చా విద్యాం చ చా విద్యాం చ చా విద్యాం చ । అవిద్యాం చ చా విద్యామవిద్యాం చ యోయశ్చా విద్యామవిద్యాం చ యః । చ యో యశ్చ చయస్తత్తద్యశ్చ చ యస్తత్ ।

యస్తత్తద్యో యస్తద్వేద వేద తద్యో యస్తద్వేద । తద్వేద వేద తత్తద్వేదోభయ–ముభయం వేద తత్తద్వేదోభయమ్ ।

వేదోభయముభయం వేద వేదోభయగ్గ్ సహ సహో–భయం వేద వేదోభయగ్గ్ సహ । ఉభయగ్గ్సహ సహోభయముభయగ్గ్ సహ । సహేతి సహ । అవిద్యయా మృత్యుం మ్యుత్యుమవిద్యయా విద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా తీర్త్వా మృత్యుమవిద్యయా విద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా ।

మృత్యుం తీర్త్వా తీర్త్వా మృత్యుం మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయా విద్యయాతీర్త్వా మృత్యుం మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయా । తీర్త్వా విద్యయా విద్యయా తీర్త్వా తీర్త్వా విద్యయామృతమమృతం విద్యయా తీర్త్వా తీర్త్వా విద్యయా మృతమ్ । విద్యయామృతమమృతం విద్యయా విద్యయామృతమశ్నుతే శ్నుతేమృతం

విద్యయా విద్యయామృతమశ్నుతే । అమృతమశ్నుతే శ్నుతేమృత -మమృత-మశ్నుతే। అశ్నుత ఇత్యశ్నుతే।

[12]

అన్ధం తమస్తమోన్ధమన్ధం తమః ప్ర ప్ర తమోన్ధమన్ధ తమః ప్ర । తమః ప్ర ప్ర తమస్తమః ప్రవిశన్తి విశన్తి ప్ర తమస్తమః ప్రవిశన్తి। ప్రవిశన్తి విశన్తి ప్ర ప్రవిశన్తి యే యే విశన్తి ప్ర ప్రవిశన్తి యే। విశన్తి యే యే విశన్తి విశన్తి యే సంభూతిమసంభూతిం యే విశన్తి విశన్తి యే సంభూతిమ్ । యే సంభూతిమ-సంభూతిం యే యే సంభూతిముపాసత ఉపాసతే సంభూతిం యే యే సంభూతిముపాసతే। అసంభూతిముపాసత ఉపాసతే సంభూతి-మసంభూతి-ముపాసతే। అసంభూతి మిత్యసంఽభూతిమ్। ఉపాసత ఇత్యుపఽఆసతే।

తతో భూయ ఇవ భూయ ఇవ తతస్తతో భూయ ఇవ తే తే భూయ ఇవ తతస్తతో భూయ ఇవ తే। భూయ ఇవ తే తే భూయ ఇవ భూయ ఇవ తే తమస్తమస్తే భూయ ఇవ భూయ ఇవ తే తమః।

భూయ ఇవేతి భూయఃఽఇవ। తే తమస్తమస్తే తే తమో యే యే తమస్తే తే తమో యే।

తమో యే యే తమస్తమో య ఉ సంభూత్యాగ్ం సంభూత్యాముయే తమస్తమో య ఉ సంభూత్యామ్ । య ఉ సంభూత్యాగ్ం సంభూత్యాముయే య ఉ సంభూత్యాగ్ం రతా రతాస్సంభూత్యాముయే య ఉ సంభూత్యాగ్ంరతాః । ఊం ఇత్యూమ్ । సంభూత్యాగ్ం రతా రతాః సంభూత్యాగ్ం సంభూత్యాగ్ం రతాః । సంభూత్యామితి సంఽభూత్యామ్ । రతా ఇతి రతాః ॥

[13]

అన్యదేవైవాన్య–దన్యదేవాహురాహు–రేవాన్య–దన్య దేవాహుః । ఏవా–హురాహురేవైవాహు–స్సంభవాత్సంభవా–దాహురేవైవాహు–స్సంభవాత్ । ఆహుః సంభవాత్సంభవా–దాహురాహుః సంభవా–దన్య–దన్య–త్సంభవా–దాహురాహుస్సంభవా–దన్యత్ । సంభవా–దన్య–దన్య–త్సంభవా–త్సంభవా దన్య–దాహురాహు – రన్య – త్సంభవా – త్సంభవాదన్యదాహుః । సంభవాదితి సంభవాత్ ।

అన్యదాహు–రాహురన్య–దన్యదాహుర సంభవాద–సంభవా–దాహురన్య–దన్య–దాహుర సంభవాత్ । ఆహుర సంభవాద–సంభవా–దాహురాహుర సంభవాత్ । అసంభవాదిత్య సంభవాత్ ।

ఇతి శుశ్రుమ శుశ్రుమేతీతి శుశ్రుమ ధీరాణాం ధీరాణాగ్ం శుశ్రుమేతీతి శుశ్రుమ ధీరాణామ్ ।

శుశ్రుమ ధీరాణాం ధీరాణాగ్ంగ్ శుశ్రుమ శుశ్రుమ ధీరాణాం యే యే ధీరాణాగ్ంగ్ శుశ్రుమ శుశ్రుమ ధీరాణాం యే । ధీరాణాం యే యే ధీరాణాం ధీరాణాం యే నో నో యే ధీరాణాం ధీరాణాం యే నః । యే నో నో యే యే నస్తత్తన్నో యే యే నస్తత్ । నస్తత్తన్నో నస్త-ద్వ్యచచక్షిరే విచచక్షిరే తన్నో నస్తద్వ్యచచక్షిరే । తద్వ్యచచక్షిరే విచచక్షిరే తత్తద్వ్యచచక్షిరే । విచచక్షిర ఇతి వి॒ఽ_చచక్షిరే ॥

[14]

సంభూతిం చ చ సంభూతిగ్ంగ్ సంభూతిం చ వినాశం వినాశం చ సంభూతిగ్ంగ్ సంభూతిం చ వినాశమ్ । సంభూతి-మితి సం॒ఽ_భూతిమ్ । చ వినాశం వినాశం చ చ వినాశం చ చ వినాశం చ చ వినాశం చ ।

వినాశం చ చ వినాశం వినాశం చ యో యశ్చ వినాశం వినాశం చ యః । వినాశమితి వి॒ఽ_నాశమ్ ।

చ యో యశ్చ చ యస్తత్తద్యశ్చ చ యస్తత్ । యస్తత్తద్యో యస్తద్వేద వేదతద్యో యస్తద్వేద । తద్వేద వేద తత్తద్వేదోభయ-ముభయం వేద తత్తద్వేదో-భయమ్ ।

వేదోభయ-ముభయం వేద వేదోభయగ్ంగ్ సహ సహో-భయం వేద వేదోభయగ్ంగ్ సహ ఉభయగ్ంగ్ సహ సహో-భయ-ముభయగ్ంగ్ సహ సహేతి సహ ।

వినాశేన మృత్యుం మృత్యుం వినాశేన వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా తీర్త్వా మృత్యుం వినాశేన వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా । వినాశేనేతి విఽనాశేన ।

మృత్యుం తీర్త్వా తీర్త్వా మృత్యుం మృత్యుం తీర్త్వా సంభూత్యా సంభూత్యా తీర్త్వా మృత్యుం మృత్యుం తీర్త్వా సంభూత్యా । తీర్త్వా సంభూత్యా సంభూత్యా తీర్త్వా తీర్త్వా సంభూత్యామృత-మమృతగ్ం సంభూత్యా తీర్త్వా తీర్త్వా సంభూత్యామృతమ్ । సంభూత్యామృత-మమృతగ్ం సంభూత్యా సంభూత్యామృత-మశ్నుతే శ్నుతే మృతగ్ం సంభూత్యా సంభూత్యామృతమశ్నుతే । సంభూత్యేతి సంఽభూత్యా । అమృతమశ్నుతే శ్నుతే- మృతమమృత-మశ్నుతే । అశ్నుత ఇత్యశ్నుతే ॥

[15]

హిరణ్మయేన పాత్రేణ పాత్రేణ హిరణ్మయేన హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్య సత్యస్య పాత్రేణ హిరణ్మయేన హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్య । పాత్రేణ సత్యస్య సత్యస్య పాత్రేణ పాత్రేణ సత్యస్యాపిహితమపిహితగ్ం సత్యస్య పాత్రేణ పాత్రేణ సత్యస్యాపిహితమ్ ।

సత్యస్యాపిహిత-మపిహితగ్ం సత్యస్య సత్యస్యాపిహితం ముఖం ముఖమపిహితగ్ం సత్యస్య సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్ ।

అపిహితం ముఖం ముఖమపిహిత-మపిహితం ముఖమ్ । అపిహిత మిత్యపిఽహితమ్ । ముఖమితి ముఖమ్ ।

తత్త్వం త్వం తత్తత్త్వం పూషన్ పూషగ్గ్-స్త్వం తత్తత్త్వం పూషన్ । త్వం పూషన్ పూషగ్గ్-స్త్వం త్వం పూషన్నపాప పూషగ్గ్-స్త్వం త్వం పూషన్నప ।

పూషన్నపాప పూషన్ పూషన్నపావృణు వృణ్వాప పూషన్ పూషన్నపావృణు । అపావృణు వృణ్వాపాపా-వృణు సత్య ధర్మాయ సత్య ధర్మాయ వృణ్వాపాపా వృణు సత్యధర్మాయ ఆవృణు ।

వృణుసత్య-ధర్మాయ సత్య-ధర్మాయ వృణు వృణు సత్య-ధర్మాయ దృష్టయే దృష్టయే సత్య-ధర్మాయ వృణు వృణు సత్య-ధర్మాయ దృష్టయే ॥

సత్యధర్మాయ దృష్టయే దృష్టయే సత్య ధర్మాయ సత్యధర్మాయ దృష్టయే । సత్యధర్మాయేతి సత్యఽధర్మాయ । దృష్టయ ఇతి దృష్టయే ॥

[16]

పూషన్నేక ఋష ఏకఋషే పూషన్ పూషన్నేక ఋషే యమ యమైక ఋషే పూషన్ పూషన్నేక ఋషే యమ । ఏక ఋషే యమ యమైక ఋష ఏక ఋషే యమ సూర్య సూర్య యమైక ఋష ఏక ఋషే యమ సూర్య । ఏక ఋష ఇత్యేకఽఋషే ।

యమ సూర్య సూర్య యమ యమ సూర్య ప్రాజాపత్య ప్రాజాపత్య సూర్య యమ యమ సూర్య ప్రాజాపత్య । సూర్య ప్రాజాపత్య ప్రాజాపత్య సూర్య సూర్య ప్రాజాపత్య వి వి ప్రాజాపత్య సూర్య సూర్య ప్రాజాపత్య వి । ప్రాజాపత్య వి వి ప్రాజాపత్య ప్రాజాపత్య వ్యూహహోహ వి ప్రాజాపత్య ప్రాజాపత్య వ్యూహ । ప్రాజాపత్యేతి ప్రాజాఽపత్య ।

వ్యూహహోహ వి వ్యూహ రశ్మీన్ రశ్మీనూహ వివ్యూహ రశ్మీన్ । ఊహరశ్మీన్ రశ్మీనూ–హోహ రశ్మీన్ సగ్గ్ సగ్గ్ రశ్మీనూ – హోహ రశ్మీన్సమ్ । రశ్మీన్ సగ్గ్ సగ్గ్ రశ్మీన్ రశ్మీన్ సమూహహోహ సగ్గ్ రశ్మీన్ రశ్మీన్ సమూహ ।

సమూహహోహ సగ్గ్ సమూహ తేజస్తేజ ఊహ సగ్గ్ సమూహ తేజః । ఊహ తేజస్తేజ ఊహహోహ తేజో యద్యత్తేజ ఊహహోహ తేజో యత్ ।

తేజో యద్యత్తేజస్తేజో యత్తే తే యత్తేజ–స్తేజో యత్తే । యత్తే తే యద్యతే రూపగ్గ్ రూపన్తే యద్యత్తే రూపమ్ । తే రూపగ్గ్ రూపం తే తే రూపం కల్యాణతమం కల్యాణ–తమగ్గ్ రూపం తే తే రూపం కల్యాణ–తమమ్ । రూపం కల్యాణ–తమం కల్యాణ–తమగ్గ్ రూపగ్గ్ రూపం కల్యాణ–తమం తత్తత్కల్యాణ–తమగ్గ్ రూపగ్గ్ రూపం కల్యాణ–తమం తత్ । కల్యాణతమం తత్తత్కల్యాణ–తమం కల్యాణ–తమం తత్తె తే తత్కల్యాణ –తమం కల్యాణ–తమం తత్తే । కల్యాణ–తమమితి కల్యాణ–ఽతమమ్ ।

తత్తే తే తత్తత్తే పశ్యామి పశ్యామి తే తత్తత్తే పశ్యామి । తే పశ్యామి పశ్యామి తే తే పశ్యామి । పశ్యామీతి పశ్యామి ।

యో సా అసౌ యో యో సా వసా అసా అసౌ యో యో సా వసౌ । అసా వసా అసా అసా అసావసౌ పురుషః పురుషోసా అసా అసావసౌ పురుషః । అసౌ పురుషః పురుషో సా అసౌ పురుషః స స పురుషో సా అసౌ పురుషస్సః । పురుషస్స స పురుషః పురుషస్సోహమహగ్ం స పురుషః పురుషస్సోహం । సోహమహగ్ం స సోహ-మస్మ్య-స్మ్యహగ్ం స సోహమస్మి । అహమస్మ్య-స్మ్యహ-మహమస్మి । అస్మీత్యస్మి ॥

[17]

వాయు-రనిల-మనిలం వాయుర్వాయు- రనిల-మమృత-మమృత -మనిలం వాయు-ర్వాయు-రనిల-మమృతమ్ । అనిల-మమృత-మమృత-మనిల-మనిల-మమృత-మథాథామృత-మనిల-మనిల-మమృతమథ । అమృత-మథాథామృత-మమృత-మథేద-మిదమథా-మృత-మమృత-మథేదం । అథేద-మిద-మథాథేదం భస్మాన్తం భస్మాన్తమిద మథాథేదం భస్మాన్తం । ఇదం భస్మాన్తం భస్మాన్తమిదమిదం భస్మాన్తగ్ం శరీరగ్ం శరీరం భస్మాన్తమిదమిదం భస్మాన్తగ్ం శరీరమ్ ।

భస్మాన్తగ్గ్ శరీరగ్గ్ శరీరం భస్మాన్తం భస్మాన్తగ్గ్ శరీరమ్ । భస్మాన్తమితి భస్మఽ_అన్తం । శరీరమితి శరీరమ్ ।

ఓం 3 క్రతో క్రత ఓం 3 మోం 3 క్రతో స్మర స్మర క్రత ఓం 3 మోం 3 క్రతో స్మర ।

క్రతో స్మర స్మర క్రతో క్రతో స్మర కృతం కృతగ్గ్ స్మర క్రతో క్రతో స్మర కృతమ్ ।

క్రతో ఇతి క్రతో । స్మర కృతం కృతగ్గ్ స్మర స్మర కృతగ్గ్ స్మర స్మర కృతగ్గ్ స్మర స్మర కృతగ్గ్ స్మర । కృతగ్గ్ స్మర స్మర కృతం కృతగ్గ్ స్మర క్రతో క్రతో స్మర కృతం కృతగ్గ్ స్మర క్రతో ।

స్మర క్రతో క్రతో స్మర స్మర క్రతో స్మర స్మర క్రతో స్మర స్మర క్రతో స్మర ।

క్రతో స్మర స్మర క్రతో క్రతో స్మర కృతం కృతగ్గ్ స్మర క్రతో క్రతో స్మర కృతమ్ । క్రతో ఇతి క్రతో ।

స్మర కృతం కృతగ్గ్ స్మర స్మర కృతగ్గ్ స్మర స్మర కృతగ్గ్ స్మర స్మర కృతగ్గ్ స్మర । కృతగ్గ్ స్మర స్మర కృతం కృతగ్గ్ స్మర । స్మరేతి స్మర ॥

[18]

అగ్నే నయ నయాగ్నేగ్నే నయ సుపథా సుపథా నయాగ్నేగ్నే నయ సుపథా । నయ సుపథా సుపథా నయ నయ సుపథా రాయే రాయే సుపథా నయ నయ

సుపథా రాయే। సుపథా రాయే రాయే సుపథా సుపథా రాయే అస్మానస్మాన్ రాయే సుపథా సుపథా రాయే అస్మాన్। సుపథేతి సుపథా। రాయే అస్మానస్మాన్ రాయే రాయే అస్మాన్విశ్వాని విశ్వాన్యస్మాన్ రాయే రాయే అస్మాన్విశ్వాని।

అస్మాన్విశ్వాని విశ్వాన్యస్మానస్మాన్విశ్వాని దేవ దేవ విశ్వాన్యస్మాన-స్మాన్విశ్వాని దేవ। విశ్వాని దేవ దేవ విశ్వాని విశ్వాని దేవ వయునాని వయునాని దేవ విశ్వాని విశ్వాని దేవ వయునాని। దేవ వయునాని వయునాని దేవ దేవ వయునాని విద్వాన్ విద్వాన్ వయునాని దేవ దేవ వయునాని విద్వాన్। వయునాని విద్వాన్ విద్వాన్ వయునాని వయునాని విద్వాన్। విద్వానితి విద్వాన్। యుయోధ్యస్మ-దస్మద్యుయోధి యుయోధ్యస్మ-జ్జుహురాణం జుహురాణమస్మద్యుయోధి యుయోధ్యస్మ జ్జుహురాణమ్। అస్మజ్జుహురాణం జుహురాణ మస్మ-దస్మ-జ్జుహురాణ మేన ఏనో జుహురాణమస్మ-దస్మజ్జుహురాణ-మేనః। జుహురాణమేన ఏనో జుహురాణం జుహురాణ-మేనో భూయిష్ఠాం భూయిష్ఠామేనో జుహురాణం జుహురాణ-మేనో భూయిష్ఠాం। ఏనో భూయిష్ఠాం భూయిష్ఠా మేన ఏనో భూయిష్ఠాం తే తే భూయిష్ఠామేన ఏనో భూయిష్ఠాం తే। భూయిష్ఠాం తే తే భూయిష్ఠాం భూయిష్ఠాం తే నమ ఉక్తిం నమ ఉక్తిం తే భూయిష్ఠాం భూయిష్ఠాం తే నమ ఉక్తిమ్। తే నమ

ఉక్తిం నమ ఉక్తిం తే తే నమ ఉక్తిం విధేమ విధేమ నమ ఉక్తిం తే తే నమ ఉక్తిం విధేమ । నమ ఉక్తిం విధేమ విధేమ నమ ఉక్తిం నమ ఉక్తిం విధేమ । నమ ఉక్తిమితి నమఃఽఉక్తిమ్ । విధేమేతి విధేమ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ గణపతి ప్రార్థనా ॥

॥ ఘనపాఠః ॥

గణానాన్త్వా త్వా గణానాం గణానాంత్వా గణపతిం గణపతిం త్వా గణానాం గణానాన్త్వా గణపతిమ్ ।

త్వా గణపతిం గణపతిం త్వా త్వా గణపతిగ్ం హవామహే హవామహే గణపతిం త్వా త్వా గణపతిగ్ం హవామహే । గణపతిగ్ం హవామహే హవామహే గణపతిం గణపతిగ్ం హవామహే కవిన్కవిగ్ం హవామహే గణపతిం గణపతిగ్ం హవామహే కవిమ్ । గణపతి - మితిగణ-పతిమ్ ।

హవామహే కవిం కవిగ్ం హవామహే హవామహే కవిం కవీనాన్కవీనాం కవిగ్ం హవామహే హవామహే కవీన్కవీనామ్ ।

కవీన్కవీనాన్కవీనాం కవిన్కవిం కవీనాముపమశ్రవస్తమ ముపమ-శ్రవస్తమ-న్కవీనాం కవిన్కవిం కవీనాముపమశ్రవస్తమమ్ ।

కవీనాముపమశ్రవ - స్తమముపమశ్రవస్తమం కవీనా-న్కవీనా ముప-మశ్రవస్తమమ్ । ఉపమశ్రవస్తమ-మిత్యుపమశ్రవః - తమమ్ ।

జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణాం జ్యేష్ఠరాజం జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణో బ్రహ్మణో బ్రహ్మణాం జ్యేష్ఠరాజం జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణః । జ్యేష్ఠరాజమితిజ్యేష్ఠ రాజమ్ ।

బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణో బ్రహ్మణో బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పతే పతే బ్రహ్మణో బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పతే ।

బ్రహ్మణస్పతే పతే బ్రహ్మణో బ్రహ్మణస్పత ఆపతే బ్రహ్మణో బ్రహ్మణస్పత ఆ । పత ఆ పతేపత ఆనోన ఆపతే పత ఆనః ।

ఆనోన ఆనశ్శృణ్వన్ ఛృణ్వన్న ఆనశ్శృణ్వన్ । న శ్శృణ్వన్ ఛృణ్వన్నోన శ్శృణ్వన్నూతిభి-రూతిభిశ్శృణ్వన్నోన శ్శృణ్వన్నూతిభిః ।

శ్శృణ్వన్నూతిభి-రూతిభిశ్శృణ్వన్ ఛృణ్వన్నూతిభిస్సీద సీదోతిభిశ్శృణ్వన్ ఛృణ్వన్నూతిభిస్సీద ।

ఊతిభిస్సీద సీదోతిభి-రూతిభిస్సీద సాదనగ్ం సాదనగ్ం సీదోతిభి-రూతిభిస్సీద సాదనమ్ । ఊతిభి-రిత్యూతి -భిః ।

సీదసాదనగ్ం సాదనగ్ం సీద సీద సాదనం । సాదనమితి సాదనమ్ ॥

॥ సరస్వతీ ప్రార్థనా ॥

॥ సంహితా-పాఠః ॥

(తై. సం. కాం.1 ప్ర.8 అను-22)

ఓం ప్రణో దేవీ సరస్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ। ధీనామ విత్ర్యవతు ॥

॥ ఘనపాఠః ॥

ప్రణో నః ప్రప్రణో దేవీ దేవీ నః ప్రప్రణో దేవీ। నో దేవీ దేవీ నో నో దేవీ సరస్వతీ సరస్వతీ దేవీ నో నో దేవీ సరస్వతీ।

దేవీ సరస్వతీ సరస్వతీ దేవీ దేవీ సరస్వతీ వాజేభిర్వాజేభిస్సరస్వతీ దేవీ దేవీ సరస్వతీ వాజేభిః।

సరస్వతీ వాజేభి - ర్వాజేభి - స్సరస్వతీ సరస్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ వాజినీవతీ వాజేభి-స్సరస్వతీ సరస్వతీ వాజేభి-ర్వాజినీవతీ।

వాజేభి-ర్వాజినీవతీ వాజినీవతీ వాజేభి-ర్వాజేభి-ర్వాజినీవతీ । వాజినీవతీతి వాజినీ - వతీ ॥

ధీనా–మవిత్ర్యవిత్రీ ధీనాం ధీనామవిత్ర్య – వత్వ – వత్వ – విత్రీ ధీనాం ధీనామవిత్ర్యవతు । అవిత్ర్య – వత్వ – వత్వ – విత్ర్యవిత్ర్యవతు । అవత్వి – త్ర్యవతు ॥

॥ గాయత్రీ మంత్రః ॥

॥ ఘనపాఠః ॥

తథ్సవితు – స్సవితు – స్తత్తథ్సవితుర్వరేణ్యం వరేణ్యగ్ం సవితు స్తత్తథ్సవి తుర్వరేణ్యమ్ ।

సవితుర్వరేణ్యం వరేణ్యగ్ం సవితు–స్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో భర్గో వరేణ్యగ్ం సవితు–స్సవితుర్వరేణ్యం భర్గః ।

వరేణ్యం భర్గో భర్గో వరేణ్యం వరేణ్యం భర్గో దేవస్య దేవస్య భర్గో వరేణ్యం వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ।

భర్గో దేవస్య దేవస్య భర్గో భర్గో దేవస్య ధీమహి ధీమహి దేవస్య భర్గో భర్గో దేవస్య ధీమహి ।

దేవస్య ధీమహి ధీమహి దేవస్య దేవస్య ధీమహి । ధీమహీతి ధీమహి ।

ధియో యో యో ధియో ధియో యో నో నో యో ధియో ధియో యోనః ।

యో నో నో యో యోనః ప్రచోదయాత్ప్రచోదయాన్నో యో యోనః ప్రచోదయాత్ ।

నః ప్రచోదయాత్ ప్రచోదయాన్నో నః ప్రచోదయాత్ । ప్రచోదయాదితి ప్ర–చోదయాత్ ॥

॥ శివమంత్రాః ॥

॥ ఘనపాఠః ॥

నమస్తారాయ తారాయ నమో నమస్తారాయ నమో నమ స్తారాయ నమో నమస్తారాయ నమః ।

తారాయ నమో నమస్తారాయ తారాయ నమశ్శమ్భవే శమ్భవే నమస్తారాయ తారాయ నమశ్శమ్భవే ।

నమశ్శమ్భవే శమ్భవే నమో నమశమ్భవే చ చ శ్శమ్భవే నమో నమశ్శమ్భవే చ ।

శమ్భవే చ చ శమ్భవే శమ్భవే చ మయోభవే మయోభవే చ శమ్భవే శమ్భవే చ మయోభవే । శమ్భవ ఇతి శమ్-భవే ।

చ మయో భవే మయోభవే చ చ మయోభవే చ చ మయోభవే చ చ మయోభవే చ ।

మయోభవే చ చ మయోభవే మయోభవే చ నమో నమశ్చ మయోభవే మయోభవే చ నమః ।

మయోభవ ఇతిమయః భవే ।

చ నమో నమశ్చ చ నమశ్శంకరాయ శంకరాయ నమశ్చ చ నమశ్శంకరాయ ।

నమశ్శంకరాయ శంకరాయ నమో నమశ్శంకరాయ చ చ శంకరాయ నమో నమశ్శంకరాయ చ ।

శంకరాయ చ చ శంకరాయ శంకరాయ చ మయస్కరాయ మయస్కరాయ చ శంకరాయ శంకరాయ చ మయస్కరాయ । శంకరాయేతిశం–కరాయ ।

చ మయస్కరాయ మయస్కరాయ చ చ మయస్కరాయ చ చ మయస్కరాయ చ చ మయస్కరాయ చ ।

మయస్కరాయ చ చ మయస్కరాయ మయస్కరాయ చ నమో నమశ్చ మయస్కరాయ మయస్కరాయ చ నమః । మయస్కరాయేతి మయః–కరాయ ।

చ నమో నమశ్చ చ నమశ్శివాయ శివాయ నమశ్చ చ నమశ్శివాయ ।

నమశ్శివాయ శివాయ నమో నమశ్శివాయ చ చ శివాయ నమో నమశ్శివాయ చ ।

శివాయ చ చ శివాయ శివాయ చ శివతరాయ శివతరాయ చ శివాయ శివాయ చ శివతరాయ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ శివపంచాక్షరీమంత్రః ॥

॥ సంహితాపాఠః ॥

నమః శివాయ చ ।

॥ పదపాఠః ॥

నమః । శివాయ । చ ।

॥ క్రమపాఠః ॥

నమః శివాయ । శివాయ చ ।

॥ జటాపాఠః ॥

నమః శివాయ శివాయ నమో నమః శివాయ । శివాయ చ చ శివాయ శివాయ చ ।

॥ ఘనపాఠః ॥

నమః శివాయ శివాయ నమో నమః శివాయ చ చ శివాయ నమో నమః శివాయ చ । శివాయ చ చ శివాయ శివాయ చ ।

॥ మృత్యుంజయ మహామంత్రః ॥

॥ సంహితాపాఠః ॥

త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్ । ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మాఽమృతాత్ ॥

॥ ఘనపాఠః ॥

త్ర్యమ్బకం యజామహే యజామహే త్ర్యమ్బకం త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగన్ధిగ్ం సుగన్ధిం యజామహే త్ర్యమ్బకం త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగన్ధిమ్ । త్ర్యమ్బకమితిత్రి-అమ్బకమ్ ॥

యజామహే సుగన్ధిగ్ం సుగన్ధిం యజామహే యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనం పుష్టివర్ధనగ్ం సుగన్ధిం యజామహే యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్ ।

సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనం పుష్టివర్ధనగ్ం సుగన్ధిగ్ం సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్ । సుగన్ధిమితిసు-గన్ధిం పుష్టివర్ధన-మితిపుష్టి-వర్ధనమ్ ॥

ఉర్వారుకమివేవోర్వారుక - ముర్వారుకమివ బన్ధనాద్బన్ధనాది వోర్వారుక - ముర్వారుకమివ బన్ధనాత్ ।

ఇవ బన్ధనాద్బన్ధనాదివేవ బన్ధనాన్మృత్యో - ర్మృత్యో - ర్బన్ధనాదివేవ బన్ధనాన్మృత్యోః ।

బన్ధనాన్మృత్యో - ర్మృత్యోర్బన్ధనాద్బన్ధనాన్మృత్యో - ర్ముక్షీయ ముక్షీయ మృత్యో - ర్బన్ధనాద్బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ ।

మృత్యోర్ముక్షీయ ముక్షీయ మృత్యోర్మృత్యో - ర్ముక్షీయ మా మా ముక్షీయ మృత్యోర్మృత్యో - ర్ముక్షీయ మా ।

ముక్షీయ మా మా ముక్షీయ ముక్షీయ మాఽమృతాదమృతాన్మా ముక్షీయ ముక్షీయ మాఽమృతాత్ । మామృతాదమృతాన్మా మాఽమృతాత్ । అమృతాదిత్యమృతాత్ ॥

॥ రుద్రనమస్కార-మంత్రః ॥

॥ సంహితాపాఠః ॥

యో రుద్రో అగ్నౌ యో అప్సు య ఓషధీషు యో రుద్రో విశ్వా భువనా వివేశ తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు ॥

॥ ఘనపాఠః ॥

యో రుద్రో రుద్రో యో యో రుద్రో అగ్నావగ్నౌ రుద్రో యో యో రుద్రో అగ్నౌ । రుద్రో అగ్నావగ్నౌ రుద్రో రుద్రో అగ్నౌ యో యో అగ్నౌ రుద్రో రుద్రో అగ్నౌ యః ।

అగ్నౌ యో యో అగ్నావగ్నౌ యో అప్స్వప్సు యో అగ్నావగ్నౌ యో అప్సు । యో అప్స్వప్సు యో యో అప్సు యో యో అప్సు యో యో అప్సు యః ।

అప్సు యో యో అప్స్వప్సు య ఓషధీష్వోషధీషు యో అప్స్వప్సు య ఓషధీషు । అప్స్విత్యప్ సు ।

య ఓషధీష్వోషధీషు యోయ ఓషధీషు యోయ ఓషధీషు యోయ ఓషధీషు యః ।

ఓషధీషు యోయ ఓషధీష్వోషధీషు యో రుద్రో రుద్రో య ఓషధీష్వోషధీషు యో రుద్రః ।

యో రుద్రో రుద్రో యో యో రుద్రో విశ్వా విశ్వా రుద్రో యో యో రుద్రో విశ్వా । రుద్రో విశ్వా విశ్వా రుద్రో రుద్రో విశ్వా భువనా భువనా విశ్వా రుద్రో రుద్రో విశ్వా భువనా ।

విశ్వా భువనా భువనా విశ్వా విశ్వా భువనా వివేశావివేశ భువనా విశ్వా విశ్వా భువనా వివేశ ।

భువనా వివేశావివేశ భువనా భువనా వివేశ తస్మై తస్మా ఆవివేశ భువనా భువనా వివేశ తస్మై । ఆవివేశ తస్మై తస్మా ఆవివేశా వివేశ తస్మై రుద్రాయ రుద్రాయ తస్మా ఆవివేశా వివేశ తస్మై రుద్రాయ । ఆవివేశేత్యా–వివేశ ।

తస్మై రుద్రాయ రుద్రాయ తస్మై తస్మై రుద్రాయ నమో నమో రుద్రాయ తస్మై తస్మై రుద్రాయ నమః ।

రుద్రాయ నమో నమో రుద్రాయ రుద్రాయ నమో అస్త్వస్తు నమో రుద్రాయ రుద్రాయ నమో అస్తు । నమో అస్త్వస్తు నమో నమో అస్తు । అస్త్విత్యస్తు ॥

॥ గాయత్రీ-సామగానమ్ ॥

1 ర ర ర ర —— 2 1ర ర
ఓం తత్సవితుర్వరేణియోమ్ । భార్గో దేవస్య ధీమాహీఉ_2 ॥ ధియోయోనః

2 1 —— 1. 2 1 1 1
ప్రచోఉ_1212 ॥ హిం (స్థి)ఆఉ_2 ॥ దాయో ॥ ఆఉ_345 ॥

॥ రథంతర-సామగానమ్ ॥

2. ర ర ర. 2 1 . 1. 2ర ర ర ర.
ఆభిత్వా శూరనోను మోవా ॥ ఆదుగ్ధా ఇవ ధేనవ ఈశానమస్య

1 3 2 1 ర. 2 1 4 ∧ 1
జగతః ॥ సువాఽ23ర్దృశామ్ ॥ ఆఇశానమా23ఇన్ద్రాఽ3 ॥ సూస్థూఽ234

ర. 4ర. 5 5
షా । ఓవాఽ6 ॥ హాఁఉవా ॥

2ర.1. 1 2 2 ర ర ర 2 ర. 1
ఈ శోవా ॥ నామిన్ద్ర సుస్థుషో నత్వావాజ్ అన్యో దివియః ॥ నపాఽ

3 2 1 ర. 2ర. 1 4 1 . ర. 4ర.5
23ర్థివాః ॥ న జాతో నా23 జాఽ3 ॥ నాఇష్యాఽ234 తా ॥ ఓవాఽ6 ॥

5
హా ఉవా ॥

2 1. 1. 2 ర ర ర. 2 1
నజోవా । తోన జనిష్యతే అశ్వాయన్తో మఘవన్ని ॥ ద్రవాఽ

3 2 1 2 1 4 1 ర. 4ర. 5 5
23జినాః ॥ గవ్యన్తస్త్వాఽ23 హాఽ3 వామాఽ234 హా ॥ ఓ వాఽ6 ॥ హా

1
ఉవా ॥ అస్ ॥

॥ బృహత్-సామగానమ్ ॥

2ర ర ర ర. . 2 2ర. ర. ర .
ఔ హో ఇత్వా మిద్ధిహవా మహాఉ3ఏ ॥ సాతౌవాజా ॥

1. 2 3 5 1 2 3ర4ర. 5 2 1 1 2
స్యాకారాఉ234 వాః ॥ తువాఉ34 ॥ ఔహోవా ॥ వృత్రాఇషువాఇ ॥ ద్రాసాఉ31

1 2 3 5 1ర. ర. 2 3ర4ర. 5 1
త్ ॥ పతిన్నాఉ234 రాః ॥ త్వాం కాష్టాఉ34 ॥ ఔ హోవా ॥ సూఉ2

1 . 4 5 5 5 1
ఆర్వాఉ234 ॥ తాఉః ॥ ఉహువాఉఽ6హోఉ ॥ వా॥ హస్ ॥

॥ ఆరణ్యక-గానమ్ ॥

స్వర్గ్యమ్ సేతుషామ పురుషగతిర్వా విశోకం వా । ప్రజాపతి స్త్రిష్టువాత్మా ॥

2ర. ర ర. 1ర. ర. 2 2 1 1
హా ఉహా ఉహా ఉ ॥ సేతూగ్ం స్తర ॥ (త్రిః) దుస్త ॥ రాన్ ॥

1ర. 2ర. 1ర ర. 2 2ర. ర ర. 2 ర.
(ద్వే త్రిః) దా నే నా దానమ్ (త్రిః) హా ఉహా ఉహా ఉ ॥ అహమస్మి ప్రథమజా

1 2 1 1 1 2ర. ర ర. 1ర. ర. 2
ఋతాఌ23 స్యాఌ345 ॥ హా ఉహా ఉహా ఉ ॥ సేతూగ్ం స్తర (త్రిః) ॥

2 1 1 1 ర. 2ర. 1ర. 2
దుస్త ॥ రాన్ ॥ (ద్వే త్రిః) అక్రో ధేన క్రోధమ్ (ద్విః) ॥

1 ర. 2ర.2 1ర 2ర. ర ర. 2ర. ర ర ర.
అక్రోధే న క్రోధమ్ ॥ హా ఉహా ఉహా ఉ ॥ పూర్వం దేవేభ్యో

2 1 1 2 1 1 1 2ర. ర ర. 1ర. ర. 2
అమృతస్యనాఌ23 మాఌ345 ॥ హా ఉహా ఉహా ఉ ॥ సేతూగ్ం స్తర (త్రిః) ॥

2 1 1 2 1 1 ర 1 2ర. 2ర. ర ర.
దుస్త ॥ రాన్ ॥ (ద్వే త్రిః) శ్రద్ధయా శ్ర ద్ధామ్ (త్రిః) ॥ హా ఉహా ఉహా

2ర ర ర ర.1 1 2 1 1 1
ఉ ॥ యోమా దదాతి సఇదేవ మాఌ23వాఌ345త్ ॥

2ర. ర ర. 1ర.ర. 2 2 1 1
హా ఉహా ఉహా ఉ ॥ సేతూగ్ం స్తర (త్రిః) ॥ దుస్త ॥ రాన్ ॥

2 1ర. ర. 1 2
(ద్వే త్రిః) స త్యేనా నృతమ్ ॥ (త్రిః)

2ర. ర ర. 2 1 2 111 2
హా ఉహా ఉహా ఉ ॥ అహమన్నమన్నమదన్తమా౨23 ద్మీ౨345 ॥ హా

2ర.ర
ఉహా ఉహా ఉవా ॥ ఏషా గతిః (త్రిః) ॥

2ర.1 2 1 1 2 1ర 2 1ర.ర.
ఏతదమృతమ్ (త్రిః) ॥ స్వర్గచ్ఛ (త్రిః) ॥ జ్యోతిర్గచ్ఛ (త్రిః) ॥ సేతూగ్ం

2ర1ర. 2 1 111
స్తీర్త్వా చతురా2345ః ॥

యం ధ్యాయన్తి బుధాః సమాధిసమయే శుద్ధం వియత్సన్నిభం

నిత్యానన్దమయం ప్రసన్నమమలం సర్వేశ్వరం నిర్గుణమ్ ।

వ్యక్తావ్యక్తపరం ప్రపంచరహితం ధ్యానైకగమ్యం విభుం

తం సంసారవినాశహేతుమజరం వన్దే హరిం ముక్తిదమ్ ॥

బ్రహ్మపురాణమ్ – అధ్యాయః 1

॥ శ్రీరుద్రప్రశ్నః ॥

॥ లఘున్యాసః ॥

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ ॥

ఓం అథాత్మానగ్ం శివాత్మానగ్ శ్రీరుద్రరూపం ధ్యాయేత్ ॥ శుద్ధస్ఫటిక సంకాశం త్రినేత్రం పంచవక్త్రకమ్ । గంగాధరం దశభుజం సర్వాభరణ భూషితమ్ ॥ నీలగ్రీవం శశాంకాంకం నాగయజ్ఞోపవీతినమ్ । వ్యాఘ్రచర్మోత్త–రీయం చ వరేణ్యమభయ–ప్రదమ్ ॥ కమణ్డల్వక్షసూత్రాణాం ధారిణం శూలపాణినమ్ । జ్వలన్తం పింగలజటా–శిఖాముద్యోతధారిణమ్ ॥ వృషస్కన్ధ–సమారూఢం ఉమాదేహార్ధ–ధారిణమ్ । అమృతేనాప్లుతం శాన్తం దివ్యభోగ–సమన్వితమ్ ॥ దిగ్దేవతాసమాయుక్తం సురాసురనమస్కృతమ్ । నిత్యం చ శాశ్వతం శుద్ధం ధ్రువమక్షరమవ్యయమ్ ॥ సర్వవ్యాపిన – మీశానం రుద్రం వై విశ్వరూపిణమ్ । ఏవం ధ్యాత్వా ద్విజస్సమ్యక్ తతో యజనమారభేత్ ॥

అథాతో రుద్రస్నానార్చనాభిషేకవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । ఆదిత ఏవ తీర్థే స్నాత్వా ఉదేత్య శుచిః ప్రయతో బ్రహ్మచారీ శుక్లవాసా దేవాభిముఖః స్థిత్వా ఆత్మని దేవతాః స్థాపయేత్ ॥

ప్రజననే బ్రహ్మా తిష్ఠతు । పాదయోర్విష్ణుస్తిష్ఠతు । హస్తయోర్హరస్తిష్ఠతు । బాహ్వోరింద్రస్తిష్ఠతు । జఠరేఽగ్నిస్తిష్ఠతు । హృదయే శివస్తిష్ఠతు । కణ్ఠే వసవస్తిష్ఠన్తు । వక్త్రే సరస్వతీ తిష్ఠతు । నాసికయోర్వాయుస్తిష్ఠతు । నయనయోశ్చన్ద్రాదిత్యౌ తిష్ఠేతామ్ । కర్ణయోరశ్వినౌ తిష్ఠేతామ్ । లలాటే రుద్రాస్తిష్ఠన్తు । మూర్ధ్న్యాదిత్యాస్తిష్ఠన్తు । శిరసి మహాదేవస్తిష్ఠతు । శిఖాయాం వామదేవాస్తిష్ఠతు । పృష్ఠే పినాకీ తిష్ఠతు । పురతః శూలీ తిష్ఠతు । పార్శ్వయోః శివాశంకరౌ తిష్ఠేతామ్ । సర్వతో వాయుస్తిష్టతు । తతో బహిః సర్వతో ఽగ్నిర్జ్వాలామాలా-పరివృతస్తిష్ఠతు । సర్వేష్వంగేషు సర్వా దేవతా యథాస్థానం తిష్ఠన్తు । మాగ్ం రక్షన్తు ॥

అగ్నిర్మే వాచి శ్రితః । వాగ్హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । వాయుర్మే ప్రాణే శ్రితః । ప్రాణో హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । సూర్యో మే చక్షుషి శ్రితః । చక్షుర్హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । చన్ద్రమా మే మనసి శ్రితః । మనో హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । దిశో మే శ్రోత్రే శ్రితాః । శ్రోత్రగ్ం హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । ఆపో మే రేతసి శ్రితాః । రేతో హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । పృథివీ మే శరీరే శ్రితాః । శరీరగ్ం హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే ।

అమృతం బ్రహ్మణి । ఓషధివనస్పతయో మే లోమసు శ్రితాః । లోమాని హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । ఇన్ద్రో మే బలే శ్రితః । బలగ్ం హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । పర్జన్యో మే మూర్ధ్ని శ్రితః । మూర్ధా హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । ఈశానో మే మన్యౌ శ్రితః । మన్యుర్హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । ఆత్మా మ ఆత్మని శ్రితః । ఆత్మా హృదయే । హృదయం మయి । అహమమృతే । అమృతం బ్రహ్మణి । పునర్మ ఆత్మా పునరాయురాగాత్ । పునః ప్రాణః పునరాకూతమాగాత్ । వైశ్వానరో రశ్మిభిర్వావృధానః । అన్తస్తిష్ఠత్వమృతస్య గోపాః ॥

అస్య శ్రీ రుద్రాధ్యాయప్రశ్నమహామన్త్రస్య అఘోర ఋషిః, అనుష్టుప్ ఛన్దః సంకర్షణమూర్తిస్వరూపో యోఽసావాదిత్యః పరమపురుషః స ఏష రుద్రో దేవతా । నమః శివాయేతి బీజమ్ । శివతరాయేతి శక్తిః । మహాదేవాయేతి కీలకమ్ । శ్రీసామ్బసదాశివ-ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః ॥

ఓం అగ్నిహోత్రాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాం నమః । దర్శపూర్ణమాసాత్మనే తర్జనీభ్యాం నమః । చాతుర్మాస్యాత్మనే మధ్యమాభ్యాం నమః । నిరూఢపశుబన్ధాత్మనే అనామికాభ్యాం నమః । జ్యోతిష్టోమాత్మనే కనిష్ఠికాభ్యాం నమః । సర్వక్రత్వాత్మనే కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః ॥ అగ్నిహోత్రాత్మనే హృదయాయ నమః ।

దర్శపూర్ణమాసాత్మనే శిరసే స్వాహా! । చాతుర్మాస్యాత్మనే శిఖాయై వషట్ ।
నిరూఢపశుబన్ధాత్మనే కవచాయ హుం । జ్యోతిష్టోమాత్మనే నేత్రత్రయాయ
వౌషట్ । సర్వక్రత్వాత్మనే అస్త్రాయ ఫట్ । భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బన్ధః ॥

ధ్యానమ్

ఆపాతాళ–నభః స్థలాన్త–భువన–బ్రహ్మాణ్డ–మావిస్ఫుర–
జ్జ్యోతిః స్ఫాటిక–లింగ–మౌళి–విలసత్పూర్ణేన్దు–వాన్తామృతైః ।
అస్తోకాప్లుత–మేక–మీశ–మనిశం రుద్రానువాకాంజపన్
ధ్యాయే– దీప్సిత–సిద్ధయే ధ్రువపదం విప్రోఽభిషించే–చ్ఛివమ్ ॥
బ్రహ్మాణ్డవ్యాప్తదేహా భసితహిమరుచా భాసమానా భుజంగైః
కణ్ఠే కాలాః కపర్దాకలిత–శశికలా–శ్చణ్డకోదణ్డహస్తాః ।
త్ర్యక్షా రుద్రాక్షమాలాః ప్రకటితవిభవాః శామ్భవా మూర్తిభేదా
రుద్రాః శ్రీరుద్రసూక్త–ప్రకటితవిభవా నః ప్రయచ్ఛన్తు సౌఖ్యమ్ ॥

ఓం గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవిం కవీనాముప–మశ్రవస్తమమ్ । జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆ నః శృణ్వన్నూతిభిస్సీద సాదనమ్ ॥ మహాగణపతయే నమః ॥

॥ శాంతిపాఠః ॥

శం చ మే మయశ్చ మే ప్రియం చ మేఽనుకామశ్చ మే కామశ్చ మే సౌమనసశ్చ మే భద్రం చ మే శ్రేయశ్చ మే వస్యశ్చ మే యశశ్చ మే భగశ్చ మే ద్రవిణం చ మే యన్తా చ మే ధర్తా చ మే క్షేమశ్చ మే ధృతిశ్చ మే విశ్వం చ మే మహశ్చ మే సంవిచ్చ మే జ్ఞాత్రం చ మే సూశ్చ మే ప్రసూశ్చ మే సీరం చ మే లయశ్చ మ ఋతం చ మేఽమృతం చ మేఽయక్ష్మం చ మేఽనామయచ్చ మే జీవాతుశ్చ మే దీర్ఘాయుత్వం చ మేఽనమిత్రం చ మేఽభయం చ మే సుగం చ మే శయనం చ మే సూషా చ మే సుదినం చ మే ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ శ్రీరుద్రప్రశ్నః ॥

॥ కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

చతుర్థం వైశ్వదేవం కాణ్డమ్ పంచమః ప్రపాఠకః ॥

॥ ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ ॥

ఓం నమస్తే రుద్ర మన్యవ ఉతోత ఇషవే నమః । నమస్తే అస్తు ధన్వనే బాహుభ్యాముత తే నమః । యా త ఇషుః శివతమా శివం బభూవ తే ధనుః । శివా శరవ్యా యా తవ తయా నో రుద్ర మృడయ । యా తే రుద్ర శివా తనూరఘోరాఽపాపకాశినీ । తయా నస్తనువా శన్తమయా గిరిశం-తాభిచాకశీహి । యామిషుం గిరిశంత హస్తే బిభర్ష్యస్తవే । శివాం గిరిత్ర తాం కురు మా హిగ్ంసీః పురుషం జగత్ । శివేన వచసా త్వా గిరిశాచ్ఛావదామసి । యథా నః సర్వమిజ్జగదయక్ష్మగ్ం సుమనా అసత్ । అధ్యవోచదధివక్తా ప్రథమో దైవ్యో భిషక్ । అహీగ్ంశ్చ సర్వాంజమ్భయన్త్సర్వాశ్చ యాతుధాన్యః । అసౌ యస్తామ్రో అరుణ ఉత బభ్రుః సుమంగలః । యే చేమాగ్ం రుద్రా అభితో దిక్షు శ్రితాః సహస్రశోఽవైషాగ్ం హేడ ఈమహే । అసౌ యోఽవసర్పతి నీలగ్రీవో విలోహితః । ఉతైనం గోపా అదృశన్నదృశన్నుదహార్యః । ఉతైనం విశ్వా భూతాని

స దృష్టో మృడయాతి నః । నమో అస్తు నీలగ్రీవాయ సహస్రాక్షాయ మీఢుషే । అథో యే అస్య సత్త్వానోఽహం తేభ్యోఽకరన్నమః । ప్రముంచ ధన్వనస్త్వముభయోరార్త్ని యోర్జ్యామ్ । యాశ్చ తే హస్త ఇషవః పరా తా భగవో వప । అవతత్య ధనుస్త్వగ్ం సహస్రాక్ష శతేషుధే । నిశీర్య శల్యానాం ముఖా శివో నః సుమనా భవ । విజ్యం ధనుః కపర్దినో విశల్యో బాణవాగ్ం ఉత । అనేశన్నస్యేషవ ఆభురస్య నిషంగథిః । యా తే హేతిర్మీఢుష్టమ హస్తే బభూవ తే ధనుః । తయాఽస్మాన్ విశ్వతస్త్వమయక్ష్మయా పరిబ్భుజ । నమస్తే అస్త్వాయుధాయానాతతాయ ధృష్ణవే । ఉభాభ్యాముత తే నమో బాహుభ్యాం తవ ధన్వనే । పరి తే ధన్వనో హేతిరస్మాన్వృణక్తు విశ్వతః । అథో య ఇషుధిస్తవారే అస్మన్నిధేహి తమ్ ॥ 1 ॥

శమ్భవే నమః । నమస్తే అస్తు భగవన్విశ్వేశ్వరాయ మహాదేవాయ త్ర్యమ్బకాయ త్రిపురాన్తకాయ త్రికాగ్నికాలాయ కాలాగ్నిరుద్రాయ నీలకణ్ఠాయ మృత్యుంజయాయ సర్వేశ్వరాయ సదాశివాయ శ్రీమన్మహాదేవాయ నమః ॥

నమో హిరణ్యబాహవే సేనాన్యే దిశాం చ పతయే నమో నమో వృక్షేభ్యో హరికేశేభ్యః పశూనాం పతయే నమో నమః సస్పింజరాయ త్విషీమతే పథీనాం పతయే నమో నమో బభ్లుశాయ వివ్యాధినేఽన్నానాం పతయే నమో నమో

హరికేశాయోపవీతినే పుష్టానాం పతయే నమో నమో భవస్య హేత్యై జగతాం పతయే నమో నమో రుద్రాయాతతావినే క్షేత్రాణాం పతయే నమో నమః సూతాయాహంత్యాయ వనానాం పతయే నమో నమో రోహితాయ స్థపతయే వృక్షాణాం పతయే నమో నమో మంత్రిణే వాణిజాయ కక్షాణాం పతయే నమో నమో భువంతయే వారివస్కృతాయౌషధీనాం పతయే నమో నమ ఉచ్చైర్ఘోషాయాక్రన్దయతే పత్తీనాం పతయే నమో నమః కృత్స్నవీతాయ ధావతే సత్త్వనాం పతయే నమః ॥ 2 ॥

నమః సహమానాయ నివ్యాధిన ఆవ్యాధినీనాం పతయే నమో నమః కకుభాయ నిషంగిణే స్తేనానాం పతయే నమో నమో నిషంగిణ ఇషుధిమతే తస్కరాణాం పతయే నమో నమో వంచతే పరివంచతే స్తాయూనాం పతయే నమో నమో నిచేరవే పరిచరాయారణ్యానాం పతయే నమో నమః సృకావిభ్యో జిఘాగ్ంసద్భ్యో ముష్ణతాం పతయే నమో నమోఽసిమద్భ్యో నక్తంచరద్భ్యః ప్రకృన్తానాం పతయే నమో నమ ఉష్ణీషిణే గిరిచరాయ కులుంచానాం పతయే నమో నమ ఇషుమద్భ్యో ధన్వావిభ్యశ్చ వో నమో నమ ఆతన్వానేభ్యః ప్రతిదధానేభ్యశ్చ వో నమో నమ ఆయచ్ఛద్భ్యో విసృజద్భ్యశ్చ వో నమో నమోఽస్యద్భ్యో విధ్యద్భ్యశ్చ వో నమో నమ ఆసీనేభ్యః శయానేభ్యశ్చ వో నమో

నమః స్వపద్భ్యో జాగ్రద్భ్యశ్చ వో నమో నమస్తిష్ఠద్భ్యో ధావద్భ్యశ్చ వో నమో నమః సభాభ్యః సభాపతిభ్యశ్చ వో నమో నమో అశ్వేభ్యోఽశ్వపతిభ్యశ్చ వో నమః ॥ 3 ॥

నమ ఆవ్యాధినీభ్యో వివిధ్యన్తీభ్యశ్చ వో నమో నమ ఉగణాభ్యస్తృగ్ంహతీభ్యశ్చ వో నమో నమో గృత్సేభ్యో గృత్సపతిభ్యశ్చ వో నమో నమో వ్రాతేభ్యో వ్రాతపతిభ్యశ్చ వో నమో నమో గణేభ్యో గణపతిభ్యశ్చ వో నమో నమో విరూపేభ్యో విశ్వరూపేభ్యశ్చ వో నమో నమో మహద్భ్యః క్షుల్లకేభ్యశ్చ వో నమో నమో రథిభ్యోఽరథేభ్యశ్చ వో నమో నమో రథేభ్యో రథపతిభ్యశ్చ వో నమో నమః సేనాభ్యః సేనానిభ్యశ్చ వో నమో నమః క్షత్తృభ్యః సంగ్రహీతృభ్యశ్చ వో నమో నమస్తక్షభ్యో రథకారేభ్యశ్చ వో నమో నమః కులాలేభ్యః కర్మారేభ్యశ్చ వో నమో నమః పుంజిష్టేభ్యో నిషాదేభ్యశ్చ వో నమో నమ ఇషుకృద్భ్యో ధన్వకృద్భ్యశ్చ వో నమో నమో మృగయుభ్యః శ్వనిభ్యశ్చ వో నమో నమః శ్వభ్యః శ్వపతిభ్యశ్చ వో నమః ॥ 4 ॥

నమో భవాయ చ రుద్రాయ చ నమః శర్వాయ చ పశుపతయే చ నమో నీలగ్రీవాయ చ శితికణ్ఠాయ చ నమః కపర్దినే చ వ్యుప్తకేశాయ చ నమః సహస్రాక్షాయ చ శతధన్వనే చ నమో గిరిశాయ చ శిపివిష్టాయ చ నమో మీఢుష్టమాయ చేషుమతే చ నమో హ్రస్వాయ చ వామనాయ చ నమో బృహతే

చ వర్షీయసే చ నమో వృద్ధాయ చ సంవృధ్వనే చ నమో అగ్రియాయ చ ప్రథమాయ చ నమ ఆశవే చాజిరాయ చ నమః శీఘ్రియాయ చ శీభ్యాయ చ నమ ఊర్మ్యాయ చావస్వన్యాయ చ నమః స్రోతస్యాయ చ ద్వీప్యాయ చ ॥ 5 ॥

నమో జ్యేష్ఠాయ చ కనిష్ఠాయ చ నమః పూర్వజాయ చాపరజాయ చ నమో మధ్యమాయ చాపగల్భాయ చ నమో జఘన్యాయ చ బుధ్నియాయ చ నమః సోభ్యాయ చ ప్రతిసర్యాయ చ నమో యామ్యాయ చ క్షేమ్యాయ చ నమ ఉర్వర్యాయ చ ఖల్యాయ చ నమః శ్లోక్యాయ చాఽవసాన్యాయ చ నమో వన్యాయ చ కక్ష్యాయ చ నమః శ్రవాయ చ ప్రతిశ్రవాయ చ నమ ఆశుషేణాయ చాశురథాయ చ నమః శూరాయ చావభిన్దతే చ నమో వర్మిణే చ వరూథినే చ నమో బిల్మినే చ కవచినే చ నమః శృతాయ చ శృతసేనాయ చ ॥ 6 ॥

నమో దుందుభ్యాయ చాహనన్యాయ చ నమో ధృష్ణవే చ ప్రమృశాయ చ నమో దూతాయ చ ప్రహితాయ చ నమో నిషంగిణే చేషుధిమతే చ నమస్తీక్ష్ణేషవే చాయుధినే చ నమః స్వాయుధాయ చ సుధన్వనే చ నమః స్రుత్యాయ చ పథ్యాయ చ నమః కాట్యాయ చ నీప్యాయ చ నమః సూద్యాయ చ సరస్యాయ చ నమో నాద్యాయ చ వైశంతాయ చ నమః కూప్యాయ చావట్యాయ చ నమో వర్ష్యాయ చావర్ష్యాయ చ నమో మేఘ్యాయ చ విద్యుత్యాయ చ నమ ఈధ్రియాయ

చాతప్యాయ చ నమో వాత్యాయ చ రేష్మియాయ చ నమో వాస్తవ్యాయ చ వాస్తుపాయ చ ॥ 7 ॥

నమః సోమాయ చ రుద్రాయ చ నమస్తామ్రాయ చారుణాయ చ నమః శంగాయ చ పశుపతయే చ నమ ఉగ్రాయ చ భీమాయ చ నమో అగ్రేవధాయ చ దూరేవధాయ చ నమో హన్త్రే చ హనీయసే చ నమో వృక్షేభ్యో హరికేశేభ్యో నమస్తారాయ నమశ్శంభవే చ మయోభవే చ నమః శంకరాయ చ మయస్కరాయ చ నమః శివాయ చ శివతరాయ చ నమస్తీర్థ్యాయ చ కూల్యాయ చ నమః పార్యాయ చావార్యాయ చ నమః ప్రతరణాయ చోత్తరణాయ చ నమ ఆతార్యాయ చాలాద్యాయ చ నమః శష్ప్యాయ చ ఫేన్యాయ చ నమః సికత్యాయ చ ప్రవాహ్యాయ చ ॥ 8 ॥

నమ ఇరిణ్యాయ చ ప్రపథ్యాయ చ నమః కిగ్ంశిలాయ చ క్షయణాయ చ నమః కపర్దినే చ పులస్తయే చ నమో గోష్ఠ్యాయ చ గృహ్యాయ చ నమస్తల్ప్యాయ చ గేహ్యాయ చ నమః కాట్యాయ చ గహ్వరేష్ఠాయ చ నమో హ్రదయ్యాయ చ నివేష్ప్యాయ చ నమః పాగ్ం సవ్యాయ చ రజస్యాయ చ నమః శుష్క్యాయ చ హరిత్యాయ చ నమో లోప్యాయ చోలప్యాయ చ నమ ఊర్వ్యాయ చ సూర్మ్యాయ చ నమః పర్ణ్యాయ చ పర్ణశద్యాయ చ నమోఽపగురమాణాయ చాభిఘ్నతే చ

నమ ఆఖ్ఖిదతే చ ప్రఖ్ఖిదతే చ నమో వః కిరికేభ్యో దేవానాగ్ం హృదయేభ్యో నమో విక్షీణకేభ్యో నమో విచిన్వత్కేభ్యో నమ ఆనిర్‌హతేభ్యో నమ ఆమీవత్కేభ్యః ॥ 9 ॥

ద్రాపే అన్ధసస్పతే దరిద్రన్నీలలోహిత। ఏషాం పురుషాణామేషాం పశూనాం మా భేర్మాఽరో మో ఏషాం కించనామమత్। యా తే రుద్ర శివా తనూః శివా విశ్వాహభేషజీ। శివా రుద్రస్య భేషజీ తయా నో మృడ జీవసే। ఇమాగ్ం రుద్రాయ తవసే కపర్దినే క్షయద్వీరాయ ప్రభరామహే మతిమ్। యథా నః శమసద్ద్విపదే చతుష్పదే విశ్వం పుష్టం గ్రామే అస్మిన్ననాతురమ్। మృడా నో రుద్రోత నో మయస్కృధి క్షయద్వీరాయ నమసా విధేమ తే। యచ్ఛం చ యోశ్చ మనురాయజే పితా తదశ్యామ తవ రుద్ర ప్రణీతౌ। మా నో మహాన్తముత మా నో అర్భకం మా న ఉక్షన్తముత మా న ఉక్షితమ్। మా నోఽవధీః పితరం మోత మాతరం ప్రియా మా నస్తనువో రుద్ర రీరిషః। మా నస్తోకే తనయే మా న ఆయుషి మా నో గోషు మా నో అశ్వేషు రీరిషః। వీరాన్మా నో రుద్ర భామితోఽవధీర్హవిష్మన్తో నమసా విధేమ తే। ఆరాత్తే గోఘ్న ఉత పూరుషఘ్నే క్షయద్వీరాయ సుమ్నమస్మే తే అస్తు। రక్షా చ నో అధి చ దేవ బ్రూహ్యధా చ నః శర్మ యచ్ఛ ద్విబర్హాః। స్తుహి శ్రుతం గర్తసదం యువానం మృగన్న

భీమముపహత్నుముగ్రమ్ । మృడా జరిత్రే రుద్ర స్తవానో అన్యన్తే అస్మన్నివపన్తు సేనాః । పరిణో రుద్రస్య హేతిర్వృణక్తు పరి త్వేషస్య దుర్మతి రఘాయోః । అవ స్థిరా మఘవద్భ్యస్తనుష్వ మీఢ్వస్తోకాయ తనయాయ మృడయ । మీఢుష్టమ శివతమ శివో నః సుమనా భవ । పరమే వృక్ష ఆయుధన్నిధాయ కృత్తిం వసాన ఆచర పినాకం బిభ్రదాగహి । వికిరిద విలోహిత నమస్తే అస్తు భగవః । యాస్తే సహస్రగ్ం హేతయోన్యమస్మన్నివపన్తు తాః । సహస్రాణి సహస్రధా బాహువోస్తవ హేతయః । తాసామీశానో భగవః పరాచీనా ముఖా కృధి ॥ 10 ॥

సహస్రాణి సహస్రశో యే రుద్రా అధి భూమ్యామ్ । తేషాగ్ం సహస్రయోజనేఽవధన్వాని తన్మసి । అస్మిన్మహత్యర్ణవేఽన్తరిక్షే భవా అధి । నీలగ్రీవాః శితికణ్ఠాః శర్వా అధః, క్షమాచరాః । నీలగ్రీవాః శితికణ్ఠా దివగ్ం రుద్రా ఉపశ్రితాః । యే వృక్షేషు సస్పింజరా నీలగ్రీవా విలోహితాః । యే భూతానామధిపతయో విశిఖాసః కపర్దినః । యే అన్నేషు వివిధ్యన్తి పాత్రేషు పిబతో జనాన్ । యే పథాం పథిరక్షయ ఏలబృదా యవ్యుధః । యే తీర్థాని ప్రచరన్తి సృకావన్తో నిషంగిణః । య ఏతావన్తశ్చ భూయాగ్ంసశ్చ దిశో రుద్రా వితస్థిరే । తేషాగ్ం సహస్రయోజనేఽవధన్వాని తన్మసి । నమో రుద్రేభ్యో యే

పృథివ్యాం యేఽన్తరిక్షే యే దివి యేషామన్నం వాతో వర్షమిషవస్తేభ్యో దశ ప్రాచీర్దశ దక్షిణా దశ ప్రతీచీర్దశోదీచీర్దశోర్ధ్వాస్తేభ్యో నమస్తే నో మృడయన్తు తే యం ద్విష్మో యశ్చ నో ద్వేష్టి తం వో జమ్భే దధామి ॥ 11 ॥

త్ర్యంబకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్ । ఉర్వారుకమివ బంధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మాఽమృతాత్ । యో రుద్రో అగ్నౌ యో అప్సు య ఓషధీషు యో రుద్రో విశ్వా భువనా వివేశ తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు । తము ష్టుహి యః స్విషుః సుధన్వా యో విశ్వస్య క్షయతి భేషజస్య । యక్ష్వామహే సౌమనసాయ రుద్రం నమోభిర్దేవమసురం దువస్య । అయం మే హస్తో భగవానయం మే భగవత్తరః । అయం మే విశ్వభేషజోఽయగ్ం శివాభిమర్శనః । యే తే సహస్రమయుతం పాశా మృత్యో మర్త్యాయ హన్తవే । తాన్యజ్ఞస్య మాయయా సర్వానవ యజామహే । మృత్యవే స్వాహా మృత్యవే స్వాహా । ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్మే పాహి ॥

ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి రుద్రో మా విశాన్తకః । తేనాన్నేనాప్యాయస్వ ॥ సదాశివోమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ చమకప్రశ్నః ॥

సంహితా పాఠః

ఓం అగ్నావిష్ణూ సజోషసేమావర్ధంతు వాం గిరః । ద్యుమ్నైర్వాజేభిరాగతమ్ ।
వాజశ్చ మే ప్రసవశ్చ మే ప్రయతిశ్చ మే ప్రసితిశ్చ మే ధీతిశ్చ మే క్రతుశ్చ మే స్వరశ్చ మే శ్లోకశ్చ మే శ్రావశ్చ మే శ్రుతిశ్చ మే జ్యోతిశ్చ మే సువశ్చ మే ప్రాణశ్చ మేఽపానశ్చ మే వ్యానశ్చ మేఽసుశ్చ మే చిత్తం చ మ ఆధీతం చ మే వాక్చ మే మనశ్చ మే చక్షుశ్చ మే శ్రోత్రం చ మే దక్షశ్చ మే బలం చ మ ఓజశ్చ మే సహశ్చ మ ఆయుశ్చ మే జరా చ మ ఆత్మా చ మే తనూశ్చ మే శర్మ చ మే వర్మ చ మేఽంగాని చ మేఽస్థాని చ మే పరూగ్ంషి చ మే శరీరాణి చ మే ॥ 1 ॥

జ్యైష్ఠ్యం చ మ ఆధిపత్యం చ మే మన్యుశ్చ మే భామశ్చ మేఽమశ్చ మేఽంభశ్చ మే జేమా చ మే మహిమా చ మే వరిమా చ మే ప్రథిమా చ మే వర్ష్మా చ మే ద్రాఘుయా చ మే వృద్ధం చ మే వృద్ధిశ్చ మే సత్యం చ మే శ్రద్ధా చ మే జగచ్చ మే ధనం చ మే వశశ్చ మే త్విషిశ్చ మే క్రీడా చ మే మోదశ్చ మే జాతం చ మే జనిష్యమాణం చ మే సూక్తం చ మే సుకృతం

చ మే విత్తం చ మే వేద్యం చ మే భూతం చ మే భవిష్యచ్చ మే సుగం చ మే సుపథం చ మ బుద్ధం చ మ బుద్ధిశ్చ మే క్లృప్తం చ మే క్లృప్తిశ్చ మే మతిశ్చ మే సుమతిశ్చ మే ॥ 2 ॥

శం చ మే మయశ్చ మే ప్రియం చ మేఽనుకామశ్చ మే కామశ్చ మే సౌమనసశ్చ మే భద్రం చ మే శ్రేయశ్చ మే వస్యశ్చ మే యశశ్చ మే భగశ్చ మే ద్రవిణం చ మే యన్తా చ మే ధర్తా చ మే క్షేమశ్చ మే ధృతిశ్చ మే విశ్వం చ మే మహశ్చ మే సంవిచ్చ మే జ్ఞాత్రం చ మే సూశ్చ మే ప్రసూశ్చ మే సీరం చ మే లయశ్చ మ ఋతం చ మేఽమృతం చ మేఽయక్ష్మం చ మేఽనామయచ్చ మే జీవాతుశ్చ మే దీర్ఘాయుత్వం చ మేఽనమిత్రం చ మేఽభయం చ మే సుగం చ మే శయనం చ మే సూషా చ మే సుదినం చ మే ॥ 3 ॥

ఊర్క్చ మే సూనృతా చ మే పయశ్చ మే రసశ్చ మే ఘృతం చ మే మధు చ మే సగ్ధిశ్చ మే సపీతిశ్చ మే కృషిశ్చ మే వృష్టిశ్చ మే జైత్రం చ మ ఔద్భిద్యం చ మే రయిశ్చ మే రాయశ్చ మే పుష్టం చ మే పుష్టిశ్చ మే విభు చ మే ప్రభు చ మే బహు చ మే భూయశ్చ మే పూర్ణం చ మే పూర్ణతరం చ మేఽక్షితిశ్చ మే కూయవాశ్చ మేఽన్నం చ మేఽక్షుచ్చ మే వ్రీహయశ్చ మే యవాశ్చ మే మాషాశ్చ మే తిలాశ్చ మే ముద్గాశ్చ మే ఖల్వాశ్చ మే గోధూమాశ్చ మే మసురాశ్చ మే ప్రియంగవశ్చ మేఽణవశ్చ మే శ్యామాకాశ్చ మే నీవారాశ్చ మే ॥ 4 ॥

అశ్మా చ మే మృత్తికా చ మే గిరయశ్చ మే పర్వతాశ్చ మే సికతాశ్చ మే వనస్పతయశ్చ మే హిరణ్యం చ మేఽయశ్చ మే సీసం చ మే త్రపుశ్చ మే శ్యామం చ మే లోహం చ మేఽగ్నిశ్చ మ ఆపశ్చ మే వీరుధశ్చ మ ఓషధయశ్చ మే కృష్టపచ్యం చ మేఽకృష్టపచ్యం చ మే గ్రామ్యాశ్చ మే పశవ ఆరణ్యాశ్చ యజ్ఞేన కల్పంతాం విత్తం చ మే విత్తిశ్చ మే భూతం చ మే భూతిశ్చ మే వసు చ మే వసతిశ్చ మే కర్మ చ మే శక్తిశ్చ మేఽర్థశ్చ మ ఏమశ్చ మ ఇతిశ్చ మే గతిశ్చ మే ॥ 5 ॥

అగ్నిశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే సోమశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే సవితా చ మ ఇంద్రశ్చ మే సరస్వతీ చ మ ఇంద్రశ్చ మే పూషా చ మ ఇంద్రశ్చ మే బృహస్పతిశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే మిత్రశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే వరుణశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే త్వష్టా చ మ ఇంద్రశ్చ మే ధాతా చ మ ఇంద్రశ్చ మే విష్ణుశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మేఽశ్వినౌ చ మ ఇంద్రశ్చ మే మరుతశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే విశ్వే చ మే దేవా ఇంద్రశ్చ మే పృథివీ చ మ ఇంద్రశ్చ మేఽంతరిక్షం చ మ ఇంద్రశ్చ మే ద్యౌశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే దిశశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే మూర్ధా చ మ ఇంద్రశ్చ మే ప్రజాపతిశ్చ మ ఇంద్రశ్చ మే ॥ 6 ॥

అగ్ంశుశ్చ మే రశ్మిశ్చ మేఽదాభ్యశ్చ మేఽధిపతిశ్చ మ ఉపాగ్ంశుశ్చ మేఽన్తర్యామశ్చ మ ఐంద్రవాయవశ్చ మే మైత్రావరుణశ్చ మ ఆశ్వినశ్చ

మే ప్రతిప్రస్థానశ్చ మే శుక్రశ్చ మే మంథీ చ మ ఆగ్రయణశ్చ మే వైశ్వదేవశ్చ మే ధ్రువశ్చ మే వైశ్వానరశ్చ మ ఋతుగ్రహాశ్చ మేఽతిగ్రాహ్యాశ్చ మ ఐంద్రాగ్నశ్చ మే వైశ్వదేవశ్చ మే మరుత్వతీయాశ్చ మే మాహేంద్రశ్చ మ ఆదిత్యశ్చ మే సావిత్రశ్చ మే సారస్వతశ్చ మే పౌష్ణశ్చ మే పాత్నీవతశ్చ మే హారియోజనశ్చ మే ॥ 7 ॥

ఇధ్మశ్చ మే బర్హిశ్చ మే వేదిశ్చ మే ధిష్ణియాశ్చ మే స్రుచశ్చ మే చమసాశ్చ మే గ్రావాణశ్చ మే స్వరవశ్చ మ ఉపరవాశ్చ మేఽధిషవణే చ మే ద్రోణకలశశ్చ మే వాయవ్యాని చ మే పూతభృచ్చ మ ఆధవనీయశ్చ మ ఆగ్నీధ్రం చ మే హవిర్ధానం చ మే గృహాశ్చ మే సదశ్చ మే పురోడాశాశ్చ మే పచతాశ్చ మేఽవభృథశ్చ మే స్వగాకారశ్చ మే ॥ 8 ॥

అగ్నిశ్చ మే ఘర్మశ్చ మేఽర్కశ్చ మే సూర్యశ్చ మే ప్రాణశ్చ మేఽశ్వమేధశ్చ మే పృథివీ చ మేఽదితిశ్చ మే దితిశ్చ మే ద్యౌశ్చ మే శక్వరీరంగులయో దిశశ్చ మే యజ్ఞేన కల్పంతామృక్చ మే సామ చ మే స్తోమశ్చ మే యజుశ్చ మే దీక్షా చ మే తపశ్చ మ ఋతుశ్చ మే వ్రతం చ మేఽహోరాత్రయోర్వృష్ట్యా బృహద్రథంతరే చ మే యజ్ఞేన కల్పేతామ్ ॥ 9 ॥

గర్భాశ్చ మే వత్సాశ్చ మే త్ర్యవిశ్చ మే త్ర్యవీచ మే దిత్యవాట్ చ మే దిత్యౌహీ చ మే పంచావిశ్చ మే పంచావీ చ మే త్రివత్సశ్చ మే త్రివత్సా చ మే తుర్యవాట్ చ మే తుర్యౌహీ చ మే పష్ఠవాట్ చ మే పష్ఠౌహీ చ మ ఉక్షా చ మే వశా

చ మ ఋషభశ్చ మే వేహచ్చ మేఽనడ్వాంచ మే ధేనుశ్చ మ ఆయుర్యజ్ఞేన కల్పతాం ప్రాణో యజ్ఞేన కల్పతామపానో యజ్ఞేన కల్పతాం వ్యానో యజ్ఞేన కల్పతాం చక్షుర్యజ్ఞేన కల్పతాగ్ శ్రోత్రం యజ్ఞేన కల్పతాం మనో యజ్ఞేన కల్పతాం వాగ్యజ్ఞేన కల్పతామాత్మా యజ్ఞేన కల్పతాం యజ్ఞో యజ్ఞేన కల్పతామ్ ॥ 10 ॥

ఏకా చ మే తిస్రశ్చ మే పంచ చ మే సప్త చ మే నవ చ మ ఏకాదశ చ మే త్రయోదశ చ మే పంచదశ చ మే సప్తదశ చ మే నవదశ చ మ ఏకవిగ్ంశతిశ్చ మే త్రయోవిగ్ంశతిశ్చ మే పంచవిగ్ంశతిశ్చ మే సప్తవిగ్ంశతిశ్చ మే నవవిగ్ంశతిశ్చ మ ఏకత్రిగ్ంశచ్చ మే త్రయస్త్రిగ్ంశచ్చ మే చతస్రశ్చ మేఽష్టౌ చ మే ద్వాదశ చ మే షోడశ చ మే విగ్ంశతిశ్చ మే చతుర్విగ్ంశతిశ్చ మేఽష్టావిగ్ంశతిశ్చ మే ద్వాత్రిగ్ంశచ్చ మే షట్త్రిగ్ంశచ్చ మే చత్వారిగ్ంశచ్చ మే చతుశ్చత్వారిగ్ంశచ్చ మేఽష్టాచత్వారిగ్ంశచ్చ మే వాజశ్చ ప్రసవశ్చాపిజశ్చ క్రతుశ్చ సువశ్చ మూర్ధా చ వ్యశ్నియశ్చాంత్యాయనశ్చాంత్యశ్చ భౌవనశ్చ భువనశ్చాధిపతిశ్చ ॥ 11 ॥

ఓం ఇడా దేవహూర్మనుర్యజ్ఞనీర్బృహస్పతిరుక్థామదాని శగ్ంసిషద్విశ్వే దేవాః సూక్తవాచః పృథివిమాతర్మా మా హిగ్ంసీర్మధు మనిష్యే మధు జనిష్యే మధు వక్ష్యామి మధు వదిష్యామి మధుమతీం దేవేభ్యో

వాచముద్యాసగ్ంశుశ్రూషేణ్యాం మనుష్యేభ్యస్తం మా దేవా అవంతు శోభాయై
పితరోఽనుమదంతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

నమామీశమీశాన నిర్వాణరూపం
విభుం వ్యాపకం బ్రహ్మవేదస్వరూపమ్ ।
అజం నిర్గుణం నిర్వికల్పం నిరీహం
చిదాకారమాకాశవాసం భజేఽహమ్ ॥

॥ అరుణప్రశ్నః ॥

తైత్తిరీయారణ్యకమ్

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః। భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః। స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః। వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః। స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః। స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః। భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః। స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః। వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః। స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు । ఆపమాపామపః సర్వాః । అస్మాదస్మాదితోఽముతః ॥ 1 ॥

అగ్నిర్వాయుశ్చ సూర్యశ్చ । సహ సంచస్కరర్ధియా । వాయ్వశ్వా రశ్మిపతయః। మరీచ్యాత్మానో అద్రుహః। దేవీర్భువనసూవరీః। పుత్రవత్వాయ

మే సుత । మహానామ్నీర్మహామానాః । మహసో మహసస్స్వః । దేవీః పర్జన్యసూవరీః । పుత్రవత్యాయ మే సుత ॥ 2 ॥

అపాశ్న్యుష్ణిమపా రక్షః । అపాశ్న్యుష్ణిమపారఘమ్ । అపాఘ్రామప చావర్తిమ్ । అపదేవీరితో హిత । వజ్రం దేవీరజీతాగ్ంశ్చ । భువనం దేవసూవరీః । ఆదిత్యానదితిం దేవీమ్ । యోనినోర్ధ్వముదీషత । శివానశ్శన్తమా భవన్తు । దివ్యా ఆప ఓషధయః । సుమృడీకా సరస్వతి । మా తే వ్యోమ సందృశి ॥ 3 ॥

స్మృతిః ప్రత్యక్షమైతిహ్యమ్ । అనుమానశ్చతుష్టయమ్ । ఏతైరాదిత్య-మణ్డలమ్ । సర్వైరేవ విధాస్యతే ॥ సూర్యో మరీచిమాదత్తే । సర్వస్మాద్భువనాదధి । తస్యాః పాకవిశేషేణ । స్మృతం కాలవిశేషణమ్ । నదీవ ప్రభవాత్కాచిత్ । అక్షయ్యాత్స్యన్దతే యథా ॥ 4 ॥

తాన్నద్యో౾భిసమాయన్తి । సోరుస్సతీ న నివర్తతే ఏవన్నానా-సముత్థానాః । కాలాస్సంవత్సరగ్ం శ్రితాః । అణుశశ్చ మహశశ్చ । సర్వే సమవయన్త్రితమ్ । సతైస్సర్వైస్సమావిష్టః । ఊరుస్సన్న నివర్తతే । అధిసంవత్సరం విద్యాత్ । తదేవ లక్షణే ॥ 5 ॥

అణుభిశ్చ మహద్భిశ్చ । సమారూఢః ప్రదృశ్యతే । సంవత్సరః ప్రత్యక్షేణ । నాధిసత్వః ప్రదృశ్యతే । పటరో విక్లిధః పింగః । ఏతద్వరుణలక్షణమ్ ।

యత్రైతదుపదృశ్యతే । సహస్రం తత్ర నీయతే । ఏకగ్ంహి శిరో నానా ముఖే ।
కృత్స్నం తదృతులక్షణమ్ ॥ 6 ॥

ఉభయతస్సప్తేన్ద్రియాణి । జల్పితం త్వేవ దిహ్యతే । శుక్లకృష్ణే సంవ-
త్సరస్య । దక్షిణవామయోః పార్శ్వయోః । తస్యైషా భవతి । శుక్రం తే అన్యద్యజతం
తే అన్యత్ । విషురూపే అహనీ ద్యౌరివాసి । విశ్వా హి మాయా అవసి
స్వధావః । భద్రా తే పూషన్నిహ రాతిరస్త్వితి । నాత్ర భువనమ్ । న పూషా ।
న పశవః । నాదిత్యస్సంవత్సర ఏవ ప్రత్యక్షేణ ప్రియతమం విద్యాత్ । ఏతద్వై
సంవత్సరస్య ప్రియతమగ్ం రూపమ్ । యోఽస్య మహానర్థ ఉత్పత్స్యమానో
భవతి । ఇదం పుణ్యం కురుష్వేతి । తమాహరణం దద్యాత్ ॥ 7 ॥

సాకంజానాగ్ం సప్తథమాహురేకజమ్ । షడుద్యమా ఋషయో దేవజా
ఇతి । తేషామిష్టాని విహితాని ధామశః । స్థాత్రే రేజన్తే వికృతాని రూపశః ।
కో ను మర్యా అమిథితః । సఖా సఖాయమబ్రవీత్ । జహాకో అస్మ దీషతే ।
యస్తిత్యాజ సఖివిదగ్ం సఖాయమ్ । న తస్య వాచ్యపి భాగో అస్తి । యదీగ్ం
శృణోత్యలకగ్ం శృణోతి ॥ 8 ॥

న హి ప్రవేద సుకృతస్య పన్థామితి । ఋతుర్ఋతునా నుద్యమానః ।
వినదాభిధావః । షష్టిశ్చ త్రిగ్ంశకా వల్గాః । శుక్లకృష్ణౌ చ షాష్టికౌ ।

సారాగవస్త్రైర్జదక్షః । వసన్తో వసుభిస్సహ సంవత్సరస్య సవితుః । ప్రైషకృత్ప్రథమః స్మృతః । అమూనాదయతేత్యన్యాన్ ॥ 9 ॥

అమూగ్శ్చ పరిరక్షతః । ఏతా వాచః ప్రయుజ్యన్తే । యత్రైతదుప–దృశ్యతే । ఏతదేవ విజానీయాత్ । ప్రమాణం కాలపర్యయే । విశేషణం తు వక్ష్యామః । ఋతూనాం తన్నిబోధత । శుక్లవాసా రుద్రగణః । గ్రీష్మేణాఽఽవర్తతే సహ । నిజహన్ పృథివీగ్ం సర్వామ్ ॥ 10 ॥

జ్యోతిషాఽప్రతిఖ్యేన సః । విశ్వరూపాణి వాసాగ్ంసి । ఆదిత్యానాం నిబోధత । సంవత్సరీణం కర్మఫలమ్ । వర్షాభిర్దదతాగ్ం సహ । అదుఃఖో దుఃఖచక్షురివ । తద్మాఽఽపీత ఇవ దృశ్యతే । శీతేనావ్యథయన్నివ । రురుదక్ష ఇవ దృశ్యతే । హ్లాదయతే జ్వలతశ్చైవ । శామ్యతశ్చాస్య చక్షుషీ । యా వై ప్రజా భ్రగ్ంశ్యన్తే । సంవత్సరాత్తా భ్రగ్ంశ్యన్తే । యాః ప్రతితిష్ఠన్తి । సంవత్సరే తాః ప్రతితిష్ఠన్తి । వర్షాభ్య ఇత్యర్థః ॥ 11 ॥

అక్షిదుఃఖోత్థితస్యైవ । విప్రసన్నే కనీనికే । ఆఙ్క్తేచాద్గణం నాస్తి । ఋభూణాం తన్నిబోధత । కనకాభాని వాసాగ్ంసి । అహతాని నిబోధత । అన్నమశ్నీత మృజ్మీత । అహం వో జీవనప్రదః । ఏతా వాచః ప్రయుజ్యన్తే । శరద్యత్రోపదృశ్యతే ॥ 12 ॥

అభిధూన్వన్తో౽భిఘ్నన్త ఇవ । వాతవన్తో మరుద్గణాః । అమతో జేతుమిషుముఖమివ । సన్నద్ధాస్సహ దదృశే హ । అపధ్వస్తైర్వస్తివర్ణైరివ । విశిఖాసః కపర్దినః । అక్రుద్ధస్య యోత్స్యమానస్య । క్రుద్ధస్యేవ లోహినీ । హేమతశ్చక్షుషీ విద్యాత్ । అక్ష్ణయోః క్షిపణోరివ ॥ 13 ॥

దుర్భిక్షం దేవలోకేషు । మనూనాముదకం గృహే । ఏతా వాచః ప్రవదన్తీః । వైద్యుతో యాన్తి శైశిరీః । తా అగ్నిః పవమానా అన్వైక్షత । ఇహ జీవికామపరిపశ్యన్ । తస్యైషా భవతి । ఇహేహవస్స్వతపసః । మరుతస్సూర్యత్వచః । శర్మ సప్రథా ఆవృణే ॥ 14 ॥

అతితామ్రాణి వాసాగ్ంసి । అష్టివజ్రిశతఘ్ని చ । విశ్వే దేవా విప్రహరన్తి । అగ్నిజిహ్వా అసశ్చత । నైవ దేవో న మర్త్యః । న రాజా వరుణో విభుః । నాగ్నిర్నేన్ద్రో న పవమానః । మాతృక్కచ్చన విద్యతే । దివ్యస్యైకా ధనురార్త్నిః । పృథివ్యామపరా శ్రితా ॥ 15 ॥

తస్యేన్ద్రో వమ్రిరూపేణ । ధనుర్జ్యామచ్ఛినథ్స్వయమ్ । తదిన్ద్రధనురిత్యజ్యమ్ । అభ్రవర్ణేషు చక్షతే । ఏతదేవ శంయోర్బార్హస్పత్యస్య । ఏతద్రుద్రస్య ధనుః । రుద్రస్య త్వేవ ధనురార్త్నిః । శిర ఉత్పిపేష । స ప్రవర్గ్యో౽భవత్ । తస్మాద్యస్సప్రవర్గ్యేణ యజ్ఞేన యజతే । రుద్రస్య స

శిరః ప్రతిదధాతి । నైనగ్ం రుద్ర ఆరుకో భవతి । య ఏవం వేద ॥ 16 ॥

అత్యూర్ధ్వాక్షోఽతిరశ్చాత్ । శిశిరః ప్రదృశ్యతే । నైవ రూపం న వాసాగ్ంసి । న చక్షుః ప్రతిదృశ్యతే । అన్యోన్యం తు న హిగ్గ్స్రాతః । సతస్తద్దేవలక్షణమ్ । లోహితోఽక్షి శారశీర్ష్ణిః । సూర్యస్యోదయనం ప్రతి । త్వం కరోషిన్యంజలికామ్ । త్వం కరోషి నిజానుకామ్ ॥ 17 ॥

నిజానుకామేన్యంజలికా । అమీ వాచముపాసతామితి । తస్మై సర్వ ఋతవో నమన్తే । మర్యాదాకరత్వాత్ప్రపురోధామ్ । బ్రాహ్మణ ఆప్నోతి । య ఏవం వేద । స ఖలు సంవత్సర ఏతైస్సేనానీభిస్సహ । ఇన్ద్రాయ సర్వాన్కామా-నభివహతి । స ద్రప్సః । తస్యైషా భవతి ॥ 18 ॥

అవద్రప్సో అగ్ంశుమతీమతిష్ఠత్ । ఇయానః కృష్ణో దశభిస్సహస్రైః । ఆవర్తమిన్ద్రః శచ్యా ధమన్తమ్ । ఉపస్నుహి తం నృమణామథద్రామితి । ఏతయైవేంద్రః సలావృక్యా సహ । అసురాన్ పరివృశ్చతి । పృథివ్యగ్ంశుమతీ । తామన్వవస్థితః సంవత్సరో దివం చ । నైవం విదుషాఽఽచార్యాన్తేవాసినౌ । అన్యోన్యస్మై ద్రుహ్యాతామ్ । యో ద్రుహ్యతి । భ్రశ్యతే స్వర్గాల్లోకాత్ । ఇత్యృతు-మణ్డలాని । సూర్యమణ్డలాన్యాఖ్యాయికాః । అత ఊర్ధ్వగ్ంసనిర్వచనాః ॥ 19 ॥

ఆరోగో భ్రాజః పటరః పతంగః । స్వర్ణరో జ్యోతిషీమాన్ విభాసః । తే అస్మై సర్వే దివమాతపన్తి । ఊర్జం దుహానా అనపస్ఫురన్త ఇతి ।

కశ్యపోఽష్టమః । స మహామేరుం న జహాతి । తస్యైషా భవతి । యత్తే శిల్పంకశ్యప రోచనావత్ । ఇన్ద్రియావత్పుష్కలం చిత్రభాను । యస్మిన్సూర్యా అర్పితాస్సప్త సాకమ్ ॥ 20 ॥

తస్మిన్ రాజానమధివిశ్రయేమమితి । తే అస్మై సర్వే కశ్యపా జ్జ్యోతిర్లభన్తే । తాన్సోమః కశ్యపాదధినిర్ధ్ధమతి । భ్రస్తాకర్మకృదివైవమ్ । ప్రాణో జీవానీన్ద్రియజీవాని । సప్త శీర్షణ్యాః ప్రాణాః । సూర్యా ఇత్యాచార్యాః । అపశ్యమహమేతాన్సప్త సూర్యానితి । పంచకర్ణో వాత్స్యాయనః । సప్తకర్ణశ్చ ప్లాక్షిః ॥ 21 ॥

ఆనుశ్రవిక ఏవ నౌ కశ్యప ఇతి । ఉభౌ వేదయితే । న హి శేకుమివ మహామేరుం గన్తుమ్ । అపశ్యమహమేతత్సూర్యమణ్డలం పరివర్తమానమ్ । గార్గ్యః ప్రాణత్రాతః । గచ్ఛన్త మహామేరుమ్ । ఏకం చాజహతమ్ । భ్రాజపటరపతంగా నిహనే । తిష్ఠన్నాతపన్తి । తస్మాదిహ తప్త్రితపాః ॥ 22 ॥

అముత్రేతరే । తస్మాదిహాతప్త్రితపాః । తేషామేషా భవతి । సప్త సూర్యా దివమనుప్రవిష్టాః । తానన్వేతి పథిభిర్దక్షిణావాన్ । తే అస్మై సర్వే ఘృతమాతపన్తి । ఊర్జం దుహానా అనపస్ఫురన్త ఇతి । సప్తర్త్విజస్సూర్యా ఇత్యాచార్యాః । తేషామేషా భవతి । సప్త దిశో నానాసూర్యాః ॥ 23 ॥

సప్త హోతార ఋత్విజః। దేవా ఆదిత్యా యే సప్త। తేభిస్సోమాభీరక్షణ ఇతి । తదప్యామ్నాయః । దిగ్భ్రాజ ఋతూన్ కరోతి । ఏతయైవావృతా సహస్రసూర్యతాయా ఇతి వైశంపాయనః। తస్యైషా భవతి। యద్ద్యావ ఇన్ద్ర తే శతగ్ంశతం భూమీః। ఉతస్యుః। నత్వా వజ్రిన్ సహస్రగ్ం సూర్యాః ॥24॥

అనునజాతమష్ట రోదసీ ఇతి। నానాలింగత్వాదృతూనాం నానాసూర్య-త్వమ్। అష్టౌ తు వ్యవసితా ఇతి। సూర్యమణ్డలాన్యష్టాత ఊర్ధ్వమ్। తేషామేషా భవతి। చిత్రం దేవానాముదగాదనీకమ్। చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః। ఆప్రా ద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షమ్। సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చేతి ॥ 25 ॥

క్వేదమభ్రన్నివిశతే। క్వాయగ్ం సంవత్సరో మిథః। క్వాహః క్వేయన్దేవ-రాత్రీ । క్వ మాసా ఋతవః శ్రితాః । అర్ధమాసా ముహూర్తాః । నిమేషాస్తుటిభిస్సహ। క్వేమా ఆపో నివిశన్తే। యదీతో యాన్తి సంప్రతి। కాలా అప్సునివిశన్తే। ఆపస్సూర్యే సమాహితాః ॥ 26 ॥

అభ్రాణ్యపః ప్రపద్యన్తే। విద్యుత్సూర్యే సమాహితా। అనవర్ణే ఇమే భూమీ। ఇయం చాஉసౌ చ రోదసీ। కిగ్గ్స్విదత్రాన్తరా భూతమ్। యేనేమే విధృతే ఉభే। విష్ణునా విధృతే భూమీ । ఇతి వత్సస్య వేదనా। ఇరావతీ ధేనుమతీ హి భూతమ్। సూయవసినీ మనుషే దశస్యే ॥ 27 ॥

వ్యష్టభ్నాద్రోదసీ విష్ణవేతే । దాధర్థ పృథివీమభితో మయూఖైః । కిన్తద్విష్ణోర్బలమాహుః । కా దీప్తిః కిం పరాయణమ్ । ఏకో యద్ధారయద్దేవః । రేజతీ రోదసీ ఉభే । వాతాద్విష్ణోర్బలమాహుః । అక్షరాద్దీప్తిరుచ్యతే । త్రిపదాద్ధారయద్దేవః । యద్విష్ణో-రేకముత్తమమ్ ॥ 28 ॥

అగ్నయో వాయవశ్చైవ । ఏతదస్య పరాయణమ్ । పృచ్ఛామి త్వా పరం మృత్యుమ్ । అవమం మధ్యమంచతుమ్ । లోకంచ పుణ్యపాపానామ్ । ఏతత్పృచ్ఛామి సంప్రతి । అముమాహుః పరం మృత్యుమ్ । పవమానం తు మధ్యమమ్ । అగ్నిరేవావమో మృత్యుః । చన్ద్రమాశ్చతురుచ్యతే ॥ 29 ॥

అనాభోగాః పరం మృత్యుమ్ । పాపాస్సంయన్తి సర్వదా । ఆభోగాస్త్వేవ సంయన్తి । యత్ర పుణ్యకృతో జనాః । తతో మధ్యమమాయన్తి । చతుమగ్నిం చ సంప్రతి । పృచ్ఛామి త్వా పాపకృతః । యత్ర యాతయతే యమః । త్వన్నస్తద్బ్రహ్మన్ ప్రబ్రూహి । యది వేత్థాఽసతో గృహాన్ ॥ 30 ॥

కశ్యపాదుదితాస్సూర్యాః । పాపాన్నిర్ఘ్నన్తి సర్వదా । రోదస్యోరన్తర్దే-శేషు । తత్ర న్యస్యన్తే వాసవైః । తేఽశరీరాః ప్రపద్యన్తే । యథాఽపుణ్యస్య కర్మణః । అపాణ్యపాదకేశాసః । తత్ర తేయోనిజా జనాః । మృత్వా పునర్మృత్యుమాపద్యన్తే । అద్యమానాస్స్వకర్మభిః ॥ 31 ॥

ఆశాతికాః క్రిమయ ఇవ । తతః పూయన్తే వాసవైః అపైతం మృత్యుం జయతి । య ఏవం వేద । స ఖల్వేవం విద్బ్రాహ్మణః । దీర్ఘశ్రుత్తమో భవతి । కశ్యపస్యాతిథిస్సిద్ధగమనస్సిద్ధాగమనః । తస్యైషా భవతి । ఆయస్మిన్థ్సప్త-వాసవాః । రోహన్తి పూర్వ్యా రుహః ॥ 32 ॥

ఋషిర్ హ దీర్ఘశ్రుత్తమః । ఇన్ద్రస్య ఘర్మో అతిథిరితి । కశ్యపః పశ్యకో భవతి । యత్సర్వం పరిపశ్యతీతి సౌక్ష్మ్యాత్ । అథాగ్నేరష్టపురుషస్య । తస్యైషా భవతి । అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్ । విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్। యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనః । భూయిష్ఠాన్తే నమ ఉక్తిం విధేమేతి ॥ 33 ॥

అగ్నిశ్చ జాతవేదాశ్చ । సహోజా అజిరాప్రభుః । వైశ్వానరో నర్యాపాశ్చ । పంక్తిరాధాశ్చ సప్తమః విసర్పేవాఽష్టమోఽగ్నీనామ్ । ఏతేఽష్టౌ వసవః, క్షితా ఇతి । యథర్త్వేవాగ్నేరర్చిర్వర్ణ - విశేషాః । నీలార్చిశ్చ పీతకార్చిశ్చేతి । అథ వాయో-రేకాదశపురుషస్యైకాదశస్త్రీకస్య । ప్రభ్రాజమానా వ్యవదాతాః ॥ 34 ॥

యాశ్చ వాసుకివైద్యుతాః । రజతాః పరుషాః శ్యామాః । కపిలా అతిలోహితాః । ఊర్ధ్వా అవపతన్తాశ్చ । వైద్యుత ఇత్యేకాదశ । నైనం వైద్యుతో హినస్తి । య ఏవం వేద । స హోవాచ వ్యాసః పారాశర్యః । విద్యుద్వధమేవాహం మృత్యుమైచ్ఛమితి । న త్వకామగ్ంహన్తి ॥ 35 ॥

య ఏవం వేద । అథ గన్ధర్వగణాః । స్వానభ్రాట్ । అంఘారి ర్బమ్భారిః । హస్తస్సుహస్తః । కృశానుర్విశ్వావసుః । మూర్ధన్వాన్థ్సూర్యవర్చాః । కృతిరిత్యేకాదశ గన్ధర్వగణాః । దేవాశ్చ మహాదేవాః । రశ్మయశ్చ దేవా గరగిరః ॥ 36 ॥

నైనం గరో హినస్తి । య ఏవం వేద । గౌరీ మిమాయ సలిలాని తక్షతీ । ఏకపదీ ద్విపదీ సా చతుష్పదీ । అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషీ । సహస్రాక్షరా పరమే వ్యోమన్నితి । వాచో విశేషణమ్ । అథ నిగదవ్యాఖ్యాతాః । తాననుక్రమిష్యామః । వరాహవస్స్వతపసః ॥ 37 ॥

విద్యున్మహసో ధూపయః । శ్వాపయో గృహమేధాశ్చేత్యేతే । యే చేమేఽశిమివిద్విషః । పర్జన్యాస్సప్త పృథివీమభివర్షన్తి । వృష్టిభిరితి । ఏతయైవ విభక్తివిపరీతాః । సప్తభిర్వా తైరుదీరితాః । అమూన్లోకానభి వర్షన్తి । తేషామేషా భవతి । సమానమేతదుదకమ్ ॥ 38 ॥

ఉచ్చైత్యవచాహభిః । భూమిం పర్జన్యా జిన్వన్తి । దివం జిన్వన్త్యగ్నయ ఇతి । యదక్షరం భూతకృతమ్ । విశ్వే దేవా ఉపాసతే । మహర్షిమస్య గోప్తారమ్ । జమదగ్నిమకుర్వత । జమదగ్నిరాప్యాయతే । ఛన్దోభిశ్చతు రుత్తరైః । రాజ్ఞస్సోమస్య తృప్తాసః ॥ 39 ॥

బ్రహ్మణా వీర్యావతా । శివా నః ప్రదిశో దిశః । తచ్ఛంయోరావృణీమహే । గాతుం యజ్ఞాయ । గాతుం యజ్ఞపతయే । దైవీస్స్వస్తిరస్తు నః । స్వస్తిర్మాను షేభ్యః । ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజమ్ । శన్నో అస్తు ద్విపదే । శం చతుష్పదే । సోమపా (3) అసోమపా (3) ఇతి నిగదవ్యాఖ్యాతాః ॥ 40 ॥

సహస్రవృదియం భూమిః । పరం వ్యోమ సహస్రవృత్ । అశ్వినా భుజ్యూ నాసత్యా । విశ్వస్య జగతస్పతీ । జాయా భూమిః పతిర్వ్యోమ । మిథునన్తా అతుర్యథుః । పుత్రో బృహస్పతీ రుద్రః । సరమా ఇతి స్త్రీపుమమ్ । శుక్రం వామన్యద్యజతం వామన్యత్ । విషురూపే అహనీ ద్యౌరివ స్థః ॥ 41 ॥

విశ్వా హి మాయా అవథః స్వధావన్తౌ । భద్రా వాం పూషణావిహ రాతిరస్తు । వాసాత్యా చిత్రౌ జగతో నిధానౌ । ద్యావాభూమీ చరథః సగ్ం సఖాయౌ । తావశ్వినా రాసభాశ్వా హవం మే । శుభస్పతీ ఆగతగ్ం సూర్యయా సహ । త్యుగ్రోహ భుజ్యుమశ్వినోదమేఘే । రయిన్న కశ్చిన్మమృవాం (2) అవాహాః । తమూహథుర్నౌభిరాత్మన్వతీభిః । అన్తరిక్షప్రుడ్భిరపోదకాభిః ॥42॥

తిస్రః, క్షపస్త్రిరహాతివ్రజద్భిః । నాసత్యా భుజ్యుమూహథుః పతంగైః । సముద్రస్య ధన్వన్నార్ద్రస్య పారే । త్రిభీరథైశ్శతపద్భిః షడశ్వైః । సవితారం వితన్వన్తమ్ । అనుబధ్నాతి శాంబరః । ఆపపూర్షంబరశ్చైవ ।

సవితారేపసోఽభవత్ । త్యగ్ం సుతృప్తం విదిత్వైవ । బహుసోమ గిరం వశీ ॥ 43 ॥

అన్వేతి తుగ్రో వక్రియాన్తమ్ । ఆయసూయాన్సోమతృప్సుషు । స సంగ్రామస్తమోద్యోఽత్యోతః । వాచో గాః పిపాతి తత్ । స తద్గోభిస్స్తవాఽ-త్యేత్యన్యే । రక్షసానన్వితాశ్చ యే । అన్వేతి పరివృత్యాఽస్తః । ఏవమేతౌస్థో అశ్వినా । తే ఏతే ద్యుఃపృథివ్యోః । అహరహర్గర్భన్దధాథే ॥ 44 ॥

తయోరేతౌ వత్సావహోరాత్రే । పృథివ్యా అహః । దివో రాత్రిః । తా అవిసృష్టౌ । దమ్పతీ ఏవ భవతః । తయోరేతౌ వత్సౌ । అగ్నిశ్చాదిత్యశ్చ । రాత్రేర్వత్సః । శ్వేత ఆదిత్యః । అహోఽగ్నిః ॥ 45 ॥

తామ్రో అరుణః । తా అవిసృష్టౌ । దమ్పతీ ఏవ భవతః । తయోరేతౌ వత్సౌ । వృత్రశ్చ వైద్యుతశ్చ । అగ్నేర్వృత్రః । వైద్యుత ఆదిత్యస్య । తా అవిసృష్టౌ । దమ్పతీ ఏవ భవతః । తయోరేతౌ వత్సౌ ॥ 46 ॥

ఉష్మా చ నీహారశ్చ । వృత్రస్యోష్మా । వైద్యుతస్య నీహారః । తౌ తావేవ ప్రతిపద్యేతే । సేయగ్ంరాత్రీ గర్భిణీ పుత్రేణ సంవసతి । తస్యా వా ఏతదుల్బణమ్ । యద్రాత్రౌ రశ్మయః । యథా గోర్గర్భిణ్యా ఉల్బణమ్ । ఏవమేతస్యా ఉల్బణమ్ । ప్రజయిష్ణుః ప్రజయా చ పశుభిశ్చ భవతి । య ఏవం

వేద । ఏతముద్యన్తమపియన్తం చేతి । ఆదిత్యః పుణ్యస్య వత్సః । అథ పవిత్రాంగిరసః ॥ 47 ॥

పవిత్రవన్తః పరివాజమాసతే । పితైషాం ప్రత్నో అభిరక్షతి వ్రతమ్ । మహస్సముద్రం వరుణస్తిరోదధే । ధీరా ఇచ్ఛేకుర్ధరుణేష్వారభమ్ । పవిత్రం తే వితతం బ్రహ్మణస్పతే । ప్రభుర్గాత్రాణి పర్యేషివిశ్వతః । అతప్తతనూర్న తదామో అశ్నుతే । శృతాస ఇద్వహన్తస్తత్సమాశత । బ్రహ్మ దేవనామ్ । అసతస్సద్యే తతక్షుః ॥ 48 ॥

ఋషయస్సప్తాత్రిశ్చ యత్ । సర్వేఽత్రయో అగస్త్యశ్చ । నక్షత్రైశ్శం-కృతోఽవసన్ । అథ సవితుః శ్యావాశ్వస్యాఽవర్తికామస్య । అమీ య ఋక్షా నిహితాస ఉచ్చా । నక్తం దదృశ్రే కుహచిద్దివేయుః । అదబ్ధాని వరుణస్య వ్రతాని । విచాకశచ్చన్ద్రమా నక్షత్రమేతి । తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ । భర్గో దేవస్య ధీమహి ॥ 49 ॥

ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । తత్సవితుర్వృణీమహే । వయన్దేవస్య భోజనమ్ । శ్రేష్ఠగ్ంసర్వధాతమమ్ । తురం భగస్య ధీమహి । అపాగూహత సవితా తృభీన్ । సర్వాన్దివో అన్ధసః । నక్తన్తాన్యభవన్దృశే । అస్థ్యస్థ్నా సంభవిష్యామః । నామ నామైవ నామ మే ॥ 50 ॥

నపుగ్ంసకం పుమాగ్స్త్ర్యస్మి । స్థావరోఽస్మ్యథ జంగమః । యజేఽయక్షి యష్టాహే చ । మయా భూతాన్యయక్షత । పశవో మమ భూతాని । అనూబన్ధ్యోఽస్మ్యహం విభుః । స్త్రియస్సతీః । తా ఉమే పుగ్ంస ఆహుః । పశ్యదక్షణ్వాన్నవిచేతదన్ధః । కవిర్యః పుత్రస్స ఇమా చికేత ॥ 51 ॥

యస్తా విజానాథ్సవితుః పితాసత్ । అన్ధో మణిమవిన్దత్ । తమనం-గులిరావయత్ । అగ్రీవః ప్రత్యముంచత్ । తమజిహ్వా అసశ్చత । ఊర్ధ్వమూలమవాక్ఛాఖమ్ । వృక్షం యో వేద సమ్ప్రతి । న స జాతు జనః । శ్రద్దధ్యాత్ । మృత్యుర్మా మారయాదితిః । హసితగ్ంరుదితంగీతమ్ ॥ 52 ॥

వీణాపణవలాసితమ్ । మృతఞ్జీవం చ యత్కించిత్ । అంగాని స్నేవ విద్ధి తత్ । అతృష్యగ్స్తృష్యధ్యాయత్ । అస్మాజ్జాతా మే మిథూ చరన్న్ । పుత్రో నిర్ఋత్యా వైదేహః । అచేతా యశ్చ చేతనః । స తం మణిమవిన్దత్ । సోఽనంగులిరావయత్ । సోఽగ్రీవః ప్రత్యముంచత్ ॥ 53 ॥

సోఽజిహ్వో అసశ్చత । నైతమృషిం విదిత్వా నగరం ప్రవిశేత్ । యది ప్రవిశేత్ । మిథౌ చరిత్వా ప్రవిశేత్ । తథ్సమ్భవస్య వ్రతమ్ । ఆతమగ్నే రథన్తిష్ఠ । ఏకాశ్వమేకయోజనమ్ । ఏకచక్రమేకధురమ్ । వాతధ్రాజిగతిం విభో । న రిష్యతి న వ్యథతే ॥ 54 ॥

నాస్యాక్షో యాతు సజ్జతి । యచ్ఛ్వేతాన్రోహితాగ్శ్చాగ్నేః । రథే యుక్త్వాఽధితిష్ఠతి । ఏకయా చ దశభిశ్చ స్వభూతే । ద్వాభ్యామిష్టయే విగ్ంశత్యా చ । తిసృభిశ్చ వహసే త్రిగ్ంశతా చ । నియుద్భిర్వాయవిహతా విముంచ్చ ॥ 55 ॥

ఆతనుష్వ ప్రతనుష్వ । ఉద్ధమాఽధమ సన్ధమ । ఆదిత్యే చన్ద్ర వర్ణానామ్ । గర్భమాధేహి యః పుమాన్ । ఇతస్సిక్తగ్ంసూర్యగతమ్ । చన్ద్రమసే రసంకృధి । వారాదంజనయాగ్రేఽగ్నిమ్ । య ఏకో రుద్ర ఉచ్యతే । అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి । స్మర్యతే న చ దృశ్యతే ॥ 56 ॥

ఏవమేతన్నిబోధత । ఆమన్ద్రైరిన్ద్ర హరిభిః । యాహి మయూరరోమభిః । మా త్వా కేచిన్నియేమురిన్న పాశినః । దధన్వేవ తా ఇహి । మా మన్ద్రైరిన్ద్ర హరిభిః । యామి మయూరరోమభిః । మా మా కేచిన్నియేమురిన్న పాశినః । నిధన్వేవ తాం (2) ఇమి । అణుభిశ్చ మహద్భిశ్చ ॥ 57 ॥

నిఘృష్వైరసమాయుతైః । కాలైర్హరిత్వమాపన్నైః । ఇన్ద్రాయాహి సహస్రయుక్ । అగ్నిర్విభ్రాష్టివసనః । వాయుశ్శ్వేతసికద్రుకః । సంవథ్సరో విషూవర్ణైః । నిత్యాస్తేఽనుచరాస్తవ । సుబ్రహ్మణ్యోగ్ం సుబ్రహ్మణ్యోగ్ం సుబ్రహ్మణ్యోమ్ । ఇన్ద్రాగచ్ఛ హరివ ఆగచ్ఛ మేధాతిథేః । మేష వృషణశ్వస్య మేనే ॥ 58 ॥

గౌరావస్కన్దిన్నహల్యాయై జార । కౌశికబ్రాహ్మణ గౌతమబ్రువాణ । అరుణాశ్వా ఇహాగతాః । వసవః పృథివిక్షితః । అష్టౌదిగ్వాససోఽగ్నయః । అగ్నిశ్చ జాతవేదాశ్చైత్యేతే । తామ్రాశ్వాస్తామ్రరథాః । తామ్రవర్ణాస్తథాఽసితాః । దణ్డహస్తాః ఖాదగ్దతః । ఇతో రుద్రాః పరాంగతాః ॥ 59 ॥

ఉక్తగ్గ్స్థానం ప్రమాణంచ పుర ఇత । బృహస్పతిశ్చ సవితా చ । విశ్వరూపైరిహాగతామ్ । రథేనోదకవర్త్మనా । అప్సుషా ఇతి తద్ద్వయోః । ఉక్తో వేషో వాసాగ్ంసి చ । కాలావయవానామితః ప్రతీజ్యా । వాసాత్యా ఇత్యశ్వినోః । కోఽన్తరిక్షే శబ్దంకరోతీతి । వాసిష్ఠో రౌహిణో మీమాగ్ంసాంచక్రే । తస్యైషా భవతి । వాశ్రేవ విద్యుదితి । బ్రహ్మణ ఉదరణమసి । బ్రహ్మణ ఉదీరణమసి । బ్రహ్మణ ఆస్తరణమసి । బ్రహ్మణ ఉపస్తరణమసి ॥ 60 ॥

[అపక్రామత గర్భిణ్యః]

అష్టయోనీమష్టపుత్రామ్ । అష్టపత్నీమిమాం మహీమ్ । అహం వేద న మే మృత్యుః । నచామృత్యురఘాహరత్ । అష్టయోన్యష్టపుత్రమ్ । అష్టపదిదమన్తరిక్షమ్ । అహం వేద న మే మృత్యుః । నచామృత్యురఘాహరత్ । అష్టయోనీమష్టపుత్రామ్ । అష్టపత్నీమమూన్దివమ్ ॥ 61 ॥

అహం వేద న మే మృత్యుః । నచామృత్యురఘాహరత్ । సుత్రామాణం మహీమూషు । అదితిర్ద్యౌరదితిరన్తరిక్షమ్ । అదితిర్మాతా స పితా స పుత్రః ।

విశ్వే దేవా అదితిః పంచజనాః । అదితిర్జాతమదితిర్జనిత్వమ్ । అష్టౌ పుత్రాసో అదితేః । యే జాతాస్తన్వః పరి । దేవాం (2) ఉపప్రైత్సప్తభిః ॥ 62 ॥

పరా మార్తాణ్డమాస్యత్ । సప్తభిః పుత్రైరదితిః । ఉపప్రైత్పూర్వ్యం యుగమ్ । ప్రజాయై మృత్యవే తత్ । పరా మార్తాణ్డమాభరదితి । తాననుక్రమిష్యామః । మిత్రశ్చ వరుణశ్చ । ధాతా చార్యమా చ । అగ్ంశశ్చ భగశ్చ । ఇన్ద్రశ్చ వివస్వాగ్‌శ్చేత్యేతే । హిరణ్య గర్భో హగ్ంసశ్శుచిషత్ । బ్రహ్మజజ్ఞానం తదిత్పదమితి గర్భః ప్రాజాపత్యః । అథ పురుషః సప్త పురుషః ॥ 63 ॥ [యథాస్థానం గర్భిణ్యః]

యోఽసౌ తపన్నుదేతి । స సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణానాదాయోదేతి । మా మే ప్రజయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణానాదాయోదగాః । అసౌ యోఽస్తమేతి । స సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణానాదాయాఽస్తమేతి। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణానాదాయాఽస్తంగాః । అసౌ య ఆపూర్యతి । స సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరాపూర్యతి ॥ 64 ॥

మా మే ప్రజయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణైరాపూరిష్ఠాః । అసౌ యోఽపక్షీయతి । స సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరపక్షీయతి । మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణైరపక్షేష్ఠాః । అమూని నక్షత్రాణి । సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరపప్రసర్పన్తి చోత్సర్పన్తి చ । మా మే

ప్రజాయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణైరపప్రసృపత మోత్సృపత ॥ 65 ॥

ఇమే మాసాశ్చార్ధమాసాశ్చ । సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరపప్రసర్పన్తి చోత్సర్పన్తి చ । మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణైరపప్రసృపత మోత్సృపత । ఇమ ఋతవః । సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరపప్రసర్పన్తి చోత్సర్పన్తి చ । మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణైరప ప్రసృపత మోత్సృపత । అయగ్ం సంవత్సరః । సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరపప్రసర్పతి చోత్సర్పతి చ ॥ 66 ॥

మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణైరపప్రసృప మోత్సృప । ఇదమహః । సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరపప్రసర్పతి చోత్సర్పతి చ । మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణైరపప్రసృప మోత్సృప । ఇయగ్ంరాత్రిః । సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరపప్రసర్పతి చోత్సర్పతి చ । మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్ । మా మమ ప్రాణైరపప్రసృప మోత్సృప । ఓం భూర్భువస్స్వః । ఏతద్వో మిథునం మా నో మిథునగ్ంరీఢ్వమ్ ॥ 67॥

అథాదిత్యస్యాష్టపురుషస్య । వసూనామాదిత్యానాగ్స్థానే స్వతేజసా భాని । రుద్రాణామాదిత్యానాగ్స్థానే స్వతేజసా భాని । ఆదిత్యానామాదిత్యా-

నాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । సతాగ్ంసత్యానామ్ । ఆదిత్యానాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । అభిధూన్వతామభిఘ్నతామ్ । వాతవతాం మరుతామ్ । ఆదిత్యానాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । ఋభూణామాదిత్యానాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । విశ్వేషాన్దేవానామ్ । ఆదిదాత్యానాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । సంవత్సరస్య సవితుః । ఆదిత్యస్య స్వతేజసా భాని । ఓం భూర్భువస్సువః । రశ్మయో వో మిథునం మా నో మిథునగ్ంరీఢ్వమ్ ॥ 68 ॥

ఆరోగస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । భ్రాజస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । పటరస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । పతంగస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । స్వర్ణరస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । జ్యోతిషీమతస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । విభాసస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । కశ్యపస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । ఓం భూర్భువస్సువః । ఆపో వో మిథునం మా నో మిథునగ్ంరీఢ్వమ్ ॥ 69 ॥

అథ వాయోరేకాదశపురుషస్యైకాదశస్త్రీకస్య । ప్రభ్రాజమానానాగ్ం- రుద్రాణాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । వ్యవదాతానాగ్ంరుద్రాణాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । వాసుకివైద్యుతానాగ్ంరుద్రాణాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । రజతానాగ్ం రుద్రాణాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । పరుషాణాగ్ంరుద్రాణాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । శ్యామానాగ్ంరుద్రాణాగ్‌స్థానే స్వతేజసా భాని । కపిలానాగ్ం

రుద్రాణాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । అతిలోహితానాగ్ంరుద్రాణాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । ఊర్ధ్వానాగ్ంరుద్రాణాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని ॥ 70 ॥

అవపతన్తానాగ్ంరుద్రాణాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । వైద్యుతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ంస్థానే స్వతేజసా భాని । ప్రభ్రాజమానీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । వ్యవదాతీనాగ్ంరుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । వాసుకివైద్యుతీనాగ్ంరుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । రజతానాగ్ం-రుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । పరుషాణాగ్ంరుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । శ్యామానాగ్ంరుద్రాణీనగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । కపిలా-నాగ్ంరుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । అతిలోహితీనాగ్ంరుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । ఊర్ధ్వానాగ్ంరుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । అవపతన్తీనాగ్ంరుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । వైద్యుతీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్‍స్థానే స్వతేజసా భాని । ఓం భూర్భువస్స్వః । రూపాణి వో మిథునం మా నో మిథునగ్ంరీఢ్వమ్ ॥ 71 ॥

అథాగ్నేరష్టపురుషస్య । అగ్నేఃపూర్వదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । జాతవేదస ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । సహోజసో దక్షిణదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । అజిరాప్రభవ ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని ।

వైశ్వానరస్యాఽపరదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । నర్యాపస ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । పంక్తిరాధస ఉదగ్దిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । విసర్పిణ ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని । ఓం భూర్భువస్స్వః । దిశో వో మిథునం మా నో మిథునగ్ంరీఢ్వమ్ ॥ 72 ॥

దక్షిణపూర్వస్యాన్దిశి విసర్పీ నరకః । తస్మాన్నః పరిపాహి । దక్షిణాపరస్యాం దిశ్యవిసర్పీ నరకః । తస్మాన్నః పరిపాహి । ఉత్తరపూర్వస్యాన్దిశి విషాదీ నరకః । తస్మాన్నః పరిపాహి । ఉత్తరాపరస్యాన్దిశ్యవిషాదీ నరకః । తస్మాన్నః పరిపాహి । ఆ యస్మిన్త్సప్త వాసవా ఇన్ద్రియాణి శతక్రతవిత్యేతే ॥ 73 ॥

ఇన్ద్రఘోషా వో వసుభిః పురస్తాదుపదధతామ్ । మనోజవసో వః పితృభిర్దక్షిణత ఉపదధతామ్ । ప్రచేతా వో రుద్రైః పశ్చాదుపదధతామ్ । విశ్వకర్మా వ ఆదిత్యైరుత్తరత ఉపదధతామ్ । త్వష్టా వో రూపైరుపరిష్టాదుపదధతామ్ । సంజ్ఞానం వః పశ్చాదితి । ఆదిత్యస్సర్వోఽగ్నిః పృథివ్యామ్ । వాయురన్తరిక్షే । సూర్యో దివి । చన్ద్రమా దిక్షు । నక్షత్రాణి స్వలోకే । ఏవా హ్యేవ । ఏవా హ్యగ్నే । ఏవా హి వాయో । ఏవా హీన్ద్ర । ఏవా హి పూషన్ । ఏవా హి దేవాః ॥ 74 ॥

ఆపమాపామపస్సర్వాః । అస్మాదస్మాదితోఽముతః । అగ్నిర్వాయుశ్చ సూర్యశ్చ । సహ సంచస్కరర్ద్ధియా । వాయ్వశ్వా రశ్మిపతయః । మరీచ్యాత్మానో

అద్రుహః । దేవీర్భువనసూవరీః । పుత్రవత్వాయ మే సుత । మహానామ్నీర్మహామానాః । మహసో మహసస్స్వః ॥ 75 ॥

దేవీః పర్జన్యసూవరీః । పుత్రవత్వాయ మే సుత । అపాఽశ్న్యుష్ణి మపారక్షః । అపాఽఽశ్న్యుష్ణిమపారఘమ్ । అపాఘ్రామపచాఽవర్తిమ్ । అపదేవీరితో హిత । వజ్రన్దేవీరజీతాగ్‍శ్చ । భువనన్దేవసూవరీః । ఆదిత్యా-నదితిన్దేవీమ్ । యోనినోర్ధ్వముదీషత ॥ 76 ॥

భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైః స్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు । కేతవో అరుణాసశ్చ । ఋషయో వాతరశనాః । ప్రతిష్ఠాగ్ంశతధా హి । సమాహితాసో సహస్రధాయసమ్ । శివా నశ్శన్తమా భవన్తు । దివ్యా ఆప ఓషధయః । సుమృడీకా సరస్వతి । మా తే వ్యోమ సన్దృశి ॥ 77 ॥

యోఽపాం పుష్పం వేద । పుష్పవాన్ ప్రజావాన్ పశుమాన్ భవతి । చన్ద్రమా వా అపాం పుష్పమ్ । పుష్పవాన్ ప్రజావాన్ పశుమాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । అగ్నిర్వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యోఽగ్నేరాయతనం వేద ॥ 78 ॥

ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వా అగ్నేరాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । వాయుర్వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యో వాయోరాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి ॥ 79 ॥

ఆపో వై వాయోరాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । అసౌ వై తపన్నపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యోఽముష్య తపత ఆయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వా అముష్య తపత ఆయతనమ్ ॥ 80 ॥

ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । చన్ద్రమా వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యశ్చన్ద్రమస ఆయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వై చన్ద్రమస ఆయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి ॥ 81 ॥

య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । నక్షత్రాణి వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యో నక్షత్రాణామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వై నక్షత్రాణా-మాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద ॥ 82 ॥

యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । పర్జన్యో వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యః పర్జన్యస్యాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వై పర్జన్యస్యాఽఽయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద ॥ 83 ॥

ఆయతనవాన్ భవతి । సంవత్సరో వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యస్సంవత్సరస్యాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వై సంవత్సరస్యాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽప్సు నావం ప్రతిష్ఠితాం వేద । ప్రత్యేవ తిష్ఠతి ॥ 84 ॥

ఇమే వై లోకా అప్సు ప్రతిష్ఠితాః । తదేషాఽభ్యనూక్తా । అపాగ్ంరసముదయగ్ంసన్న్ । సూర్యే శుక్రగ్ంసమాభృతమ్ । అపాగ్ంరసస్య యో రసః । తం వో గృహ్ణామ్యుత్తమమితి । ఇమే వై లోకా అపాగ్ంరసః । తేఽముష్మిన్నాదిత్యే సభాభృతాః । జానుదఘ్నీముత్తరవేదీంఖాత్వా । అపాం పూరయిత్వా గుల్ఫదఘ్నమ్ ॥ 85 ॥

పుష్కరపర్ణైః పుష్కరదణ్డైః పుష్కరైశ్చ సగ్గ్స్తీర్య । తస్మిన్విహాయసే । అగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ । బ్రహ్మవాదినో వదన్తి । కస్మాత్ప్రణీతేఽయమగ్నిశ్చీయతే । సాప్రణీతేఽయమప్సు హ్యయంచీయతే । అసౌ

భువనేష్యనాహితాగ్నిరేతాః । తమభిత ఏతా అబీష్టకా ఉపదధాతి । అగ్నిహోత్రే దర్శపూర్ణమాసయోః । పశుబన్ధే చాతుర్మాస్యేషు ॥ 86 ॥

అథో ఆహుః । సర్వేషు యజ్ఞక్రతుష్వితి । ఏతద్ధ స్మ వా ఆహుశ్శణ్డిలాః । కమగ్నించినుతే । సత్రియమగ్నించిన్వానః । సంవత్సరం ప్రత్యక్షేణ । కమగ్నించినుతే । సావిత్రమగ్నించిన్వానః । అముమాదిత్యం ప్రత్యక్షేణ । కమగ్నించినుతే ॥ 87 ॥

నాచికేతమగ్నించిన్వానః । ప్రాణాన్ప్రత్యక్షేణ । కమగ్నించినుతే । చాతుర్హోత్రియమగ్నించిన్వానః । బ్రహ్మ ప్రత్యక్షేణ । కమగ్నించినుతే । వైశ్వసృజమగ్నించిన్వానః । శరీరం ప్రత్యక్షేణ । కమగ్నించినుతే । ఉపానువాక్యమాశుమగ్నించిన్వానః ॥ 88 ॥

ఇమాన్ లోకాన్ప్రత్యక్షేణ । కమగ్నించినుతే । ఇమమారుణకేతుకమగ్నించిన్వాన ఇతి । య ఏవాసౌ । ఇతశ్చాఽముతశ్చాఽవ్యతీపాతీ । తమితి । యోఽగ్నేర్మిథూయా వేద । మిథునవాన్భవతి । ఆపో వా అగ్నేర్మిథూయాః। మిథునవాన్భవతి । య ఏవం వేద ॥ 89 ॥

ఆపో వా ఇదమాసన్త్సలిలమేవ । స ప్రజాపతిరేకః పుష్కరపర్ణే సమభవత్ । తస్యాన్తర్మనసి కామస్సమవర్తత । ఇదగ్ంసృజేయమితి । తస్మాద్యత్పురుషో

మనసభిగచ్ఛతి । తద్వాచా వదతి । తత్కర్మణా కరోతి । తదేషాఽభ్యనూక్తా । కామస్తదగ్రే సమవర్తతాధి । మనసో రేతః ప్రథమం యదాసీత్ ॥ 90 ॥

సతో బన్ధుమసతి నిరవిన్దన్న్ । హృది ప్రతీష్యా కవయో మనీషేతి । ఉపైనన్తదుపనమతి । యత్కామో భవతి । య ఏవం వేద । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా । శరీరమధూనుత । తస్య యన్మాగ్ంసమాసీత్ । తతోఽరుణాః కేతవో వాతరశనా ఋషయ ఉదతిష్ఠన్న్ ॥ 91 ॥

యే నఖాః । తే వైఖానసాః । యే వాలాః । తే వాలఖిల్యాః । యో రసః । సోఽపామ్ । అన్తరతః కూర్మం భూతగ్ంసర్పన్తమ్ । తమబ్రవీత్ । మమ వైత్వంమాగ్ంసా । సమభూత్ ॥ 92 ॥

నేత్యబ్రవీత్ । పూర్వమేవాహమిహాసమితి । తత్పురుషస్య పురుషత్వమ్ । స సహస్రశీర్షా పురుషః । సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ । భూత్వోదతిష్ఠత్ । తమబ్రవీత్ । త్వం వై పూర్వగ్ంసమభూః । త్వమిదం పూర్వః కురుష్వేతి । స ఇత ఆదాయాపః ॥ 93 ॥

అంజలినా పురస్తాదుపాదధాత్ । ఏవాహ్యేవేతి । తత ఆదిత్య ఉదతిష్ఠత్ । సా ప్రాచీ దిక్ । అథాఽరుణః కేతుర్దక్షిణత ఉపాదధాత్ । ఏవాహ్యగ్న ఇతి । తతో వా అగ్నిరుదతిష్ఠత్ । సా దక్షిణా దిక్ । అథారుణః కేతుః పశ్చాదుపాదధాత్ । ఏవాహి వాయో ఇతి ॥ 94 ॥

తతో వాయురుదతిష్ఠత్ । సా ప్రతీచీ దిక్ । అథారుణః కేతురుత్తరత ఉపాదధాత్ । ఏవాహీన్ద్రేతి । తతో వా ఇన్ద్ర ఉదతిష్ఠత్ । సోదీచీ దిక్ । అథారుణః కేతుర్మధ్య ఉపాదధాత్ । ఏవాహి పూషన్నితి । తతో వై పూషోదతిష్ఠత్ । సేయన్దిక్ ॥ 95 ॥

అథారుణః కేతురుపరిష్టాదుపాదధాత్ । ఏవాహి దేవా హతి । తతో దేవమనుష్యాః పితరః । గన్ధర్వాప్సరసశ్చోదతిష్ఠన్న్ । సోర్ధ్వా దిక్ । యా విప్రుషో విపరాపతన్న్ । తాభ్యోఽసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచాశ్చోదతిష్ఠన్న్ । తస్మాత్తే పరాభవన్న్ । విప్రుడ్భ్యో హి తే సమభవన్న్ । తదేషాభ్యనూక్తా ॥ 96 ॥

ఆపో హ యద్బృహతీర్గర్భమాయన్న్ । దక్షన్దధానా జనయన్తీస్స్వ-యంభుమ్ । తత ఇమేధ్యసృజ్యన్త సర్గాః । అద్భ్యో వా ఇదగ్ం సమభూత్ । తస్మాదిదగ్ంసర్వం బ్రహ్మ స్వయంభ్వితి । తస్మాదిదగ్ం సర్వగ్ం శిథిలమి-వాఽధ్రువమివాభవత్ । ప్రజాపతిర్వావ తత్ । ఆత్మనాత్మానం విధాయ । తదేవానుప్రావిశత్ । తదేషాభ్యనూక్తా ॥ 97 ॥

విధాయ లోకాన్ విధాయ భూతాని । విధాయ సర్వాః ప్రదిశో దిశశ్చ । ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్య । ఆత్మనాత్మానమభిసంవివేశేతి । సర్వమేవేదమాప్త్వా । సర్వమవరుధ్య । తదేవానుప్రవిశతి । య ఏవం వేద ॥ 98 ॥

చతుష్టయ్య ఆపో గృహ్ణాతి । చత్వారి వా అపాగ్ంరూపాణి । మేఘో విద్యుత్ । స్తనయిత్నుర్వృష్టిః । తాన్యేవావరున్ధే । ఆతపతి వర్ష్యా గృహ్ణాతి । తాః పురస్తాదుపదధాతి । ఏతా వై బ్రహ్మవర్చస్యా ఆపః । ముఖత ఏవ బ్రహ్మవర్చసమవరున్ధే । తస్మాన్ముఖతో బ్రహ్మవర్చసితరః ॥ 99 ॥

కూప్యా గృహ్ణాతి । తా దక్షిణత ఉపదధాతి । ఏతా వై తేజస్వినీరాపః । తేజ ఏ౨వాస్య దక్షిణతో దధాతి । తస్మాద్దక్షిణో౨ర్ధస్తేజస్వితరః । స్థావరా గృహ్ణాతి । తాః పశ్చాదుపదధాతి । ప్రతిష్ఠితా వై స్థావరాః । పశ్చాదేవ ప్రతితిష్ఠతి । వహన్తీర్గృహ్ణాతి ॥ 100 ॥

తా ఉత్తరత ఉపదధాతి । ఓజసా వా ఏతా వహన్తీరివోద్గతీరివ ఆకూజతీరివ ధావన్తీః । ఓజ ఏవాస్యోత్తరతో దధాతి । తస్మాదుత్తరో౨ర్ధ ఓజస్వితరః । సంభార్యా గృహ్ణాతి । తా మధ్య ఉపదధాతి । ఇయం వై సంభార్యాః । అస్యామేవ ప్రతితిష్ఠతి । పల్వల్యా గృహ్ణాతి । తా ఉపరిష్టాదుపాదధాతి ॥ 101 ॥

అసౌ వై పల్వల్యాః । అముష్యామేవ ప్రతితిష్ఠతి । దిక్షూపదధాతి । దిక్షు వా ఆపః । అన్నం వా ఆపః । అద్భ్యో వా అన్నంజాయతే । యదేవాద్భ్యో౨న్నంజాయతే । తదవరున్ధే । తం వా ఏతమరుణాః కేతవో వాతరశనా ఋషయో౨చిన్వన్ । తస్మాదారుణకేతుకః ॥ 102 ॥

తదేషాభ్యనూక్తా । కేతవో అరుణాసశ్చ । ఋషయో వాతరశనాః । ప్రతిష్ఠాగ్ం శతధాహి । సమాహితాసో సహస్రధాయసమితి । శతశశ్చైవ సహస్రశశ్చ ప్రతితిష్ఠతి । య ఏతమగ్నించినుతే య ఉచైనమేవం వేద ॥ 103 ॥

జానుదఘ్నీముత్తరవేదీంఖాత్వా । అపాం పూరయతి । అపాగ్ం సర్వత్వాయ । పుష్కరపర్ణగ్ంరుక్మం పురుషమిత్యుపదధాతి । తపో వై పుష్కరపర్ణమ్ । సత్యగ్ంరుక్మః । అమృతం పురుషః । ఏతావద్వా వాస్తి । యావదేతత్ । యావదేవాస్తి ॥ 104 ॥

తదవరున్ధే । కూర్మముపదధాతి । అపామేవ మేధమవరున్ధే । అథో స్వర్గస్య లోకస్య సమష్ట్యై । ఆపమాపామపస్సర్వాః । అస్మాదస్మాదితోఽముతః । అగ్నిర్వాయుశ్చ సూర్యశ్చ । సహసంచస్కరర్ధియా ఇతి । వాయ్వశ్వా రశ్మిపతయః । లోకం పృణచ్ఛిద్రం పృణ ॥ 105 ॥

యాస్తిస్రః పరమజాః । ఇన్ద్రఘోషా వో వసుభిరేవాహ్యేవేతి । పంచచితయ ఉపదధాతి । పాఙ్క్తోఽగ్నిః । యావానేవాగ్నిః । తంచినుతే । లోకంపృణయా ద్వితీయాముపదధాతి । పంచ పదా వై విరాట్ । తస్యా వా ఇయం పాదః । అన్తరిక్షం పాదః । ద్యౌః పాదః । దిశః పాదః । పరోరజాః పాదః । విరాజ్యేవ ప్రతితిష్ఠతి । య ఏతమగ్నించినుతే । య ఉచైనమేవం వేద ॥ 106 ॥

అగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ । తమభిత ఏతా అబీష్టకా ఉపదధాతి । అగ్నిహోత్రే దర్శపూర్ణమాసయోః । పశుబన్ధే చాతుర్మాస్యేషు । అథో ఆహుః । సర్వేషు యజ్ఞక్రతుష్వితి । అథ హస్మాహారుణస్స్వాయంభువః । సావిత్రః సర్వోఽగ్నిరిత్యననుషంగం మన్యామహే । నానా వా ఏతేషాం వీర్యాణి । కమగ్నించినుతే ॥ 107 ॥

సత్రియమగ్నించిన్వానః । కమగ్నించినుతే । సావిత్రమగ్నించిన్వానః । కమగ్నించినుతే । నాచికేతమగ్నించిన్వానః । కమగ్నించినుతే । చాతుర్హోత్రియ-మగ్నించిన్వానః । కమగ్నించినుతే । వైశ్వసృజమగ్నించిన్వానః । కమగ్నించినుతే ॥ 108 ॥

ఉపానువాక్యమాశుమగ్నించిన్వానః । కమగ్నించినుతే । ఇమమారుణకేతుకమగ్నించిన్వాన ఇతి । వృషా వా అగ్నిః । వృషాణౌ సగ్గ్స్ఫాలయేత్ । హన్యేతాస్య యజ్ఞః । తస్మాన్నానుషజ్యః । సోత్తరవేదిషు క్రతుషు చిన్వీత । ఉత్తరవేద్యాగ్‍హ్యగ్నిశ్చీయతే । ప్రజాకామశ్చిన్వీత ॥ 109 ॥

ప్రాజాపత్యో వా ఏషోఽగ్నిః । ప్రాజాపత్యాః ప్రజాః । ప్రజావాన్ భవతి । య ఏవం వేద । పశుకామశ్చిన్వీత । సంజ్ఞానం వా ఏతత్ పశూనామ్ । యదాపః పశూనామేవ సంజ్ఞానేఽగ్నించినుతే । పశుమాన్ భవతి । య ఏవం వేద ॥ 110 ॥

వృష్టికామశ్చిన్వీత । ఆపో వై వృష్టిః । పర్జన్యో వర్షుకో భవతి । య ఏవం వేద । ఆమయావీ చిన్వీత । ఆపో వై భేషజమ్ । భేషజమేవాస్మై కరోతి । సర్వమాయురేతి । అభిచరగ్గ్శ్చిన్వీత । వజ్రో వా ఆపః ॥ 111 ॥

వజ్రమేవ భ్రాతృవ్యేభ్యః ప్రహరతి । స్తృణుత ఏనమ్ । తేజస్కామో యశస్కామః । బ్రహ్మవర్చసకామస్స్వర్గకామశ్చిన్వీత । ఏతావద్వా వాస్తి । యావదేతత్ । యావదేవాస్తి । తదవరున్ధే । తస్యైతద్వ్రతమ్ । వర్షతి న ధావేత్ ॥ 112 ॥

అమృతం వా ఆపః । అమృతస్యానన్తరిత్యై । నాప్సు మూత్రపురీషం-కుర్యాత్ । న నిష్ఠీవేత్ । న వివసనస్స్నాయాత్ । గుహ్యో వా ఏషోఽగ్నిః । ఏతస్యాగ్నేరనతిదాహాయ । న పుష్కరపర్ణాని హిరణ్యంవాఽధితిష్ఠేత్ । ఏతస్యాగ్నేరనభ్యారోహాయ । న కూర్మస్యాశ్నీయాత్ । నోదకస్యాఘాతు-కాన్యేనమోదకాని భవన్తి । అఘాతుకా ఆపః । య ఏతమగ్నించినుతే । య ఉచ్చైనమేవం వేద ॥ 113 ॥

ఇమానుకం భువనా సీషధేమ । ఇన్ద్రశ్చ విశ్వే చ దేవాః । యజ్ఞంచ నస్తన్వంచ ప్రజాంచ । ఆదిత్యైరిన్ద్రస్సహ సీషధాతు । ఆదిత్యైరిన్ద్రస్సగణో మరుద్భిః । అస్మాకం భూత్వవితా తనూనామ్ । ఆప్లవస్వప్రప్లవస్వ ।

ఆణ్డీభవజ మా ముహుః । సుఖాదీన్దుఃఖనిధనామ్ । ప్రతిముంచస్వ స్వాం పురమ్ ॥ 114 ॥

మరీచయస్స్వాయంభువాః । యే శరీరాణ్యకల్పయన్ । తే తే దేహంకల్పయన్తు । మా చ తే ఖ్యాస్మ తీరిషత్ । ఉత్తిష్ఠత మా స్వప్త । అగ్నిమిచ్ఛధ్వం భారతాః । రాజ్ఞస్సోమస్య తృప్తాసః । సూర్యేణ సయుజోషసః । యువా సువాసాః । అష్టాచక్రా నవద్వారా ॥ 115 ॥

దేవానాం పూరయోధ్యా । తస్యాగ్ంహిరణ్మయః కోశః । స్వర్గో లోకో జ్యోతిషాఽఽవృతః । యో వై తాం బ్రహ్మణో వేద । అమృతేనాఽఽవృతాం పురీమ్ । తస్మై బ్రహ్మ చ బ్రహ్మా చ । ఆయుః కీర్తిం ప్రజాన్దదుః । విభ్రాజమానాగ్ంహరిణీమ్ । యశసా సంపరీవృతామ్ । పురగ్ంహిరణ్మయీం బ్రహ్మా ॥ 116 ॥

వివేశాఽపరాజితా । పరాంగేత్యజ్యామయీ । పరాంగేత్యనాశకీ । ఇహచాముత్రచాన్వేతి । విద్వాన్దేవాసురానుభయాన్ । యత్కుమారీ మన్ద్రయతే । యద్యోషిద్యత్పతివ్రతా । అరిష్టం యత్కించ క్రియతే । అగ్నిస్తదనువేధతి । అశృతాసశ్శృతాసశ్చ ॥ 117 ॥

యజ్వానో యేఽప్యయజ్వనః। స్వర్యన్తో నాపేక్షన్తే। ఇన్ద్రమగ్నించ యే విదుః। సికతా ఇవ సంయన్తి। రశ్మిభిస్సముదీరితాః। అస్మాల్లోకాదముష్మాచ్చ। ఋషిభిరదాత్పృశ్నిభిః। అపేత వీత వి చ సర్పతాతః యేఽత్రస్థ పురాణా యే చ నూతనాః। అహోభిరద్భిరక్తుభిర్వ్యక్తమ్॥ 118॥

యమో దదాత్వవసానమస్మై। నృ మృణన్తు నృపాత్వర్యః। అకృష్టా యే చ కృష్టజాః। కుమారీషు కనీనీషు। జారిణీషు చ యే హితాః। రేతఃపీతా ఆణ్డపీతాః। అఙ్గారేషు చ యే హుతాః। ఉభయాన్ పుత్రాపౌత్రకాన్। యువేఽహం యమరాజగాన్। శతమిన్ను శరదః॥ 119॥

అదో యద్బ్రహ్మ విలబమ్। పితృణాఞ్చ యమస్య చ। వరుణస్యాశ్వినోరగ్నేః। మరుతాఞ్చ విహాయసామ్। కామప్రయవణం మే అస్తు। స హ్యేవాస్మి సనాతనః। ఇతి నాకో బ్రహ్మిశ్రవో రాయో ధనమ్। పుత్రానాపో దేవీరిహాఽఽహిత॥ 120॥

విశీర్ష్ణీంగృధ్రశీర్ష్ణీంచ। అపేతో నిర్‌ఋతిగ్ంహథః। పరిబాధగ్ం శ్వేతకుక్షమ్। నిజఙ్ఘగ్ంశబలోదరమ్। స తాన్ వాచ్యాయయా సహ। అగ్నే నాశయ సన్దృశః। ఈర్ష్యాసూయే బుభుక్షామ్। మన్యుం కృత్యాం చ దీధిరే। రథేన కిగ్ంశుకావతా। అగ్నే నాశయ సన్దృశః॥ 121॥

పర్జన్యాయ ప్రగాయత । దివస్పు త్రాయ మీఢుషే । స నో యవసమిచ్ఛతు । ఇదం వచః పర్జన్యాయ స్వరాజే । హృదో అస్త్వన్తరన్తద్యుయోత । మయోభూర్వాతో విశ్వకృష్టయస్సన్త్వస్మే । సుపిప్పలా ఓషధీర్దేవగోపాః । యో గర్భమోషధీనామ్ । గవాఙ్కృణోత్యర్వతామ్ । పర్జన్యః పురుషీణామ్ ॥ 122 ॥

పునర్మామైత్త్విన్ద్రియమ్ । పునరాయుః పునర్భగః । పునర్బ్రాహ్మణమైతు మా । పునర్ద్రవిణమైతు మా । యన్మేఽద్య రేతః పృథివీమస్కాన్ । యదోషధీరప్యసరద్యదాపః । ఇదన్తత్పునరాదదే । దీర్ఘాయుత్త్వాయ వర్చసే । యన్మే రేతః ప్రసిచ్యతే । యన్మ ఆజాయతే పునః । తేన మామమృతం కురు । తేన సుప్రజసంకురు ॥ 123 ॥

అద్భ్యస్తిరోధాఽజాయత । తవ వైశ్రవణస్సదా । తిరోధేహి సపత్నాన్నః । యే అపోఽశ్నన్తి కేచన । త్వాష్ట్రీం మాయాం వైశ్రవణః । రథగ్ంసహస్రవన్ధురమ్ । పురుశ్చక్రగ్ంసహస్రాశ్వమ్ । ఆస్థాయాయాహి నో బలిమ్ । యస్మై భూతాని బలిమావహన్తి । ధనఙ్గావో హస్తిహిరణ్యమశ్వాన్ ॥ 124 ॥

అసామ సుమతౌ యజ్ఞియస్య । శ్రియం బిభ్రతోఽన్నముఖీం విరాజమ్ । సుదర్శనే చ క్రౌంచే చ । మైనాగే చ మహాగిరౌ । శతద్వాట్టారగ–

మన్తా । సగ్ంహార్యన్నగరం తవ । ఇతి మన్త్రాః । కల్పోఽత ఊర్ధ్వమ్ । యది బలిగ్ం హరేత్ । హిరణ్యనాభయే వితుదయే కౌబేరాయాయం బలిః ॥ 125॥

సర్వభూతధిపతయే నమ ఇతి । అథ బలిగ్ంహృత్వోపతిష్ఠేత । క్షత్రం క్షత్రం వైశ్రవణః । బ్రాహ్మణా వయగ్గ్స్మః । నమస్తే అస్తు మా మా హిగ్ంసీః । అస్మాత్ప్రవిశ్యాన్నమద్ధీతి । అథ తమగ్నిమాదధీత । యస్మిన్నేతత్కర్మ ప్రయుంజీత । తిరోధా భూః । తిరోధా భువః ॥ 126 ॥

తిరోధాస్స్వః । తిరోధా భూర్భువస్స్వః । సర్వేషాం లోకానామాధిపత్యే సీదేతి । అథ తమగ్నిమిన్ధీత । యస్మిన్నేతత్కర్మ ప్రయుంజీత । తిరోధా భూస్స్వాహా । తిరోధా భువస్స్వాహా । తిరోధాస్స్వస్స్వాహా । తిరోధా భూర్భువస్స్వస్స్వాహా । యస్మిన్నస్య కాలే సర్వా ఆహుతీర్ హుతా భవేయుః ॥ 127 ॥

అపి బ్రాహ్మణముఖీనాః । తస్మిన్నహ్నః కాలే ప్రయుంజీత । పరస్సుప్త-జనాద్వేపి । మాస్మ ప్రమాద్యన్తమాధ్యాపయేత్ । సర్వార్థాస్సిద్ధ్యన్తే । య ఏవం వేద । క్షుధ్యన్నిదమజానతామ్ । సర్వార్థా న సిద్ధ్యన్తే । యస్తే విఘాతుకో భ్రాతా । మమాన్తర్హృదయే శ్రితః ॥ 128 ॥

తస్మా ఇమమగ్రపిణ్డంజుహోమి । స మేఽర్థాన్మా వివధీత్ । మయి స్వాహా । రాజాధిరాజాయ ప్రసహ్యసాహినే । నమో వయం వైశ్రవణాయ

కుర్మహే । స మే కామాన్కామకామాయ మహ్యమ్ । కామేశ్వరో వైశ్రవణో దదాతు । కుబేరాయ వైశ్రవణాయ । మహారాజాయ నమః । కేతవో అరుణాసశ్చ । ఋషయో వాతరశనాః । ప్రతిష్ఠాగ్ంశతధా హి । సమాహితాసో సహస్రధాయసమ్ । శివానశ్శన్తమా భవన్తు । దివ్యా ఆప ఓషధయః । సుమృడీకా సరస్వతి । మా తే వ్యోమ సన్దృశి ॥ 129 ॥

సంవత్సరమేతద్వ్రతం చరేత్ । ద్వౌ వా మాసౌ । నియమస్సమాసేన । తస్మిన్నియమవిశేషాః । త్రిషవణముదకోపస్పర్శీ । చతుర్థకాలపానభక్తస్స్యాత్ । అహరహర్వా భైక్షమశ్నీయాత్ । ఔదుంబరీభిస్సమిద్భిరగ్నిం పరిచరేత్ । పునర్మామైత్విన్ద్రియమిత్యేతేనాఽనువాకేన । ఉద్ధృతపరిపూతాభిరద్భిః కార్యం కుర్వీత ॥ 130 ॥

అసఞ్చయవాన్ । అగ్నయే వాయవే సూర్యాయ । బ్రహ్మణే ప్రజాపతయే । చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్యః । ఋతుభ్యస్సంవత్సరాయ । వరుణాయారుణాయేతి వ్రతహోమాః । ప్రవర్గ్యవదాదేశః । అరుణాః కాణ్డఋషయః । అరణ్యేఽధీయీరన్ । భద్రంకర్ణేభిరితి ద్వే జపిత్వా ॥ 131 ॥

మహానామ్నీభిరుదకగ్ం సగ్గ్స్పర్శ్య । తమాచార్యో దద్యాత్ । శివానశ్శన్తమేత్యోషధీరాలభతే । సుమృడీకేతి భూమిమ్ । ఏవమపవర్గే ।

ధేనుర్దక్షిణా । కగ్ంసం వాసశ్చ క్షౌమమ్ । అన్యద్వా శుక్లమ్ । యథాశక్తి వా । ఏవగ్గ్స్వాధ్యాయధర్మేణ । అరణ్యేఽధీయీత । తపస్వీ పుణ్యో భవతి తపస్వీ పుణ్యో భవతి ॥ 132 ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥ 133 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ పురుషసూక్తమ్ ॥

తైత్తిరీయారణ్యకమ్ – తృతీయః ప్రశ్నః

ఓం తచ్ఛం యోరావృణీమహే । గాతుం యజ్ఞాయ । గాతుం యజ్ఞపతయే । దైవీ స్వస్తిరస్తు నః । స్వస్తిర్మానుషేభ్యః । ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజమ్ । శం నో అస్తు ద్విపదే । శం చతుష్పదే ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం సహస్రశీర్షా పురుషః । సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ । స భూమిం విశ్వతో వృత్వా । అత్యతిష్ఠద్దశాంగులమ్ । పురుష ఏవేదగ్ం సర్వమ్ । యద్భూతం యచ్చ భవ్యమ్ । ఉతామృతత్వస్యేశానః । యదన్నేనాతిరోహతి । ఏతావానస్య మహిమా । అతో జ్యాయాగ్శ్చ పూరుషః ॥ 1 ॥

పాదోఽస్య విశ్వా భూతాని । త్రిపాదస్యామృతం దివి । త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురుషః । పాదోఽస్యేహాఽఽభవాత్పునః । తతో విష్వంవ్యక్రామత్ । సాశనానశనే అభి । తస్మాద్విరాడజాయత । విరాజో అధి పూరుషః । స జాతో అత్యరిచ్యత । పశ్చాద్భూమిమథో పురః ॥ 2 ॥

యత్పురుషేణ హవిషా। దేవా యజ్ఞమతన్వత। వసంతో అస్యాసీదాజ్యమ్। గ్రీష్మ ఇధ్మశ్శరద్ధవిః । సప్తాస్యాసన్పరిధయః । త్రిః సప్త సమిధః కృతాః । దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానాః। అబధ్నన్పురుషం పశుమ్। తం యజ్ఞం బర్హిషి ప్రౌక్షన్। పురుషం జాతమగ్రతః ॥ 3 ॥

తేన దేవా అయజంత। సాధ్యా ఋషయశ్చ యే। తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వ-హుతః। సంభృతం పృషదాజ్యమ్। పశూగ్‌స్తాగ్‌శ్చక్రే వాయవ్యాన్। ఆరణ్యాన్గ్రామ్యాశ్చ యే। తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః। ఋచః సామాని జజ్ఞిరే। ఛందాగ్ంసి జజ్ఞిరే తస్మాత్। యజుస్తస్మాదజాయత ॥ 4 ॥

తస్మాదశ్వా అజాయంత । యే కే చోభయాదతః । గావో హ జజ్ఞిరే తస్మాత్ । తస్మాజ్జాతా అజావయః। యత్పురుషం వ్యదధుః। కతిధా వ్యక-ల్పయన్। ముఖం కిమస్య కౌ బాహూ। కావూరూ పాదావుచ్యేతే। బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీత్। బాహూ రాజన్యః కృతః ॥ 5 ॥

ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః। పద్భ్యాగ్ం శూద్రో అజాయత। చంద్రమా మనసో జాతః । చక్షోః సూర్యో అజాయత । ముఖాదింద్రశ్చాగ్నిశ్చ । ప్రాణాద్వాయురజాయత। నాభ్యా ఆసీదంతరిక్షమ్। శీర్ష్ణో ద్యౌః సమవర్తత। పద్భ్యాం భూమిర్దిశః శ్రోత్రాత్। తథా లోకాగ్ం అకల్పయన్ ॥ 6 ॥

వేదాహమేతం పురుషం మహాంతమ్। ఆదిత్యవర్ణం తమసస్తుపారే । సర్వాణి రూపాణి విచిత్య ధీరః । నామాని కృత్వాఽభివదన్ యదాస్తే। ధాతా పురస్తాద్యముదాజహార। శక్రః ప్రవిద్వాన్ప్రదిశశ్చతస్రః। తమేవం విద్వానమృత ఇహ భవతి। నాన్యః పంథా అయనాయ విద్యతే। యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవాః। తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్। తే హ నాకం మహిమానః సచంతే। యత్ర పూర్వే సాధ్యాః సంతి దేవాః ॥ 7 ॥

అద్భ్యః సంభూతః పృథివ్యై రసాచ్చ। విశ్వకర్మణః సమవర్తతాధి। తస్య త్వష్టా విదధద్రూపమేతి । తత్పురుషస్య విశ్వమాజానమగ్రే । వేదాహమేతం పురుషం మహాంతమ్। ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్। తమేవం విద్వానమృత ఇహ భవతి । నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ । ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అంతః। అజాయమానో బహుధా విజాయతే ॥ 8 ॥

తస్య ధీరాః పరిజానంతి యోనిమ్। మరీచీనాం పదమిచ్ఛంతి వేధసః। యో దేవేభ్య ఆతపతి । యో దేవానాం పురోహితః। పూర్వో యో దేవేభ్యో జాతః । నమో రుచాయ బ్రాహ్మయే । రుచం బ్రాహ్మం జనయంతః । దేవా అగ్రే తదబ్రువన్। యస్త్వైవం బ్రాహ్మణో విద్యాత్। తస్య దేవా అసన్ వశే ॥ 9 ॥

హ్రీశ్చ తే లక్ష్మీశ్చ పత్న్యౌ । అహోరాత్రే పార్శ్వే । నక్షత్రాణి రూపమ్ । అశ్వినౌ వ్యాత్తమ్ । ఇష్టం మనిషాణ । అముం మనిషాణ । సర్వం మనిషాణ ॥ 10 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ నారాయణసూక్తమ్ ॥

తైత్తిరీయారణ్యకమ్ - 4 ప్రపాఠకః - 10 అనువాకః - 13

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥ ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం ॥ సహస్రశీర్‌షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభువమ్ । విశ్వం నారాయణం దేవమక్షరం పరమం పదమ్ । విశ్వతః పరమాన్నిత్యం విశ్వం నారాయణగ్ం హరిమ్ । విశ్వమేవేదం పురుష – స్తద్విశ్వ–ముపజీవతి । పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్ం శాశ్వతగ్ం శివ–మచ్యుతమ్ । నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణమ్ । నారాయణపరో జ్యోతిరాత్మా నారాయణః పరః । నారాయణపరం బ్రహ్మ తత్త్వం నారాయణః పరః । నారాయణపరో ధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః పరః । యచ్చ కించిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా ॥

అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణః స్థితః । అనంతమవ్యయం కవిగ్ం సముద్రేఽంతం విశ్వశంభువమ్ । పద్మకోశ–ప్రతీకాశగ్ం హృదయం చాప్యధోముఖమ్ । అధో నిష్ట్యా వితస్త్యాంతే నాభ్యాముపరి తిష్ఠతి ।

జ్వాలమాలాకులం భాతీ విశ్వస్యాయతనం మహత్ । సన్తతగ్ం శిలాభిస్తు లంబత్యాకోశసన్నిభమ్ । తస్యాంతే సుషిరగ్ం సూక్ష్మం తస్మిన్ సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ । తస్య మధ్యే మహానగ్ని-ర్విశ్వార్చిర్విశ్వతోముఖః । సోఽగ్రభుగ్విభజంతిష్ఠ-న్నాహారమజరః కవిః । తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ రశ్మయస్తస్య సంతతా । సంతాపయతి స్వం దేహమాపాదతలమస్తకః । తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితః । నీలతో- యదమధ్యస్థా- ద్విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా । నీవారశూకవత్తన్వీ పీతా భాస్వత్యణూపమా । తస్యాః శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః । స బ్రహ్మ స శివః స హరిః సేంద్రః సోఽక్షరః పరమః స్వరాట్ ॥

ఋతగ్ం సత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగలమ్ । ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమో నమః ॥

ఓం నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి । తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ విష్ణుసూక్తమ్ ॥

ఓం విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచం యః పార్థివాని విమమే రజాగ్ంసి యో అస్కభాయదుత్తరగ్ం సధస్థం విచక్రమాణస్త్రేధోరుగాయో విష్ణోర-రాటమసి విష్ణోః పృష్ఠమసి విష్ణోః శ్నప్త్రేస్థో విష్ణోస్స్యూరసి విష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసి విష్ణవే త్వా ॥

తదస్య ప్రియమభిపాథో అశ్యామ్ । నరో యత్ర దేవయవో మదంతి । ఉరుక్రమస్య స హి బంధురిత్థా । విష్ణోః పదే పరమే మధ్వ ఉథ్సః । ప్రతద్విష్ణుస్స్తవతే వీర్యాయ । మృగో న భీమః కుచరో గిరిష్ఠాః । యస్యోరుషు త్రిషు విక్రమణేషు । అధిక్షియంతి భువనాని విశ్వా । పరో మాత్రయా తనువా వృధాన । న తే మహిత్వమన్వశ్నువంతి ॥

ఉభే తే విద్మ రజసీ పృథివ్యా విష్ణో దేవత్వమ్ । పరమస్య విథ్సే । విచక్రమే పృథివీమేష ఏతామ్ । క్షేత్రాయ విష్ణుర్మనుషే దశస్యన్ । ధ్రువాసో అస్య కీరయో జనాసః । ఊరుక్షితిగ్ం సుజనిమాచకార । త్రిర్దేవః పృథివీమేష ఏతామ్ । విచక్రమే శతర్చసం మహిత్వా । ప్రవిష్ణురస్తు తవసస్తవీయాన్ । త్వేషగ్గ్హ్యస్య స్థవిరస్య నామ ॥

అతో దేవా అవంతునో యతో విష్ణు-ర్విచక్రమే । పృథివ్యాస్సప్త ధామభిః । ఇదం విష్ణు-ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్ । సమూఢమస్య పాగ్ంసురే । త్రీణి పదా విచక్రమే విష్ణుర్గోపా అదాభ్యః । తతో ధర్మాణి ధారయన్ । విష్ణోః కర్మాణి పశ్యత యతో వ్రతాని పస్పశే । ఇంద్రస్య యుజ్యస్సఖా ॥

తద్విష్ణోః పరమం పదగ్ం సదా పశ్యంతి సూరయః । దివీవ చక్షురాతతమ్ । తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాగ్ం సస్సమింధతే । విష్ణో-ర్యత్పరమం పదమ్ । పర్యాప్త్యా అనంతరాయాయ సర్వస్తోమోఽతి రాత్ర ఉత్తమ మహర్భవతి సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్య జిత్త్యై సర్వమేవ తేనాప్నోతి సర్వం జయతి ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ శ్రీసూక్తమ్ ॥

ఋ.సం. అష్టకమ్.4 అ.4 పరి.సూ.11

ఓం ॥ హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం సువర్ణరజతస్రజామ్ । చంద్రాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మ ఆవహ ॥ తాం మ ఆవహ జాతవేదో లక్ష్మీమనపగామినీమ్ । యస్యాం హిరణ్యం విందేయం గామశ్వం పురుషానహమ్ ॥ అశ్వపూర్వాం రథమధ్యాం హస్తినాద-ప్రబోధినీమ్ । శ్రియం దేవీముపహ్వయే శ్రీర్మా దేవీర్జుషతామ్ ॥ కాం సోస్మితాం హిరణ్యప్రాకారామార్ద్రాం జ్వలంతీం తృప్తాం తర్పయంతీమ్ । పద్మే స్థితాం పద్మవర్ణాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ ॥ చంద్రాం ప్రభాసాం యశసా జ్వలంతీం శ్రియం లోకే దేవజుష్టాముదారామ్ । తాం పద్మినీమీం శరణమహం ప్రపద్యేఽలక్ష్మీర్మే నశ్యతాం త్వాం వృణే ॥ ఆదిత్యవర్ణే తపసోఽధిజాతో వనస్పతిస్తవ వృక్షోఽథ బిల్వః । తస్య ఫలాని తపసా నుదంతు మాయాంతరాయాశ్చ బాహ్యా అలక్ష్మీః ॥ ఉపైతు మాం దేవసఖః కీర్తిశ్చ మణినా సహ । ప్రాదుర్భూతోఽస్మి రాష్ట్రేఽస్మిన్ కీర్తిమృద్ధిం దదాతు మే ॥ క్షుత్పిపాసామలాం జ్యేష్ఠామలక్ష్మీం నాశయామ్యహమ్ । అభూతిమసమృద్ధిం చ సర్వాం నిర్ణుద మే గృహాత్ ॥ గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం

కరీషిణీమ్ । ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ ॥ మనసః కామమాకూతిం వాచః సత్యమశీమహి । పశూనాం రూపమన్నస్య మయి శ్రీః శ్రయతాం యశః ॥ కర్దమేన ప్రజాభూతా మయి సంభవ కర్దమ । శ్రియం వాసయ మే కులే మాతరం పద్మమాలినీమ్ ॥ ఆపః సృజంతు స్నిగ్ధాని చిక్లీత వస మే గృహే । ని చ దేవీం మాతరం శ్రియం వాసయ మే కులే । ఆర్ద్రాం పుష్కరిణీం పుష్టిం పింగలాం పద్మమాలినీమ్ । చంద్రాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మ ఆవహ ॥ ఆర్ద్రాం యః కరిణీం యష్టిం సువర్ణాం హేమమాలినీమ్ । సూర్యాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మ ఆవహ । తాం మ ఆవహ జాతవేదో లక్ష్మీమనపగామినీమ్ । యస్యాం హిరణ్యం ప్రభూతం గావో దాస్యోఽశ్వాన్ విందేయం పురుషానహమ్ ॥

యః శుచిః ప్రయతో భూత్వా జుహుయాదాజ్య మన్వహమ్ । శ్రియః పంచదశర్చం చ శ్రీకామః సతతం జపేత్ । పద్మాననే పద్మ ఊరూ పద్మాక్షీ పద్మసంభవే । త్వం మాం భజస్వ పద్మాక్షీ యేన సౌఖ్యం లభామ్యహమ్ ॥ అశ్వదాయీ గోదాయీ ధనదాయీ మహాధనే । ధనం మే జుషతాం దేవి సర్వకామాంశ్చ దేహి మే ॥ పుత్రపౌత్ర ధనం ధాన్యం హస్త్యశ్వాదిగవే రథమ్ । ప్రజానాం భవసి మాతా ఆయుష్మంతం కరోతు మామ్ ॥ ధనమగ్నిర్ధనం

వాయుర్ధనం సూర్యో ధనం వసుః । ధనమింద్రో బృహస్పతిర్వరుణం ధనమశ్నుతే ॥ వైనతేయ సోమం పిబ సోమం పిబతు వృత్రహా । సోమం ధనస్య సోమినో మహ్యం దదాతు సోమినః ॥ న క్రోధో న చ మాత్సర్యం న లోభో నాశుభా మతిః । భవంతి కృతపుణ్యానాం భక్తానాం శ్రీసూక్తం జపేత్సదా ॥ వర్షంతు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః । రోహంతు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి ॥ పద్మప్రియే పద్మిని పద్మహస్తే పద్మాలయే పద్మదలాయతాక్షి । విశ్వప్రియే విష్ణు మనోఽనుకూలే త్వత్పాదపద్మం మయి సన్నిధత్స్వ ॥ యా సా పద్మాసనస్థా విపులకటితటీ పద్మపత్రాయతాక్షీ । గంభీరా వర్తనాభిః స్తనభర నమితా శుభ్ర వస్త్రోత్తరీయా ॥ లక్ష్మీర్దివ్యైర్గజేంద్రైర్మణిగణ ఖచితై-స్స్నాపితా హేమకుంభైః ।

నిత్యం సా పద్మహస్తా మమ వసతు గృహే సర్వమాంగల్యయుక్తా ॥ లక్ష్మీం క్షీరసముద్ర రాజతనయాం శ్రీరంగధామేశ్వరీమ్ । దాసీభూతసమస్త దేవ వనితాం లోకైక దీపాంకురామ్ । శ్రీమన్మందకటాక్షలబ్ధ విభవ బ్రహ్మేంద్రగంగాధరాం । త్వాం త్రైలోక్య కుటుంబినీం సరసిజాం వందే ముకుందప్రియామ్ ॥

సిద్ధలక్ష్మీ-ర్మోక్షలక్ష్మీ-ర్జయలక్ష్మీస్సరస్వతీ । శ్రీలక్ష్మీర్వర లక్ష్మీశ్చ ప్రసన్నా మమ సర్వదా । వరాంకుశౌ పాశమభీతిముద్రాం కరైర్వహంతీం కమలాస-నస్థామ్ । బాలార్క కోటి ప్రతిభాం త్రిణేత్రాం భజేహమాద్యాం జగదీశ్వరీం త్వామ్ ॥

సర్వమంగలమాంగల్యే శివే సర్వార్థ సాధికే । శరణ్యే త్ర్యంబకే దేవి నారాయణి నమోఽస్తు తే ॥ నారాయణి నమోఽస్తు తే । నారాయణి నమోఽస్తు తే ॥

సరసిజ - నిలయే సరోజహస్తే ధవలతరాంశుక గంధమాల్యశోభే । భగవతి హరివల్లభే మనోజ్ఞే త్రిభువనభూతికరి ప్రసీద మహ్యామ్ ॥

విష్ణుపత్నీం క్షమాం దేవీం మాధవీం మాధవప్రియామ్ । విష్ణోః ప్రియసఖీం దేవీం నమామ్యచ్యుత-వల్లభామ్ ॥

మహాలక్ష్మీ చ విద్మహే విష్ణుపత్నీ చ ధీమహి । తన్నో లక్ష్మీః ప్రచోదయాత్ ॥ శ్రీ-ర్వర్చస్య-మాయుష్య-మారోగ్యమావిధాత్ పవమానం మహీయతే । ధనం ధాన్యం పశుం బహుపుత్రలాభం శతసంవత్సరం దీర్ఘమాయుః ॥ ఋణరోగాది - దారిద్ర్య - పాపక్షుదపమృత్యవః । భయ శోకమనస్తాపా నశ్యంతు మమ సర్వదా ॥

శ్రియే జాత శ్రియ ఆనిర్యాయ శ్రియం వయో జనితృభ్యో దధాతు । శ్రియం వసానా అమృతత్వమాయన్ భజంతి సద్యః సవితా విదధ్యాన్ ॥ శ్రియ ఏవైనం తచ్ఛ్రియామాదధాతి । సంతతమృచా వషట్కృత్యం సంధత్తం సంధీయతే ప్రజయా పశుభిః । య ఏవం వేద । ఓం మహాదేవ్యై చ విద్మహే విష్ణుపత్నీ చ ధీమహి । తన్నో లక్ష్మీః ప్రచోదయాత్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ భూసూక్తమ్ ॥

తైత్తిరీయ సంహితా. కాండమ్ –1 ప్రపాఠకః –5 అనువాకః –3

తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణమ్ అష్టకమ్ –3 ప్రశ్నః –1 అనువాకః –2

ఓం ॥ భూమిర్భూమ్నా ద్యౌర్వరిణాఽన్తరిక్షం మహిత్వా । ఉపస్థే తే దేవ్యదితేఽగ్నిమన్నాద – మన్నాద్యాయాదధే । ఆఽయంగౌః పృశ్నిరక్రమీ దసనన్మాతరం పునః । పితరం చ ప్రయంత్సువః । త్రిగ్ంశద్ధామ విరాజతి వాక్పతంగాయ శిశ్రియే । ప్రత్యస్య వహ ద్యుభిః । అస్య ప్రాణాదపానత్యంతశ్చరతి రోచనా । వ్యఖ్యన్ మహిషః సువః । యత్త్వా క్రుద్ధః పరోవపమన్యునా యదవర్త్యా । సుకల్పమగ్నే తత్తవ పునస్త్వోద్దీపయామసి । యత్తే మన్యుపరోప్తస్య పృథివీమనుదధ్వసే । ఆదిత్యా విశ్వే తద్దేవా వసవశ్చ సమాభరన్ ।

మేదినీ దేవీ వసుంధరా స్యాద్వసుధా దేవీ వాసవీ । బ్రహ్మవర్చసః పితృణాగ్ శ్రోత్రం చక్షుర్మనః । దేవీ హిరణ్యగర్భిణీ దేవీ ప్రసూవరీ । సదనే సత్యాయనే సీద । సముద్రవతీ సావిత్రీహ నో దేవీ మహ్యంగీ । మహీధరణీ మహోవ్యథిష్ఠా–శ్శృంగే శృంగే యజ్ఞే యజ్ఞే విభీషిణీ । ఇంద్రపత్నీ వ్యాపినీ

సురసరిదిహ । వాయుమతీ జలశయనీ శ్రియంధారాజా సత్యంధోపరిమే-దినీ । శ్వోపరిధత్తం పరిగాయ ।

విష్ణుపత్నీం మహీం దేవీం మాధవీం మాధవప్రియామ్ । లక్ష్మీ ప్రియసఖీం దేవీం నమామ్యచ్యుతవల్లభామ్ ।

ఓం ధనుర్ధరాయై విద్మహే సర్వసిద్ధ్యై చ ధీమహి । తన్నో ధరా ప్రచోదయాత్ । మహీం దేవీం విష్ణుపత్నీ-మజూర్యామ్ । ప్రతీచీ మేనాగ్ం హవిషా యజామః । త్రేధా విష్ణురురుగాయో విచక్రమే । మహీం దివం పృథివీమంతరిక్షమ్ । తచ్ఛ్రోణైతిశ్రవ-ఇచ్ఛమానా । పుణ్యగ్గ్ శ్లోకం యజమానాయ కృణ్వతీ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ నీళాసూక్తమ్ ॥

తైత్తిరీయ సంహితా. కాండమ్-4 ప్రపాఠకః-4 అనువాకః-12

ఓం ॥ గృణాహి । ఘృతవతీ సవితరాధిపత్యైః పయస్వతీరంతిరాశానో
అస్తు । ధ్రువా దిశాం విష్ణుపత్న్యఘోరాఽస్యేశానాసహసోయా మనోతా ।
బృహస్పతి-ర్మాతరిశ్వోత వాయుస్సంధువానావాతా అభి నో గృణంతు । విష్టంభో
దివోధరుణః పృథివ్యా అస్యేశ్యానా జగతో విష్ణుపత్నీ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ దుర్గాసూక్తమ్ ॥

తైత్తిరీయారణ్యకమ్ – 4 ప్రపాఠకః – 10 అనువాకః – 2

ఓం ॥ జాతవేదసే సునవామ సోమ మరాతీయతో నిదహాతి వేదః । స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా నావేవ సింధుం దురితాఽత్యగ్నిః ॥ తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలంతీం వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్ । దుర్గాం దేవీగ్ం శరణమహం ప్రపద్యే సుతరసి తరసే నమః ॥ అగ్నే త్వం పారయా నవ్యో అస్మాంథ్స్వస్తిభిరతి దుర్గాణి విశ్వా । పూశ్చ పృథ్వీ బహులా న ఉర్వీ భవా తోకాయ తనయాయ శంయోః ॥ విశ్వాని నో దుర్గహా జాతవేదః సింధున్న నావా దురితాఽతిపర్షి । అగ్నే అత్రివన్మనసా గృణానోఽస్మాకం బోధ్యవితా తనూనామ్ ॥ పృతనా జితగ్ం సహమానముగ్రమగ్నిగ్ం హువేమ పరమాథ్సధస్థాత్ । స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా క్షామద్దేవో అతి దురితాఽత్యగ్నిః ॥ ప్రత్నోషి కమీడ్యో అధ్వరేషు సనాచ్చ హోతా నవ్యశ్చ సత్సి । స్వాంచాఽగ్నే తనువం పిప్రయస్వాస్మభ్యం చ

సౌభగమాయజస్వ ॥ గోభిర్జుష్టమయుజో నిషిక్తం తవేంద్ర విష్ణోరనుసంచరేమ । నాకస్య పృష్ఠమభి సంవసానో వైష్ణవీం లోక ఇహ మాదయంతామ్ ॥

(ఓం కాత్యాయనాయ విద్మహే కన్యకుమారి ధీమహి । తన్నో దుర్గిః ప్రచోదయాత్ ॥)

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ దేవీసూక్తమ్ ॥

ఋగ్వేద – సంహితా. మండలమ్ – 10

అష్టకమ్ – 8 సూక్తమ్ – 125

ఓం ॥ అహం రుద్రేభిర్వసుభిశ్చరామ్యహమాదిత్యైరుత విశ్వదేవైః । అహం మిత్రావరుణోభా బిభర్మ్యహమింద్రాగ్నీ అహమశ్వినోభా ॥ 1 ॥

అహం సోమమాహనసం బిభర్మ్యహం త్వష్టారముత పూషణం భగమ్ ॥ అహం దధామి ద్రవిణం హవిష్మతే సుప్రావ్యే ఏ 3 యజమా-నాయ సున్వతే ॥ 2 ॥

అహం రాష్ట్రీ సంగమనీ వసూనాం చికితుషీ ప్రథమా యజ్ఞియానామ్ । తాం మా దేవా వ్యదధుః పురుత్రా భూరిస్థాత్రాం భూర్యా వేశయన్తీమ్ ॥ 3 ॥

మయా సోఽ అన్నమత్తి యో విపశ్యతి యః ప్రాణితి య ఈం శృణోత్యుక్తమ్ । అమంతవోమాంత ఉపక్షియంతి శ్రుధిశ్రుత శ్రద్ధివం తే వదామి ॥ 4 ॥

అహమేవ స్వయమిదం వదామి జుష్టం దేవేభిరుత మానుషేభిః। యం కామయే తం తముగ్రం కృణోమి తం బ్రహ్మాణం తమృషిం తం సుమేధామ్ ॥ 5 ॥

అహం రుద్రాయ ధనురాతనోమి బ్రహ్మద్విషే శరవేహంత వా ఉ। అహం జనాయ సమదం కృణోమ్యహం ద్యావాపృథివీ ఆవివేశ ॥ 6 ॥

అహం సువే పితరమస్య మూర్ధన్ మమ యోనిరప్స్వ (అ)1ంతః సముద్రే। తతో వితిష్ఠే భువనాను విశ్వో తామూం ద్యాం వర్ష్మణోపస్పృశామి ॥ 7 ॥

అహమేవ వాతఽఇవ ప్రవామ్యారభమాణా భువనాని విశ్వా। పరో దివా పరఏనా పృథివ్యై తావతీ మహినా సంబభూవ ॥ 8 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ మేధాసూక్తమ్ ॥

తైత్తిరీయారణ్యకమ్ - 4 ప్రపాఠకః - 10 అనువాకః- 41-44

ఓం యశ్ఛందసామృషభో విశ్వరూపః । ఛందోభ్యోఽధ్యమృతాథ్సంబభూవ । స మేంద్రో మేధయా స్పృణోతు । అమృతస్య దేవధారణో భూయాసమ్ । శరీరం మే విచర్షణమ్ । జిహ్వా మే మధుమత్తమా । కర్ణాభ్యాం భూరివిశ్రువమ్ । బ్రహ్మణః కోశోఽసి మేధయా పిహితః । శ్రుతం మే గోపాయ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం మేధాదేవీ జుషమాణా న ఆగా-ద్విశ్వాచీ భద్రా సుమనస్యమానా । త్వయా జుష్టా నుదమానా దురుక్తాన్ బృహద్వదేమ విదథే సువీరాః । త్వయా జుష్ట ఋషి-ర్భవతి దేవి త్వయా బ్రహ్మాఽఽగతశ్రీ-రుత త్వయా । త్వయా జుష్టశ్చిత్రం విందతే వసు సానో జుషస్వ ద్రవిణో న మేధే ॥

మేధాం మ ఇంద్రో దదాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాం మే అశ్వినావుభా-వాధత్తాం పుష్కరస్రజా । అప్సరాసు చ యా మేధా గంధర్వేషు చ యన్మనః । దైవీం మేధా సరస్వతీ సా మాం మేధా సురభి-ర్జుషతాగ్ స్వాహా ॥

ఆమాం మేధా సురభి-ర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా జగతీ జగమ్యా ।
ఊర్జస్వతీ పయసా పిన్వమానా సా మాం మేధా సుప్రతీకా జుషంతామ్ ॥

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్నిస్తేజో దధాతు మయి మేధాం
మయి ప్రజాం మయీంద్ర ఇంద్రియం దధాతు మయి మేధాం మయి ప్రజాం
మయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు ॥

(ఓం హంస హంసాయ విద్మహే పరమహంసాయ ధీమహి । తన్నో
హంసః ప్రచోదయాత్ ॥)

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ సరస్వతీసూక్తమ్ ॥

(ఋగ్వేద సంహితా)

ఓం ఇయమదదాద్రభసమృణచ్యుతం దివోదాసం వధ్ర్యశ్వాయ దాశుషే। యా శశ్వన్తమాచఖాదావసం పణిం తా తే దాత్రాణి తవిషా సరస్వతీ ॥ 1 ॥ ఇయం శుష్మేభిర్బిసఖా ఇవారుజత్సాను గిరీణాం తవిషేభిరూర్మిభిః। పారావతఘ్నీమవసే సువృక్తిభిః సరస్వతీ మా వివాసేమధీతిభిః ॥ 2 ॥ సరస్వతి దేవనిదో ని బర్హయ ప్రజాం విశ్వస్య బృసయస్య మాయినః। ఉత క్షితిభ్యోఽవనీరవిందో విషమేభ్యో అస్రవో వాజినీవతి ॥ 3 ॥ ప్రణో దేవీ సరస్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ। ధీనామవిత్ర్యవతు ॥ 4 ॥

యస్త్వా దేవి సరస్వత్యుపబ్రూతే ధనే హితే। ఇంద్రం న వృత్రతూర్యే ॥ 5 ॥ త్వం దేవి సరస్వత్యవా వాజేషు వాజిని। రదా పూషేవ నః సనిమ్ ॥ 6 ॥ ఉత స్యా నః సరస్వతీ ఘోరా హిరణ్యవర్తనిః। వృత్రఘ్నీ వష్టి సుష్టుతిమ్ ॥ 7 ॥ యస్యా అనంతో అహ్రుతస్త్వేషశ్చరిష్ణురర్ణవః। అమశ్చరతి రోరువత్ ॥ 8 ॥

సా నో విశ్వా అతి ద్విషః స్వసౄరన్యా ఋతావరీ । అతన్నహేవ సూర్యః ॥ 9 ॥ ఉత నః ప్రియా ప్రియాసు సప్తస్వసా సుజుష్టా । సరస్వతీ స్తోమ్యా భూత్ ॥ 10 ॥ ఆపప్రుషీ పార్థివాన్యురు రజో అంతరిక్షమ్ । సరస్వతీ నిదస్పాతు ॥ 11 ॥ త్రిషధస్థా సప్తధాతుః పంచ జాతా వర్ధయంతీ । వాజేవాజే హవ్యాభూత్ ॥ 12 ॥

ప్ర యా మహిమ్నా మహినాసు చేకితే ద్యుమ్నేభిరన్యా అపసామపస్తమా । రథ ఇవ బృహతీ విభ్వనే కృతోపస్తుత్యా చికితుషా సరస్వతీ ॥ 13 ॥ సరస్వత్యభి నో నేషి వస్యో మాప స్ఫరీః పయసా మా న ఆ ధక్ । జుషస్వ నః సఖ్యా వేశ్యా చ మా త్వత్ క్షేత్రాణ్యరణాని గన్మ ॥ 14 ॥ ప్ర క్షోదసా ధాయసా సస్ర ఏషా సరస్వతీ ధరుణమాయసీ పూః । ప్రబాబధానా రథ్యేవ యాతి విశ్వా అపో మహినా సింధురన్యాః ॥ 15 ॥ ఏకాచేతత్ సరస్వతీ నదీనాం శుచిర్యతీ గిరిభ్య ఆ సముద్రాత్ । రాయశ్చేతంతీ భువనస్య భూరేర్ఘృతం పయో దుదుహే నాహుషాయ ॥ 16 ॥

స వావృధే నర్యో యోషణాసు వృషా శిశుర్వృషభో యజ్ఞియాసు । స వాజినం మఘవద్భ్యో దధాతి వి సాతయే తన్వం మామృజీత ॥ 17 ॥ ఉత స్యా నః సరస్వతీ జుషాణోప శ్రవత్ సుభగా యజ్ఞే అస్మిన్ । మితజ్ఞుభిర్నమస్యైరియానా రాయా యుజా చిదుత్తరా సఖిభ్యః ॥ 18 ॥ ఇమా

జుహ్వానా యుష్మదా నమోభిః ప్రతి స్తోమం సరస్వతి జుషస్వ । తవ శర్మన్ ప్రియతమే దధానా ఉప స్థేయామ శరణం న వృక్షమ్ ॥ 19 ॥ అయము తే సరస్వతి వసిష్ఠో ద్వారావృతస్య సుభగే వ్యావః । వర్ధ శుభ్రే స్తువతే రాసి వాజాన్ యూయం పాత స్వస్తిభిః సదా నః ॥ 20 ॥

బృహదు గాయిషే వచోఽసుర్యా నదీనామ్ । సరస్వతీమిన్మహయా సువృక్తిభిః స్తోమైర్వసిష్ఠ రోదసీ ॥ 21 ॥ ఉభే యత్తే మహినా శుభ్రే అంధసీ అధిక్షియంతి పూరవః । సా నో బోధ్యవిత్రీ మరుత్సఖా చోద రాధో మఘోనామ్ ॥ 22 ॥ భద్రమిద్ భద్రా కృణవత్ సరస్వత్యకవారీ చేతతి వాజినీవతీ । గృణానా జమదగ్నివత్ స్తువానా చ వసిష్ఠవత్ ॥ 23 ॥ జనీయంతో న్వగ్రవః పుత్రీయంతః సుదానవః । సరస్వంతం హవామహే ॥ 24 ॥

యే తే సరస్వ ఊర్మయో మధుమంతో ఘృతశ్చుతః । తేభిర్నోఽవితా భవ ॥ 25 ॥ పీపివాంసం సరస్వతః స్తనం యో విశ్వదర్శతః । భక్షీమహి ప్రజామిషమ్ ॥ 26 ॥ అంబితమే నదీతమే దేవితమే సరస్వతి । అప్రశస్తా ఇవ స్మసి ప్రశస్తిమంబ నస్కృధి ॥ 27 ॥ త్వే విశ్వా సరస్వతి శ్రితాయూంషి దేవ్యామ్ । శునహోత్రేషు మత్స్వ ప్రజాం దేవి దిదిడ్ఢి నః ॥ 28 ॥

ఇమా బ్రహ్మ సరస్వతి జుషస్వ వాజినీవతి । యా తే మన్మ గృత్సమదా ఋతావరి ప్రియా దేవేషు జుహ్వతి ॥ 29 ॥ పావకా నః

సరస్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ । యజ్ఞం వష్టు ధియావసుః ॥ 30 ॥ చోదయిత్రీ సూనృతానాం చేతంతీ సుమతీనామ్ । యజ్ఞం దధే సరస్వతీ ॥ 31 ॥ మహో అర్ణః సరస్వతీ ప్ర చేతయతి కేతునా । ధియో విశ్వా వి రాజతి ॥ 32 ॥

సరస్వతీం దేవయంతో హవంతే సరస్వతీమధ్వరే తాయమానే । సరస్వతీం సుకృతో అహ్వయంత సరస్వతీ దాశుషే వార్యందాత్ ॥ 33 ॥ సరస్వతి యా సరథం యయాథ స్వధాభిర్దేవి పితృభిర్మదంతీ । ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషి మాదయస్వానమీవా ఇష ఆ ధేహ్యస్మే ॥ 34 ॥ సరస్వతీం యాం పితరో హవంతే దక్షిణా యజ్ఞమభినక్షమాణాః । సహస్రార్ఘమిళో అత్ర భాగం రాయస్పోషం యజమానేషు ధేహి ॥ 35 ॥ ఆ నో దివో బృహతః పర్వతాదా సరస్వతీ యజతా గంతు యజ్ఞమ్ । హవం దేవీ జుజుషాణా ఘృతాచీ శగ్మాం నో వాచముశతీ శృణోతు ॥ 36 ॥

రాకామహం సుహవాం సుష్టుతీ హువే శృణోతు నః సుభగా బోధతు త్మనా । సీవ్యత్వపః సూచ్యాచ్ఛిద్యమానయా దదాతు వీరం శతదాయముక్థ్యమ్ ॥ 37 ॥ యాస్తే రాకే సుమతయః సుపేశసో యాభిర్దదాసి దాశుషే వసూని । తాభిర్నో అద్య సుమనా ఉపాగహి సహస్రపోషం సుభగే రరాణా ॥ 38 ॥ సినీవాలి పృథుష్టుకే యా దేవానామసి స్వసా । జుషస్వ హవ్యమాహుతం ప్రజాం

దేవి దిదిడ్ఢి నః ॥ 39 ॥ యా సుబాహుః స్వంగురిః సుషూమా బహుసూవరీ । తస్యై విశ్పత్న్యై హవిః సినీవాల్యై జుహోతన ॥ 40 ॥ యా గుంగూర్యా సినీవాలీ యా రాకా యా సరస్వతీ । ఇంద్రాణీమహ్వ ఊతయే వరుణానీం స్వస్తయే ॥ 41 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ రాత్రీసూక్తమ్ ॥

ఋగ్వేద సంహితా : మండలమ్–10, అష్టకమ్–8 సూక్తమ్–127

ఓం రాత్రీ వ్యఖ్యదాయతీ పురుత్రా దేవ్య(అ) 1 క్షభిః । విశ్వా అధి శ్రియోధిత ॥ 1 ॥ ఓర్వప్రా అమర్త్యా నివతో దేవ్య(ఉ) 1 ద్వతః । జ్యోతిషా బాధతే తమః ॥ 2 ॥ నిరుస్వసారమస్కృతోషసం దేవ్యాయతీ । అపేదు హాసతే తమః ॥ 3 ॥ సా నో అద్య యస్యా వయం ని తే యామన్నవిక్ష్మహి । వృక్షేన వసతిం వయః ॥ 4 ॥ ని గ్రామాసో అవిక్షత ని పద్వంతో ని పక్షిణః । ని శ్యేనాసశ్చిదర్థినః ॥ 5 ॥ యావయా వృక్యం (అం) 1 వృకం యవయస్తేన–మూర్మ్యే । అథా నః సుతరా భవ ॥ 6 ॥ ఉపమా పేపిశత్తమః కృష్ణం వ్యక్తమస్థిత । ఉష ఋణేవ యాతయ ॥ 7 ॥ ఉప తే గా ఇవాకరం వృణీష్వ దుహితర్దివః । రాత్రిస్తోమం న జిగ్యుషే ॥ 8 ॥

ఆ రాత్రి పార్థివం రజః పితరః ప్రాయు ధామభిః । దివః సదాంసి బృహతీ వి తిష్ఠ స ఆత్వేషం వర్తతే తమః ॥ 1 ॥ యే తే రాత్రి నృచక్షసో యుక్తాసో నవతిర్నవ । అశీతిః సంత్వష్టా ఉతో తే సప్త సప్తతీః ॥ 2 ॥ రాత్రీం ప్రపద్యే జననీం సర్వభూతనివేశనీమ్ । భద్రాం భగవతీం కృష్ణాం విశ్వస్య జగతో

నిశామ్ ॥ 3 ॥ సంవేశినీం సంయమినీం గ్రహనక్షత్రమాలినీమ్ । ప్రపన్నోఽహం శివాం రాత్రీం భద్రే పారమశీమహి (భద్రే పారమశీమహ్యోం నమః) ॥ 4 ॥ స్తోష్యామి ప్రయతో దేవీం శరణ్యాం బహ్వృచప్రియామ్ । సహస్రసంమితాం దుర్గాం జాతవేదసే సునవామ సోమమ్ ॥ 5 ॥

శాంత్యర్థం తద్ ద్విజాతీనామృషిభిః సోమపాశ్రితాః । ఋగ్వేదే త్వం సముత్పన్నాఽరాత్రీయతో ని దహాతి వేదః ॥ 6 ॥ యే త్వాం దేవి ప్ర పద్యన్తి బ్రాహ్మణా హవ్యవాహనీమ్ । అవిద్యా బహువిద్యా వా స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా ॥ 7 ॥ యే అగ్నివర్ణాం శుభాం సౌమ్యాం కీర్తయిష్యంతి యే ద్విజాః । తాంస్తారయతి దుర్గాణి నావేవ సింధుం దురితాత్యగ్నిః ॥ 8 ॥ దుర్గేషు విషమే ఘోరే సంగ్రామే రిపుసంకటే । అగ్నిచోరనిపాతేషు దుష్టగ్రహనివారిణి ॥ 9 ॥ దుర్గేషు విషమేషు త్వం సంగ్రామేషు వనేషు చ । మోహయిత్వా ప్రపద్యంతే తేషాం మే అభయం కురు ॥ 10 ॥

కేశినీం సర్వభూతానాం పంచమీతి చ నామ చ । సా మాం సమా నిశా దేవీ సర్వతః పరి రక్షతు సర్వతః [పరి రక్షత్వోన్నమః] ॥ 11 ॥ తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలంతీం వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టాం । దుర్గాం దేవీం శరణమహం ప్రపద్యే సుతరసి తరసే నమః సుతరసి తరసే నమః ॥ 12 ॥ దుర్గా దుర్గేషు స్థానేషు శం నో దేవీరభిష్టయే । య ఇమం దుర్గాస్తవం పుణ్యం రాత్రౌరాత్రౌ

సదా పఠేత్ ॥ 13 ॥ [రాత్రిః కుశికసోభరో రాత్రిర్వా భారద్వాజీ రాత్రిస్తవోగాయత్రీ ।] రాత్రీసూక్తం జపేన్నిత్యం తత్కాలముపపద్యతే ॥ 14 ॥

ఉలూకాయాతుం శుశులూకయాతుం జహి శ్వయాతుముత కోకయాతుమ్ । సుపర్ణయాతుముత గృధ్రయాతుం దృషదేవ ప్రమృణ రక్ష ఇంద్ర ॥ 15 ॥

పిశంగభృష్టిమంభృణం పిశాచిమింద్ర సం మృణ । సర్వం రక్షో నిబర్హయ ॥ 16 ॥ హిమస్య త్వా జరాయుణా శాలే పరి వ్యయామసి । (ఉత ప్రహదో హి నో ధియోఽగ్నిర్దదాతు భేషజమ్) ॥ 17 ॥ శీతహ్రదో హి నో ధియోఽగ్నిర్దదాతు భేషజమ్ । అంతికామగ్నిమజనయ దూర్వాదః శశహోగమత్ ॥ 18 ॥ అజాతపుత్రపక్షాయా హృదయం మమ దూయతే । విపులం వనం బహ్వాకాశం చర జాతవేదః కామాయ ॥ 19 ॥ మాం చ రక్ష పుత్రాంశ్చ శరణమభూత్ తవ । పింగాక్ష లోహితగ్రీవ కృష్ణవర్ణ నమోఽస్తు తే ॥ 20 ॥

అస్మాన్నిబర్హరస్యేనాం సాగరస్యోర్మయో యథా । ఇంద్రః క్షత్రం దదాతు వరుణమభి షించతు ॥ 21 ॥ శత్రవో నిధనం యాంతు జయ త్వం బ్రహ్మతేజసా ॥ 22 ॥ కపిలజటీం సర్వభక్షం చాగ్నిం ప్రత్యక్షదైవతమ్ ॥ 23 ॥ వరుణం చ వశామ్యగ్రే మమ పుత్రాంశ్చ రక్షతు (మమ పుత్రాంశ్చ రక్షత్వోన్నమః) ॥ 24 ॥ సాగ్రం వర్షశతం జీవ పిబ ఖాద చ మోద చ ॥ 25 ॥

దుఃఖితాంశ్చ ద్విజాంశ్చైవ ప్రజాం చ పశు పాలయ ॥ 26 ॥ యావదాదిత్యస్తపతి యావద్భ్రాజతి చంద్రమాః । యావద్వాయుః ప్లవాయతి తావజ్జీవ జయా జయ ॥ 27 ॥ యేన కేన ప్రకారేణ కో హి నామ ను జీవతి । పరేషాముపకారార్థం యజ్జీవతి స జీవతి । ఏతాం వైశ్వానరీం సర్వదేవాన్నమోఽస్తు తే ॥ 28 ॥ న చోరభయం న చ సర్పభయం న చ వ్యాఘ్రభయం న చ మృత్యుభయమ్ । యస్యాపమృత్యుర్న చ మృత్యుః సర్వం లభతే సర్వం జయతే ॥ 29 ॥ (ఇతి పరిశిష్టమ్)

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ అక్షీభ్యాం తే సూక్తమ్ ॥

ఋగ్వేదః మం–10 సూ–163, ఋషిః
వివృహా కాశ్యపః యక్ష్మనాశనమ్, అనుష్టుప్

అక్షీభ్యాం తే నాసికాభ్యాం కర్ణాభ్యాం ఛుబుకాదధి ।
యక్ష్మం శీర్షణ్యం మస్తిష్కాజ్జిహ్వాయా వి వృహామి తే ॥ 1 ॥

గ్రీవాభ్యస్త ఉష్ణిహాభ్యః కీకసాభ్యో అనూక్యాత్ ।
యక్ష్మం దోషణ్య (అ) 1 మంసాభ్యాం బాహుభ్యాం వి వృహామి తే ॥ 2 ॥

ఆన్త్రేభ్యస్తే గుదాభ్యో వనిష్ఠోర్హృదయాదధి ।
యక్ష్మం మతస్నాభ్యాం యక్నః ప్లాశిభ్యో వి వృహామి తే ॥ 3 ॥

ఊరుభ్యాం తే అష్ఠీవద్భ్యాం పార్ష్ణిభ్యాం ప్రపదాభ్యామ్ ।
యక్ష్మం శ్రోణిభ్యాం భాసదాద్భంససో వి వృహామి తే ॥ 4 ॥

మేహనాద్వనంకరణాల్లోమభ్యస్తే నఖేభ్యః ।
యక్ష్మం సర్వస్మాదాత్మనస్తమిదం వి వృహామి తే ॥ 5 ॥

అంగాదంగాల్లోమ్నో లోమ్నో జాతం పర్వణి పర్వణి ।
యక్ష్మం సర్వస్మాదాత్మనస్తమిదం వి వృహామి తే ॥ 6 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ అగ్నిసూక్తమ్ ॥

ఋగ్వేదసంహితా: మండలమ్ - 10; అష్టకమ్ - 8, సూక్తమ్ - 80

అగ్నిః సప్తిం వాజంభరం దదాత్యగ్నిర్వీరం శ్రుత్యం కర్మనిష్ఠామ్ । అగ్నీ రోదసీ వి చరత్ సమంజన్నగ్నిర్నారీం వీరకుక్షిం పురంధిమ్ ॥ 1 ॥

అగ్నేరప్నసః సమిదస్తు భద్రాఽగ్నిర్మహీ రోదసీ ఆ వివేశ । అగ్నిరేకం చోదయత్ సమ-త్స్వగ్నిర్వృత్రాణి దయతే పురూణి ॥ 2 ॥

అగ్నిర్హ త్యం జరతః కర్ణమావాఽగ్ని-రద్భ్యో నిరదహజ్జరూథమ్ । అగ్నిరత్రిం ఘర్మ ఉరుష్యదంత-రగ్నిర్నృమేధం ప్రజయాసృజత్ సమ్ ॥ 3 ॥

అగ్నిర్దాద్-ద్రవిణం వీరపేశా అగ్నిర్ఋషిం యః సహస్రా సనోతి । అగ్నిర్దివి హవ్యమా తతానాఽగ్నేర్ధామాని విభృతా పురుత్రా ॥ 4 ॥

అగ్నిముక్థైర్ఋషయో వి హ్వయంతేఽగ్నిం నరో యామని బాధితాసః । అగ్నిం వయో అంతరిక్షే పతన్తోఽగ్నిః సహస్రా పరి యాతి గోనామ్ ॥ 5 ॥

అగ్నిం విశ ఈళతే మానుషీర్యా అగ్నిం మనుషో నహుషో వి జాతాః । అగ్నిర్గాంధర్వీం పథ్యామృతస్యాఽగ్నేర్గవ్యూతిర్ఘృత ఆ నిషత్తా ॥ 6 ॥

అగ్నయే బ్రహ్మ ఋభవస్తతక్షు-రగ్నిం మహామవోచామా సువృక్తిమ్ ।
అగ్నే ప్రావ జరితారం యవిష్ఠాఽగ్నే మహి ద్రవిణమా యజస్వ ॥ 7 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ ఆయుష్యసూక్తమ్ ॥

యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణ ఉజ్జహార ప్రాణైః శిరః కృత్తివాసాః పినాకీ । ఈశానో దేవః స న ఆయుర్దధాతు తస్మై జుహోమి హవిషా ఘృతేన ॥ 1 ॥

విభ్రాజమానః సరిరస్య మధ్యా-ద్రోచమానో ఘర్మరుచిర్య ఆగాత్ । స మృత్యుపాశానపనుద్య ఘోరానిహాయుషేణో ఘృతమత్తు దేవః ॥ 2 ॥

బ్రహ్మజ్యోతి-ర్బ్రహ్మ-పత్నీషు గర్భం యమాదధాత్ పురురూపం జయంతమ్ । సువర్ణరంభగ్రహ-మర్కమర్చ్యం తమాయుషే వర్ధయామో ఘృతేన ॥ 3 ॥

శ్రియం లక్ష్మీ-మౌబలా-మంబికాం గాం షష్ఠీం చ యామింద్ర సేనేత్యుదాహుః । తాం విద్యాం బ్రహ్మయోనిగ్ం సరూపామిహాయుషే తర్పయామో ఘృతేన ॥ 4 ॥

దాక్షాయణ్యః సర్వయోన్యః స యోన్యః సహస్రశో విశ్వరూపా విరూపాః । ససూనవః సపతయః సయూథ్యా ఆయుషేణో ఘృతమిదం జుషంతామ్ ॥5॥

దివ్యా గణా బహురూపాః పురాణా ఆయుశ్ఛిదో నః ప్రమథ్నంతు వీరాన్ । తేభ్యో జుహోమి బహుధా ఘృతేన మా నః ప్రజాగ్ం రీరిషో మోత వీరాన్ ॥6॥

ఏకః పురస్తాత్ య ఇదం బభూవ యతో బభూవ భువనస్య గోపాః । యమప్యేతి భువనగ్ం సాంపరాయే స నో హవిర్ఘృత-మిహాయుషేత్తు దేవః ॥ 7 ॥

వసూన్ రుద్రా-నాదిత్యాన్ మరుతోఽథ సాధ్యాన్ ఋభూన్ యక్షాన్ గంధర్వాగ్‌శ్చ పితృాగ్‌శ్చ విశ్వాన్ । భృగూన్ సర్పాగ్‌శ్చాంగిరసోఽథ సర్వాన్ ఘృతగ్ం హుత్వా స్వాయుష్యా మహయామ శశ్వత్ ॥ 8 ॥

విష్ణో త్వం నో అంతమశ్శర్మయచ్ఛ సహంత్య । ప్రతేధారా మధుశ్చుత ఉథ్సం దుహ్రతే అక్షితమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ ఆ నో భద్రాః సూక్తమ్ ॥

ఋగ్వేద సంహితా. మండలమ్ - 1, అష్టకమ్ - 1, సూక్తమ్ - 89

ఆ నో భద్రాః క్రతవో యంతు విశ్వతోఽదబ్ధాసో అపరీతాస ఉద్భిదః । దేవా నో యథా సదమిద్ వృధే అసన్నప్రాయువో రక్షితారో దివేదివే ॥ 1 ॥

దేవానాం భద్రా సుమతిర్ఋజూయతాం దేవానాం రాతిరభి నో ని వర్తతామ్ । దేవానాం సఖ్యముప సేదిమా వయం దేవా న ఆయుః ప్రతిరంతు జీవసే ॥ 2 ॥

తాన్ పూర్వయా నివిదా హూమహే వయం భగం మిత్రమదితిం దక్షమస్రిధమ్ । అర్యమణం వరుణం సోమమశ్వినా సరస్వతీ నః సుభగా మయస్కరత్ ॥ 3 ॥

తన్నో వాతో మయోభువాతు భేషజం తన్మాతా పృథివీ తత్ పితా ద్యౌః । తద్ గ్రావాణః సోమసుతో మయోభువస్తదశ్వినా శృణుతం ధిష్ణ్యా యువమ్ ॥ 4 ॥

తమీశానం జగతస్తస్థుషస్పతిం ధియంజిన్వమవసే హూమహే వయమ్ । పూషా నో యథా వేదసామసద్ వృధే రక్షితా పాయురదబ్ధః స్వస్తయే ॥ 5 ॥

స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥ 6 ॥

పృషదశ్వా మరుతః పృశ్నిమాతరః శుభం యావానో విదథేషు జగ్మయః । అగ్నిజిహ్వా మనవః సూరచక్షసో విశ్వే నో దేవా అవసా గమన్నిహ ॥ 7 ॥

భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాంసస్తనూభి-ర్వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥ 8 ॥

శతమిన్ను శరదో అంతి దేవా యత్రా నశ్చక్రా జరసం తనూనామ్ । పుత్రాసో యత్ర పితరో భవన్తి మా నో మధ్యారీరిషతాయుర్గంతోః ॥ 9 ॥

అదితిర్ద్యౌరదితిరంతరిక్ష-మదితిర్మాతా స పితా స పుత్రః । విశ్వే దేవా అదితిః పంచ జనా అదితిర్జాతమదితిర్జనిత్వమ్ ॥ 10 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ నవగ్రహసూక్తమ్ ॥

ఓం శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ ।
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వ విఘ్నోపశాంతయే ॥

ఓం భూః ఓం భువః ఓగ్ంసువః ఓం మహః ఓం జనః ఓం తపః ఓగ్ంసత్యమ్ । ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । ఓమాపో జ్యోతీరసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్ ॥

మమోపాత్తసమస్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం ఆదిత్యాది-నవగ్రహదేవతా-ప్రసాదసిద్ధ్యర్థం ఆదిత్యాది-నవగ్రహనమస్కారాన్ కరిష్యే ॥

ఓం ఆసత్యేన రజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృతం మర్త్యంచ । హిరణ్యయేన సవితా రథేనాఽఽదేవో యాతిభువనా విపశ్యన్ । అగ్నిం దూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసమ్ । అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుమ్ । యేషామీశే పశుపతిః పశూనాం చతుష్పదాముత చ ద్విపదామ్ । నిష్క్రీతోఽయం యజ్ఞియం భాగమేతు రాయస్పోషా యజమానస్య సంతు ॥

ఓం అధిదేవతా-ప్రత్యధిదేవతా-సహితాయ ఆదిత్యాయ నమః ॥ 1 ॥

ఓం ఆప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతస్సోమ వృష్ణియమ్ । భవా వాజస్య సంగథే । అప్సుమే సోమో అబ్రవీదంతర్విశ్వాని భేషజా । అగ్నించ విశ్వశం-భువమాపశ్చ విశ్వభేషజీః । గౌరీ మిమాయ సలిలాని తక్షత్యేకపదీ ద్విపదీ సా చతుష్పదీ । అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషీ సహస్రాక్షరా పరమే వ్యోమన్ ॥

ఓం అధిదేవతా-ప్రత్యధిదేవతా-సహితాయ సోమాయ నమః ॥ 2 ॥

ఓం అగ్నిర్మూర్ద్ధా దివః కకుత్పతిః పృథివ్యా అయమ్ । అపాగ్ంరేతాగ్ంసి జిన్వతి । స్యోనా పృథివి భవాఽనృక్షరా నివేశనీ । యచ్ఛానశ్శర్మ సప్రథాః । క్షేత్రస్య పతినా వయగ్ంహితే నేవ జయామసి । గామశ్వం పోషయిత్న్వా స నో మృడాతీదృశే ॥

ఓం అధిదేవతా-ప్రత్యధిదేవతా-సహితాయ అంగారకాయ నమః ॥ 3 ॥

ఓం ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టాపూర్తే సగ్ంసృజేథా-మయంచ । పునః కృణ్వగ్గ్స్త్వా పితరం యువానమన్వాతాగ్ంసీత్త్వయి తంతుమేతమ్ । ఇదం విష్ణు-ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్ । సమూఢమస్యపాగ్ం సురే । విష్ణో రరాటమసి విష్ణోః పృష్ఠమసి విష్ణోశ్శ్నప్త్రేస్థో విష్ణోస్స్యూరసి విష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసి విష్ణవే త్వా ॥

ఓం అధిదేవతా-ప్రత్యధిదేవతా-సహితాయ బుధాయ నమః ॥ 4 ॥

ఓం బృహస్పతే అతియదర్యో అర్హాద్ద్యుమద్విభాతి క్రతుమజ్జనేషు । యద్దీదయచ్ఛవసర్తప్రజాత తదస్మాసు ద్రవిణన్ధేహి చిత్రమ్ । ఇంద్రమరుత్వ ఇహ పాహి సోమం యథా శార్యాతే అపిబస్సుతస్య । తవ ప్రణీతీ తవ శూరశర్మన్నావివాసంతి కవయస్సుయజ్ఞాః । బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్విసీమతస్సురుచో వేన ఆవః । సబుధ్నియా ఉపమా అస్య విష్ఠాస్సతశ్చ యోనిమసతశ్చ వివః ॥

ఓం అధిదేవతా–ప్రత్యధిదేవతా–సహితాయ బృహస్పతయే నమః ॥ 5 ॥

ఓం ప్రవశ్శుక్రాయ భానవే భరధ్వమ్ । హవ్యం మతిం చాగ్నయే సుపూతమ్ । యో దైవ్యాని మానుషా జనూగ్ంషి । అంతర్విశ్వాని విద్మ నా జిగాతి । ఇంద్రాణీమాసు నారిషు సుపత్నీమహమశ్రవమ్ । న హ్యస్యా అపరంచన జరసా మరతే పతిః । ఇంద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః । అస్మాకమస్తు కేవలః ॥

ఓం అధిదేవతా–ప్రత్యధిదేవతా–సహితాయ శుక్రాయ నమః ॥ 6 ॥

ఓం శన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవంతు పీతయే । శంయోరభి స్రవంతు నః । ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ । యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయగ్గ్స్యామ పతయో రయీణామ్ । ఇమం

యమప్రస్తరమాహి సీదాఽఽంగిరోభిః పితృభిస్సంవిదానః । ఆత్వా మంత్రాః కవిశస్తా వహంత్వేనా రాజన్, హవిషా మాదయస్వ ॥

ఓం అధిదేవతా-ప్రత్యధిదేవతా-సహితాయ శనైశ్చరాయ నమః ॥ 7 ॥

ఓం కయా నశ్చిత్ర ఆభువదూతీ సదావృధస్సఖా । కయా శచిష్ఠయా వృతా । ఆఽయంగౌః పృశ్నిరక్రమీదసనన్మాతరం పునః । పితరంచ ప్రయంత్సువః । యత్తే దేవీ నిరృతిరాబబంధ దామ గ్రీవాస్వవిచర్త్యమ్ । ఇదంతే తద్విష్యామ్యాయుషో న మధ్యాదథాజీవః పితుమద్ధి ప్రముక్తః ॥

ఓం అధిదేవతా-ప్రత్యధిదేవతా-సహితాయ రాహవే నమః ॥ 8 ॥

ఓం కేతుంకృణ్వన్నకేతవే పేశో మర్యా అపేశసే । సముషద్భిరజాయథాః । బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనామృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్ । శ్యేనో గృధ్రాణాగ్‍స్వధితిర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్ । సచిత్ర చిత్రం చితయన్తమస్మే చిత్రక్షత్ర చిత్రతమం వయోధామ్ । చంద్రం రయిం పురువీరం బృహంతం చంద్రచంద్రాభిర్గృణతే యువస్వ ॥

ఓం అధిదేవతా-ప్రత్యధిదేవతా-సహితేభ్యః కేతుభ్యో నమః ॥ 9 ॥

॥ ఓం ఆదిత్యాది నవగ్రహ దేవతాభ్యో నమో నమః ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ నక్షత్రసూక్తమ్ ॥

తై. బ్రా : అష్టకమ్ – 3 ప్రశ్నః – 1

తై. సంహితా : కాం – 3 ప్రపాఠకః – 5 అను – 1

ఓం ॥ అగ్నిర్నః పాతు కృత్తికాః । నక్షత్రం దేవమింద్రియమ్ । ఇదమాసాం విచక్షణమ్ । హవిరాసం జుహోతన । యస్య భాంతి రశ్మయో యస్య కేతవః । యస్యేమా విశ్వా భువనాని సర్వా । స కృత్తికాభి–రభిసంవసానః । అగ్నిర్నో దేవస్సువితే దధాతు ॥ 1 ॥

ప్రజాపతే రోహిణీవేతు పత్నీ । విశ్వరూపా బృహతీ చిత్రభానుః। సా నో యజ్ఞస్య సువితే దధాతు । యథా జీవేమ శరదస్సవీరాః । రోహిణీ దేవ్యుదగాత్పురస్తాత్ । విశ్వా రూపాణి ప్రతిమోదమానా । ప్రజాపతిగ్ం హవిషా వర్ధయంతీ । ప్రియా దేవానా–ముపయాతు యజ్ఞమ్ ॥ 2 ॥

సోమో రాజా మృగశీర్‌షేణ ఆగన్న్ । శివం నక్షత్రం ప్రియమస్య ధామ । ఆప్యాయమానో బహుధా జనేషు । రేతః ప్రజాం యజమానే దధాతు । యత్తే నక్షత్రం మృగశీర్‌షమస్తి । ప్రియగ్ం రాజన్ ప్రియతమం

ప్రియాణామ్ । తస్మై తే సోమ హవిషా విధేమ । శన్న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పదే ॥ 3 ॥

ఆర్ద్రయా రుద్రః ప్రథమా న ఏతి । శ్రేష్ఠో దేవానాం పతిరఘ్ని-యానామ్ । నక్షత్రమస్య హవిషా విధేమ । మా నః ప్రజాగ్ం రీరిషన్మోత వీరాన్ । హేతీ రుద్రస్య పరిణో వృణక్తు । ఆర్ద్రా నక్షత్రం జుషతాగ్ం హవిర్నః । ప్రముంచమానౌ దురితాని విశ్వా । అపాఘశగ్ంసన్నుదతా-మరాతిమ్ ॥ 4 ॥

పునర్నో దేవ్యదితిస్స్పృణోతు । పునర్వసూనః పునరేతాం యజ్ఞమ్ । పునర్నో దేవా అభియంతు సర్వే । పునః పునర్వో హవిషా యజామః । ఏవా న దేవ్యదితిరనర్వా । విశ్వస్య భర్త్రీ జగతః ప్రతిష్ఠా । పునర్వసూ హవిషా వర్ధయంతీ । ప్రియం దేవానా - మప్యేతు పాథః ॥ 5 ॥

బృహస్పతిః ప్రథమం జాయమానః । తిష్యం నక్షత్రమభి సంబభూవ । శ్రేష్ఠో దేవానాం పృతనాసుజిష్ణుః । దిశోఽను సర్వా అభయన్నో అస్తు । తిష్యః పురస్తాదుత మధ్యతో నః । బృహస్పతిర్నః పరిపాతు పశ్చాత్ । బాధేతాంద్వేషో అభయం కృణుతామ్ । సువీర్యస్య పతయస్స్యామ ॥ 6 ॥

ఇదగ్ం సర్పేభ్యో హవిరస్తు జుష్టమ్ । ఆశ్రేషా యేషామనుయంతి చేతః । యే అంతరిక్షం పృథివీం క్షియంతి । తే నస్సర్పాసో హవమాగ-

మిష్ఠాః । యే రోచనే సూర్యస్యాపి సర్పాః । యే దివం దేవీమనుసంచరంతి । యేషామాశ్రేషా అనుయంతి కామమ్ । తేభ్యస్సర్పేభ్యో మధుమజ్జుహోమి ॥ 7 ॥

ఉపహూతాః పితరో యే మఘాసు । మనోజవసస్సుకృతస్సుకృత్యాః । తే నో నక్షత్రే హవమాగమిష్ఠాః । స్వధాభిర్యజ్ఞం ప్రయతం జుషంతామ్ । యే అగ్నిదగ్ధా యేఽనగ్నిదగ్ధాః । యేఽముల్లోకం పితరః క్షియంతి । యాగ్‌శ్చ విద్మయాగ్‌ం ఉ చ న ప్రవిద్మ । మఘాసు యజ్ఞగ్‌ం సుకృతం జుషంతామ్ ॥ 8 ॥

గవాం పతిః ఫల్గునీనామసి త్వమ్ । తదర్యమన్ వరుణమిత్ర చారు । తం త్వా వయగ్‌ం సనితారగ్‌ం సనీనామ్ । జీవా జీవంతముప సంవిశేమ । యేనేమా విశ్వా భువనాని సంజితా । యస్య దేవా అనుసంయంతి చేతః । అర్యమా రాజాఽజరస్తు విష్మాన్ । ఫల్గునీనామృషభో రోరవీతి ॥ 9 ॥

శ్రేష్ఠో దేవానాం భగవో భగాసి । తత్త్వా విదుః ఫల్గునీస్తస్య విత్తాత్ । అస్మభ్యం క్షత్రమజరగ్‌ం సువీర్యమ్ । గోమదశ్వవదుపసన్నుదేహ । భగోహ దాతా భగ ఇత్ప్రదాతా । భగో దేవీః ఫల్గునీరావివేశ । భగస్యేత్తం ప్రసవం గమేమ । యత్ర దేవైస్సధమాదం మదేమ ॥ 10 ॥

ఆయాతు దేవస్సవితోపయాతు । హిరణ్యయేన సువృతా రథేన । వహన్ హస్తగ్ం సుభగ్ం విద్మనాపసమ్ । ప్రయచ్ఛంతం పపురిం పుణ్యమచ్ఛ । హస్తః ప్రయచ్ఛ త్వమృతం వసీయః । దక్షిణేన ప్రతిగృభ్ణీమ ఏనత్ । దాతా–రమద్య సవితా విదేయ । యో నో హస్తాయ ప్రసువాతి యజ్ఞమ్ ॥ 11 ॥

త్వష్టా నక్షత్రమభ్యేతి చిత్రామ్ । సుభగ్ం ససంయువతిగ్ం రాచమానామ్ । నివేశయన్నమృతాన్మర్త్యాగ్శ్చ । రూపాణి పిగ్ంశన్ భువనాని విశ్వా । తన్నస్త్వష్టా తదు చిత్రా విచష్టామ్ । తన్నక్షత్రం భూరిదా అస్తు మహ్యమ్ । తన్నః ప్రజాం వీరవతీగ్ం సనోతు । గోభిర్నో అశ్వైస్సమనక్తు యజ్ఞమ్ ॥ 12 ॥

వాయుర్నక్షత్రమభ్యేతి నిష్ట్యామ్ । తిగ్మశృంగో వృషభో రోరువాణః । సమీరయన్ భువనా మాతరిశ్వా । అప ద్వేషాగ్ంసి నుదతామరాతీః । తన్నో వాయుస్తదు నిష్ట్యా శృణోతు । తన్నక్షత్రం భూరిదా అస్తు మహ్యమ్ । తన్నో దేవాసో అనుజానంతు కామమ్ । యథా తరేమ దురితాని విశ్వా ॥ 13 ॥

దూరమస్మచ్ఛత్రవో యంతు భీతాః । తదింద్రాగ్నీ కృణుతాం తద్వి–శాఖే । తన్నో దేవా అనుమదంతు యజ్ఞమ్ । పశ్చాత్ పురస్తాదభయన్నో అస్తు । నక్షత్రాణామధిపత్నీ విశాఖే । శ్రేష్ఠావింద్రాగ్నీ భువనస్య గోపౌ । విషూచశ్శత్రూనపబాధమానౌ । అపక్షుధన్నుదతామరాతిమ్ ॥ 14 ॥

పూర్ణా పశ్చాదుత పూర్ణా పురస్తాత్ । ఉన్మధ్యతః పౌర్ణమాసీ జిగాయ । తస్యాం దేవా అధిసంవసంతః । ఉత్తమే నాక ఇహ మాదయంతామ్ । పృథ్వీ సువర్చా యువతిః సజోషాః । పౌర్ణమాస్యుదగాచ్ఛోభమానా । ఆప్యాయయంతీ దురితాని విశ్వా । ఉరుం దుహాం యజమానాయ యజ్ఞమ్ ॥ 15 ॥

ఋద్ధ్యాస్మ హవ్యైర్నమసోపసద్య । మిత్రం దేవం మిత్రధేయం నో అస్తు । అనూరాధాన్ హవిషా వర్ధయంతః । శతం జీవేమ శరదః సవీరాః । చిత్రం నక్షత్రముదగాత్పురస్తాత్ । అనూరాధా స ఇతి యద్వదంతి । తన్మిత్ర ఏతి పథిభిర్దేవయానైః । హిరణ్యయై-ర్వితతై-రంతరిక్షే ॥ 16 ॥

ఇంద్రో జ్యేష్ఠామను నక్షత్రమేతి । యస్మిన్ వృత్రం వృత్ర తూర్యే తతార । తస్మిన్వయ-మమృతం దుహానాః । క్షుధంతరేమ దురితిం దురిష్టిమ్ । పురందరాయ వృషభాయ ధృష్ణవే । అషాఢాయ సహమానాయ మీఢుషే । ఇంద్రాయ జ్యేష్ఠా మధుమద్దుహానా । ఉరుం కృణోతు యజమానాయ లోకమ్ ॥ 17 ॥

మూలం ప్రజాం వీరవతీం విదేయ । పరాచ్యేతు నిర్‌ఋతిః పరాచా । గోభిర్నక్షత్రం పశుభిస్సమక్తమ్ । అహర్భూయాద్యజమానాయ మహ్యమ్ । అహర్నో అద్య సువితే దధాతు । మూలం నక్షత్రమితి యద్వదంతి । పరాచీం వాచా నిర్‌ఋతిం నుదామి । శివం ప్రజాయై శివమస్తు మహ్యమ్ ॥ 18 ॥

యా దివ్యా ఆపః పయసా సంబభూవుః । యా అంతరిక్ష ఉత పార్థివీర్యాః । యాసా-మషాఢా అనుయంతి కామమ్ । తా న ఆపః శగ్గ్ స్యోనా భవంతు । యాశ్చ కూప్యా యాశ్చ నాద్యాస్సముద్రియాః । యాశ్చ వైశంతీరుత ప్రాసచీర్యాః । యాసామషాఢా మధు భక్షయంతి । తా న ఆపః శగ్గ్ స్యోనా భవంతు ॥ 19 ॥

తన్నో విశ్వే ఉప శృణ్వంతు దేవాః । తదషాఢా అభిసంయంతు యజ్ఞమ్ । తన్నక్షత్రం ప్రథతాం పశుభ్యః । కృషిర్వృష్టి-ర్యజమానాయ కల్పతామ్ । శుభ్రాః కన్యా యువతయస్సుపేశసః । కర్మకృత-స్సుకృతో వీర్యావతీః । విశ్వాన్ దేవాన్, హవిషా వర్ధయంతీః । అషాఢాః కామ-ముపయాంతు యజ్ఞమ్ ॥ 20 ॥

యస్మిన్ బ్రహ్మాభ్యజయత్సర్వమేతత్ । అముంచ లోకమిదమూచ సర్వమ్ । తన్నో నక్షత్ర-మభిజిద్విజిత్య । శ్రియం దధాత్వహృణీయమానమ్ । ఉభౌ లోకౌ బ్రహ్మణా సంజితేమౌ । తన్నో నక్షత్రమభిజిద్విచష్టామ్ । తస్మిన్వయం పృతనాస్సంజయేమ । తన్నో దేవాసో అనుజానంతు కామమ్ ॥ 21 ॥

శృణ్వంతి శ్రోణా-మమృతస్య గోపామ్ । పుణ్యామస్యా ఉపశృణోమి వాచమ్ । మహీం దేవీం విష్ణుపత్నీ-మజూర్యామ్ । ప్రతీచీ మేనాగ్ం హవిషా యజామః । త్రేధా విష్ణు-రురుగాయో విచక్రమే । మహీం దివం

పృథివీ-మంతరిక్షమ్ । తచ్ఛ్రోణైతిశ్రవ-ఇచ్ఛమానా । పుణ్యగ్గ్ శ్లోకం యజమానాయ కృణ్వతీ ॥ 22 ॥

అష్టౌ దేవా వసవస్సోమ్యాసః । చతస్రో దేవీ-రజరాః శ్రవిష్ఠాః । తే యజ్ఞం పాంతు రజసః పురస్తాత్ । సంవత్సరీణ-మమృతగ్గ్ స్వస్తి । యజ్ఞం నః పాంతు వసవః పురస్తాత్ । దక్షిణతోఽభియంతు శ్రవిష్ఠాః । పుణ్యన్నక్షత్రమభి సంవిశామ । మా నో అరాతి-రఘశగ్ంసాఽగన్ ॥ 23 ॥

క్షత్రస్య రాజా వరుణోఽధిరాజః । నక్షత్రాణాగ్ం శతభిషగ్వసిష్ఠః । తౌ దేవేభ్యః కృణుతో దీర్ఘమాయుః । శతగ్ం సహస్రా భేషజాని ధత్తః । యజ్ఞన్నో రాజా వరుణ ఉపయాతు । తన్నో విశ్వే అభి సంయంతు దేవాః । తన్నో నక్షత్రగ్ం శతభిషగ్జుషాణమ్ । దీర్ఘమాయుః ప్రతిరద్భేషజాని ॥ 24 ॥

అజ ఏకపాదుదగాత్పురస్తాత్ । విశ్వా భూతాని ప్రతి మోదమానః । తస్య దేవాః ప్రసవం యంతి సర్వే । ప్రోష్ఠపదాసో అమృతస్య గోపాః । విభ్రాజమానస్సమిధాన ఉగ్రః । ఆఽంతరిక్షమరుహదగంద్యామ్ । తగ్ం సూర్యం దేవ - మజమేకపాదమ్ । ప్రోష్ఠపదాసో అనుయంతి సర్వే ॥ 25 ॥

అహిర్బుధ్నియః ప్రథమాన ఏతి । శ్రేష్ఠో దేవానాముత మానుషా-ణామ్ । తం బ్రాహ్మణాస్సోమపాస్సోమ్యాసః । ప్రోష్ఠపదాసో అభిరక్షంతి సర్వే । చత్వార ఏకమభి కర్మ దేవాః । ప్రోష్ఠపదా స ఇతి యాన్, వదంతి । తే బుధ్నియం పరిషద్యగ్గ్ స్తువంతః । అహిగ్ం రక్షంతి నమసోపసద్య ॥ 26 ॥

పూషా రేవత్యన్వేతి పంథామ్ । పుష్టిపతీ పశుపా వాజబస్త్యౌ । ఇమాని హవ్యా ప్రయతా జుషాణా । సుగైర్నో యానైరుపయాతాం యజ్ఞమ్ । క్షుద్రాన్ పశూన్ రక్షతు రేవతీ నః । గావో నో అశ్వాగ్ం అన్వేతు పూషా । అన్నగ్ం రక్షంతౌ బహుధా విరూపమ్ । వాజగ్ం సనుతాం యజమానాయ యజ్ఞమ్ ॥ 27 ॥

తదశ్వినావశ్వయుజోపయాతామ్ । శుభంగమిష్ఠౌ సుయమేభిరశ్వైః । స్వం నక్షత్రగ్ం హవిషా యజంతౌ । మధ్వాసంపృక్తౌ యజుషా సమక్తౌ । యౌ దేవానాం భిషజౌ హవ్యవాహౌ । విశ్వస్య దూతా-వమృతస్య గోపౌ । తౌ నక్షత్రం జుజుషాణోపయాతామ్ । నమోఽశ్విభ్యాం కృణుమోఽశ్వయుగ్భ్యామ్ ॥ 28 ॥

అప పాప్మానం భరణీర్భరంతు । తద్యమో రాజా భగవాన్ విచష్టామ్ । లోకస్య రాజా మహతో మహాన్, హి । సుగం నః పంథామభయం కృణోతు । యస్మిన్నక్షత్రే యమ ఏతి రాజా । యస్మిన్నేన-మభ్యషించంత దేవాః । తదస్య చిత్రగ్ం హవిషా యజామ । అప పాప్మానం భరణీర్భరంతు ॥ 29 ॥

నివేశనీ సంగమనీ వసూనాం విశ్వా రూపాణి వసూన్యావేశయంతీ । సహస్ర-పోషగ్ం సుభగా రరాణా సా న ఆగన్వర్చసా సంవిదానా । యత్తే దేవా అదధుర్భాగధేయమమావాస్యే సంవసంతో మహిత్వా । సా నో యజ్ఞం పిపృహి విశ్వవారే రయిన్నో ధేహి సుభగే సువీరమ్ ॥ 30 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ నాసదీయ సూక్తమ్ ॥

ఋగ్వేద సంహితా. సూక్తమ్. 129, మండలమ్. 10,

అష్టకమ్. 8, అ. 7, అను. 11, వర్గమ్. 17, ఋక్. 7

ఋషిః ప్రజాపతిః పరమేష్ఠీ । భావవృత్తమ్ । త్రిష్టుప్ ।

నాసదాసీన్నో సదాసీత్ తదానీం నాసీద్రజో నో వ్యోమా పరో యత్ ।
కిమావరీవః కుహ కస్య శర్మన్నంభః కిమాసీద్గహనం గభీరమ్ ॥ 1 ॥

న మృత్యురాసీదమృతం న తర్హి న రాత్ర్యా అహ్న ఆసీత్ ప్రకేతః ।
ఆనీదవాతం స్వధయా తదేకం తస్మాద్ధాన్యన్న పరః కిం చనాస ॥ 2 ॥

తమ ఆసీత్ తమసా గూళహనగ్రేఽప్రకేతం సలిలం సర్వమా ఇదమ్ ।
తుచ్ఛ్యేనాభ్వపిహితం యదాసీత్ తపసస్తన్మహినాజాయతైకమ్ ॥ 3 ॥

కామస్తదగ్రే సమవర్తతాధి మనసో రేతః ప్రథమం యదాసీత్ । సతో
బంధుమసతి నిరవిందన్ హృది ప్రతీష్యా కవయో మనీషా ॥ 4 ॥

తిరశ్చీనో వితతో రశ్మిరేషా మధః స్విదాసీ3దుపరి స్విదాసీ3త్ । రేతోధా
ఆసన్ మహిమాన ఆసన్త్స్వధా అవస్తాత్ ప్రయతిః పరస్తాత్ ॥ 5 ॥

కో అద్ధా వేద క ఇహ ప్రవోచత్ కుత ఆజాతా కుత ఇయం విసృష్టిః ।
అర్వాగ్దేవా అస్య విసర్జనేనాఽథా కో వేద యత ఆబభూవ ॥ 6 ॥

ఇయం విసృష్టిర్యత ఆబభూవ యది వా దధే యది వా న । యో
అస్యాధ్యక్షః పరమే వ్యోమంత్సో అంగ వేద యది వా న వేద ॥ 7 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ పుణ్యాహవాచనమ్ ॥

తై. సంహితా – కాండమ్ – 5, ప్రపాఠకః 6, అను – 1

తై. బ్రాహ్మణమ్ – అష్టకమ్ – 1, ప్రశ్నః 4, అను – 8

ఓం ॥ హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా యాసు జాతః కశ్యపో యాస్వింద్రః । అగ్నిం యా గర్భం దధిరే విరూపాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనా భవంతు ॥ యాసాగ్ం రాజా వరుణో యాతి మధ్యే సత్యానృతే అవపశ్యం జనానామ్ । మధుశ్చుతశ్శుచయో యాః పావకాస్తా న ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనా భవంతు ॥ యాసాం దేవా దివి కృణ్వంతి భక్షం యా అంతరిక్షే బహుధా భవంతి । యాః పృథివీం పయసోందంతి శుక్రాస్తా న ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనా భవంతు ॥ శివేన మా చక్షుషా పశ్యతాపశ్శివయా తనువోప స్పృశత త్వచం మే । సర్వాగ్ం అగ్నీగ్ం రప్సుషదో హువే వో మయి వర్చో బలమోజో నిధత్త ॥1॥ పవమానస్సువర్జనః । పవిత్రేణ విచర్షణిః । యః పోతా స పునాతు మా । పునంతు మా దేవజనాః । పునంతు మనవో ధియా । పునంతు విశ్వ ఆయవః । జాతవేదః పవిత్రవత్ । పవిత్రేణ పునాహి మా । శుక్రేణ దేవదీద్యత్ । అగ్నే క్రత్వా క్రతూగ్ం రను । యత్తే పవిత్రమర్చిషి । అగ్నే

వితతమంతరా । బ్రహ్మ తేన పునీమహే । ఉభాభ్యాం దేవసవితః । పవిత్రేణ సవేన చ । ఇదం బ్రహ్మ పునీమహే । వైశ్వదేవీ పునతీ దేవ్యాగాత్ । యస్యై బహ్వీస్తనువో వీతపృష్ఠాః । తయా మదంతః సధమాద్యేషు । వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణామ్ । వైశ్వానరో రశ్మిభి-ర్మా పునాతు । వాతః ప్రాణేనేషిరో మయో భూః । ద్యావాపృథివీ పయసా పయోభిః । ఋతావరీ యజ్ఞియే మా పునీతామ్ ।

బృహద్భిః సవితస్తృభిః । వర్షిష్ఠై-ర్దేవమన్మభిః । అగ్నే దక్షైః పునాహి మా । యేన దేవా అపునత । యేనాపో దివ్యంకశః । తేన దివ్యేన బ్రహ్మణా । ఇదం బ్రహ్మ పునీమహే । యః పావమానీరద్ధ్యేతి । ఋషిభి-స్సంభృతగ్ం రసమ్ । సర్వగ్ం స పూతమశ్నాతి । స్వదితం మాతరిశ్వనా । పావమానీర్యో అధ్యేతి । ఋషిభిస్సంభృతగ్ం రసమ్ । తస్మై సరస్వతీ దుహే । క్షీరగ్ం సర్పిర్మధూదకమ్ ॥ పావమానీ-స్స్వస్త్యయనీః । సుదుఘాహి పయస్వతీః । ఋషిభిస్సంభృతో రసః । బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ం హితమ్ । పావమానీర్దిశంతు నః । ఇమం లోకమథో అముమ్ । కామాన్థ్సమర్ధయంతు నః । దేవీ-ర్దేవైః సమాభృతాః । పావమానీస్స్వస్త్యయనీః । సుదుఘాహి ఘృతశ్చుతః । ఋషిభిః సంభృతో రసః । బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ం హితమ్ । యేన దేవాః పవిత్రేణ । ఆత్మానం

పునతే సదా । తేన సహస్రధారేణ । పావమాన్యః పునంతు మా । ప్రాజాపత్యం పవిత్రమ్ । శతోద్యామగ్ం హిరణ్మయమ్ । తేన బ్రహ్మ విదో వయమ్ । పూతం బ్రహ్మ పునీమహే । ఇంద్రస్సునీతీ సహమా పునాతు । సోమస్స్వస్త్యా వరుణస్సమీచ్యా । యమో రాజా ప్రమృణాభిః పునాతు మా । జాతవేదా మోర్జయంత్యా పునాతు । భూర్భువస్సువః ॥ 2 ॥

ఓం తచ్ఛం యోరావృణీమహే । గాతుం యజ్ఞాయ । గాతుం యజ్ఞపతయే । దైవీస్స్వస్తిరస్తు నః । స్వస్తిర్మానుషేభ్యః । ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజమ్ । శన్నో అస్తు ద్విపదే । శం చతుష్పదే ।

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ అథర్వణ వేదమంత్రాః ॥

॥ రోగ నివారణసూక్తమ్ ॥

(కాండమ్. 1 ప్రపాఠకః 1 అనువాకః 3 సూక్తమ్. 12)

జరాయుజః ప్రథమ ఉస్రియో వృషా వాతభ్రజా స్తనయన్నేతి వృష్ట్యా ।
స నో మృడాతి తన్వ ఋజుగో రుజన్ య ఏకమోజస్త్రేధా విచక్రమే ॥ 1 ॥

అంగే అంగే శోచిషా శిశ్రియాణం నమస్యంతస్త్వా హవిషా విధేమ ।
అంకాంత్సమంకాన్ హవిషా విధేమ యో అగ్రభీత్ పర్వాస్యా గ్రభీతా ॥ 2 ॥

ముంచ శీర్షక్త్యా ఉత కాస ఏనం పరుష్పరురావివేశా యో అస్య । యో
అభ్రజా వాతజా యశ్చ శుష్మో వనస్పతీన్త్సచతాం పర్వతాంశ్చ ॥ 3 ॥

శం మే పరస్మై గాత్రాయ శమస్త్వవరాయ మే । శం మే చతుర్భ్యో అంగేభ్యః
శమస్తు తన్వే 3 మమ ॥ 4 ॥

॥ హిరణ్యగర్భః సూక్తమ్ ॥

ఋగ్వేదసంహితా: మం - 10 అష్టకమ్ - 8 సూక్తమ్ - 121

ఓం హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాగ్రే భూతస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్ । స దాధార పృథివీం ద్యాముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 1 ॥

య ఆత్మదా బలదా యస్య విశ్వ ఉపాసతే ప్రశిషం యస్య దేవాః । యస్య ఛాయామృతం యస్య మృత్యుః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 2 ॥

యః ప్రాణతో నిమిషతో మహిత్వైక ఇద్రాజా జగతో బభూవ । య ఈశే అస్య ద్విపదశ్చతుష్పదః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 3 ॥

యస్యేమే హిమవంతో మహిత్వా యస్య సముద్రం రసయా సహాహుః । యస్యేమాః ప్రదిశో యస్య బాహూ కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 4 ॥

యేన ద్యౌరుగ్రా పృథివీ చ దృళ్హా యేన స్వః స్తభితం యేన నాకః । యో అంతరిక్షే రజసో విమానః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 5 ॥

యం క్రందసీ అవసా తస్తభానే అభ్యైక్షేతాం మనసా రేజమానే ।
యత్రాధి సూర ఉదితో విభాతి కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 6 ॥

ఆపో హ యద్బృహతీర్విశ్వమాయన్ గర్భం దధానా జనయంతీరగ్నిమ్ ।
తతో దేవానాం సమవర్తతాసురేకః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 7 ॥

యశ్చిదాపో మహినా పర్యపశ్యద్ దక్షం దధానా జనయంతీర్యజ్ఞమ్ ।
యో దేవేష్వధి దేవ ఏక ఆసీత్కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 8 ॥

మా నో హింసీజ్జనితా యః పృథివ్యా యో వా దివం సత్యధర్మా జజాన ।
యశ్చాపశ్చంద్రా బృహతీర్జజాన కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 9 ॥

ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరి తా బభూవ । యత్కామాస్తే
జుహుమస్తన్నో అస్తు వయం స్యామ పతయో రయీణామ్ ॥ 10 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ భాగ్యసూక్తమ్ ॥

తై. బ్రాహ్మణమ్ - అష్టకమ్ - 2, ప్రశ్నః - 8, అను - 9

ఓం ప్రాతరగ్నిం ప్రాతరింద్రగ్ం హవామహే ప్రాతర్మిత్రా వరుణా ప్రాతరశ్వినా। ప్రాతర్భగ్ం పూషణం బ్రహ్మణస్పతిం ప్రాతస్సోమముత రుద్రగ్ం హువేమ ॥ 1 ॥

ప్రాతర్జితం భగముగ్రగ్ం హువేమ వయం పుత్ర-మదితేర్యో విధర్తా। ఆద్ధ్రశ్చిద్యం మన్యమానస్తురశ్చిద్రాజా చిద్యం భగం భక్షీత్యాహ ॥ 2 ॥

భగ ప్రణేత-ర్భగ సత్యరాధో భగేమాం ధియముదవదదన్నః । భగప్రణో జనయ గోభి రశ్వైర్భగప్రనృభి-ర్నృవంతస్స్యామ ॥ 3 ॥

ఉతేదానీం భగవంతస్స్యామోత ప్రపిత్వ ఉత మధ్యే అహ్నామ్। ఉతోదితా మఘవన్థ్సూర్యస్య వయం దేవానాగ్ం సుమతౌ స్యామ ॥ 4 ॥

భగ ఏవ భగవాగ్ం అస్తు దేవాస్తేన వయం భగవంతస్స్యామ। తం త్వా భగ సర్వ ఇజ్జోహవీమి సనో భగ పుర ఏతా భవేహ ॥ 5 ॥

సమధ్వరాయోషసోఽనమంత దధిక్రావేవ శుచయే పదాయ ।
అర్వాచీనం వసువిదం భగన్నో రథమివాశ్వావాజిన ఆవహంతు ॥ 6 ॥

అశ్వావతీ-ర్గోమతీ-ర్నఉషాసో వీరవతీస్సద-ముచ్ఛంతు భద్రాః ।
ఘృతం దుహానా విశ్వతః ప్రపీనాయూయం పాత స్వస్తిభిస్సదా నః ॥ 7 ॥

యో మాఽగ్నే భాగినగ్ం సంత-మథాభాగం చికీర్షతి । అభాగమగ్నే
తం కురు మామగ్నే భాగినం కురు ॥ 8 ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

॥ దశశాన్తయః ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 1 ॥

ఓం నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః । నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 2 ॥

ఓం నమో వాచే యా చోదితా యా చానుదితా తస్యై వాచే నమో నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమ ఋషిభ్యో మన్త్రకృద్భ్యో మన్త్రపతిభ్యో మామామృషయో మన్త్రకృతో మన్త్రపతయః పరాదుర్మా ఉహమృషీన్మన్త్రకృతో మన్త్రపతీన్పరాదాం వైశ్వదేవీం వాచముద్యాసగ్ం శివామదస్తాం జుష్టాం దేవేభ్యః శర్మ మే ద్యౌః శర్మపృథివీ శర్మ విశ్వమిదం జగత్ । శర్మ చన్ద్రశ్చ సూర్యశ్చ శర్మ బ్రహ్మప్రజాపతీ । భూతం వదిష్యే భువనం వదిష్యే తేజో వదిష్యే యశో

వదిష్యే తపో వదిష్యే బ్రహ్మ వదిష్యే సత్యం వదిష్యే తస్మా అహమిదముపస్తరణముపస్తృణ ఉపస్తరణం మే ప్రజాయై పశూనాం భూయాదుపస్తరణమహం ప్రజాయై పశూనాం భూయాసం ప్రాణాపానౌ మృత్యోర్మాపాతం ప్రాణాపానౌ మా మా హాసిష్టం మధు మనిష్యే మధు జనిష్యే మధు వక్ష్యామి మధు వదిష్యామి మధుమతీం దేవేభ్యో వాచముద్యాసగ్ం శుశ్రూషేణ్యాం మనుష్యేభ్యస్తం మా దేవా అవన్తు శోభాయై పితరోఽ- నుమదన్తు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 3 ॥

ఓం శం నో వాతః పవతాం మాతరిశ్వా శం నస్తపతు సూర్యః । అహాని శం భవన్తు నశ్శగ్ం రాత్రిః ప్రతిధీయతామ్ । శముషానో వ్యుచ్ఛతు శమాదిత్య ఉదేతు నః । శివా నశ్శన్తమాభవ సుమృడీకా సరస్వతి । మాతే వ్యోమ సన్దృశి । ఇడాయైవాస్త్వసి వాస్తు మద్వాస్తుమన్తో భూయాస్మ మా వాస్తో-శ్ఛిథ్స్మహ్యవాస్తుస్స భూయాద్యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః ।

ప్రతిష్ఠాసి ప్రతిష్ఠావన్తో భూయాస్మమా ప్రతిష్ఠాయా-శ్ఛిథ్స్మహ్య ప్రతిష్ఠస్స భూయాద్యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః । ఆవాతవాహి భేషజం

వివాతవాహి యద్రపః । త్వగ్ం హి విశ్వభేషజో దేవానాం దూత ఈయసే । ద్వావిమౌ వాతౌ వాత ఆసింధోరాపరావతః ॥

దక్షం మే అన్య ఆవాతు పరాన్యోవాతు యద్రపః । యదదోవాతతే గృహేఽమృతస్య నిధిర్ హితః । తతో నో దేహి జీవసే తతో నో ధేహి భేషజమ్ । తతో నో మహ ఆవహ వాత ఆవాతు భేషజమ్ ।

శమ్భూర్మయోభూర్నో హృదేప్రణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్ । ఇన్ద్రస్య గృహోఽసి తం త్వా ప్రపద్యే సగుస్సాశ్వః । సహ యన్మే అస్తి తేన । భూః ప్రపద్యే భువః ప్రపద్యే సువః ప్రపద్యే భూర్భువస్సువః ప్రపద్యే వాయుం ప్రపద్యేనార్తాం దేవతాం ప్రపద్యేఽశ్మానమాఖణం ప్రపద్యే ప్రజాపతేర్బ్రహ్మకోశం బ్రహ్మప్రపద్య ఓం ప్రపద్యే ।

అన్తరిక్షం మ ఉర్వన్తరం బృహదగ్నయః పర్వతాశ్చ యయా వాతః స్వస్త్యా స్వస్తిమాన్తయా స్వస్త్యా స్వస్తిమానసాని ।

ప్రాణాపానౌ మృత్యోర్మాపాతం ప్రాణాపానౌ మా మా హాసిష్టం మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్నిస్తేజో దధాతు మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయీన్ద్ర ఇన్ద్రియం దధాతు మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు ॥

ద్యుభి–రక్తుభిః పరిపాతమస్మానరిష్టేభిరశ్వినా సౌభగేభిః । తన్నో మిత్రో వరుణో మామహన్తామదితిః సిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యౌః । కయానశ్చిత్ర ఆభువ దూతీ సదావృధస్సఖా ।

కయాశచిష్ఠయా వృతా । కస్త్వా సత్యో మదానాం మగ్ంహిష్ఠో మత్సదన్ధసః । దృఢా చిదారుజే వసు । అభీషణస్సఖీనామవితా జరితౄణామ్ ।

శతం భవాస్యూతిభిః । వయస్సుపర్ణా ఉపసేదురిన్ద్రం ప్రియమేధా ఋషయో నాధమానాః । అపధ్వాన్తమూర్ణుహి పూర్ధిచక్షుర్ముముగ్ ధ్యస్మాన్నిధయేవ బద్ధాన్ ।

శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే । శంయోరభిస్రవన్తు నః ॥

ఈశానావార్యాణాం క్షయన్తీశ్చర్షణీనామ్ । అపో యాచామి భేషజమ్ । సుమిత్రాన అప ఓషధయః సన్తు దుర్మిత్రాస్తస్మై భూయాసుర్యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః ॥

ఆపో హిష్ఠా మయోభువస్తా న ఊర్జే దధాతన । మహేరణాయ చక్షసే । యో వః శివతమో రసస్తస్య భాజయతే హ నః । ఉశతీరివ మాతరః । తస్మా అరంగమామవో యస్య క్షయాయ జిన్వథ । ఆపో జనయథా చ నః ।

పృథివీ శాన్తా సాగ్నినా శాన్తా సామే శాన్తా శుచగ్ం శమయతు ।
అన్తరిక్షగ్ం శాన్తం తద్వాయునా శాన్తం తన్మే శాన్తగ్ం శుచగ్ం శమయతు ।
ద్యౌశ్శాన్తా సాదిత్యేన శాన్తా సా మే శాన్తా శుచగ్ం శమయతు ।

పృథివీ శాన్తిరన్తరిక్షగ్ం శాన్తి-ర్ద్యౌ-శ్శాన్తి-ర్దిశ-శ్శాన్తి-రవాన్తరదిశా-శ్శాన్తి-రగ్ని-శ్శాన్తి-ర్వాయు-శ్శాన్తి-రాదిత్య-శ్శాన్తి-శ్చన్ద్రమా-శ్శాన్తి-ర్నక్షత్రాణి-శ్శాన్తి-రాపశ్శాన్తి-రోషధయ-శ్శాన్తి-ర్వనస్పతయ-శ్శాన్తి-ర్గౌ-శ్శాన్తి రజా-శాన్తి-రశ్వ-శ్శాన్తిః పురుష-శ్శాన్తి-బ్రహ్మ-శాన్తి-ర్బ్రాహ్మణ-శ్శాన్తి-శ్శాన్తి-రేవ శాన్తి-శ్శాన్తి-ర్మే అస్తు శాన్తిః ।

తయాహగ్ం శాన్త్యా సర్వశాన్త్యా మహ్యం ద్విపదే చతుష్పదే చ శాన్తిం కరోమి శాన్తిర్మే అస్తు శాన్తిః ॥

ఏహ శ్రీశ్చ హ్రీశ్చ ధృతిశ్చ తపో మేధా ప్రతిష్ఠా శ్రద్ధా సత్యం ధర్మశ్చైతాని మోత్తిష్ఠన్త-మనూత్తిష్ఠన్తు మా మాగ్ శ్రీశ్చ హ్రీశ్చ ధృతిశ్చ తపో మేధా ప్రతిష్ఠా శ్రద్ధా సత్యం ధర్మశ్చైతాని మా మా హాసిషుః ।

ఉదాయుషా స్వాయుషోదోషధీనాగ్ం రసేనోత్పర్జన్యస్య శుష్మేణో-దస్థామమృతాగ్ం అను । తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ ।

పశ్యేమ శరదశ్శతం జీవేమ శరదశ్శతం నన్దామ శరదశ్శతం మోదామ శరదశ్శతం భవామ శరదశ్శతగ్ం శృణవామ శరదశ్శతం ప్రబ్రవామ శరదశ్శతమజీతాస్స్యామ శరదశ్శతం జ్యోక్చ సూర్యం దృశే ।

య ఉదగాన్మహతోఽర్ణవాద్విభ్రాజమానస్సరిరస్య మధ్యాథ్సమా వృషభో లోహితాక్షస్సూర్యో విపశ్చిన్మనసా పునాతు ॥

బ్రహ్మణశ్చోతన్యసి బ్రహ్మణ ఆణీస్థో బ్రహ్మణ ఆవపనమసి ధారితేయం పృథివీ బ్రహ్మణా మహీ ధారితమేనేన మహదన్తరిక్షం దివం దాధార పృథివీగ్ం సదేవాం యదహం వేద తదహం ధారయాణి మామద్వేదోఽధి విస్రసత్ ।

మేధామనీషే మావిశతాగ్ం సమీచీ భూతస్య భవ్యస్యావరుద్ధ్యై సర్వమాయురయాణి సర్వమాయురయాణి ।

ఆభిర్గీర్భిర్యదతోన ఊనమాప్యాయయ హరివో వర్ధమానః । యదా స్తోతృభ్యో మహి గోత్రా రుజాసి భూయిష్ఠభాజో అధ తే స్యామ । బ్రహ్మ ప్రావాదిష్మ తన్నో మా హాసీత్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 4 ॥

ఓం సం త్వా సించామి యజుషా ప్రజామాయుర్ధనం చ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 5 ॥

ఓం శం నో మిత్రః శం వరుణః । శం నో భవత్వర్యమా । శం న ఇన్ద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణురురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి । ఋతం వదిష్యామి । సత్యం వదిష్యామి । తన్మామవతు । తద్వక్తారమవతు । అవతు మామ్ । అవతు వక్తారమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 6 ॥

ఓం తచ్ఛం యోరావృణీమహే । గాతుం యజ్ఞాయ । గాతుం యజ్ఞపతయే । దైవీ స్వస్తిరస్తు నః । స్వస్తిర్మానుషేభ్యః । ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజమ్ । శం నో అస్తు ద్విపదే । శం చతుష్పదే ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 7 ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 8 ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 9 ॥

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ 10 ॥

॥ మంత్రపుష్పమ్ ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః । స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

ఓం ॥ యోఽపాం పుష్పం వేద । పుష్పవాన్ ప్రజావాన్ పశుమాన్ భవతి । చంద్రమా వా అపాం పుష్పమ్ । పుష్పవాన్ ప్రజావాన్ పశుమాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । అగ్నిర్వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యోఽగ్నే రాయతనం వేద ॥

ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వా అగ్నేరాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । వాయుర్వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యో వాయోరాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి ॥

ఆపో వై వాయోరాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । అసౌ వై తపన్నపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యోఽముష్య తపత ఆయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వా అముష్య తపత ఆయతనమ్ ॥

ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । చంద్రమా వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యశ్చంద్రమస ఆయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వై చంద్రమస ఆయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి ॥

య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । నక్షత్రాణి వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యో నక్షత్రాణామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వై నక్షత్రాణామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద ॥

యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । పర్జన్యో వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యః పర్జన్యస్యాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వై పర్జన్యస్యాఽఽయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽపామాయతనం వేద ॥

ఆయతనవాన్ భవతి । సంవత్సరో వా అపామాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । యస్సంవత్సరస్యాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి । ఆపో వై సంవత్సరస్యాయతనమ్ । ఆయతనవాన్ భవతి । య ఏవం వేద । యోఽప్సు నావం ప్రతిష్ఠితాం వేద । ప్రత్యేవ తిష్ఠతి ॥

ఓం రాజాధిరాజాయ ప్రసహ్యసాహినే । నమో వయం వైశ్రవణాయ కుర్మహే । స మే కామాన్కామకామాయ మహ్యమ్ । కామేశ్వరో వైశ్రవణో దదాతు । కుబేరాయ వైశ్రవణాయ । మహారాజాయ నమః ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

హరిః ఓం తత్సత్ ॥

॥ క్షమా ప్రార్థనా ॥

ఓం విసర్గ బిందుమాత్రాణి పదపాదాక్షరాణి చ । న్యూనాని చాతిరిక్తాని క్షమస్వ పరమేశ్వర ॥ అపరాధ సహస్రాణి క్రియంతేఽహర్నిశం మయా । తాని సర్వాణి మే దేవ క్షమస్వ పురుషోత్తమ ॥

మధ్యే మంత్రతంత్ర స్వరవర్ణ ధ్యాననియమ న్యూనాతిరిక్త లోపదోష ప్రాయశ్చిత్తార్థం అచ్యుతానంతగోవింద నామత్రయ మహామంత్రజపం కరిష్యే ॥

అచ్యుతాయ నమః ।

అనంతాయ నమః ।

గోవిందాయ నమః । (మూడు సార్లు)

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతే-స్స్వభావాత్ । కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

హరిః ఓం తత్సత్ ॥

॥ గాయత్రీ మన్త్రః ॥

ఓం భూర్భువస్సువః । తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ।
ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ॥